

బాగోగులు

మూలం :

ఎ హ్రాన్ బర్న్

తెనుగు :

పిచ్చేశ్వరరావు

విశాలాంధ్ర ప్రచురణాలయం,

విజయవాడ.

ప్రచురణ నెం. 139.

ప్రథమ ముద్రణ డిశంబరు '55

వె ల : 2—8—0

శ్లోకాంత ఆర్థ క్రింటున్న,
విజయవాడ-2.

ఈ నవలని గురించి

సోవియట్ యూనియన్ లో ఒకానొక రాష్ట్ర ముఖ్య పట్టణంలోని జీవితానికి సంబంధించిన కథ యిది. ఆ పట్టణంలోని డాక్టర్లు, స్కూలు టీచర్లు, చిత్రకారులు, ఎంజనీర్లు, సామాన్య ప్రజలు సజీవంగా కన్పిస్తారీ నవలలో. వారివారి కార్యకలాపాలతో గాటు, ఆంతరంగిక జీవితాల్నీ, వ్యక్తిగత సంబంధాల్నీ, భావాల్నీ, లక్ష్యాల్నీ, బలహీనతల్నీ గూడా వాస్తవికంగా, హృదయానికి హత్తుకునేట్లు, కళ్ళకు కట్టినట్లు వ్యక్తీకరిస్తాడు రచయిత.

ఇంగ్లీషులో యీ పుస్తకం పేరు 'థా'. అంటే గడ్డకట్టు కున్న మంచు కరగడం అన్నమాట; అంతేకాదు, ఆమని ఆగమనా నికిగూడా అదొక సూచన. ఈ కథ దృష్ట్యా చూస్తే, యిదొక్క వాతావరణంలోనే, భూమిమీద గడ్డకట్టుకున్న మంచులోనే కలిగే మార్పుమాత్రమే కాదు; సాంఘిక, రాజకీయ రంగాలలోనూ, ప్రజల హృదయాలలోనూగూడా కలిగే మార్పు.

సోవియట్ ప్రజాజీవితంలోని మంచినీ, చెడునీ, 'జరిగే మార్పుల్నీ, చిత్రీకరించుతోంది కాబట్టి, తెలుగు అనువాదానికి 'బాగోగులు' అని పేరుపెట్టాను.

రష్యన్ లలో పేర్లు చాలా పొడుగుగా వుంటాయి. ఆ పేరులో ఏదో ఒక భాగాన్ని తీసికొని సంబోధించే సాంప్రదాయంగూడా వుంది వారికి. ఉదాహరణకి : ఈ నవలలో ఫాక్టరీ డైరెక్టర్ పేరు : జురావి యోవ్, ఇవాన్, వాన్యా, ఇవాన్ వాస్సిలెవిచ్; యిన్ని విధాల సంబోధనలనల్ల తెలుగు పాఠకులకి తికమక కలుగుతుందనే వుద్దేశ్యంతో, ఆయా పేర్లలో తేలికైన భాగాన్ని మాత్రమే పేరుగా రూఢిచేసి వుపయోగించాను అనువాదంలో. ఆ పేర్లలో ప్రధాన మైనవాటి నిక్కడ పొందుపరుస్తున్నాను.

డిమిట్రీ
 ఇవాన్
 ఎలీనా
 షూరా
 పావ్ లోవ్నా
 పుకోవ్
 నాదెజా
 సోన్యా
 ఒలోడ్యా
 సావ్ చెంకో
 తానెచా
 వీరా
 సబుకోవ్
 గ్లాషా
 సొకోలొవస్కీ
 మాయా
 మాషా
 ఎగొరోవ్

ఎంజినీరు
 ఫాక్టరీ డైరెక్టరు
 అతని భార్య
 కూతురు
 ఎలీనా తల్లి
 స్కూలు టీచరు
 అతని భార్య
 కూతురు
 కొడుకు, చిత్రకారుడు
 మరొక ఎంజినీరు
 నటి
 డాక్టరు
 చిత్రకారుడు
 అతని భార్య
 ప్రధాన డిజైనరు
 అతని మొదటి భార్య
 కూతురు
 ఫీఫ్ డిజైనరు

— పిచ్చే శ్వర రావు.

1

అంతమందిముందునిలబడి మాట్లాడాలంటే లైబ్రేరియన్ కొద్దిగా గాభరాపడింది: ఆ తొందరలో కళ్ళజోడు ముక్కుమీది నుంచి జారిపోయింది గూడాను. లేచి, నిలబడి, “తర్వాత మాట్లాడేందుకు కామ్రేడ్ బ్రెయిన్ని ఆ హాస్టల్కున్నాను. అతర్వాత కామ్రేడ్ డిమిట్రీ కొరొటయెవ్ మాట్లాడు” అని అన్నది.

నల్లని, సన్నని కనుబొమలుతశ్చర్యంగా, కొద్దిగా పైకిలేచిన డిమిట్రీ; ఈ మీటింగ్లో మాట్లాడాలని ఆయనకి తెలియనిదానికూ తెలుసు. లైబ్రేరియన్ యెప్పుడో చెప్పింది ఈ సభలో మీకు మాట్లాడాలని; అందు కంగీకరించాడు గూడాను.

ఫాక్టరీలో వాళ్ళకందరికీ అతనంటే గొప్ప గౌరవం. డిమిట్రీ లేకపోతే, ఇప్పుడు తయారై బయటబడ్డ యంత్రపరికరాలు యింకా మూడు మానాలవరకూ తయారయ్యేవికాదని పట్టణ కమిటీ కాన్వెన్షన్లో ఇవాన్ జురాన్లియోవ్, స్వయంగా చెప్పాడు. ఇవాన్ ఆ ఫాక్టరీ డైరెక్టరు. అంటే తెలివితేటలున్న ఎంపలీర్ కాబట్టి డిమిట్రీని అందరూ గౌరవించేవారని కాదు- ఒక్క ఎంపలీరింగ్లోనే కాకుండా, ఇంకా అనేక విషయాలు అతనికి క్షణంగా తెలుసు, అతని తేటలున్న మనిషి, గర్వంలేదు. అందుకూ అతనంటే అందరికీ యిష్టం. ఎవర్నిబడితేవాళ్ళని ఛెడాఛెడామని అంటూండే ఫీల్ డిజైనర్ సాకొలొవస్కి గూడా ఎప్పుడూ డిమిట్రీని ఒక్క మాటన్నపాపాన పోలేదు. ఇక లైబ్రేరియన్ సంగతి చెప్పే పనే లేదు. ఆవిడ డిమిట్రీతో సాహిత్యాన్ని గురించి చర్చించింది. “చెకోవంటే ఆయన కెంతయిష్టం వసుకున్నారు.” అని కనబడ్డ వాళ్ళదగ్గోనూ చెప్పింది తర్వాత. అలాంటి డిమిట్రీ లేకుండా, పాఠశాలసభ జరగనే జరగదని చెప్పడం అసవసరం. ఈ సభ జరిపా

లని నెలరోజులుంచి ఒకటే యాతన పడించి లై బ్రేకియన్, పరీక్షల కూర్చునే బడిపిల్లలాగా.

ఎంజీస్ బ్రెయిన్ ముందున్న టేబుల్ మీద పెద్దపెద్ద కాగితాలకట్టలు పరిచాడు ఉన్న సమయం చాలదేమోనని భయ పడ్డట్టు మహత్తోందరగా, ఎవరో తరుముకొస్తున్నట్టు మాట్లాడాడు, కళ్ళతోడు పైకీ, కిందకీ సర్దుకుంటూనూ, అప్పుడప్పుడూ ఆగి, కాగితాలమీద వ్రాసుకున్న నోట్స్ చూచుకుంటూనూ :

“ఈ నవగ్లో లోపాలున్నమాట నిజవే ననుకోండి; ఆ లోపాన్ని యింతకుముందు, నాకంటేముందు మాట్లాడినవాళ్లు ఎత్తిచూపారు గూడాను. అదంతా నిజవే. కాని, ఏవిటన్నట్టైతే యీ సవలుంది చూశారూ, చక్కని విజ్ఞానంవుంది యీ నవగ్లో. కథానాయకుడు జుబ్బోవ్ వేసిన అడవి పెంపకం పథకం ఎందుకని విస్మయించుకుంటారు? ఈ గ్రంథకర్త యేవిటన్నట్టైతే యీ సమస్యని చాలా బాగాయెత్తిచూపాడు - జుబ్బోవ్ ఉన్నాడే, అతను విమర్శ, ఆత్మవిమర్శలకున్న ప్రాముఖ్యంవున్నది చూశారూ, దాన్ని తక్కువ అంచనా వేశాడు. పార్టీ కార్యదర్శి షెబాలిన్ సలహాగూడా అతను తీసుకుంటేనే బాగుండే దుకుకోండి. కాని ఏవిటన్నట్టైతే, సమిష్టి నాయకత్వం వుందిచూశారూ, దాన్ని, ఆసంగని, మర్చిపోతే కలిగే ఫలితాలేవీటో రచయిత చక్కగా చూపించాడు. ఈ పుస్తకంమీద వచ్చిన విమర్శలన్నిటినీ గమనించి రచయిత కొన్నికొన్ని సంఘటనల్ని మారిస్తే, ఈపుస్తకం వుందిచూశారూ, యేవిటన్నట్టైతే మన సువర్ణ సాహిత్యంలో చేరుతుంది స్కావక్కాణించవచ్చు.”

హేలంతా జనం క్రిక్కిరిసి కూర్చున్నారు. ఆ అప్పుడక్కరా, కిక్కిరింపులుటాగూడా నిలబడి వింటున్నారు. ఇవ్వాళకేగే వుచిన్యా సాలన్నీ ఈమధ్యనే అచ్చైన ఒక కొత్తనవల్ని గురించి వ్రాసింది

గూడా ఒక కొత్తరచయిత; యువకుడు. ఈ పట్టణంలో చిన్న గాలి
దుమారంలేపిందీనవల. బ్రెయిన్ వుపన్యాసం వినేవాళ్ళకేమీ
హాయిగాలేదు; నవల్లోనుంచి పెద్దపెద్ద భాగాలుతీసి ఉదహరిస్తాడు;
మెదిల్తే కనిల్తే “యేవి! టన్నట్టేతే” అంటాడు. మళ్ళీ లైబ్రేరి
యన్ లేచి నిలబడి “ఇకిప్పుడు డిమిట్రీ మాట్లాడుతారు; తర్వాత,
క్రామేష్ స్టోల్యారోవా” అనేప్పటికి అందరికీ ప్రాణాలు లేచినచ్చి
నట్టెంది.

డిమిట్రీ బాగానే మాట్లాడాడు; అందరూ శ్రద్ధగా విన్నారు.
కాని, లైబ్రేరియన్ కిదంతా వింతగావుంది; ఛెకోవ్ ని గురించి
మాట్లాడేప్పుడు డిమిట్రీ యిలాగాదు మాట్లాడింది. జుబ్జ్కోవ్ ని
యిలా దుయ్యబడ తాడెందుకు? అతని కీనవల నచ్చినట్లు కనబడ
డంలేదు; ఏసో పొగుడుతున్నాడు. “షెబాలిన్ - కపటనాటకం ఆడే
కార్యదర్శి-; నిజాయితీ, వయసూవున్న ఛెడరోవా...అవి చెంచూ
వాస్తవమైన పాత్రలు. జుబ్జ్కోవ్ మట్టుకు జుబ్జ్కోవ్ గూడా కళ్ళ
ముందాడే పాత్ర ”అంటున్నాడు.

“సమగ్రంగా చెప్పాలంటే, కథానాయకుడి వ్యక్తిగత జీవి
తాన్ని గురించి రచయిత బయటబెట్టిన విషయాలు నాకు నచ్చ
లేదు. రచయిత వర్ణించిన సంఘటనలాంటిది జరగడం అసాధవం;
అది అచ్చుకొట్టినట్లుండే సంఘటన- టిపికల్ సంఘటన - అసలే
కాదు. జుబ్జ్కోవ్ లాంటి నిక్కచ్చైన మనిషి, తన స్నేహితుడి
భార్యని, అందులోనూ బుర్రేవీలేని సీతాకోకచిలుకని, ఆశయాల్లో
గూడా తనతో ఏవిధంగానూ తులతూగలేని స్త్రీని, ప్రేమించుతా
డనీ, ప్రేమించగలడనీ మనం నమ్మాలన్నమాట? చాలాచౌకబారు
ఫలితాలకోసం వని రచయిత ఈ సంఘటనని ప్రవేశపెట్టాడనిపి
స్తూంది నాకు. న్యాయానికి మన సోవియెట్ పౌరులు అంత చౌక
బారు మనుషులేవీగాదు. మన సోవియెట్ ప్రజలు మంచి నిక్కచ్చి

మన షాలు; బాధ్యతలు తెలిసినవాళ్లు. ఏదో బూజ్జవా నవల్లో నుంచి లేసుకు, అతుకు పెట్టిచట్టుగా వూది. ఈ సఁఘటన.”

ప్రేక్షకులదే ఏనిగా చప్పట్లు కొట్టారు. అందులో కొందరు అను స్వంగ్యంగా అన్నమాటలు విని, చాలా సంకోషించారు : ఏదో ఒక నవల వ్రాసేందుకని నిర్దేశాలు అందుకుని, వెళ్ళవలసిన చోటుకు వెళ్ళి, అక్కడుండేవాళ్ళ నొక డబ్బను మంచిని ఆయా ప్రేక్షకుల వేసి, నోట్ బుక్కుల్లో వ్రాసుకుని, “నవల వ్రాయడానికి సొంత సంగతులు దొరికాయి” అని చెప్పే కొంతమంది యువ రచయితల్ని హేళన చేశాడు. ఆ కథానాయకుడి కంటే గొప్పవాళ్ళ మనే సత్త్వప్రికే కొందరు భుజాలు చుచుకున్నారు; డిమిట్రీ యొంగూ తెలివిగలవాడని తెలుసుకొబట్టి యింకొందరు చప్పట్లు కొట్టారు.

“రచయితని తలెత్తకొనివ్వకుండా మాట్లాడాడులే; చాలా బాగా మాట్లాడాడు” అన్నాడు ఇవాన్ జురాన్లియోవ్ లైబ్రేరి యన్ కో. (ఇవాన్ వేదికమీదనే, అధ్యక్షవర్గం స్థానంలో కూర్చున్నాడు). లైబ్రేరియన్ ఏమీ మాట్లాడలేదు.

ప్రేక్షకుల్లో చప్పట్లుచరచ నావిడ బహుశా ఒక్క ఎలీనాయే నేమో. ఆవిడ ఇవాన్ భార్య; పంతులమ్మ. “ఎలీనా ఎప్పుడూ యింతే; నలుగురినోనూ కలవదు” అని స్టూర్జాన్ చెప్పాడు భర్త.

ఉపన్యాసం ముగించుకుని, వెళ్ళి కుర్చీలో కూర్చున్నాడు డిమిట్రీ. కూర్చున్నాడేగాని అతనలోచనలన్నీ ఒకదానికొకటి పొంక లేకుండా నడుస్తూనే ఉన్నాయి : మళ్ళీ జ్వరం వస్తున్నదనుకుంటా— ఛ.. అవతల ఆ జెయిన్ ప్రాజెక్టు... అసలు నేను ఉపన్యాసం లివ్వకుండా వుంటేనేబాగుండేది. చెప్పిందిమాత్రం వేవుంది? వొస్తే పాతకలుస్తూ; వాళ్ళింతవరకూ నమ్ముతూవచ్చిన సాత్రాలేగా. తలంతా దిమ్మగావుంది. హాల్లో ఊపిరాడడంలేదు.

కాత్య స్టోల్యారోవా మాట్లాడుతూంది; కాని అతను వివడింలేదు. ఆవిడ ఉపన్యాసంమధ్య కరతాశధ్వనులు చేశారు

ప్రేక్షకులు. అతని కాశ్చర్యంవేసింది. అతను కాత్యాని ఎరుగును. ఘోరీలో పనిచేస్తుంది. ఎప్పుడూ హుమారుగా వుంటుంది. వెల్లెల్లని రంగు. ఉన్నాయా, లేవా అన్నట్లుగా వుంటాయి కనబోమలు. జీవితం అంటే ఆశ్చర్యంకో, సంకోషంగా తేలిపార జూస్తున్నదా అన్నట్లుగావుంటుంది ఆవిడముఖం ఎప్పుడూనూ. ఆవిడా యిప్పుడు మాట్లాడుతున్నది. బలవంతాన వినడం ప్రారంభించాడు:

“కామ్రేడ్ డిమిట్రీ అలా ఎందుకన్నాడో నా కర్ణం గావడం లేదు. ఈ నవల ఒక మహాగ్రంథమని నేనేవీ అనడంలేదు. టాల్ స్టాయ్ వ్రాసిన ‘ఏనా కరెనీనా’ లాగా వున్నదనీ అనడంలేదు. కాని యీ పుస్తకం చదవబుద్దేస్తుంది; దీనికి, బూజ్జవా నవల్లకి మేవిటో సంబంధం నాకు తెలియడంలేదు. మనిషికి హృదయం ఉంటుంది; అంచేత మనిషి ఆవేదన పడతాడు అని అనిశిస్తుం దీపుస్తకం చదివితర్వాత. అందులో తప్పేవుంది? ఇంతెందుకు, నా జీవితంలో గూడా అలాంటి అనుభవాలున్నై. . . . పుస్తకం ‘మొదలెడితే చివరిదాకా చదివితేనేగాని వదిలిపెట్టబుద్ధిగాదు. ఈ పుస్తకాన్ని పూరికే తోసేస్తే కాదు.”

“ఎప్పుడూ నవ్వుతూవుండే కాత్యా గూడా ఆవేదన పడిందన్నమాట? ‘మనిషికి హృదయం ఉంటుంది’ ” అనుకున్నాడు డిమిట్రీ. అతని కింకేమీ వినిపించలేదు; హాగ్లో కూర్చుని వున్నాడన్న మాటేగాని, హాగ్లో ఎవకున్నారో, యేం జరుగుతుందో గూడా అతనికి పట్టినట్టులేదు. రెప్పవెయ్యకుండా ఎలీనావ క చూశాడు. గత కొన్ని మాసాలనుంచి పడుతూన్న శాధంతా ఒక్కసారి పై కుబికింది. ఎలీనా అతన్ని ఒక్కసారిగూడా తలెత్తి చూడలేదు. ఆవిడ తనవైపు చూస్తూన్నప్పుడే తానుగూడా ఆవిడవైపు చూడా లను కున్నాడు. భయంవేసింది. ధైర్యంలేదు. అదీ యిప్పుటి పరిస్థితి. కాని, మొన్న వేసవికాలంలో యిద్దరూ కలిసి కూర్చుని మాట్లాడు కునేవారు, హాస్యాలాడుకునేవారు, అదేపనిగా వాదించుకుంటూ కూర్చునేవారు.

ఇవానిలోకి చాలాసార్లు వెళ్తాండేవాడు; ఇవాన్ అంటే డిమిట్రీకి పెద్ద యిష్టమంటూ యేమీ వుండి కాదు; ఎలీనాతో మాట్లాడుతూంటే సరదాగా వుండేది, అందుకని వెళ్తాండేవాడు. ఆవిడకి తెలివిలేటలున్నాయి; అలాంటివాళ్ళలోకి మాస్కోలో కనిపించలేరు. ఇక్కడి దాకేవేసే : ఇదొక రాష్ట్రం; చిన్న పట్టణం. పెద్ద హడావుడేమీవుండదు. చదువుకోవాలన్నా, ఆలోచించుకోవాలన్నా యెక్కువ అనకాశం వుంటుంది. ఇక్కడకూడా ఎలీనాలాంటి వాళ్లు కన్పించరు; ఎలీనా లోజైనమోషవి యెవరికైనా ఇట్టే తెలిసిపోతుంది. ఇవాన్ తో ఎలా కాపురం చెయ్యగలుగుతూందో గూడా అర్థంకాదు; ఐనా భార్యా భర్తలిద్దరూ బాగానే వుంటున్నారు. ఒక చిన్న పిల్లగూడాను, ఐదేళ్ళమ్మాయి.

ఆరోజుల్లో, ఎలీనా కళ్ళలో హాయి కన్పించేది; చక్కని ప్రశాంతమైనహాయి. “ఆవిడేనా? అందఁవంటే ఆవిడే చెప్పాలి” అన్నాడొకసారి మనసులోవున్న ఎంఁనీకు, సావ్ చెంకో. “కాదు కాదు, ఆవిడ ముఖానొక్కసారి చూస్తేచాలు యికజన్మలో మరచిపోతే” అన్నాడప్పుడు డిమిట్రీ తలూపుతూ. ఆవిడ కురులమీద సూర్యకిరణాలు పడుతూంటే అటే చూడబుద్ధేసేరి. ఆవిడకళ్ళు ఒక్కోసారి గేలిచేస్తున్నట్లు, గేలిచేసి రెచ్చగొడుతూన్నట్లు వుండేవి; ఒక్కోసారి యెంతో విచారంగా వున్నట్లుండేవి; అంతు చిక్కేవిగాదు.....

‘ఆరోజులేవేసే; చాలామంచిరోజులు, అరుకున్నాడు డిమిట్రీ. హాల్లోనుంచి బయటికి, బజారులోకి, వచ్చాడు; ‘అబ్బ! వెధవమందు!’ ఇంతకుముందు, ఈ మీటింగ్ కి వస్తూన్నప్పుడు వాతావరణం అంతా చక్కగావుంది దివ్యంగా.

నడుస్తున్నాడేగాని మనసు మనసులో లేదు: సభని గురించిగాని, తన వుపన్యాసాన్ని గురించిగాని ఆలోచించడమే లేదు. ఎలీనా జీవితంలో రేగిన తుపానూ, గత కొన్నివారాలుగా అదేపనిగా జ్వరంలోలా కంటూన్నకలలూ, ఇదివరకెప్పుడూ ఎరగని నిస్సహ

యతా- వీటితోనే నింసిపోయింది. తలంతా అతనికన్నీ అబ్బినస్తా-
యనీ, అన్నీ కలిసొస్తున్నాయనీ అతనంతటి అదృష్టవంతుడు లేడనీ
అనుకుంటారతని స్నేహితులు; అదీ నిజమే. ఈ రెండుసంవత్సరా-
ల్లోనూ అతనికొచ్చిన పేరు యింతా అంతాగాదు. కాని, ఆ రెండు
సంవత్సరాలకి పూర్వం యింకొన్ని సంవత్సరాలు గడిచాయి.
అతనికిప్పుడు ముప్పైయైదేళ్లు. జీవితం అతన్నేమంత చెడగొట్టలేదు.
దారి చేసుకుంటూ ముందుకు నడిచాడు. మంచి నిబ్బరం వున్న
మనిషి; నోటికొసయ్యో కన్పించే బండగీతలూ, కళ్లూ- ఆ కళ్ళు సిద్ధా-
క్షిణ్యంగా వున్నట్లూ వుంటే, ప్రతివిషయాన్ని సానుభూతిగా చూచి
అంగీకరిస్తూన్నట్లూ వుంటే- మొఖమూ, నుదురూ- ఆ నుదురు
ముఖాన్ని కప్పడానికి ముందుకు వంగుతూన్నట్లు టుంది- అవి
చూస్తేనే చాలు అతను మంచి నిబ్బరం వున్న మనిషిని తెలుస్తుంది.

1936. డిమిట్రీ అప్పుడు షదోక్లాసు చదువుతున్నాడు.
వాళ్ళ మాకుటినాన్న అరెస్టయ్యాడు. మర్నా డుదయం డిమిట్రీ
పూల్చోకెళ్ళాడు. మీషా గ్రీ బోవ్ కన్పించాడు; మీషా అతనికి
మంచి స్నేహితుడు. డిమిట్రీ మీషాని పిలిచాడు; తన విచారా-
న్నతనితో చెప్పుకుందామని, సలహా అడుగుదామని; మీషా పలక-
లేదు, ముఖం బిగదీసుకుని రోడ్డు కీ వైపున నడుస్తున్న పొడవైన
అవతలివైపు కెళ్ళిపోయాడు. కొన్ని రోజులు గడచింతర్వాత డిమిట్రీని
స్కూల్లోనుంచి వెళ్ళగొట్టారు. “నువ్వేం చేశావురా నాయనా”
అని ఏడ్చింది తల్లి. “అట్లా అనుకోగూడదమ్మా. అప్పుడప్పుడూ,
అక్కడక్కడా యిలాంటివి జరుగుతూనేవుంటాయ్” అన్నాడు తను.
తర్వాత ఫ్యాక్టరీలో చేరాడు. కొత్తిస్నేహితులు దొరికారు. తన
పని తాను చూచుకునేవాడు. రాత్రిళ్ళపూట చదువుకునేవాడు.
“చూస్తావుగా అమ్మా, ఇట్లాగే ఎప్పుడో యూనివర్సిటీలో కెళ్ళి
కూర్చుంటా యేవనుకున్నావో” అన్నాడు తల్లికి.

కొన్ని సంవత్సరాల తర్వాత. ఆగస్టునెల. విచారంగా,
ధైర్యాన్ని చిక్కబట్టుకుని నడుస్తున్నాడు షెప్పీ. అతని దళం

తిరోగమిస్తోంది. ఆదళాధిపతి, జెనరల్, విరుమకుపడే వాడు తన మీద. నువ్వొరి పిరికివాడివి, నిన్నేంచేస్తానో చూడంటూ కోపం అంతా వెళ్ళగక్కడానికి తనమీదే పడేవాడు. “ఏం ఫర్వాలేదు; కోప్పడుతున్నాడుగా, మనం బాగుపడతాఁ వన్నమాట” అన్నాడు డిమిట్రీ తన స్నేహితుల్తో. తర్వాత, భుజంమీద గాయం తగిలించి. హాస్పిటల్లో చేర్చారు. ఆరుమాసాలు న్నాడక్కడ. తర్వాత మళ్ళీ యుద్ధరంగాని కెళ్ళాడు; ఇక యుద్ధమయ్యే వరకూ అక్కడేవున్నాడు. నటాషా అనే సిగ్నల్ ఆఫీసర్ని ప్రేమించాడు. బ్రెస్లావ్ వచ్చిన తర్వాతగాని ఆరుమ్మాయి గూడా తనని ప్రేమిస్తూందని కనుక్కోలేకపోయాడు. “నువ్వే” విటో యేవీఁ పట్టనట్లుంటావ్; నిన్ను చూస్తేనే భయఁవేసేదినాకు. కాని నిన్ను చూడగానే తెలుసుకున్నానీ మనసు” అన్నది నటాషా. యుద్ధమైపోయి తర్వాత, హాయిగా బ్రతకొచ్చునని కలలుకన్నాడు డిమిట్రీ. కాని నటాషాచని పోయింది. ఆ చావుకి అర్థంలేదనిపించింది—లీప్జిగ్ వీధిలో, మే 10 న, మందు గని ప్రేలింది; అప్పటికి చావుని గురించి ఆలోచించడం గూడా మానేశారు అందరూ. ఐనా, ఆ గని ప్రేలింది; నటాషాని పొట్టన బెట్టుకుంది. కాని డిమిట్రీ ఈ విషయం యెవ్వరికీ చెప్పలేదు; అలాగే ఆ విచారమంతా మింగుతూ, రెండో కంఠికి తెలియకుండా కాలం గడిపాడు. చాలాకాల మయ్యిం తర్వాత, ఒకనాడు “పెళ్ళి చేసుకోవేఁ నాయనా, దగ్గరదగ్గర ముప్పయ్యేళ్ళొచ్చినై. నేను కాస్తా గుటుక్కుమంటే యిక నీకు మంచి చెడ్డాచూసే వాళ్ళేవకుంటారు?” అని వాళ్ళమ్మ అడిగితే, అప్పుడు చెప్పాడు “అమ్మా నాసర్వస్వాన్నీ యుద్ధంలోనే పోగొట్టుకున్నానమ్మా. ఇప్పుడు పెళ్ళిసంగతి ఆలోచించాలన్నా ఆలోచించ లేనమ్మా” అని.

ఈ విచారాన్నంతా మరచిపోవాలంటే ఒక్కటే మార్గం కనిపించిందతనికి - పని. యంత్ర నిర్మాణం కోర్స్ తీసుకున్నాడు. యంత్ర నిర్మాణాన్ని గురించి అతను వ్రాసిన థీసిస్ అంతా మెచ్చుకున్నారు. అతన్నా సంఘంలోనే పురస్కారం యిచ్చి పురంచాలను

కున్నాడు. కాని ఎవరో తమకున్న పలుకుబడి వ్రసయోగించుకుని ఆ వ్రద్యోగం కొట్టేశారు; ఓల్లా జిల్లాలో ఒక ఫ్యాక్టరీకి వెళ్ళాలి సొచ్చింది డిమిట్రీ. వెళ్ళాడు. తెలివిగలవాడనీ అదృష్టవంతుడనీ అతనికి పేరొచ్చి పడిందిక్కడే. యువకులంటే ఇవాన్ జరాన్లి యోన్ మహా అనుమానంగా చూచేవాడు; ఆలాంటివాడుగూడా డిమిట్రీకి తెలివి తేటలున్నాయని ఒప్పుకున్నాడు. పట్టణ సోవియెట్ కి కూడా ఎన్నికయ్యాడు డిమిట్రీ; అక్కడ తరచు మాట్లాడుతుండే వాడు గూడాను. కార్మికుల కతనంటే నమ్మకం కుదిరింది, మనసు విప్పి మాట్లాడేవారు. మనిషిమంచివాడనీ, హోదా పెరిగినా మనసు మారలేదని వాళ్ళకంతనంటే మహా అభిమానం.

అలాంటివాడికి యిప్పుడిదేమిటి? తనని తానే సంభాళించుకోలేకపోతున్నాడెందుకని? ఈ మంచులో పడి, ఎక్కడికి పోవడం బుర్రనంతా ఎలేనాను గురించి ఆలోచనల కప్పజెప్పి? ఆలోచనలు గూడాకాదు, తన జీవితంలోనుంచి ఆవిడిని వెళ్ళ గొట్టడంగూడా సాధ్యంకాదనే భావం వెంటబడి తరుముకోంది. మరీబుద్ధి, లేకుండా పోతుండే, చిన్నపిల్లల్లా తన గతాకీ, దీనికి సంబంధం యేమన్నావుదా.

గాలి వీచింది. మంచదేపనిగా కురుస్తూంది. దారి కన్పించడం లేదు. చెవులు వినిపించడంలేదు. నడుస్తున్నవాడల్లా, యెవరోవచ్చి నిలవేసినట్లు, ఆగిపోయాడు డిమిట్రీ; కనుబొమలు పైకిలేపి ఫకాలున నవ్వుకున్నాడు. “ఇంతకంటే గమ్మత్తింకేవన్నా వుంటుందా!” అనుకున్నాడు. “ఇలాంటివేవీ జరగవనేగా నేను వేచిక్కెక్కి చెప్పింది. అదిగూడా యేవీ నదరకుండా, బెదరకుండా. ‘జుబ్బోవ్ లాంటి మనిషి వుండడు, రచయితే అతన్ని సృష్టించాడు. వెళ్లి స్నేహితుడి భార్యని ప్రేమించమన్నాడు, నలుగురిలోనూ నిలబెట్టి అవమానించాడు, కధెలాగూ ముగించాలి కాబట్టి కథానాయకుణ్ణి ఆర్కటెక్ పంపించాడు, అని, ఔను ఈ డిమిట్రీకి అదంతా ఎక్కడ నచ్చుతుంది, ఎందుకు నచ్చుతుంది. ఎలా సహిస్తాడు” గనక చొకబారు

ఫలితాలకోసమని రచయిత ఈ సంఘటన ప్రవేశపెట్టాడనిపిస్తోంది నాకు. ఇది అచ్చుకొట్టినట్లుండే సంఘటనకాదు; టెలికల్ గా లేదు.' ఊరి అదీ అసలు విషయం. విన్నారాలండి డిమిట్రీ స్టెయిన్ గారూ, అసలు విషయం అదీ : నీలాంటివాళ్ళూ, జుబ్బీవ్ లాంటివాళ్ళూ యీ లోకంలో వుండరు. మీ రందరూ ఊహాపాత్రలు, తోలు బొమ్మలు, ఇలాంటి వాళ్ళ సలుండరు. తెలిసిందా అండీ.

'ఇప్పుడు ఎలీనా యేనానుకుంటూందో? నేనొక అధికార దర్పం వున్నవాణ్ణా? చౌకబారు అబద్ధాలకోరుననా? మిగతా వాళ్ళకి తెలిసినా తెలియకపోయినా, ఆవిడమాత్రం కనుక్కోగలదు. ఇలాంటి విషయాల్ని ఆడవాళ్ళిట్టే పసిగట్టేస్తారు. నటాషా మట్టుకు నటాషా; చినరిదాకా, ఆవిడకో, అసలు విషయం చెప్పాలంటేనే ధైర్యం వుండేదికాదు నాకు. కాని నటాషా అంతా పసి కట్టింది. "నాకు మొదట్నుంచీ తెలుసు. సోజా పట్టణం దగ్గర - గుర్తుదా? - విమానాల దాడి జరుగుతున్నప్పుడు గస్టం చేసుకోక మాననని పట్టుబట్టావే-అప్పుడూ నాకు తెలిసిపోయింది". అని తర్వాత తెప్పుకో చెప్పింది. యంత్రాల మంచిచెడ్డలంటే చెప్పగలననుకో, కాని భావాల సంగతి, అనుభవాల సంగతి, ఉద్రేకాల సంగతి వస్తేమట్టుకు...ఎలీనా నవ్వుకుంటూ...దేవో, నన్నుచూచి.

'ఐనా, అదంతా యెందుకులే యిప్పుడు? ఎలీనా, ఇవాన్ జురాన్లియోవ్ భార్య, మాదారులే వేరు. ఈ వెధవలోచనల్ని వూరికే అరికట్టొచ్చు. కాని, ఇలాంటిది జరగడానికే వీల్లేదని యెందుకన్నాను? "అసంభవం" అని అనాల్సిన పనేవొచ్చింది? అర్థంకావడంలేదే. వాళ్ళని తప్పుదారిని పట్టించుదామని మట్టుకుగాదు. ఐనా, నాలో యేం భావాలు రేగుతున్నాయనేది నా స్వంత విషయం. నా స్వంత వ్యవహారం. పుస్తకం అంటే, అదివేరు; నలుగురూ చదివేది. ఇలాంటి భావాల్ని పుస్తకంలో కెక్కించడం వెదకరు? అందువల్ల యెవళ్ళకి మాత్రం యేం లాభం వుంటుంది? జుబ్బీవ్ తన పని చెడగొట్టుకోవడం అంటే - అది సజమే; పాత

కుడికి కొంతమేలు కలుగుతుంది. గుణపాఠాలు నేర్చుకోవడానికి వీలుంది. కాని జుబ్జోవ్ తన స్నేహితుడి భార్యని గురించి మేననుక్కునేదీ-అదంతా అసంబద్ధం. ప్రేమంటే సిమెంటులాంటిది - అందరూ అంగీకరిస్తారు గూడానూ ఆ మాటంటే. కాని యిదేం ప్రేమ - తుప్పులాంటిది; తినేస్తుంది; నాశనంచేస్తుంది. నేనట్లా ఉపన్యాస యివ్వడమేకకెళ్తు...అసలిష్టాదాలోచించాల్సిందదికాదు; నన్ను నేను సంబోధించుకుని, తమాయించుకోవాలి.'

వీధి దీపం తెల్లగా వెలుగుతోంది. వీధిదీపంచుట్టూ వున్న మంచుని చూస్తే-గాభరావడో, ఉద్వేగపడో పక్షులగుంపులు పైకెగురుతూనూ, యెగిరి కిందపడుతూనూ, కిందపడి మళ్ళీపైకెగురుతూనూ, వున్నట్లుంది. వీధిదీపం కింద యిద్దరు ప్రేమికులు నిచు నున్నారు. గాఢంగా కాగిలించుకుని, లోకమే మరచిపోయి. కాత్యాయణి కాదుగదా అనుకున్నాడు డిమిట్రీ. దీపంకి ద మంచున్నమ్మాయి ఆశ్చర్యపడ్డట్లేమిటో అన్నది; ప్రేమికులిద్దరూ ముందుకు సాగారు. డిమిట్రీ నవ్వుకున్నాడు. 'కాత్యాయణి ఒకటే యింకెవరై నా ఐనా ఒకటే...నేనూ నటాషా కలిసి యిలాగే తిరుగుతూండే వాళ్ళు బెర్లిన్ బయటన్న పార్కులో. ఆ పార్కులో ఒక్క చిన్న సరస్సుండేవి. అందులోతామర పూలుండేవి. ఒకనాడు మేనక్కడుండగా మేజరొచ్చి పడ్డాడు గూడాను...వయసే అలాంటిది; వయసులో వున్నప్పుడంతా ఆనందంగానే వుంటుంది. లాభంలేదు; ఇలాంటి ఆలోచనల్ని దిరికిరానీగూడదు; చచ్చినా రానివ్వగూడదు.'

బజారులన్నీ నిర్మానుష్యంగా వున్నై, అందరూ యిళ్లకెళ్లి పోయారు - జుబ్జోవ్ చేసిన పని మంచిదో చెడ్డదో నిర్ణయించాలని చూచినవాళ్ళూ, 'అంతర్ధానమయ్యే స్త్రీ' అనే నాటకం చూచినవాళ్ళూ, పశువుల నెలా పెంచాలనేవాళ్ళూ, కాలం గడిపేందుకని స్నేహితుల యిళ్లకెళ్లిన వాళ్ళూ, అందరూ యిళ్లకెళ్లి పోయారు. కొత్తగా కట్టిన యిళ్ల కిటికీలు తపతప కొట్టుకొంటూ, మంచుతో కుస్తీలు పడుతూ బంగారంలా మెరిసిపోతున్నాయి నాటక రంగం

మీద కట్టిన తెరలమీదలాగా. ఈ యిళ్లే పగటిపూట చూస్తే నీసుగుపుడుతుంది. ఈ యిళ్లలో మనుషులుంటారు - నిద్రపోతూ, కీచులాడుకుంటూ, బాధపడుతూ, హాయిననుభవిస్తూ - జీవితంలో అన్నిరకాలూ వుంటాయి. అదికాదు అసలు విషయం, అసలు విషయం - పని.

ఏదో వాకపనిలోపడితే బ్రదికి పోతాననుకుంటూ గబగబా నడిచాడు, డిమిట్రీ. “ఇక బ్రెయిన్ ప్రాజెక్టు గురించి ఆలోచించాలి” అనుకున్నాడు చీకట్లో మెల్లెక్కుతూ నిప్పు గీసి. వెళ్ళి డ్రాయి గులన్నీ టేబుల్మీద పరిచాడు. గదంతా వేడిగా వున్నట్లుంది. ఊపిరాడలేదు. కిక్కిరింపులు వేరిచాడు. మచులోపలి కొచ్చింది. ‘వెళ్ళి జ్వరం వస్తున్నట్లుంది. వెధవ అనుమానాలూ నేనూనూ. పని చెయ్యాలి- పని.’

ఇదివరకెప్పుడూ పనిచేస్తూ కూర్చుంటే అలాగే కూర్చునేవాడు పనిచేసుకుంటూ, కదలకుండా మెదలకుండా అర్థరాత్రినా సరే. ఇప్పుడెదుకనో ఊరికే యిటూ అటూ కదుల్తాడు. కాసేపు కుర్చీమీద నెనక్కివంగుతాడు. ఏష్ట్రేతీసి అక్కడున్న దాన్ని ఇక్కడ పెడతాడు లేకపోతే లాంప్ అటూ యిటూ జరుపుతాడు. లేస్తాడు. అటూ యిటూ తిరుగుతాడు, తెల్లని గోడలమీద పడి, భయపడిన అపరిచితుడిలా తచ్చట్లాడు తుంది అతని నీడ.

‘బ్రెయిన్ చెప్పింది నిజవే. అదంతా వేడిచేసి, మూస పోయడంలో వుంటుంది. దీన్ని గురించి రేపు ఇవాన్ జురాన్లి యోవ్‌తో మాట్లాడాలి. బహుశాయిప్పుడు ఇవానూ ఎలీనాకలిసి కాఫీ తాగుతూ వుంటారు. డిమిట్రీ మరీ గుమాస్తాకి మల్లే మాట్లాడాడు’ అంటుంది ఎలీనా. అని నవ్వుతుంది. అతనూనుకోడు, నా తరపునే మాట్లాడాడు. “నవల్ల సంగతెతనికి తెలియకపోతే తెలియక పోవొచ్చుగాని, అతని పనిలో అతను ఉద్దండుడులే. మన క్కావల సిందగీ” అనంటాడు. నిజమేనయ్యా, ఇవాన్‌వాసిలెవిచ్, మన క్కావలసింది పనే. ఎలీనా నవ్వి నప్పుడా కళ్లు మరింత నల్లబడ

తాయి, ఒక్కొక్కప్పుడు విడ నవ్వితే యేదో విచారం లోతులు చూచుకున్నట్లుంటుంది . . . వెధవాలోచనా నేనూనూ. స్పీడ్ తగ్గించే గేరును గురించి మాట్లాడాలి ఇవాన్ కో . . .

విద్యుంది. 'ఈ మాపులుచేస్తే బ్రెయిన్ ప్రాబ్లెమ్ పని కొస్తుంది... ఇంకా యేం పడుకుంటాను యిప్పుడు. మేమునున్నా లాభంలేదు - మళ్ళీ ఆ గొడవంతా గుర్తుకొస్తుంది. ఈ మాపులన్నీ ఒక కాగితమిద పెడతే? జురావి యోవ్ కలాచేస్తే నచ్చుతుంది, ఒక గంట గడిచేయ్యొచ్చుగూడను... అనుకున్నాడు డిమిట్రీ.

అతను బయటికి వెళ్లేప్పుడు, యింకా మంచుకుసుస్తూనేవున్నాడు. కాని బజారుల్లో సంచారం ప్రారంభమైంది. ఎవరి ఎనులకి వాళ్ళు గబగబా పోతున్నారు. వీధి లాంతరింకా వెలుగుతూనే వుంది తెల్లగా. మంచు యింకా ఎగిరెగిరిపడుతూనే వుంది పట్టణం ప్రలా. ప్రేమికులు మాత్రం లేరక్కడ. దారేపోయ్యేవాళ్ళు మాట్లాడుకునే మాటలు రెండుమూడు వినిపించాయి డిమిట్రీకి :

“బలేనీమాలే. రాత్రంతా నిద్రలే పట్టాలా”

“ఎగోరోవ్ కో చెప్ప, శలవిస్తాడే, యీ మాత్రానికబద్ధం వాట్టాడెందుకు...”

“ఎం జనవనుకున్నా, కదల్లానికూడా వీళ్ళేకపోతే”

డిమిట్రీ ఆలోచించాడు : ‘యేమిటి వెధవగొడవంతా ! వెధవ గొడవని అనుకున్నా పదిలిపెట్టడెందుకనో! అసలేప్పుకోకేనా వదులుందా అని? ఇదంతా పుస్తకాల్లో ఇదివరకే చదివా. ఇప్పుడు అనుభవించాలనుకుంటా.’

అనుకోకుండానే నవ్వేశాడు; ‘అర్థంలేదు, ఏనా హాయిగా వున్నట్టేవుంది.”

శ్రీ వేదవన గ్రంథాలయం
లేలపాళెం. (కృష్ణాజిల్లా)

విూటింగై పోయింతర్వాత. ఇంటికెళ్ళి, టీ అదీ తీసుకురావడానికి వంటింట్లోకెళ్ళింది ఎలీనా. ఏదోవొకటి మాట్లాడుతూనేవుందిగాని, ఇవాన్ మాత్రం అర మానషడ్డాడు మనిషివొంట్లో యేమీ బావున్నట్టులేదేఅని. ఐనా, “యే, ఆలావున్నావ్ ?” అని సూటిగా ప్రశ్నించలేదు అదృష్టవశాత్తూ. “బల్లో పిల్లలకి మంచిమార్కులివ్వలేదా వేమిటి” అనడిగాడు. పెద్దబరువు దింపినట్లయ్యింది ఎలీనాకి; “ఊ” అన్నది.

ఇవ్వాళ ప్రొద్దునల్లా పనిచేస్తూనేవున్నాడు ఇవాన్; ప్రతిక చదువుకోడానికూడా సందుచిక్కలేదు. ఇప్పుడు ప్రతికతీసి చదవడం ప్రారంభించాడు టీతాగుతూనే ప్రతిక చదువుకుంటున్నాడు. అప్పుడప్పుడూ, మధ్యమధ్య “సిక్స్థోరోవ్ జబ్బాదిలిం దన్నమాట” అనో, “జంగానే కంప్రెసరు యీమధ్యేక్కడా దొరకడంలేదు అందుకేవీ సందేహంలేదు” అనో వ్యాఖ్యానం చేస్తున్నాడు. అతనేదన్నాసరే, నిజమేనంటూ ఒప్పేసుకుంది ఎలీనా.

అతనట్లా చదువుకుంటూ వుండటమేబాగుంది ఎలీనాకి; ఆలోచించుకునేందుకు వీలుగావుంది. తన అనుభవాన్ని మరమ్మతు చేసుకోవడం సాధ్యంకాదని యిప్పుడే తెలిసొచ్చి నట్లనిపించి దావిడకి. అదంతా కడుపులోపెట్టుకుని బ్రదకడంఅంటే మాటలుకాదు.

ఇప్పుడంటే అప్పుడప్పుడూ ఒంటరిబ్రదుకనిపిస్తోందిగాని, చదువుకునేరోజుల్లో ఎలీనాకి స్నేహితులు చాలామంది ఉండేవారు. ఫాక్టరీలోగూడా తనతో మాట్లాడేవాళ్ళెవ్వరూ కనిపించడంలేదు. తనకంటే జీవితంలో యెక్కువ అనుభవం వున్నవాళ్ళతో మాట్లాడుతూ కూర్చోవా లనిపిస్తోంది (ఎలీనాకి నవ్వొచ్చింది - చేస్తూన్న దేమో నలుగురికి పాఠాలుచెప్పేపాతులమ్మ ఉద్యోగం, వాళ్ల దగ్గరా,

వీళ్ళదగ్గరా నేర్చుకోవా అనుకోవడమేమిటి తను !). ఒక సంవత్సరం క్రితంవరకూ, స్కూల్లో పుభోవ్ వూడేవాడు. పట్టణంలోకల్లా చెప్పకోదగ్గమనిసి. అంతవ్యధంలో పాగొన్నాడు. చాలా పాత బోల్డెవిక్. బడిపంతులు పనిలోగూడా ఆయన్నిమించిన చెయ్యి లేదు. ఆయనంటే అందరికీ అపరిమితమైన శౌరవం. ఎలీనా కాయ నంటే గొప్ప భక్తి. మొట్టమొదటిరోజుల్లో, స్కూల్లో ఉద్యోగం చేస్తూన్నప్పుడు పిల్లల గల్లంతూ అదీచూచి ఎలీనా గాభరాపడిపో యేది. పుభోవ్ వచ్చి అతెకాదమ్మా యిది అని చెబుతూండేవాడు. స్వంతకూతురులాగా చూచుకునేవాడు. రానురాను ఎలీనా కూడా ఆయన అభిప్రాయం యేమిటో తెలుసుకుని, ఆ అభిప్రాయాల కనుగుణంగా నడుచుకోవాలని అనుకోవడం ప్రారంభించింది. మొన్న శీతాకాలంలో ఆయన జబ్బుపడ్డాడు. విశ్రాంతి తీసుకోక పోతే లాభంలేదన్నారు డాక్టర్లు. పనిజెయ్యడానికి వీళ్లేదన్నారు. ఇప్పుడు కాస్త ఫర్వాలేదు. కొద్దిగా కోలుకున్నాడు. అప్పుడప్పుడూ స్కూలుకొచ్చి వెళ్తున్నాడుగూడాను- స్కూలుకి రాకుండావుంటే టైమెలా గడుస్తూదమ్మా అంటాడు-ఐనాగానీ, తన కష్టాలన్నీ చెప్పి ఆయన్నిగూడా విసిగించడం మెందుకులే అనుకుంది ఎలీనా. తనేమైనా చిన్నపిల్లా చితకపిల్లా; ముప్పయ్యేళ్ళోచ్చాయి నెత్తిమీదికి. తనకాళ్ళ మీద తను నిలబడ్డం యిప్పటిగూడా నేర్చుకోకపోతే యేలా. ఐనా, మంచీచెడ్డా చెప్పుకుంటే వినే మనిసి లేకపోవడం కష్టమే ననిపించింది ఎలీనాకి.

ఎలీనా స్నేహితుల్లో డాక్టర్ వీరా ఒకరు. పుభోవ్ జబ్బుపడ్డ రోజుల్లోనే ఎలీనాకి, వీరాకి పరిచయంకలిగింది. వాళ్లు కలుసుకున్న మొట్టమొదటిరోజు ఎలీనాకింకా గుర్తున్నది : తన భర్త యిప్పటికీ యికా తనకపరిచితుడేనని ఎలీనా గుర్తించింది ఆవేళే; తర్వాత, రాత్రంతా యేడుస్తూ కూర్చుంది. వీరా అంటే ఎలీనాకిష్టమే కాని ఆవిడ డాక్టరు, ఎప్పుడూ యేదోఒకపనిలో మునిగి తేలుతూంటుంది. అందువల్ల కలుసుకునేందు కెక్కువ అవకాశం వుండేది కాదు. అదీగాక,

వీరా యెస్సూమా యితరులకి దూరం దూరంగావున్నట్లు కనిపించేది. ఆవిడభర్త యుద్ధంలో చనిపోయాడు; “రెండోనారి యికకుదరడం కష్టంలే” అని చెప్పింది ఎలీనాతో డాక్టర్ వీరా. ఇంకా ఆవిడకో తన కష్టా లేంచెప్పుకుంటుంది? - ఆవిడ కష్టాలావిడికి వ్రాడనేపునై ౨.

డిమిట్రీకో ఎలీనాకి స్నేహం చాలా తొందరగానే కలిసింది. యుద్ధాన్ని గురించి, జర్మనీని గురించి, తన స్నేహితుల్ని గురించి చెప్పు తూండేవా డతను; అతను చెబుతూంటే అంతా కళ్ళకు కట్టినట్లుండేది; అదంతా తనకు తెలిసినట్లే వుండేది. ఇద్దరూ కలిసి పుస్తకాల్ని గురించి చర్చించుకునేవారు. వొరోపయెస్ - ఒక పుస్తకంలో పాత్ర - బ్రదుకంతా అదృష్టమేనని నమ్మడం కష్టమని అనేది తను. కాదు, అలాంటివి ఒక గుతాయి; నమ్మించేట్లే వున్నదనేవా డతను. ఇంకో పుస్తకంలో లిస్తాపాద్ అనే పాత్రంటే అతనికి చాలా యిష్టం; అతనికి హృదయం లేదనుకునేది తను. “గ్రాస్మన్ బాగానే వ్రాస్తాడు. యుద్ధాన్ని గురించి అతను వ్రాసిందంతా నిజమే. కాక పోతే అతని పుస్తకాల్లో కథానాయకులు కాస్త ఎక్కువగా వాదనలు చేస్తారు. అందుకని అప్పుడప్పుడూ ఆ పాత్రలు వాస్తవికం కాదేమో” ననిపిస్తుంది అనేవా డతను. తాను నవ్వేది : “అక్కడికి నువ్వెస్సూమా వాదన జెయ్యనట్టు” అని. డిమిట్రీ సిగ్గుపడి, “మనం ప్రేమి మరీ అతని దృక్పథంతోగా చూడగూడదు. . . . ఐనా, అసలు నీకు ఏసుగేస్తోందిలాగుంది . . . ” అనేవాడు.

నటాషాని గురించిగాని, తన బాల్యాన్ని గురించిగాని అతని ఎస్సూమా చెప్పలేదావిడకి. ఐనా, ఎందుకనో గాని, తన భర్త అనుకున్నంత అదృష్టవంతుడుకాదు డిమిట్రీ అని అనుకునేది ఎలీనా. అతనిలో యేదో కనుపించని ఆవేదన వున్నదనీ, అశాంతి వున్నదనీ, మనోసబ్బరం వున్నవాడు కాబట్టి అదంతా తొక్కిపడుతున్నాడనీ ఆవిడ గ్రహించింది. అందుకనే ‘మనషంట్ అతనూ’ అని అనుకునేది.

కొరియా యుద్ధవిరమణని గురించి అతను క్లబ్బంలో మాట్లాడాడు : అమెరికా పథకం యెలావిఫలమైందో చెప్పాడు;

స్పెయ్నోలో యుద్ధవిరమణకీ, ఈ యుద్ధవిరమణకీ భేదంవున్నదన్నాడు. “ఇప్పుడు దురాక్రమణకులు మిదివరకంత త్వరగా యుద్ధంలోకి దిగరు; వాళ్ళకి బుద్ధోచ్చింది. ప్రపంచమే పోటావున్న శాంతి ప్రేములు బలపడ్డారు.” అన్నాడు క్లబ్బును చి యుద్ధరూ కలిసి బయటికొచ్చారు. “మా సంస్థలో ఒక కొరియా అమ్మాయి వుండేదే- చిన్నమ్మాయి, పసిపిల్లలాగా ... నా కెప్పుడూ ఆ అమ్మాయే గుర్తుకొస్తుంది.... యెంత చక్కగా నవ్వేదని. ఇంత జరిగినా...ఎళ్ళీ యిప్పుడో అమ్మాయి అంత అందంగానూ నవ్వగలదని కున్నప్పుడల్లా నాకెంతో ఆనందంగా వుంటుంది” అన్నాడు డిమిట్రీ తనతో. యుద్ధ విరమణనిగురించి మాట్లాడిన డిమిట్రీనీ, ఆ కొరియా అమ్మాయి నవ్వునిగురించి మాట్లాడిన డిమిట్రీనీ తానుతప్ప బహుశా యింకెవ్వరూ యెరగరేమో ననుకున్నది ఎలీనా.

కాని, అతన్ని పూర్తిగా అర్థంచేసుకో లేదేమోనని గూడా అనిపించేది. పదో క్లాసులో చదివే పోపోవానుగురించి చెప్పిందొక సారతనికి: “చూశావా, వాళ్ళా అమ్మాయిని స్కూలునుంచి వెళ్ళ గొట్టేశారు. ఎందుకెళ్ళ గొట్టాలిసోచ్చిందో యెవళ్ళకీ అర్థంకాలేదు. చివరికి, పట్టణకమిటీ జోక్యం కలిగించుకున్న తర్వాతగాని మళ్ళీ చేర్చుకోలేదు. పదిహేడేళ్ళమ్మాయికి ఈ గొడవంతా చూస్తే యెట్లా వుంటుంది? ... పగవాళ్ళకూడా వద్దుబాబూ ... అస లిదంతా చేసింది ఫోమిన్ అనే అతను. ఐనా, అతన్నే వళ్ళూ మందలించనుగూడా లేదు. చూస్తూ వూరుకోవాల్సిన పనేనా యిది?”

డిమిట్రీగూడా తనతో ఏకీ విస్తా డనుకుంది ఎలీనా; డిమిట్రీ పల్లెట్టి ఒక్కమాటగూడా అనలేదు. ఏదో గుర్తుకు వచ్చుకుంటున్నట్లు మెదలకుండా కూర్చున్నాడు. అదే తన భర్త తే, “భయం వేసేదల్లే వూరి” అనుకునేది. డిమిట్రీ అంటే వల్లమాలిన గౌరవం ఎలీనాకి. ఇంకా నా కర్థంగాని విషయాలు చాలా వున్నాయన్నమాట అనుకుని వూరుకుంది.

తనకు తెలియకుండానే డిమిట్రీ అంటే అచుబంధం ఏర్పడింది. నాలుగురోజులు రాకపోతే చాలా; “జబ్బుచెయ్యలేదుగదా; మీరు కనుక్కున్నారుగా” అనడిగేది భర్తని. అదంతా మొన్నటి వేసవి కాలంవరకూ. అంతవరకూ వాళ్ళ స్నేహం చక్కగా, మామూలుగా, హాయిగా నడిచింది. తర్వాత తను శలవుతీసుకుని కకేషన్ పర్వతాల దగ్గర కెళ్ళాడు. మళ్ళీ వచ్చిందగ్గర్నుంచీ అదో తరహాగా, విచారంగా వున్నట్టుంటున్నాడు. ‘నచ్చినమ్మాయి నెవరినైనా కలుసుకున్నాడేమో; ఏనా లాభంలేక పోయిందేమో’ అనుకున్నది తాను. మరీ యీ మధ్య తప్పుకు తిరుగుతున్నాడు. ఒకటి రెండుసార్లు బజార్లలో కనిపించాడు. పని బాగా ఎక్కువగా ఉందనీ, రెండు, మూడు రోజుల్లో తప్పకుండా యింటికొస్తాననీ చెప్పాడు. తప్పకుండా వస్తానని మరీ మరీ చెప్పాడు. చెప్పిగూడా ఎందుకని రావడంలేనా అని పడేపడే అనుకుంది. “ఎందుకూ అతన్ని గురించి యింకానిగా ఆలోచిస్తున్నాను. ప్రేమించడంలేదుగదా నే నతన్ని” అనుకున్న దొకనాడు అకస్మాత్తుగా. ఛ, నా వయసులో యిలాంటి చిలిపి పనులెవల్లుచేస్తారు అనుకుని సద్దకుంది : అంత బాగా దగ్గరకూర్చుని మాట్లాడే వాళ్లెవళ్ళూ వూళ్ళో లేరుగదూ, అదీగాక, బాగా స్నేహంగూడా అయ్యిందా . . . అందుకని . . . అంతే.

మొన్న లైబ్రరీలో జరిగిన మీటింగుకి నెళ్ళాలనిలేదసలు తనకి. వ్రాసుకొచ్చిన నోట్సుల్లోనుంచీ, పత్రికల్లో పడ్డసమీక్షల్లోనుంచీ, కథని పదిరకాలుగామార్చి మాట్లాడుతారు వచ్చిన వాళ్ళందరూ . . . పూరి కే విసుగుపుడుతుంది. మీటింగుకి తప్పకుండా బయల్దేరాలని ఇవాన్ పట్టుబట్టాడు. పట్టణకమిటీ కార్యదర్శి వస్తాడట. “అందరూ వస్తారు. నన్ను ముట్టకు నామాలకాకంటూ నువ్విక్కడకూర్చోడం యెందుకు?” అన్నాడు. అదీగాక లైబ్రరీయన్ చెప్పింది-డిమిట్రీగూడా మాట్లాడతాట్ట ఆపుస్తాకాన్ని గురించి. ఎలీనాకి కోపంవచ్చింది: “ఐతే నాకేం.” ఇవాన్ నవ్వాడు: ఈ ఆడవాళ్ళే

యింత. నిన్నటిదాకా డిమిట్రీఅంటే పడిచచ్చేది; ఇవ్వాళతని వుపన్యాసం వినడమన్నా కష్టమే.

చివరి కా మీటింగింతపని చేస్తుందని ఎలీనా కలలోగూడా అనుకోలేదు.

డిమిట్రీ ఉపన్యాసం ప్రారంభించిం దగ్గర్నుంచీ, హాల్లోనించి బయటికెక్కడికన్నా పారిపోయి, రెండు చేతుల్తోనూ ముఖం కప్పుకుని యేడవాలనిపించింది... అతను మాట్లాడేదంతా తనని గురించి కేదా? ఇన్నిరోజుల్నుంచీ తనింటికెందుకు రావడంలేదో చెబుతున్నాడు. 'ఇప్పుడంతా తెలుస్తోంది. ఆ నవల్లో కథానాయికలాగానే నేనుగూడా బుర్రేమీలేని వొరి శీతాకోక చిలుక నన్నమాట; నేనంటే అదన్నమాట అతని అభిప్రాయం. నేనతన్ని ప్రేమిస్తున్నానని నిర్ణయం చేసేసుకుని, నాకుపన్యాసం దంచుతున్నాడన్న మాట! అతను చాలా మంచి మనిషి, అత నాలోచించ వలసిన విషయాలింకా చాలా వున్నాయనీ, అదీగాక అస లిలాంటి వ్యవహారాలు సాగడం అసంభవం అనీ నేనర్థం చేసుకోవాలి; అదీ అతని వృద్దేశం. ఈ నీతిబోధంతా నాకోసమే. ఈ మాటలు పదిమందిలోనూ చెప్పడం దేనికి? ఇంటికొచ్చి, వొంటరిగా, నాతోనే చెప్పొచ్చుగా. ఆలోచించే చేస్తున్నాడు- ఇలా చెబితే నన్నింకా బాగా అవమానించొచ్చునని. ఇక చచ్చినా నేనతనిజోలికి పోకుండా చేసుకోవాలని. అందుకూ అత నిక్కడ చెబుతున్నది. అత నంత బాధ పడాల్సిన పనేమీలేదు. ఇకతనికి చచ్చినా కన్పించను.'

మీటింగై పోయింతర్వాత ఇవాళతో కలిసి బయటికొచ్చింది. బయట మంచదేపనిగా కురుస్తోంది. టాక్సీని పిలుస్తానన్నాడు ఇవాన్. కాదు, నడిచే వెళ్దామని పట్టుబట్టింది. నడిచన్నా వెళ్తే, ఇంటి కెళ్లేప్పటికి స్థిమితపడతానేమో ననుకున్నది ఎలీనా. దారిపొడుగుతా డిమిట్రీ అంటే మండిపడుతూనేవుంది. కాని యింట్లో అడుగుపెట్టిందో లేదో అర్థమైపోయింది; తా నింత మండిపడవలసిన అవసర మేమీ లేదు. అసలు తప్పంతా తనదే. ఇప్పటికైనా తెలిసిరావే దావిడకి - డిమిట్రీని

ప్రేమిస్తున్నాననీ, అతను రాకపోవడమే యిన్ని కోజులుగా తాను బాధపడేందుకు కారణమనీ, ఇక తనకు సంకోపమంటూ ఉండననీ, మనశ్శాంతంటూ వుండదనీ వెంటనే వంటింట్లోకి వెళ్ళిపోయింది. టీ తొందరగా వేడెక్కలేదు, అదీ మంచిదేవంది; ఇవాన్ కళ్ళబడకుండా కూర్చునేందుకు వీలుచిక్కింది. ఉన్న కోపమంతా పోయింది. డిమిట్రీ మంచిపనేచేశాడు; తనని హెచ్చరించాడు. ఎక్కడ, ఎప్పుడు, ఎలా హెచ్చరించాడనేది వేరేసంగతి. అతని కర్తవ్యం అతను పూర్తి చేసుకున్నాడు. ఆవిడ కర్థంకాని దతనికి అర్థమైంది; తెగవెంపులు చేసుకున్నాడు శుభ్రంగా. ఇక తన బ్రతుకు తాను బ్రతకాలి. కాని,....ఎట్లా?

భోజనాల గదిలో కెళ్ళి ఇవాన్ ముందు రొట్టెలు పెట్టింది. ఇవాన్ తింటూంటే, తాను టీ తాగుతున్నట్లుగా నటిస్తూ కూర్చుంది. ఒక పేజీఅంతా వున్న వ్యాసమేదో చదవకుంటున్నాడు; బ్రదికించాడు... “నిజంగా, నా భర్త యితనేనా?” అని ఆశ్చర్యపోయింది ఎవీనా.

*

*

*

టీ:ర్ కోర్స్ చదువుతున్నప్పుడు కలసుకున్నది. లీనా ఇవాన్ ని. నిద్రాస్థులందరూ ఆవాళ నాటకమాడుతున్నా... అంతకు ముందే నచ్చాడోను ఆ స్టేజిని. యువతీలోకంలో కలిసి మెలిసి తిరిగడమంటే తన స్థితిమని చెప్పాడు. తర్వాత ట్రెయిన్ గా కాలేజీకి చాలా తరచుగా వస్తూండేవాడు ఆవాళ్ళ నాటకంలో ఎవీనా ఒక చిన్నపాత్ర వేస్తోంది (ఎవీనా యేమిట మంచి నటికాడు). కాని, నాటక మైపోయింతర్వాత అండరూ డాన్స్ వస్తున్నప్పుడు “మగ్గర్డరం కలిసి డాన్స్ చేద్దామా” అన్నాడు ఇవాన్. తా నంగీకరించింది. ఇద్దరూ కలిసి డాన్స్ చేశారు తర్వాత చాలాసేపు మాట్లాడుకుంటూ కూర్చున్నారు. చివరికి హాస్టల్ దాకా వచ్చి సాగనంపి వెళ్ళాడు.

ఇది జరిగి ఆ రేళ్ళయింది. అప్పటికీ, యిప్పటికీ ఇవాన్ చాలా మారిపోయాడు. లావెక్కాడు, శరీరం దొందబారింది, జారి పోతున్నట్లుంటాయి బుగ్గలు, తలగూడా నెమ్మది నెమ్మదిగా బట్ట తలై పోతూంది. ఇంకా 37 ఏళ్ళుగూడా రాలేదు; అప్పుడే యాభై యేళ్ళవా డనుకుంటున్నారు చూచినవాళ్ళిందరూ. ఇనివర కతని కళ్ళల్లో యేవో కలలు దోబూచులాడుతున్నట్లుండేవి; ఇప్పుడదేమీ లేదు, ఎంతో సిగ్గుతగా అంతా తమకే తెలుసునన్నట్లుంటా యతని కళ్లు. అతను నవ్వుతూంటే, అతని కలిసి నవ్వుదామని గూడా అనిపించదు ఎవ్వరికీనీ. మొత్తంమీద చాలా మారి పోయాడు.

లేక, అతని భార్య కొక్కదానికే అలా కనిపిస్తున్నాడా? మొదట్లో అతను మంచి హుషారుగావుండేవాడు జీవితమంటేనే సంబర పడుతున్నట్లు, భవిష్యత్తంతా మంచిదేనన్నట్లు, మనం సాధించలేని పనేలేదన్నట్లు. అందుకనే ఎలీనాని ఆకర్షించగలిగాడు కూడా. అత నిప్పటికీ, ఈ విషయంలోమాత్రం అలాగే వున్నాడు; ఏమీ మారలేదు. ఐనా ఎలీనాకి కోపంవస్తూంది. ఈ మధ్యోకసారి వాళ్ళింటికి ఎగోరోవ్ వచ్చాడు. ఎగోరోవ్ ఫాక్టరీలో చీఫ్ఎంజినీర్. పాపం, కళ్ళనీళ్లు పెట్టుకుంటూ వచ్చి, తన భార్యకి కాన్సరోచ్చిందని డాక్టర్లు చెప్పారని చెప్పాడు. ఆ మాటలు వింటూంటే ఎలీనాకు దుఃఖం పొంగుకొచ్చింది. ఇవానేమో “ఏంఫర్వాలేదు; అదే నయం వౌతుంది. మనవాళ్ళప్పటికీ మందులు కనిపెడుతున్నారుగా” అన్నాడు. అని; మరుక్షణంలోనే “ఆ స్టాలిన్ గ్రాడ్ కి పంపాల్సిన మెషీన్ల సంగ తేవించేశారు. వాళ్ళూసిరాడనివ్వకుండా ఉత్తరాలు రాస్తున్నారు. అప్పుడే మూడుసార్లు రాశారు” అన్నాడు.

ఎలీనాకు మరపుకురాని సంగతి యింకొకటుంది. గడచిన వేసవిలో పట్టణ కమ్యూన్స్ కమిటీ కార్యదర్శినచ్చి, “కార్మికు లుండే ఇళ్ళు గుడిసెలకంటే కనాకష్టంగా వున్నై, వాళ్ళకి కొత్త యిళ్ళు కట్టించడానికి డబ్బు గ్రాంట్ల సంవత్సరంపైగా ఐంది;

“ఆ డబ్బేం జేశారు?” అని ఇవాన్ ని, ఎలీనా ముందే, అడిగాడు. ఇవాన్ నించున్నవాడు నించున్నట్టు జవాబు చెప్పేశాడు: “ఆ డబ్బెట్టి కొత్త పనిముట్లు పట్టుకు రాకపోతే, ఫాక్టరీ మూలబడిపోయేది. మన కోటాగూడా పూర్తయ్యేది గాదు. వాటి మూలాన్నేగా అనుకున్న దానికంటే 16% ఎక్కువ ఉత్పత్తిచేశాం. మీరు పొగిడి, మా వీపులు చరిచారుగా ఉత్పత్తిక్కువ చేశామని. అవితేకపోతే ఇంకేమైనా వుందా, తలెత్తుకు తిరగ్గలిగే వాళ్ళ చా మనం? ఇక యిళ్ళ సంగతంటారూ, యేం ఫర్వాలేదు. మనం చచ్చిపోయింతర్వాత గూడా అ వట్లాగే చెక్కుచెదరకుండా వుంటాయి. ఈమాత్రం బాగాగూడా తే నిల్వ చూశా న్నేను మాస్కోలో” అంటూ.

‘ఈ మనిషే యింత. ఏంజరిగినా నదరడు, బెదరడు. ప్రతి దానికి యేదో వొక సమాధానం చెబుతాడు- యేం ఫర్వాలేదని. ఈ మనిషే యింత. వొరి స్వార్థుడు’ అననుకుంది ఎలీనా.

పడుమదనంలో వున్నప్పుడు ఎప్పుడూ నవ్వుతూ హుషారుగా వుండేవాడు; అందుకనే ఆకర్షించేవాడు. కాలం గడిచేకొద్దీ ఆ నవ్వులూ లేవు; ఆ హుషారు లేదు. ఉద్యోగంలోగూడా అతని కష్టాలతను పడ్డాడు. మూడేళ్ళక్రితం వొకసారి అతని వుద్యోగం పూడిపోతుందనిగూడా చెప్పుకున్నారు అందరూ; రెండుసార్లు మాస్కో వెళ్ళిరావలసివచ్చిందిగూడా. ఎలాగో ఆ గణ్ణం దాటి గట్టెక్కాడు. బహుశా అందుకనేనేమో అత నిప్పు డంత యెక్కువగా నవ్వంది? లేకపోతే బాధ్యత లెక్కువై సతమతమౌతున్నాడా? ఇదంతా కాకుండా అసలూరికే లావెక్కిపోతున్నాడా? ఇప్పుడు కూడా, అప్పుడప్పుడూ కొత్త యంత్రాల్ని గురించిగాని, మాస్కోలో తన నందరూ అభినందించారని చెప్పేప్పుడుగాని, లేకపోతే తనమీద గుర్రుపెట్టుకుని వుద్యోగం పూడగొట్టించాలని చూచిన నికిఫోరోవ్ ని గురించీ, చివరి కా నికిఫోరోవ్ యెత్తులు యెలా పారలేదో చెప్పేప్పుడుగాని— ఇవాన్ చాలా హుషారుగా నవ్వుతూ వుంటాడు; కాని ఎలీనా కిదంతా చూస్తే ఇవాన్ కావాలని, తెచ్చిపెట్టుకుని,

నవ్వుతున్నా డనిపించేది. నిజానికి ఇవాన్ కి ఆ ఫాక్టరీయే పంచప్రాణా లూను. తానే ఫాక్టరీ, ఫాక్టరీయే తాను అనుకునేవాడతను. ఎవ రైనా వచ్చి స్నేహంతో కరస్పర్శచేస్తే, తన ఫాక్టరీ బాగా పని చేస్తోంది కాబట్టి వీ ల్కింత స్నేహం చూపుతున్నారనుకునేవాడు. ఉత్పత్తికోటా పూర్తి గాకపోతే, అదంతా తన స్వంత, దురదృష్టమే నని అనుకునేవాడు.

ఫాక్టరీపని లేకపోతే ఇవాన్ చేసేపని ఇంకొక్కటేవుంది: చేపలుపట్టడం. ఆదివారం వుదయంపూట బయల్దేరేవాడు ఫిట్రోవ్ ని వెంటబెట్టుకొని. చేపల్ని గురించి ఫిట్రోవ్ తో వాదిస్తున్నప్పుడు పదిహేడేళ్ళవాడిలాగా కన్పించేవాడు. ఇదంతా చూస్తుంటే ఎలీనాకి చిరాకువేసేది. ఏ? యేదైనా పుస్తకం చదువుకోగూడదా? లేక పోతే యే నాటకమైనా చూచేందుకు వెళ్ళగూడదా. అదేంపనికి రాదు; తేలుతూవుండే ఆ గేలంపుల్లని చూస్తూ, గంటలతరబడి కూర్చోవాలిట.

అసలు యీ ఇవాన్ ఆ ఫిట్రోవ్ తో స్నేహం ఎందుకు చెయ్యాలోగూడా అర్థంకాలేదు ఎలీనాకి. ఫిట్రోవ్ తన పని తను బాగానే చేస్తాడు; హాయిగా పెళ్ళిగూడా చేసుకున్నాడు. బాగా బలిసిన పసిపాపలా ఎర్రగా, బుర్రగా, బొద్దుగా వుంటాడు. చెప్పిన మాటే చెప్పి, నూరోసారిగూడా కడుపుబ్బెళ్లు నవ్వగలడు. ఇవాన్ తెలివి తేటలంటునూ, ఇవాన్ అదృష్టమంటునూ అతని కపరిమితమైన గౌరవం. చేపలు పట్టడాని కెళ్ళినా వాళ్ళిద్దరే కలిసినెళ్తారు; వేట కెళ్ళినా అంతే; కూర్చుని చదరంగం ఆడినా అంతే. “బ్రతకడం తెలిసినవాడు” అనేవాడు ఇవాన్, ఫిట్రోవ్ నిగురించి. చీఫ్ డిజై నర్, సొకొలొనస్కీమాత్రం ఫిట్రోవ్ ని అసహ్యించుకుంటాడు : “ఫిట్రోవా? వాడిజన్మలో వాడు నదిని చూచినపాపానగూడా పోలేదు. ఇప్పుడంటే నదిలోనే పుట్టి నదిలోనే పెరిగి, చేపలు పట్టు కుంటూనే బ్రదికినట్టు మాట్లాడతాడు” అంటాడు. ఫిట్రోవ్ ని చూస్తే నే చికాకేసేది ఎలీనాకి. “అబ్బ, అన్నిటికీ తలూపుతూవుండే

ఆ డూడూ బసవన్నతో ఎట్లా మాట్లాడబుద్దేస్తుంది మీకు ?” అని ఇవాన్ తో అప్పుడప్పుడూ చిరాగ్గా అనేది. “ఫ్రాన్కోవ్ ఫూలను కుటున్నా వేమో. కాదు కాదు. ఒక్కోసారి చాలా మంచి విషయాలు, యింతవరకు మనః వెప్పుడూ విననివి చెబుతాడు. ఐనా నువ్వు ప్రతీదీ చాలా తేలిగ్గా చూస్తావు. నీకు తెలియదులే” అనేవాడు ఇవాన్.

తానన్నా, తమ కూతురన్నా ఇవాన్ కి చాలా యిష్టమని ఎలీనాకీ తెలుసు; కాని అతన్ని పెళ్ళిచేసుకున్నప్పుడావిడ కోరుకున్నదీ ‘యిష్టం’ కావాలని కాదు, ఆవిడకి జీవితమంటే యేమిటో తెలియదని అతని ఉద్దేశం. “నువ్వెప్పుడూ యింతే, శాస్త్రం చెబుతారే, రూపాయడిగి దమ్మిడి యిస్తే మాట్లాడకుండా పుచ్చుకున్నాడని. నువ్వు అంతే. అదిలావుండాలి, యిదిలావుండా లంటావు. జీవితం వంటే యేమిటనుకున్నాన్; అంత తేలిగ్గాదు” అని యెగతాళి చేసేవాడు.

పెళ్లైన మొదటిరోజుల్లో ప్రేమసిగురించి, జీవితాశయాన్ని గురించి, సుఖమంటే యేమిటో చెప్పమనీ ఇవాన్ తో మట్లాడాలని ప్రయత్నించేది ఎలీనా. ప్రేమగాచూచి, చిరునవ్వు నవ్వి, యింకా చాలా పనుంది; చేసుకోవాలి” అని సంభాషణ తెగగొట్టేసేవాడు. ఎలీనా చాలా మంచిభార్యనే ఇవాన్ వుద్దేశంగాడా. ఆవిణ్ణి చూచుకొని ఆనందించుకునేవాడు గూడాను: ఆవిళ్ళోనూ ఒకలోపం వున్నమాటజమే, ఎప్పుడూ తనలోపలి భావాన్ని గురించి మాట్లాడమంటుంది; ఐనా అదేం పెద్ద లోపంకాదు. ఆడవాళ్ళ కింతకంటే గొప్ప లోపాలింకా లక్ష వుండొచ్చు.

డిమిట్రీతో ఎలీనా స్నేహం చేయడంచూచి ఇవాన్ సంకోషించాడు. అతనేమీ అసూయ పడలేదు: ఎలీనా అలాంటిది కాదు; మంచి చెడ్డా తెలుసు. యెవరికోసన్నా మాట్లాడమంటే సరదా ఎలీనాకి. కాస్సేపు సరదాగాతిరిగినా యిబ్బందిలేదు? అదీ సహజమే. ఆడతో కూర్చుని కబుర్లుచెప్పేందుకు తనకి టైమూలేదు; అలాంటి

తెలివిలేటలూలేవు. డిమిట్రీ అంటు వేరు. తనకున్న తెలివిలేటల్ని ప్రదర్శించుకోవడమంటే అతనికి సరదా, ఎలీనా నోరు తెరచుకొని వింటూంటే, అదొక ఆనందం డిమిట్రీకి.

డిమిట్రీ యింటికి రావటం మానేసేప్పటికి ఇవాన్ కాశ్చర్స్కీ వేసింది : ఎలీనా కతనంటే విసుగుపట్టిందా ? అంత తెలివిగలవాడన్నా విసుగుపట్టాడీ. “ఎట్లాగైనా ఎలీనాకి నేనంటే మహాయుష్టం; అందులో సందేహమేవీలేదు” అనుకున్నాడు ఇవాన్.

పెళ్ళిచేసుకున్న తర్వాతగూడా పంతులమ్మపని మానసని మరతుపెట్టింది ఎలీనా పెళ్ళిచేసుకునేటప్పుడు. వంటాగింటా చేసేందుకు కాదు తానింతాకష్టపడి డిగ్రీ తీసుకున్నది. ఆవిడకి బడికెళ్ళి, పిల్లలకి పాఠాలుచెప్పడమంటే మహాయుష్టం. ఇంటికొచ్చి తర్వాత గూడా, ఇవాన్ కి ఆ పిల్లలు వ్రాసిన వ్యాసాలూ అవీ చూపించాలనీ, పుఖోవ్ గొప్పదనాన్ని గురించి చెప్పాలనీ, హెడ్మాస్టరు చేసే తెలివితక్కువ పనుల్ని గురించి ఇవాన్ తో మాట్లాడాలనీ ప్రయత్నం చేసేది. “ఏ? నా కింకేవీ పనిలేదనుకున్నావా? స్కూలు టీచరు పనీ కష్టమే ననుకో; ఫాక్టరీ పని అంతకంటే కష్టం, తెలుసా” అనేవాడు ఇవాన్.

అతని ఉద్యోగాన్ని గురించి అభిప్రాయభేదాలున్నై. అతడే వుండి యేయెండ కాగొడుగు పడతాడనీ, ఫ్యాక్టరీ బాగా నడుస్తూ వుందంటే అందుకు కారణం డిమిట్రీ, ఎగొరోవ్, సొకొలోవస్కీ, బ్రెయిన్ లేననీ, ఇవాన్ లేకపోతే యింకా బాగా సాగేదనీ, అనే వాళ్ళూ ఉన్నారు. అతను బాగా మానేజ్ చెయ్యగలడనీ, అదీగాక మంచి నిక్కచ్చిమనిషిగూడాననీ, యంతకంటే యింకా కావలసింది మాత్రమే వుంటుందనీ అనేవాళ్ళూ ఉన్నారు. అతనంటే పెద్ద గొప్ప అభిప్రాయం వున్నవాళ్ళూ లేరు; అంతబాగా చెడ్డ అభిప్రాయంవున్నవాళ్ళూ లేరు. అతనంటే యెవరికీ గాఢమైన భావాలు - ప్రేమగానీ, ద్వేషంగానీ - లేవు.

అతనిలో అతనికి చాలాగట్టి విశ్వాసం వుందని అనుకునేది ఎలీనా; అదీ కన్పించదు, ఒక్కసారి వూరికే బేలగా మాట్లాడే వాడు. తనకొచ్చిన సందేహాలు తనక్రింద పనిచేసేవాళ్ళతో చచ్చినా చెప్పేవాడు కాదు; అంతా తానే స్వయంగా నిర్వహించాలని అతని అభిప్రాయం. మంత్రిలికి పంపేరిపోట్లలో ఇవాన్ వున్నదాన్ని యింకా స్తమసిపూసి మారేడుకాయచేస్తాడు అనుకునేవాడు డిమిట్రీ. ఇవాన్ మాత్రం అలా అనుకునేవాడుకాదు- డిమిట్రీకి యంత్రం లంటే యేవిటో తెలుసుగాని, మానేజ్ మెంట్లో వుండే గొడవలేం తెలుసు? మాస్కోలో వున్న వాళ్ళకి తన కష్టాలన్నీ చెబితే యేమకా తుందో ఇవాన్ కి తెలుసు. “ఇవాన్ ప్రతిదానికీ ఊరికే గాభరా పడతాడు” అనుకుని, కళ్ళెర్రజేస్తారు. పరమాన్నం కావాలనుకునే వాడికి పచ్చిపులుసు వొడ్డిస్తే ఊరుకుంటాడా? “నో కెట్లా మూసుకోవాలో, యెస్పాడు మూసుకోవాలో తెలుసుకోవాలి” అనేవాడు ఎలీనాతో ఇవాన్. వారి పిరికివాడనుకునేది ఎలీనా. ఐనా, ఇవాన్ మూడు సంవత్సరాలు పైన్యంలో పనిచేశాడు. రీస్ పట్టణాన్ని రక్షించడానికి ప్రాణాలొడ్డి యుద్ధం చేశాడు. అతని స్నేహితులు ఇప్పటికీ అతని ధైర్యాన్ని ప్రశంసిస్తుంటారు. “నిజవే, యుద్ధంలో చస్తే చావొచ్చు; అందులో సందేహమేమీలేదు చావడానికే, మహారాజులా చచ్చిపోవచ్చు. కుర్చీలో కూర్చోబెట్టి చెప్పరా అట్లా యెందుకు చేశావో అంటే... అదివేరు యిదివేరు దీక్షంటే అదే మంచిని” అని అనేవాడు ఇవాన్ యుద్ధాన్ని గురించి ఎలీనాతో చెబుతూ.

గిట్టనివాళ్ళెన్నంటేనే, ఫాక్టరీమాత్రం యీ ఆరేళ్ళలోనూ ఎప్పుడూ, ఒక్కసారిగూడా, ఆగిపోయినపాపాన పోలేదు. నిజమే; కార్మికుల ఇళ్ళకోసం కేటాయించిన డబ్బు ఫెండ్రీకోసం ఖర్చుపెట్టడం రూల్సుకి వ్యతిరేకమని ఉపమంత్రి అన్నమాటనిజమే. “ఆ అదేవ్రందిలే; మంత్రిలలాగే అనాలి కాబట్టి అంటూంటారు. నాలాగానే వాళ్ళకూడా ఉత్పత్తంటేనే యెక్కువమోజు. కాక

పోతే పైకట్లా అంటూ వుంటారు. అనాలి కాబట్టి” అని ఇవాన్ వుద్దేశం. అందుకనే కార్మికులందరికీ యిల్లున్నాయనీ, పెద్ద యిబ్బం దంటూ దేమీలేదనీ, ఎట్లాగో మూడుబ్లాకుల యిల్లు గట్టడానికి ప్లానులన్నీ సిద్ధంగానే వున్నాయనీ మంత్రికి జవాబుచెప్పాడు, అట్లాగే జవాబుచెప్పాలి కాబట్టి. ఆ ప్లానులన్నీ సిద్ధంగా వున్నమాటగూడా నిజమే. అవన్నీ ౧౫డే సిద్ధమైనై. ఐతేనే, ఇప్పుడప్పుడే వాటి నమలుచేయ్యడానికి ఇవాన్ సిద్ధంగాలేడు. సెంట్రల్ కమిటీ స్ట్రీనమ్ పూర్తికాగానే, కార్యనిర్వహణ కమిటీ అధ్యక్షుడు, సిబిర్ జేవ్, వచ్చి “చూశావా ఇవాన్, పేపర్లలో యేం రాశారో? కార్మికుల కందరికీ యీ పాటికే కొత్తయిల్లు కట్టియివ్వాలిందని వాళ్ళ అభిప్రాయం” అన్నాడు. “కడదాం; కట్టకేంచేస్తాం” అన్నాడు ఇవాన్. అన్నాడేకాని తర్వాత సిబిర్ జేవ్ నీ, అతనన్నమాట లన్నీ గూడా మరిచిపోయాడు. ఇవాన్ దద్దమ్మేవీ కాదు; అతనిబుద్ధి అంతమై త్తడిదీ కాదు.

ఈ మధ్యనే ‘ఇజ్వెస్టియా’ (సోవియట్ ప్రభుత్వం ప్రతిక)లో యీ ఫాక్టరీనిగురించి ఒక వ్యాసంగూడా పడింది. ఆ ప్రతిక విలేఖరి వొచ్చినప్పుడు ఇవాన్ ఏమన్నాడో తెలుసా : “ఇదిగో అబ్బానీ, నన్నుగురిం చేవీ వ్రాయొద్దు. ఉత్పత్తెలా పెరిగిందీ అన్నీ అంకెవేసి యిచ్చానుగా; అది వ్రాయి చాలు. కావాలంటే మా డిమిట్రీ పేరుగూడా వ్రాయి; చాలా కష్టపడి పనిచేశాడు. అన్నిటికంటే ముఖ్యం కార్మికులు; వెళ్లి వాళ్ళని కలుసుకో” అన్నాడు. ఎంత చెబితేనే, ఆ విలేఖరి వెళ్లి ఇవాన్ నిగురించే వ్రాశాడు “సోవియట్ పరిశ్రమల్లో చాలా ఆదర్శమైన డైరెక్టర్; అటు అనుభవమూ వుంది, ఇటు సాహసమూ వుంది. వీటికితోడు తెలివితేటలూ వున్నై అని. పట్టణ నిర్వహణకమిటీ అధ్యక్షుడు ఫోన్ చేసి ఇవాన్ ని అభినందించాడు. నవంబరు 6 న విస్ల వ దినోత్సవాలు జరిగినప్పుడు, అధ్యక్షవర్గం స్థానంలో ప్రాంతీయ సైనిక అధిపతి ప్రక్కనే కూర్చు

వేశారు ఇవాన్. “ఇవాన్ పలుకుబడి రోజురోజుకీ పెరిగిపోతుంది” అని అనుకుంది పట్టణం అంతా.

ఈమధ్యనే మాస్కోనుంచి వచ్చిన చిత్రకారుడు, ఒలోడ్యా, ఇవాన్ బొమ్మ గీస్తున్నాడు ఏటా ఒరిగే చిత్రప్రదర్శనానికని. ప్రఖ్యాతి కొడుకే ఒలోడ్యా. “నే నెప్పుడూ గెలిచే గుర్రంమీదే పందెం పెడతా” నటాడు ఒలోడ్యా. అతను ఇవాన్ బొమ్మగియ్యడానికి కారణం, అదిగీస్తే బహుమానం తప్పకుండా వస్తుందని; పేరొస్తుందని. స్థానిక ప్రజల ఆ చిత్ర ప్రదర్శనాన్ని గురించి వ్రాసేప్పుడు తనని గురించి తప్పకుండా బాగా వ్రాస్తుంది; ఇవాన్ బొమ్మని పట్టణంలో వున్న మ్యూజియం కోసం యెలాగూ కొనుక్కుంటాడు. ఇవాన్ తన కొచ్చిన మెడల్సున్నీ పెట్టుకుని, పెద్ద టేబుల్ ప్రక్కన కూర్చుని బొమ్మగీయించుకుంటున్నాడు. ఆ టేబుల్ మీద పెద్దనమూనా యంత్రం గూడా ఒకటి పెట్టుకున్నాడు సగం పైగా పూర్తైన బొమ్మ చూచి ఎలీనా మూతి విరిచింది—ఇవాన్ మరీ టర్కీకోడిలాగా వున్నాడు,

తన భర్త లోతుపాతులన్నీ యెరుగుదునని ఎలీనా అనుకునేది కాని ఆవిడకి తెలియనివీ, ఆవిడ తెలుసుకోనివీ యింకా చాలా వున్నాయి. ఎగొరోవ్, చివరి రోజు వరకూ, “యేం ఫర్వాలేదు; అదే నయమవుతుంది” అంటూనే వున్నప్పటికీ, ఎగొరోవ్ భార్య చనిపోయిందని తెలిసినప్పుడు ఇవాన్ నిజంగానే చాలా బాధ పడ్డాడు. అక్కడిదాకా యెందుకు? రోజూ ఆ కార్మికులందరూ గుడిసెలు చూచినప్పుడు గూడా అలాగే బాధపడేవాడు; చిన్నప్పటి రోజులు గుర్తొచ్చేయి - అతను పుట్టింది కలూగా జిల్లాలో ఒక కుగ్రామంలో. అక్కడిల్లా యిలాగే వుండేది తేమతేమగా, చీకటి చీకటిగా రేపోమాపో పడిపోతాయేమో నన్నట్లు. కాని, వెంటనే సరిపెట్టేసుకునేవాడు: ఫర్వాలేదు; ఇంకా కొంతకాలం నిలబడతాయిలే యిట్లు. ఆ ఫౌండ్రీ కట్టకపోతే దమ్మిట్టేగూడా మారేవాళ్ళం కాదసలు. ఏనా వాళ్ళకి మాత్రమే? బాగానే

వున్నారు, వాళ్ళ తండ్రుల్లోనూ తాతల్లోనూ పోల్చిచూస్తే బోలెడు సుఖాలనుభవిస్తున్నారు యిప్పుడు. వచ్చేయేడు యెట్లాగూ కొత్తిళ్లు కడుతున్నాంగా. అసలింతిదిగా నిరుత్సాహపడగూడదు. భార్య జబ్బుగా వున్నప్పుడు ఎగోరోవ్ కి దిలాసా చెప్పాలిసిందే; దిలాసా యిస్తానని అనుకునే వచ్చుంటాడు నా దగ్గరికి. అదీ అసలు రహస్యం- చెప్పి చూడకుంటా వుంటేసరి; దాని దారినదే పోతుంది.

ఒకసారి ఫాక్టరీలో ఒక గదిలో నిప్పంటుకుంది. ఇవాన్ యేమీ గాభరాపడకుండా, చెయ్యవలసిన పనులన్నీ తానే దగ్గరుండి చేయించి, ఆ నిప్పనంతా యిట్టే ఆర్పేయించాడు. తర్వాత, అప్పు డాగిపోయిన పని పూడ్చటానిగ్గాను తాను కూడా వుండి రాత్రల్లా పనిచేయించాడు పనివాళ్ళతో. నాలుగైదు రోజుల్లాకా ఫాక్టరీ అంతా చెప్పకుంటూనే వుంది అతని గొప్పని గురించి. “చూశావా, ఇవాన్ అంత చొరవలేని మనిషా? ఐనా యేమీ గాభరా పడకుండా యె త బాగా చేశాడో” అనన్నాడు డిమిట్రీ సొకొలొవస్కీతో. డై రెక్టర్ ని ఎప్పుడూ యెగతాళి చేస్తూండే సొకొలొవస్కీ గూడా “నిజవే, యెవళ్లో గాని చెబుతూంటే విన్నా ఒక గమ్మత్తైన మొగ్గువుందట. అది యెన్నేళ్లైనా అట్లాగే వుంటుందట పైకి కన్పించకుండా మొదలు కోసేస్తే వెంటనే తన్నుకొచ్చి నట్లొచ్చేస్తుందట పైకి. ఇవాన్ గూడా అంతే— చాలా సామాన్య రకం డై రెక్టరు; అతను మేలుకోవాలంటే తుపాను రావాలన్న మాట” అన్నాడు.

అసలు ఎలీనాకి మొట్టమొదట, భర్తమీదనుంచి మనసు మారడానికి కారణం, డిమిట్రీగాదు. అసలు కారణం ఒక సంవత్సరం క్రితం ఎలీనాకీ, ఇవాన్ కీ జరిగిన సంభాషణ. ఆ సంభాషణ జరిగిందని ఇవాన్ కి గుర్తుగూడావుండివుండదు. ఆ వాళ వాళ్ళమ్మయి, షూరాకి జ్వరంవచ్చింది. ఆ పట్టణంలో పిల్లల డాక్టర్ కడున్నాడుగాని, ఆయనకి అప్పుడు జబ్బుగానేవుంది. ఎలీనాకి భయంవేసింది; షూరాకి న్యూమో నియా వచ్చిందనే ఆవిడ నమ్మకం. ఇవాన్ అప్పుడు ఫాక్టరీలో

వున్నాడు; అతనికి ఫోన్ చేసింది. “మన హాస్పిటల్లో డాక్టర్ వీరా వుంటాడా; ఆవిడక్కరుకు పంపించు” అన్నాడు. డాక్టర్ వీరా వచ్చింది. అది సామాన్య జ్వరమేననీ, షూరా గుండెల్లో బిల్బీమీ లేదనీ చెప్పింది. ఎలీనా చాలాసంతోషించింది కాని ఆ ఆందోళనలో “నిజంగానే, మరి అమ్మాయి గాల్లా పీలుస్తుందే” అనడిచింది. అనుకోకుండానే, వీరాకి కూడా కోపం వచ్చేసింది : “నా మాటలంటే ఆ మాత్రం సమ్మతంలేకపోతే నన్ను పిలవడం నెందుకు? అన్నది. వెంటనే ఎలీనా క్షమాపణ కోరుకుంది : “క్షమించమ్మా. నేనేనన్నదీ నాకే తెలియదు. నిజంగా; నన్ననుమానించి కాదు నేనా మాటన్నది. నిజంగా,” వీరా కళ్ళుట నీళ్లు గిరుస పొరిగినై నెమ్మదిగా “క్షమించాల్సింది నేనుకాదు; నువ్వు. నాదేతప్పు. నాకుమరీ పూరికే కోపం వస్తూంది, ఒక్కొక్కసారి యెంతెంత మాటలంటారని అడరూ... ‘ప్రాప్తా’లో ఆ వార్త పడ్డప్పటి నుంచీ * మరీనీ... ఛీ-డాక్టర్లే యిట్లా, నాకు మళ్లే, ప్రవర్తిస్తే యెట్లా” అన్నది. ఎలీనా మరింత సిగ్గుపడింది. ఆ పూట డాక్టర్ని యింటివరకు తీసుకొనివెళ్ళి దిగబెట్టి వచ్చింది. అప్పుడుంచీ వాళ్లిద్దరూ స్నేహితులై పోయారు.

ఆ రోజునుంచీ ఎలీనా తన భర్తని ద్వేషించడం ప్రారంభించింది. ఆ పూట చాలా ఆలస్యంగా వచ్చాడు. ఇంటికి అలిసి పోయి, ఆకలితో వచ్చి, షూరా ఎలావుందని అడిగాడు. వీరాతో జరిగిన సంభాషణంతా చెప్పింది ఎలీనా. ఇవానేమీ మాట్లాడలేదు. “ఛా, ఇదంతా అసహ్యం కాదూ? అసలు దానికి, డాక్టర్ వీరాకి సంబంధం యేమిటి...?” అని అడగడం మొదలైంది. “మరీ అంత యిదంతా నెందుకు? ఆవిణ్ణి పిలవమని చెప్పిందీ నేనేగా. వీరా మంచి డాక్టర్. ఆవిడంటే నాకేవీ దురభిప్రాయం లేదు. ఏనా

* కొంతమంది సోషలిస్ట్ నాయకుల్ని చంపేందుకు డాక్టర్లు కట్టచేశారనీ, ఆ డాక్టర్లందరినీ అరెస్టు చేశారనీ ‘ప్రాప్తా’ పత్రికలో వార్త పడినప్పటి సంగతి.

అందర్నీ నమ్మటం మంచిని కాదు. అందులో సందేహమేవీ లేదు” అన్నాడు ఓదారుస్తున్నట్టు.

మాకుమాటనకుండా ఆ గదిలో నుంచి వెళ్ళిపోయింది ఎలీనా. అప్పటివరకూ, గొంతుక దాకా వున్న దుఃఖం పెగలు కుంటూ పైకొచ్చిపడింది. అదేపనిగా వెక్కెక్కేడుస్తూ “ఇతనా నాకు భర్త!” అనుకున్నది ఎలీనా పదే పదే.

తర్వాతెప్పుడో ఒకసారి ఫాక్టరీలో ఆ నిప్పు గొడవ జరిగి తర్వాత డిమిట్రీ వచ్చి, ఇవాన్ ధైర్యాన్ని గురించి చెబుతూంటే, “డిమిట్రీ, నీకు తెలియదు. డిమిట్రీ ఆయనంత పిరికివాడూ, కటికి వాడూ వుండడు; నీకు తెలియదు” అని అనకుండా వుండలేక పోయింది.

తర్వాత, పత్రికల్లో క్రెమిన్ డాక్టర్ల విడుదల వార్తలు పడగానే డాక్టర్ వీరా యింటికి ఒక్క గంతుమీదెళ్ళింది ఎలీనా; వెళ్ళి వీరాని గట్టిగా కాగలించుకుంది.

“ఐతే, ఆ డాక్టర్లేవీ యెరగరన్నమాట. మీ వీరా అనవ సరంగానే గాభరాపడిందన్నమాట” అన్నాడు ఇవాన్ ఆవాళ సాయంత్రం ఆవులిస్తూ.

అతనికి తానంటే అపేక్ష వుందని ఎలీనాకి తెలియదని కాదు; తెలుసు. ఐనా, అతనితో కాపురం చేస్తూండడానికి కారణం జాలికాదు; అతన్ని వదలిపెట్టేస్తే ఆర్థికంగా యిబ్బందులు కలుగుతాయనే భయమూ లేదు - ఆవిడ వుద్యోగం ఆవిడకుంది. తానూ, తన కూతురు షూరా హాయిగా బ్రదుకొచ్చును ఆ జీతంతో. కాపురం జేస్తూవుండడానికి కారణం ఆ కూతురే. షూరాకి తండ్రంటే ప్రేమ; తండ్రీకూడా అంతే. షూరాతో మాట్లాడేప్పుడు మసిపే మారిపోయినట్లుండేవాడు నవ్వుతూ, పేలుతూ. వాళ్ళిద్దరినీ విడదీయడం యెలా! ‘ఇందులో షూరా తప్పు లేదు. ఆ తప్పంతా నాదే. నేనేగా అతన్ని పెళ్ళి చేసుకుంది. చేసుకున్నవాళ్ళకి చేసు

కున్నంత; అనుభవించక తప్పదు' అని సమాధానం చెప్పుకునేది తనకు తాను.

'ప్రేమ లేకపోతేమాత్రమే. ఉర్వోగం వుంది, స్నేహితులున్నాడు, షూరా వుంది, వాళ్ళతో కాలంగడపొచ్చు. నాకోసమని షూరాని తండ్రికి దూరంచెయ్యడం యెందుకు. నిజవే, ఇవాన్ స్వార్థపరుడే, భయస్తుడే; దొంగ కాదుగా, తన కేమీ ద్రోహం చెయ్యలేదుగా. నే నక్కడే వుంటే షూరా కేబాధా వుండదు' అని సరిపెట్టుకోవా లనుకునేది ఎలీనా.

డిమిట్రీతో స్నేహమయ్యాక భర్త సంగతి ఏమంత పట్టించుకోలేదు. డిమిట్రీ రానడం మానేసినంతర్వాత, తన భావా లేమిటో ఇదమిద్దమని నిర్ణయించుకోలేక బాధపడింది; ఆ బాధతోనూ భర్త సంగతి పట్టించుకోలేదు. బయటికి ఆ మాన్సు లేమీ కన్పించలేదు; రోజూ భర్త యింటికిరాగానే టీ యిచ్చి ఫాస్టర్ సంగతు లేమిటని అడుగుతూనే వుండేది. ఇక తన బ్రతుకంతా షూరాకోసమూ, స్కూలుకోసమేనని నమ్మిదికూడానూ.

ఇవ్వాళ, క్లబ్బులో మీటింగ్ జరిగిపోయిందంతర్వాత, వెలి సొచ్చింది తన హృదయం డిమిట్రీ కెప్పుడో అప్పిత్తవైపోయిందని. ఆ సంగతి తెలిసేప్పటికి, తానే నిర్ధారితపోయింది. డిమిట్రీ వల్లంతా చీమలూ జెర్రలూ ప్రాకుతూన్నట్లుంది : ఇవాన్ ఆ టీ తాగడం యెప్పుడు పూర్తౌతుందా అని చూస్తూ కూర్చుంది.

టీ త్రాగుతూ, పేపరు చదువుకుంటున్నవాడల్లా పేపరు మూసి ప్రక్కన పెట్టి "నీకు డిమిట్రీ వుపన్యాసం సచ్చలేదన్నా వెందుకని? నాకు చాలా బాగా వుందని పించిందే. ఆ పుస్తకం నేను చదవలేదనుకో, సోవియెట్ కలుంబాన్ని గురించి అత సన్న మాటలు బాగానే వున్నాయి. అందులో సందేహ మేమీలేదు" అన్నాడు ఇవాన్.

నిండుకుండలాగా జవాబు చెప్పింది ఎలీనా.: "అసలు నేనెవరని చెప్పిందంతా సరిగ్గా వింటేగా. క్లబ్బుకు రానని చెబితే విన్నారూ

మీరు. ఆ యేడోక్లాసు పిల్లలగొడవే తెవలక యేడుస్తున్నా నేను. ఇంకా చెప్పాల్సిన పాఠాలు బోలెడున్నై; చెప్పిందికూడా చదవ లేక కొందరుపిల్లలు వెనకబడిపోతున్నారు. ఆ టీ తాగడవయ్యిందా; నే నెళ్ళి షూరా పనిచూస్తాను”.

షూరా నిద్రపోతోంది, కప్పుకున్న దుప్పటి ప్రక్కకి త్రోసేసి. దుప్పటి తీసి షూరాకి కప్పింది ఎలీనా; ప్రక్కనే కూర్చునేప్పటికి కండ్లంట నీళ్లు గిరున తిరిగినై. షూరాకూడా యీ కష్టాలు తప్పవా? ‘మగపిల్లడైతే ఆదారి వేరు: నే నంటే ఫర్వాలేదు. స్కూలున్నది. స్కూల్లో పిల్లలున్నారు. ఐనా నీకే యీ కష్టాలు తెలిస్తేనా...ప్రతిరోజూ ఒక గణ్ణంగా వుందిగదా...చిట్టితల్లీ, నా బంగారుతల్లీ యెంచేద్దావమ్మా మనం? నా కేవీఁ అర్థంగావడం లేదమ్మా. ఏవీఁ తోచడంలేదమ్మా...ఏవీఁ...’

శ్రీ చేమన గ్రంథాలయం
చేలపూర్తి. (కృష్ణజిజ్ఞాస)

పాఠకుల సభకి ముసలి స్కూలుమాస్టరు, పుభోవ్ కూలం బలో వాళ్ళెవళ్ళూ వెళ్ళలేదు; ఐనా, ఆరోజు గుర్తుచుకోదగ్గ రోజే వాళ్ళందరికీనీ. సోన్యా ఆ సభకి వెళ్లాలనే అనుకునిగాని, అది వాళ్ళ నాన్న పుట్టినరోజైపోయింది; సోన్యా పుభోవ్ కూతురు. పుభోవ్ కిది అరవై నాలుగో జన్మదినం. ఆరు నూరై నాసరే, నూరై నాసరే, ఆవేళ విందిచ్చి తీరాలిసిందే నన్నది నాదెజా. నాదెజా పుభోవ్ భార్య. అంతకుముందు మూడు రోజుల్నుంచీ నాదెజా గొణుగుడు వినీ, వినీ విసుగెత్తిపోయింది పుభోవ్ కి - సిండి దొరకడంలేదు; ఊళ్ళో ఏ షావులోనూ కోడన్నదిగూడా దొరకడం లేదు; చివరికి కోడిగుడ్డు కంటిలో కలికానికి కావాలన్నా దొరకడం లేదు పనిగట్టుకుని మాయమైపోయినట్టు.

పుభోవ్ నవ్వుకున్నాడు: ఈ ముసలిదే అంత, యింట్లో కలిక్కానికికూడా యేమీలేవని అంటూనేవుంటుంది, చివరికి ఏమి రోజు వచ్చేప్పటికి వచ్చినవాళ్ళ పొట్టలు పూటైపోతాయి.

తన పిన్నమ్మ కూతుర్నీ, చెల్లెలి భర్తనీ పిలవకపోతే కుదరదన్నది నాదెజా; వాళ్లు తనవైపు బంధువులు. చెల్లెలి భర్తకూడా పుభోవ్ కున్న వయసే వుంటుంది. హెడ్డాప్టరుగా పనిచేశాడు. ప్రస్తుతం పెన్షన్ పుచ్చుకుంటున్నాడు.

పుభోవ్ వద్దలెమ్మన్నాడు; సోన్యా స్నేహితుల్నీ, ఒలోడ్యా స్నేహితుల్నీ పిలుద్దామన్నాడు. “వాళ్లు హుమారుగా మాట్లాడుకుంటూంటే చూడాలనుంది” అన్నాడు.

అవడానికి నలుగురితోనూ కలిసి మెలిసి వెరిగేవనిపే. పుభోవ్. అతనికి బ్రెయిన్ అన్నా, మాజీ హెడ్డాప్టరున్నా వాళ్ళతో కూర్చుని మాట్లాడడమన్నా యిష్టమే. నాదెజా పిన్నమ్మ కూతురు

వస్తే ఒక పట్టాన వదలదు; గంటలతరబడి కూర్చుని మాట్లాడుతుంది తన అనారోగ్యాన్ని గురించి, తాను చేస్తున్న ఒండుమట్టి సానాన్ని గురించినీ; అదంతా యిష్టంగానే వింటూ కూర్చునేవాడు ఫుఖోవ్. అప్పుడప్పుడూ వెళ్ళి ఎగోరోవ్ తో కూర్చుని మాట్లాడి వచ్చేవాడు. ఎగోరోవ్ భార్య యీమధ్యనే పోయింది. వెళ్ళి కాస్తేపు ఓదాచ్చి, చుంతాల్ని గురించో, ఐసెన్ హోవర్ ఉపన్యాసాన్ని గురించో, ఎగోరోవ్ కూతురు సంగీతస్వరాలిని గురించో మాట్లాడి వస్తూండేవాడు. ఇదంతా ఫుఖోవ్ కి బాగానే వుండేది; కాని పడుచువాళ్ళతో కూర్చుని మాట్లాడడమంటే యింతకంటే హుషారుగానూ, సరదాగానూ, సంతృప్తిగానూ వుండేది; ఇంకా ఆయనలో యువకుల్లో వుండే స్ఫూర్తి వున్నదేమో తెలియదు; లేకపోతే ముస్సయ్యేళ్ళ పైచిల్లరదాకా టీచర్ గా పనిజెయ్యడం మూలాన యువతలోకాన్ని క్రిందనుంచి పైదాకా - అంతా - అర్థం చేసుకున్నాడేమో - పరీక్షలంటే పుట్టేభయం, ప్రథమ ప్రేమానుభవం తెచ్చిపెట్టే చిక్కులు, పేరుకోసం కనే కలలు, ఇవన్నీ ఆయనకు తెలిసినవే.

ఒంటరిగా వున్నాననే భావం ఫుఖోవ్ కి అప్పుడప్పుడూ కలిగేదేకాని, అదిగూడా కుటుంబ సరిహద్దుల్లో వున్నప్పుడే; బయటి కెళ్ళినప్పుడుగాదు.

ముష్కెస్స సంవత్సరాలు హాయిగా కాపురం జేశాడు. వయసులో వున్నప్పుడు ఆవిడగూడా పంతులమ్మ పనే చేస్తుండేది. మొట్టమొదటి సంతానం, ఒలోడ్యా, 1920 లో పుట్టాడు. ఆ యేడే కరువుగూడా వచ్చింది. భర్తకి చూపించుదామని నాదెజా ఆ పని గుడ్డు నెత్తుకుని భర్తవుండే హెడ్ క్వార్టర్స్ దగ్గర కెళ్ళింది; గేటులో వుండే సెంట్రీ ఆవిణ్ణాపి "ఇనిగో పిల్లా జాగ్రత్త కిందపడేసేవ్" అన్నాడు. సన్నగా బక్కపల్చగా నాదెజా అప్పుడు చిన్నపిల్లలాగానే వుండేది. తర్వాతొక సంవత్సరానికి ఇంకోకూతురు కలిగింది కాని నెల తిరక్కముందే చనిపోయిందా బిడ్డ. నాదెజాకి బాగా

జబ్బుచేసింది; ఆపరేషన్ రెండుసార్లు చేయాలన్నాంది. తర్వాత పుఖోవ్ స్కూలుమాప్ట రయ్యాడు. నాదెజా గృహిణి కార్యక్రమంలో పడిపోయింది. సోన్యా కడుపున పడేప్పటికే, అంతకు పూర్వం చిన్నపిల్లలాగా వున్నప్పుడు కన్నకలలన్నీ నాదెజా మరచిపోయింది—ఆ రోజుల్లో వ్రాసుకున్న డయరీ, చదివిన పుస్తకాలూ. మనిషిప్పుడు లావెక్కింది, నున్నబడింది. చిన్నప్పటి సంగతులు తలుచుకుంటే యిప్పు డావిడికి ఆశ్చర్యంవేస్తుంది: ఆ సైనికుల మీటింగుల్లో ఉపన్యాసాలిచ్చిందీ, కడుపుతూన్నా లక్ష్యపెట్టకుండా గుర్రం మీద స్వారిజేసిందీ, కరపత్రాలువెయ్యడ లోనూ, పంచడంలోనూ భర్తకు సాయంజేసిందీ యింకెవరో ననిపిస్తుంది. అదంతా యేదో పూర్వచరిత్ర అనిపిస్తుంది! ఇప్పు డావిడ ప్రపంచమే వేరు. ఇప్పు డా ప్రపంచం పరిధి తక్కువ, అనుబంధం యెక్కువ.

పుఖోవ్ జబ్బుపడ్డప్పుడు, అతని ప్రాణాన్ని కాపాడ్డమే తన జీవిత పరమావధి అనుకుంది నాదెజా. డాక్టర్లు చెప్పినమాట వినడనీ, ఒక పథ్యమూ, పాడూ చెయ్యడంలేదనీ, మరీ చిన్నపిల్లాడిలా ఐపోతున్నాడనీ, ఆ జబ్బెంత ప్రమాదమోగూడా తెలియనట్లు ప్రవర్తిస్తున్నాడనీ కనపడ్డవాళ్ళకల్లా చెప్పేది. న్యాయాని కిక్యెంట్ కాళం బ్రదకనని పుఖోవ్ కి తెలుసు; అంచేత రోగిష్టిలా మంచం మీద పడుకోవడమంటే తలనొప్పివేసేది - ‘ఈ జబ్బు కిప్పుడు లొంగామా ఏకదమ్మన ఎంజినాగిపోతుంది’ అనుకునేవాడు.

బాగుపడ్డాననీ, ఇక మళ్ళీ తనపని తాను చేసుకుంటాననీ అన్నాడు పుఖోవ్ ఒకనాడు ప్రొద్దున్నే లేచి; వాల్లిద్దరి పెళ్ళీ అయిం తర్వాత యింతవర కెప్పుడూరానంత కోపంవచ్చింది నాదెజాకి. కేక లేసింది, యేడ్చింది, డాక్టర్ల దగ్గరికి పరుగెత్తింది. “నిజవే, మంచం మీద పడుకుని కదలకుండా, మెదలకుండా వుండడవే మంచిదనుకో, నే నాయనకి చెప్పిందీగూడా అదే. నీ కంకొకమాట చెప్పనా, ఒక్కొక్కసారి డాక్టర్లకంటే రోగివిషయం రోగులకే యెక్కువ తెలుస్తుంది. పని చెయ్యకపోతే, అసలే బ్రదకలేనన్నాడు నాతో.

నేనే నువ్వైతేనా, నోరెత్తేదాన్నిగాదు; ఆయనిష్టావచ్చినట్టు చెయ్యనిచ్చేదాన్ని” అన్నది డాక్టర్ వీరా. నాదెజా వూరుకోలేదు. హెడ్మ్యాస్టర్ దగ్గరికెళ్ళింది, పట్టణకమిటీ కార్యదర్శి దగ్గరకెళ్ళింది; పుభ్లీక్ పసికెళ్ళలేదు.

పుబ్లీక్ వూరికే చేతులు ముడుచుకునీ కూర్చోలేదు. ఇనివరకు తనదగ్గర చదువుకున్న పిల్లల్లో కొందరికి దగ్గరితీశాడు. వాళ్ళతండ్రులు రెండో ప్రపంచయుద్ధంలో మరణించారు; పరిస్థితులు గూడా గడ్డుగా వున్నాయి. ఆ పిల్లల్లో కూర్చుని, వాళ్ళకిచ్చిన హోమ్‌వర్క్ (యింటిదగ్గర చేసేందుకుచ్చినపని) చెయ్యడానికి సాయపడుతుండేవాడు. కూర్చుని పాతజీవితం నెమరేసుకుంటూ, విప్లవం ఎందుకు, యెట్లా ప్రారంభమైందో, తానొకసారి లెన్‌ని యెలా చూడగలిగాడో, చివరికి విప్లవ వ్యతిరేకులెలా ఓడిపోయారో, ఒకటేమిటి అన్నీ చెప్పేవాడు వాళ్ళకి.

రోజు రోజుకూ పుబ్లీక్ చిక్కిపోతున్నాడనీ, బలహీనుడౌతున్నాడనీ నాదెజా కనిపెట్టింది. “ఒకనాడు కాకపోతే ఒకనాడైనా యీ గాలి తిరుగుడుమాని మంచమీద పొడుకోగూడదూ” అని వేడుకునేది కళ్ళనీళ్ళతో. పుబ్లీక్‌కి ఆవిడమాటలు వింటే కోపంవచ్చేదికాదు; తనమీదున్న ప్రేమమూలాన్నే ఆవిడలా మాట్లాడుతూందని తెలుసతనికి. అంచేతనే, గుండెనొప్పిలో బాధపడేప్పుడుగూడా, ఆ బాధ బైటికి తెలీనీకుండా, ఆడి చూస్తూం దనుకున్నప్పుడల్లా చిరునవ్వు నవ్వుతుండేవాడు.

చిన్నప్పటినుంచీ ఒలోడ్యా - కొడుకు - అంటే నాదెజాకి చాలా యిష్టం; చక్కగా వుండేవాడు చిలిపిచూపులు చూస్తూనూ. “పైకంత బుద్ధిమంతుడికిమల్లే వుంటాడుగాని, యెంత కాల్చుకు తింటాడని” అంటూ చెప్పేది గొప్పగా యిరుగు పొరుగువాళ్ళతో. తుంటరి పనులు చేసేవాడుకాదు, తన యీడు పిల్లల్లో పోట్లాడేవాడు కాదు, కాని వాళ్ళ నాన్నంటేమాత్రం యెప్పుడూ గౌరవంగా మాట్లాడిన పాపానపోలేదు ఒలోడ్యా; వొదిగున్నట్టే వుండేవాడు, మర్యాదగా

నవ్వుతున్నాడు వూడేవాడు, “ముసలాయన” అనేసేవాడు. క్లాసు పిల్లల్ని యేడిపించేవాడు; ఆడపిల్లలమీద వెక్కిరిస్తూ పాటలు పాడేవాడు; యెవ్వరూ లేనప్పుడు చూచి, పంతుళ్ళని వెక్కిరిస్తూ బ్లాక్ బోర్డుమీద బొమ్మలు గీసేవాడు. వాళ్ళనీ, వీళ్ళనీ వెక్కిరిస్తూ కాపీ పుస్తకాలమీద వేసిన బొమ్మలు యింటికొచ్చి తల్లికి చూపించేవాడు. ఆవిడ సంతోషం పట్టలేకపోయేది; ‘నిజంగానే నా బిడ్డ పెద్దవాడై బొమ్మలు రాస్తాడేమో’ అనుకునేది.

చిత్రలేఖనం నేర్చుకునేందుకని మాస్కోవెల్లాడు ఒలోడ్యా. సెలవుల్లో యింటికొచ్చినప్పుడు కూర్చుని తల్లితో అదేషాగా కబుర్లు చెప్పేవాడు: తన ఉపాధ్యాయుల్ని వెక్కిరిస్తూ, ‘రెడ్ పాపి’ అనే హోటల్లో కలుసుకున్న ఆడవాళ్ళ గురించి, తన స్నేహితు రాళ్ళ గురించి అన్ని అనుభవాలు తీరిన ఆరిందాలాగా మాట్లాడే వాడు తల్లితో. ఆవిడ కామాటలు వింటూంటే భయమేసేది. “కాస్త అబ్బాయితో మాట్లాడరాదండీ; పాడుసావాసంలో, పంపొనూడో, ఏవో” అనేది భర్తతో. పుఖోవ్ నిట్టూర్చేవాడు; తాను చెయగలిగినదంతా చేశాడు - అదికాదనిచెప్పి చూశాడు, తప్పురా నాయనా అని చెప్పాడు, కోపంవచ్చి నాలుగు తిట్టాడు కూడాను. లాభంలేకపోయింది; కర్మట్లావుంటే తనేం జేస్తాడు. “ఎంత చెడిపోయిన కుర్రాళ్ళనైనా సరే, పుఖోవ్ చిటికెలోకి మా రేచేస్తాడు” అనేవాళ్లు అందరూ. కొడుకుదగ్గరమాత్రం అవి కానీ: గూడా కొరగాకుండా పోయాయి. తండ్రిచెప్పిన మాటకాదని చెప్పినా అనేవాడుకాదుకొడుకు; చెప్పిందంతా విని, చివరికి ఆయన న కొకసారి తేరిపార జూచి, కళ్లు చికిలించేవాడు. తన మాటలంటే కొడుక్కి విలువలేదనీ, తన్నుచూచి నవ్వుతున్నాడనీ యిట్టి అర్థమైపోయేది పుఖోవ్ కి.

చిత్రకళాశాలలో అధ్యయనం పూర్తికాగానే ‘సమిష్టి వ్యవసాయ క్షేత్రంలో విందు’ అని ఒక పెద్దచిత్రం గీశాడు ఒలోడ్యా. ఆచిత్రాన్నందరూ ప్రశంసించారు; మాస్కోలోనేవుండి పనిచేసేందు

కొక స్టూడియోగూడా యిచ్చారతనికి. అప్పటినుంచీ అప్పుడప్పుడూ తల్లికి డబ్బుపంపుతూండేవాడు; త్వరలోనే పెళ్ళిచేసుకో బోతున్నానని ఒకసారి ఉత్తరంగూడా వ్రాశాడు. కాని తర్వాత అతను పెళ్ళి చేసుకోదలచుకున్న అమ్మాయి ఒక ఫిల్మ్ ప్రొడ్యూసర్ ని పెళ్ళి చేసుకుంది. ఒలోడ్యాకి కోపంవచ్చింది. తర్వాత తనుగీసిన 'కర్మాగారంలో సభ' అనే చిత్రానికి బహుమతి రాకపోయేప్పటికి మరీ కోపం వచ్చింది. ఆ నల్లు తెలియని కోపంలోనే ఒకవారి, చిత్రకారులందరూ కలిసి చేసుకున్న మహాసభలో, నోటికొచ్చినట్లల్లా మాట్లాడాడు ఒలోడ్యా; అందరూ గౌరవించే చిత్రకారులకి అసలేమీ తెలియనే తెలియదన్నాడు; బహుమతులు పొందినవాళ్ళా బహుమతుల కర్జులు కారన్నాడు. మాస్కోలో అతఃకొక స్టూడియో పొర పాటున యివ్వడం జరిగిందనిచెప్పి, ఆయేమ బహూక్య పొందిన మరో చిత్రకారుడికి ఆ స్టూడియో అప్పగించారు. అలాగే, ఖండరి మన్నసలకీ పాత్రుడైన ఉక్కు కర్మాగారంలోని కార్మికుడి చిత్రం గీయాలని అంతకుపూర్వంయిచ్చిన బాధ్యతనిగూడా ఉపసంహరించుకున్నారు కారణం చెప్పకుండానే. ఇంత జరిగి తర్వాతకాని ఒలోడ్యాకి తెలిసిరాలేదు యిదంతా తానానాటి సభలో పేలిన పేలుడు ఫలితమేనని. చేసినతప్పు సరిదిద్దుకోవడం ప్రారంభించాడు; తా సవమానించిన చిత్రకారుల్ని ప్రశంసించాడు, తానుగీసిన చిత్రాల్ని తానే ఖండించుకున్నాడు. తా నొట్టి అసమర్థుణ్ణి అంగీకరించాడు. ఉన్నట్టుండి, చివరికొకనాడు, రాష్ట్రాల్లోకి వెళ్లి పారిశ్రామిక కేంద్రాల్లో దై నందిన జీవితాన్నిచూచి అనుభవం సంపాదించుకో బోతున్నాననిచెప్పి, మాస్కోలో వైతేరక్కాడు.

చివరికెలాగై తేనే యింటికి చేరుకున్నాడు. మాస్కోలో జరిగినగొడవ యెవరికీ చెప్పలేదు సరిగదా, తనను ఒక ముఖ్యమైన పనిమీద యిక్కడికి పంపించారనీ, ఒక గొప్పవిషయాన్ని గురించి పెద్ద చిత్రం వొకటి గీయబోతున్నాననీ తల్లికి చెప్పాడు.

ఆరుమాసాలు గడిచాయి. పట్టణంలోవున్న ప్రతికా సంపాదకుడు, ఒలోడ్యా గీసిన 'ఇద్దరు కార్మికులు' అనే చిత్రాన్ని చూశాడు. —“ఎంత గొప్పచిత్రం! ప్రతిక చదువుతున్న ఆ కార్మికుల కళ్ళు చెప్పే భావాలలోతులు చూడండి! తప్పకుండా మా ప్రతికలో ప్రచురిస్తాం; అసలీ బొమ్మమీదే ఒక వ్యాసంగసూడా వేస్తాం” అన్నాడు, ఒలోడ్యా పేరు ప్రిలిన్ ప్రిజ్ కోసం సూచిస్తారనిగూడా చెప్పుకున్నాడు. నాదెజా కొడుకుని మెచ్చుకుంది. పెదవి విరిచి, “నీకది బాగుందా? వొతి నాసిరకం బొమ్మ. మాస్కోలో వాళ్ళు యింతకంటే బాగా గీస్తారని కాదనుకో, యేనిటో, అసలా బొమ్మని గురించి ఆలోచించట వేరే అనవసరం” అన్నాడు ఒలోడ్యా.

“చూశానూ, అబ్బాయి పెళ్ళిచేసుకో దలచుకున్నమ్మా యంటే వాడికి పంచప్రాణాలూ ననుకుంటానండీ; అసలు వాడూరికే యిదంతాడు ... అబ్బాయి గీసిన బొమ్మ చూశారా?” అని రహస్యంగా అడిగింది భర్తని నాదెజా. చెబుదామా, వద్దా అనుకుంటూనే “వాడి ఆలోచనలాంటేనే గిట్టదు నాకు. నిన్నమట్టుకు నిన్న వాడు సోన్యాకో యేవో పుస్తకాన్నిగురించి మాట్లాడు తూంటే విన్నా. ఆ పుస్తకంలో భావాలేమీ లేవు: బాగాలేదు అంటోంది సోన్యా. వీ డేమన్నాడో తెలుసా. భావాలుంటే లాభం వేంటి, నీ పీకమీదికి తెచ్చిపెడతాయన్నాడు. ‘పుస్తకం చదివితే, అందులో మార్క్సిస్ట్ తత్వం వుండాలి. అదుంటే చాలు యింకేమీ ఉండక్కర్లే. ఈ రోజుల్లో భావాలకి డబ్బిచ్చే వాడెవ్వడు? తెలివి గలవాళ్ళకి భావాలేమీ వుండవ్; వొతి తలతిక్కవాళ్ళకే...” అన్నాడు. వా డచాతున్నాడు, ఇచాతున్నాడని అంటావుశాని వా డితన్ని చెడగొట్టకుండావుంటే చాలు. అదే పదివేలు. చిన్నప్పట్నుంచీ అంతే వాడు. వొతి సినిక్ ...” అనేశాడు పుగోవ్. మసిషి హృదయంలోనుంచి వచ్చిన మాటలేమో, పుగోవ్ వాళ్ళంతా గడగడ వణకిపోయిం దామాటలనేప్పుడు. నాదెజాకి

భయంవేసింది : “వూరుకోండిక. ప్రతిదానికి అంత యిదంతా రెండుకూ” అన్నది.

ఇదివరకటి లాగానే, యిప్పుడూ, ఒలోడ్వా విషయంలో పునోవ్ పొరబడుతున్నాడనుకుంది నాదెజా; ఎప్పుడూ కుంతుకు - సోన్యా-నే సమర్థిస్తాడాయె. సోన్యా అంటే అతని కిష్టమైనమాట నిజమే ఐనా, యీమధ్య సోన్యాఅన్నా పునోవ్ కేమిటో దూరం దూరంగా వున్నట్లనిపిస్తోందని, పాపం నాదెజాకి తెలియదు. సోన్యాకి కూడా దూరమైపోవడాని కారణం తన తప్పే ననుకునే వాడు పునోవ్ - ఈ కొత్త తరంవాళ్ళని అర్థచేసుకునే శక్తి తనలో లేదేమో; సోన్యా వయసులో తానెట్లా వున్నాడో, సోన్యా గూడా యిప్పుడట్లాగే వుండాలని తన ఉద్దేశం; బొను మరి, పిల్లల భావాలు తండ్రిలకెలా అర్థమౌతాయి. ‘ఒలోడ్వానంటే విమర్శించడానికి నాకు హక్కు-ంది; వాడొట్టి స్వార్థపరుడు. సంపాదనకోసమూ, పేరుకోసమూ యేవైనా చేస్తాడు. వా డీడువాళ్ళల్లోగూడా వాడంటే యిష్టంలేని వాళ్లు చాలామంది ఉంటారు. సోన్యాలో యేం లోపం వుందని? - ఏమీలేదు. అప్పుడప్పుడూ యెప్పుడైనా నేను సోన్యాని అర్థం చేసుకోలేక పోయానంటే, అందుకారణం బహుశా నేను పాత కాలపు మాటలు మాట్లాడ్తానో. ఐతే, మరి స్కూల్లో పిల్లల్లోగాని, సావ్ చెంకోలోగాని, ఎలీనాలోగాని మాట్లాడేప్పుడు నాకివేమీ అడ్డంరావే. ఎక్కడుం దీలోపం? వ్యక్తుల్ని ఎంతెక్కువగా ప్రేమిస్తే అంతెక్కువ కష్టమేమో వాళ్ళసర్థం చేసుకోవడం.’

సోన్యా యెప్పుడూ చాలా గంభీరంగా వుంటుంది, యెంత వుత్సాహంవున్నా బయటి క్కనపడనీదు, తన హృదయం విప్పి ఎరికోనూ మాట్లాడదు. సావ్ చెంకో అంటే సోన్యాకి నిరక్షణం లేదని తలి దండ్రులకి తెలుసు. సావ్ చెంకో యుచుండు, సోన్యాని చూడ్డాక యింటి గూడా వస్తుండేవాడు చాలాసార్లు అతని గురించి సోన్యాకో మాట్లాడదామని చాలాసార్లు ప్రయత్నించింది నాదెజా. “సిజవే, అతను మంచివాడే; నాకూ అతనికి

పరిచయంగూడా బాగానేవుంది. అతమట్టుకే...మీరూరికే అదీ
 యిదీ అనుకోబోకండి" అనేది సోన్యా, యేమీ పట్టనట్లు. సావ్
 చెంకోని నాదేజా చాలా సార్లూహ్వించింది భోజనానికి - సోన్యా
 పుట్టినరోజునొకసారి; ఒలోడ్యా మాస్కోనుంచి వచ్చిన్నాడొక
 సారి. మిగతా అభిధుల్నుండర్నీ చూచినట్లే చూచేది సోన్యాబతున్ని,
 అతనికో వొంటిగా, యేకాంతంగా వున్నప్పుడుమాత్రం ఆదిడ్యో
 యేదో మాల్పొచ్చేది. ఆవిడముఖం కళకళలాడేది, కళ్ళల్లో
 చల్లదనం తొణికిసలాడేది. ఐదారు మాసాక్రితం వొకసారి
 యిన్సూకతిసి పట్టణం బయటికి షికారుకెళ్ళాడు. రోడ్డుప్రక్కల
 చెట్లన్నీ పచ్చటి ఆకుల్లో కళకళలాడుతూవున్నై; కాని ఆ సిశ్య్చింలో
 యెక్కడో యేదో వేదన, విచారం దాక్కున్నట్లుంది. సోన్యా ఆగి,
 యేవో చేరికగదిన పూలు కోసుకుంది; తర్వాత మళ్ళీ యిద్దరూ
 కలిసి ముందుకు నడిచారు యేమీ మాట్లాడుకోకుండా. రోడ్డుదిగి,
 కాలిదారిన చెట్లలోకి నడిచారు. అగస్మాత్తగా సావ్ చెంకో రెండు
 చేతుల్లోనూ కాగలించుకున్నాడు సోన్యాని. ఒక్క తృటికాలం
 తననితాను మరచిపోయింది సోన్యా, అతన్ని ముద్దుపెట్టుకుంది,
 మరుక్షణంలోనే తెప్పరిల్లి రోడ్డుకైపుకు నడిచింది. దారిలో,
 యిద్దరూ కలిసి యింటి కొస్తూన్నప్పుడు "యింకా కొన్ని రోజులు
 ఆగడం మంచిది. ఫిబ్రవరిలోగాని వెలియదు నేనెక్కడికి వెళ్ళ
 వలసిందీ... నువ్వొక చోటా నేనొక చోటా, వుంటే లాభమేమిటి...
 నన్ను పెళ్ళిచేసుకుని వంటింట్లో వుంచుదామని చూస్తున్నావా?
 యిప్పుడప్పుడే నీకు యిల్లలాగూ దొరకదు, ఫాక్టరీ పై కెట్టకు నీకు
 నగనూ యివ్వకు; నువ్వొచ్చింది గూడా యీ మధ్యేనామె" అన్నది
 సోన్యా. సావ్ చెంకో కిదంతా వింటే పిచ్చెక్కి నట్లయ్యింది; వెళ్ళి
 పోయాడు—యింత వెనకా, ముందూ ఆలోచిస్తుండే ఈ సోన్యా?
 అతను వెళ్ళిపోగానే, పక్కమీద పండుకుని, తలగడ్యో తలదూర్చి
 సోన్యా వెళ్ళి వెళ్ళి యేడ్చిందని అతని కేం వెలుసు? 'మరీ వెలివి
 తక్కువగా మాట్లాడానా? మాట్లాడా ననుకుంటా. భవిష్యత్తుగుంచి

ఆలోచించొద్దూ మరి ! సామాన్యంగా మగవాళ్ళే ఆలోచిస్తారు యిలాంటి విషయాలు; కాని అతనింకా కుర్రవాడు, నేనుగూడా మాట్లాడకపోతే యెట్లా. ఆ మాటలన్నీ అనాలంటే నాకూ అసహ్యం గానే వుంటుంది మరి ! అతనికేవేల అర్థంగాదు, అతను లేనిదే నేను బ్రదక లేను' అని అనుకున్నదని అసలే తెలియదు.

వాళ్ళ నాన్నగారాగానే ప్రతీదాన్ని గురించి సంబంధం లేనట్టు వాదిస్తూందా? లేక, అలా మాట్లాడకపోతే 'ఆదర్శవాదమూ', 'తెలివితక్కువా' అనుకుంటారేమోనని నటిస్తూందా? అని ఆలోచించాడు సావ్ చెంకో. సాహిత్యం అంటే యెంతో అభిరుచి ఆవిడకి, ఐనా ఎంజినీరింగ్ చదువుకోంది - వాళ్ళ నాన్నకూడా అర్థం కాలేదు ఎంజినీరింగ్ గెండుకు తీసుకుందో. "అని చదివితే చాలా పుష్కలం; వెంటనే మంచి వుద్యోగం దొరుకుతుంది" అన్న దతనోకో. చదువు ప్రారంభించి దో లేదో ఎత్టో-టెక్నిక్స్, అంటే సరదా పడింది, ఐనా, "ప్రస్తుతానికిదే అవసరంలే" అన్నది. కవిత్వం అంటే అందులోనూ బ్లాచ్, లెక్చర్ టోవల్ కవిత్వం అంటే బాగా యిష్టం, పైకి వాళ్ళ నాన్నతో మాత్రం "కవంటే మయకొవస్తేయేకవి" అనేది. నాదేజా యింటి పనులు చేస్తుంటే యెప్పుడూ ఆవిడ చేతిలో పని అందుకునేది—తల్లిని చూచి విచారపడేది; తల్లికంటే తానే నయం, యిద్దరూ కలిసి పాపుకెత్తే యెప్పుడూ తానే బేరంచేసి కావలసినవన్నీ కొనేది పాపులో, వున్న గుంపునందరినీ తప్పించు కుని, అందరికంటే ముందు. వాళ్ళ నాన్న అదేపనిగా పనిచేస్తున్నాడని తల్లి విసుక్కుంటూంటే "యేదో వొకటి చెయ్యాలిగా అమ్మా, లేకపోతే నాన్నకి మాత్రం యెంతోస్తుంది" అని సర్ది చెప్పేది. మీమా బాగా చదువుతుండనో, సెన్యాలెక్కలు బాగా చేస్తుండనో తండ్రి చెబుతూంటే, నాన్నతో పోల్చుకుంటే నేనే పెద్దదాన్నన్నమాట' అనుకునేది తనలో తాను.

తండ్రి పుట్టినరోజునవెళ్ళి ఆయన్ని అభినందించింది సోన్యా, ఫుఖోవ్ చిరునవ్వు నవ్వాడు: "ఇందులో గంతోషించవలసిందే

పుందమ్మా; యింతకాలం బ్రహ్మకాశన్నమాటేగాని చేసిందేవుంది?"
సోన్యా నవ్వింది: "అదికాదు నాన్నా, నీకింతవయసాచిచ్చినట్లే అనిపించు నాకు."

పుట్టినరోజు విందుకు అంధు లొచ్చారు; ఒలోడ్వా స్నేహితులు; చిత్రకారుడు సబురోవ్, అతని భార్య, నాటకాల్లో పట్టించే ఆర్ట్స్ - ఆవిజ్ఞులందరూ తానెవ్వరూ అనేవారు. సావ్ చెంగోని గూడా ఆహ్వానించింది నాదెజా; క్లబ్బులో మాట్లాడాలనీ, కాస్త ఆలస్యంగా వస్తాననీ చెప్పడతను.

విందు జరుగుతుండగా, సబురోవ్ ని నెక్కిరించి యేడిపించాలని చూచాడు ఒలోడ్వా; సబురోవ్ తన అభిప్రాయమేమిటో చెప్పేశాడు కాని నెమ్మదిగా, గొణుక్కుంటూ మాట్లాడాడేమో యెనాకీ అతను చెప్పిన ముక్క వొక్కటి అర్థంకాలేదు.

చిన్నప్పుడు సబురోవ్, ఒలోడ్వా ఒక స్కూల్లోనే చదువుకున్నారు; స్నేహితులు గూడాను. పెద్దవాళ్ళయ్యారు; యెరెదారి వారియైంది. ఒలోడ్వా యెస్పూమా కీర్తిని గురించి, డబ్బును గురించీ కలలు కనేవాడు, యేయే చిత్రకారులికి ఒహుమతు లొచ్చాయో, ఎవరెవరి చిత్రాల్ని వినియోగకులు తిట్టిపోశానో బాగా తెలుసుకుంటున్నాడు. సబురోవ్ నేను: అతని గొడవేమిటో అతనిది: ఎస్పూమా ప్రకృత్యుత్సాహాన్ని చిత్రీకరిస్తూ వుండేవాడు. అతనికి జీవిత లో రెండే రెండు ముఖ్యం: ఒకటి చిత్రాలు; రెండు తనభార్య గ్లామా గ్లామాకి ఎస్పూమా యేదోవొక డబ్బు. ఏదో అచ్చు ఆఫీసులో ప్రూఫ్ రీడర్ పని గ్లామాకి. అవిడబెచ్చే ఆ చిన్న జీతంలోనే గడుపుకొనాలి యిద్దరూ; చాలే కాదు, అంతా హస్తా హస్తమే. నాదెజా పట్టెంలో పెట్టినన్నీ ఆవురావుగుమంటూ సబురోవ్ తినటం చూస్తేనే చాలు వాళ్ళ బ్రదుకెంత గడ్డు. గడుస్తూండో తెలుసుకునేందుకు. అతనికి తన సర్వస్వం అన్నట్లు చూస్తుంది గ్లామా యెస్పూమా అతనినంక. ప్రకృతి చిత్ర లో పాటు పెట్టిన తర్వాత. భార్య చిత్రాలుగూడా గీశాడు సబురోవ్. ఆ బొమ్మల్లో గ్లామా అందంగావుండేది కాదు

గాని, యేదో అనిర్వచనీయమైన ఆకర్షణమాత్రం కనిపించేది ఆ బొమ్మల్లో. సబురోవ్ చాలా చక్కని చిత్రకారుడనీ - బహుశా మిగతావాళ్ళకంటే చాలా మెరుగేనేమోననీ, కాని అతనికి స్కూలూజనీ, చెప్పేవాడు ఒలోడ్యా తలిదండ్రుల్లో : “అంతేకాని యిస్సడేం గీస్తే లాభంవో అతనికి తెలియదు; లాభ లేదు, పైకిరా లేదు” అనేవాడు చివరికి.

“ఇంకా యీ తరాన్ని జయించాలనే కలలు కంటున్నావా” అని కదిలించాడు విందు జరుగుతూండగా.

రాఫేల్ ని గురించి, వర్ణజ్ఞానాన్ని గురించి, చిత్రరచనని గురించి యేదో వుద్రేకంగా గొణిగాడు సబురోవ్. ఇంతలో “పళ్ళెంలో యారిపోతున్నై; తిన్నాయనా” అన్నది నాదెజా.

సావ్ చెకో కోసమని ఛాంపెన్ చివరిదాకా అట్టేపెట్టింది నాదెజా. సావ్ చెకో వచ్చి రావడంతోనే సోన్యా యెక్కడుందో నని దొంగచూపులు చూచాడు. ఏదో నాటకాన్ని గురించి తానే చూడటానికే మాట్లాడుతోంది సోన్యా; కన్నెత్తిగూడా అతని నంక చూశేదు.

“మీటిం గెలావుంది” అనడిగాడు పుఖోవ్.

“డిమిట్రీ వుసన్యాసంవీంటే నా కార్చర్యం వేసిందే” అన్నాడు సావ్ చెకో. “డిమిట్రీ తెలివితేటలు గలవాడూ, బాగా గ్రహించగలవాడూ అనుకున్నాను. అతనుగూడా రూళ్ళకర సిద్ధాంతాలే వల్లించాడు. నవల చదివారా మీరు?”

“ఉహూ, చదవ లేదు” అని కిట్టూర్చాడు పుఖోవ్. “నాకా తలైవేసి? బాగానే వుందన్నారే.”

“మంచో, చెడ్డో నాకు తెలియదు, కాని ఆలోచించేట్టు చేస్తుంది. అందులో ప్రేమ! గురించిగూడా వుంది; యెవరికీ సుఖం లేని ప్రేమ... అదే డిమిట్రీ; నచ్చలేదు. వ్యక్తిగత విషయాలు నవ్వోక తేగూడదట - హృదయాల్లోకి దూరి స్తనశల్య పరీక్ష చేయడం వెందుకూ?” అంటాడు. ఈ మాటలే బ్రెయిన్ అంటే

నే నేచంత విస్తుపోయ్యేవాణ్ణి కాదు. డిమిట్రీ గూడా చిలకపలుకు లే పలుకుతాడనుకోలేదు నేను.”

ఒలోడ్యా సకిలించాడు: “జెలివి గలవాడు కదూ; లోపలున్నది చెప్పడం నెందుకనుకున్నాడేవో!”

పురోహితి కోపంవచ్చింది: “అందరూ నీకుమల్లేనే వుండరు లేవోయ్; డిమిట్రీ ఖచ్చితమైన మనిషి, అది జెలియడేవో నీకు.”

కాస్సేపెనగూ మాట్లాడలేను - పురోహితు సాధారణంగా అంత కటువుగా మాట్లాడడు. తర్వాత,

“నేను డిమిట్రీకంటే ముందే మాట్లాడవలసివచ్చింది; అతని తర్వాత ఛాన్సు నాకొస్తే వుండేది తమాషా. అతని తర్వాత మాట్లాడినావిడ బాగానే జవాబు చెప్పిందనుకొండి. ఏమాట కామాట చెప్పాలి; అదరూ మనసుపట్టే మాట్లాడారు... ఈ మధ్య పురోహితి లాంటి మిటింగుల కెళ్ళడం లేదనుకుంటాను... అసలే నవలే కొత్తరికం నిషయా న్నెత్తుకుంది - మనం మన న్యక్తి గత జీవితాల్లో చేసేదొకటి, బయటికి చెప్పే దొకటి. అలాంటి పుస్తకాలు కావాలని అందరికీ వుంది” అని తిరిగి సంభాషణ ప్రారంభించాడు స్వా-చేకో.

ఇంతలో తానెక్కా అందుకొంది: “నాటకాలుమట్టుకు నాటకాలూ అంతే... ఈ మధ్య మూడు కొత్త నాటకాలొచ్చాయి... అన్నీ ఒకటే సజ్జ... ఒక్కటి ఆడదగ్గరి లేదు... అసలు కళంటే...”

“అసలువిషయం అదీ” అన్నాడు సబురోవ్. “మీరుచెప్పింది అక్షరాలానిజం. కళనేదొకటుందని యిదివరకెప్పుడో గుర్తించాల్సింది మనం. నువ్వు లక్ష చెప్పా, ఒలోడ్యా, నే న్నీహో వాచించలేనుకాని, రాఫేల్ చిత్రాలకో, కేర్ ఫోటోగ్రఫీ నెలా పోల్చగలం? నక్కెక్కడ, నాగలోకం వెక్కడ?”

ఒలోడ్యా నవ్వాడు: “సరేసయ్యా, మీ రాఫేల్ మాచిత్రకారుల సంఘంలో చేరడానికూడా పనికిరాడు. ఎప్పుడో యింకో

యాభై సంవత్సరాలతర్వాత పనికొస్తాయని మేం నీలాగా చిత్రం ఎవెయ్యతేం బాబూ; అ దట్లావుందు నీ చిత్రాల కా యాభై సంవత్సరాల తర్వాతైనా గౌరవం వస్తుందని నే నేవీ హామీ యివ్వడం లేదు" అన్నాడు.

“అలా అనబోక డి ఒలోడ్యా, ఈయ నీమధ్య గీసిన చిత్రం చూడలేదు మీరు - ఎంత గొప్పగా వుందని” అంటూ గొణిగింది గ్లామా.

“అది సరే, డిమిట్రీ అట్లా యోదుకుమాట్లాడేవో ఇంతవర కర్థంగావడంలేదు నాకు. నేనాయనో పనిజెయ్యడం మొదలెట్టి దగ్గర దగ్గర యేడాది కావస్తూంది; చాలా సిసలైన మనిషి, ప్రతిమాట లోనూ కన్నిస్తుం దాసంగతి. అలాంటిమనిషి జుబ్బోవ్ మీదవిరుదుకు పడ్డా డెందుకు?” అనడిగాడు మళ్ళీ సావ్ చెంకో.

ఈసారి సోన్యా జవాబు చెప్పింది : “నేనూ చదవా ఆనవల; డిమిట్రీ చెప్పింది కరెక్ట్. సోవియట్ మనిషి, క్రెక్యోమీద విజయం సాధిస్తే చాలదు; తన భావాన్నిగూడా అదుపులో కెట్టుకోవాలి; తనలో రేగే భావాన్నిగూడా పయింపగలగాలి. జుబ్బోవ్ ప్రేమ గుడ్డిననే చెప్పొచ్చునుగూడా. నవ లన్నతర్వాత పాఠకుడికి కొత్త విషయాలు నేర్పాలిగాని, గందరగోళం పెట్టగూడదు.”

సోన్యాకి జవాబు చెప్పాలన్న హడావుడిలో, ముందున్న గ్లాసు తన చేతికి తగిలి పడిపోయి దనిగూడా గమని చలేదు సావ్ చెంకో : “జుబ్బోవ్ ప్రేమ గుడ్డిది కాదు; గొప్పది... అది చాలా గొప్పప్రేమ... అన్నిటినీ మూసలో పోసి అన్ను గుర్తినట్టు నీటుగా బయటికి తీయడం కాదు.....” అన్నాడు.

ఇదంతా చూస్తున్న నాదెజా ‘సోన్యాని ప్రేమిస్తున్నాడు సావ్ చెంకో. అందుకేవీ సందేహం లేదు; అతని పట్టనట్టూకు కుంకుంది. ఎవరిపోలిక లొచ్చివై దీనికి? నావీకాదు, వాళ్ళ నాన్నవీ కాదు’ అనుకుంది.

అందరూ ఛాంపేన్ తాగుతున్నారేమో - ఒకళ్ళ మాటలొకళ్లు విసుకుండా, ఎవ రిష్టంవొచ్చినట్లు వాళ్లు బిగ్గరగా మాట్లాడుతున్నారు. 'నర్సాల్లో విచిత్రం యేవిటంటే' అంటూ అరుస్తున్నాడు సబురోవ్, 'ప్రేమంటే ప్రేమే, నువ్వొప్పుకున్న అంతే, వొప్పుకోకపోయినా అంతే' అంటోంది తానెచ్చో లేచి నలబడి; ఆవిడన్న మాటల్లా అంటూ ప్రేమ నభినయించాడు ఒబోడ్యో.

సాలు గడుగులువేసి, కిక్కిరిగ్గర కెళ్ళి బయటికి చూశాడు పుసీవ్; బయట మంచు తెల్లగా మెరుస్తోంది. 'సోన్యా సంగతి అంతొప్పుకుండా వుండే; సాచ్ చెంకోని యేడిపించడాని కండేవోలే అంటే అదీకాదు, అతను లేనప్పుడూ అట్లాగే మాట్లాడుతుంది. ఆ దృష్టికో చూస్తే, సోన్యా చెప్పేదీ నిజమేనేనో. ఔనంటానికీ, కాదనేందుకూ, నే నెన్నో? వృథాప్యం వచ్చిపడి ది' అనుకున్నాడు.

ఎవరి గొడవలో వాళ్లుండడం చూచి, ఎవరికీ తెలియకుండా, నెమ్మదిగా తనగదిలోకి జారుకుంది సోన్యా. లైటు వెలిగించకుండానే వెళ్ళి మంచం మీద కూర్చుంది. ఒక్కనిమిషంసేపైనాసరే, ఒంటరిగా కూర్చోకపోతే బ్రదక లేనదిపించింది. 'మరీ మతిపోయిందనుకుంటానాకు. నా నాక అతను చూస్తే చాలు, అదేవీటో అంతా నటన ప్రారంభిస్తాను. నటనగూడా కాదు; ఆట ఆలోచించనూలేను, ఇటు మాటాడనూలేను. ఛ, యిక నన్ను నేను కంట్రోలు చేసుకోవాలి. అందరికోనూ మాట్లాడినట్టుగానే, అతర్తొగూడా సహజంగానే మాట్లాడాలి యిక; లేకపోతేనా, నన్నూరికే అసహ్యించుకున్నా అసహ్యించుకుంటాడు. ఇవ్వాళగూడా నన్నవమానించాడు ప్రతీదాన్నీ మూలలోపోసి, అచ్చగుద్దినట్టు, నీటుగా ... అంటూ. మరీ అభ్యాన్నంగా వుండే! యితరుల్లాగా నేనుమాత్రం ఫీల్ కావడంలా - వాళ్ళకంటే యింకాస్త యెక్కువే ఫీల్తా నామాట కొస్తే - కాని అట్లా ఫీల్ కావడంవంటే తలనొప్పి నాకు, అసహ్య; నిజంగానే ...'

సావ్ చెంకోగూడా గదిలోకొచ్చాడు. కన్ను పొడుచుకున్నా కనిపించడంలేదు; సోన్యాగూడా కనిపించలేదు. చేతుల్లో తడుము కంటూ మంచందగ్గరికెళ్ళాడు. సోన్యాభుజం తగిలింది. కాగలించు కని ముద్దుపెట్టుకున్నాడు.

“మతిపోకోందా మరీనీ యెవరన్నా వస్తా రేవోఁ.”

“ఈ ధోరణి ఆలోచనలు యెప్పటికి మాన్తానే? నువ్వే గనక నిజంగా నన్ను ప్రేమిస్తుంటే...”

ఉన్నదున్నట్టు గబగబా లేచి, లైటువేసింది. అతనివంక తీవ్రంగా చూచింది: “సరే, తెలిసిందిగా నిన్ను ప్రేమించడంలేదని ఇంకెప్పుడూ మాట్లాడొద్దులే ఆ విషయం.”

“అదికాదు సోన్యా, నా మాటిను...”

“చెప్పిందిచాలు యిక బయటికెళ్లాం సద, యెవరన్నా చూడ గలకు...నాన్న బాధపడతారు గూడానేవోఁ—ఇదాయన పుట్టి న్నోజు గూడాను.”

ఇంకాస్నేపటికి విందు పూర్తైపోయింది. సావ్ చెంకో యింటికి బయల్దేరాడు; సోన్యా పల్లెత్తి మాటాడనూలేదు; కన్నెత్తి చూడనూ లేదు.

సావ్ చెంకో విచారపడుతూ నడిచా డింటికి, మంచులో నాని ముద్ద వియిపోయాడు. క్లబ్బునుంచి తొందరితొందరగా వచ్చే శాడు సోన్యా యింటికి యేదో ఆనందం, యేదో హాయి, సౌఖ్యమూ బావుకుందామని - పెద్ద ఫూల్లాగా. ‘ఇరవయ్యేదే లొచ్చినై నాకు, నా యావనం విపోయింది. నేను ఊహగానం చేస్తా ననీ; ప్రతీదాన్నీ అశిశయొక్తిగా మారుస్తాననీ, నా కాళ్ళమీద నేను నిలబడలేననీ యీటాడు డిమిట్రీ. అతనినేది సమేతన్నమాట. అతనికేదంతా నిమేనేనో? ప్రేమకింత ప్రాముఖ్యం దేనికి? యిష్టమైన వుద్యోగం వుండి; డిమిట్రీకి నేన తే నమ్మ గూడాను. ముందు యిందెన్నో పరీక్షలున్నై: నూతనశకానికి నాం ప్రవాస్తున్న రోజుల్లో ప్రతుకుతున్నాం. నాలూంటి యువకుడు 1941 లో వసంత

కాలాన్ని చూచి, విఫల ప్రేమని తలచుకుని విచారించుతాడని వూహించుకోగలం! మళ్ళీ ఆ యువకుడే, కొద్దికాలంతర్వాత స్టాలిన్ గ్రాడ్ పట్టణ రక్షణ బాధ్యతలు స్వీకరిస్తాడని అనుకోగలం! యేవో, ఒకటి జరిగితే, రెండోది జరగగూడదోమాత్రం యెక్కడుంది? మా బాబాయి యుద్ధంనంచి తిరిగిరావడం నాకంకా గుర్తుంది. ఎప్పుడూ అదెట్లాచేస్తాం, యిదెట్లా సడుపుతాం అంటూ ప్రశ్నలువేసి వేధించుకు తినేవాణ్ణి; ఒకనాడొక యువతి ఫోటో చూపించి, “గ్రీషా నా ఆనందమంటే యేమిటో అర్థమైందోయ్ నాకు” అన్నాడు, ఆరుమాసాల తర్వాత యుద్ధంలో ప్రాణా లొదిలాడు. పిదని ముడిలాంటిదీ జీవితం ... యెప్పుడూ సోన్యాని గురించేగదా నా ఆలోచనలు; బాబాయి గుర్తుకొచ్చింది గూడా సోన్యా మూలాన్నే; ఇప్పుడెళ్ళి ఆవిణ్ణి చూచేందుగ్గాడా వీళ్ళేమ నాకు. ఇంకెవరినై నా ప్రేమిస్తూందా? ప్రేమించానని చచ్చినా చెప్పదు; మహాభిమానం. నాకా అభిమానాలేమిలేవు, ఎవరి ముందై నాసరే, చెప్పేందుకు సిద్ధమే — నేనూ నా ఆనందంయేమిటో తెలుసుకున్నాను ; ఎక్కడున్నదో కనుక్కున్నాను ; పోగొట్టుకున్నాను.

*

*

*

ఛాంపేన్ తాగడంవల్ల తలనొప్పి వచ్చిందని చెప్పింది సోన్యా తల్లిగో. వెళ్లవారే లేచి అన్నీ సద్దుతాననీ, యిప్పుడెళ్ళి పండుకుంటాననీ చెప్పింది.

బట్టలు మార్చుకోకుండానే వెళ్ళి పడుకుంది; సాన చెంకోని గురించి ఆలోచించడం ప్రారంభించింది: ‘నిజంగానే నాకు మతి పోయింది. అతని మతీ అంతే, పోయిందనుకుంటాను... యెప్పుడూ యిట్లాగే పోట్లాడుకుని విడిపోతుంటాం యెందుకని? అసలు మా యిద్దరి తత్వాలూ వొకటి కాదనుకుంటా; ప్రేమెక్కటం ఏ చాలదు. నిష్కర్షించేసుకోని మనిషి జీవితాన్ని పంచుకునే దెలా? ఇక నే నతన్ని గురించి ఆలోచించగూడదు. అతను మంచివాడు,

నిష్క-పటి, నిష్క-చ్చి మనిషి. అసలు సంగతి అదికూడా కాదు. నా కతనంటే ప్రేమే. ఐనా మనం మన ఆవేశాల్ని లోబరుచుకోవాలి. వీళ్లు నన్నిక్కడి నుంచెక్కడికైనా దూరంగా పంపించేస్తే బావుండును - యే యూరల్ పర్వతాలకో. యే సైబీరియాకో. అప్పుడి సమస్యలన్నీ వుండవు; అంత మట్టుకు ఖాయం. ఇదీ ఒక బలహీనతే. ఇక్కడేవుండనీ, నన్ను నేను తమాయించుకుంటాను. ఇదీ ఒకరకం షరత్తు - న్ను నేను కంట్రోలు చేసుకోగలనా, లేదా అని. తప్పకుండా కంట్రోలు చేసుకోగలను. ఐనా యిదంతా యెంత బాధగావుందని.'

ఇంటిదాకా వచ్చి సాగనంపుతాలే అన్నాడు ఒలోడ్యా, తా నెవ్వాకో. తా నెవ్వా యిల్లు బాగాదూరం, చివరిబస్సుగూడా వెళ్లిపోయింది. ఏదైనా టాక్సీ మాట్లాడుకుందాం అన్నాడు ఒలోడ్యా; తా నెవ్వా వొప్పుకోలేదు; ఛాంపేన్ తాగడంవల్ల తల భారంగా వున్నదనీ, కాస్త చల్లగాలి తగిల్తే మంచిది కాబట్టి నశిచే నెల్లామన్నది. ఒలోడ్యాకి చిరాకేసింది - బాగానేవుంది, ఒకనైపున అదేపనిగా మంచుకుచున్నాంటే, నశిచెల్లాలట! వసపోసిన పిట్టలాగా మాట్లాడడం ప్రారంభించింది: ఒలోడ్యా తండ్రంటే ఆవిడకి చాలా యిష్టం, జాలిగుండె మనిషి; అందగాడు గూడాను. నిజంగానే చాలా అందగాడు - ఊరికే పైపైన అనడంగాదు, నిజంగానే అందగాడు - నలుగురికీ తెలిసినవాడు, ప్రముఖవ్యక్తి. సబురోవ్ చెప్పిన ముక్క వొక్కటి అర్థంకాలేదుగాని, సబురోవ్ గూడా మంచివాడే. అంతెక్కువగా తాగకుండా వుండాల్సింది, తాగినప్పుడు బాగానే వుంటుంది కాని, తర్వాతర్వాత అదేమిటో విచారమూ, దుఃఖమూ ముంచుకొస్తుంది. తన కేమీ బాగాలేదు; కళ్లక్కట్టినట్లు కన్పిస్తూనే వుందిగా, యింకా బాగాలేదని చెప్పడం వెందుకు. ఐనా అగొడవలన్నీ యిప్పుడెందుకులే, వాటన్నిటితోనూ తలపగలగొట్టుకున్న లాభం లేదు.

ఉంటానికి తానెచ్చాకి ముప్పై రెండేళ్లుంటాయి; ఐనా సరే, యిప్పుడేకి చిన్న పిల్లలా సూకిగా మాట్లాడుతుంది. కక్కచ్చిగానూ, సూకిగానూ మాట్లాడమంటేనే తెలియని జనంలో, రాష్ట్ర నాటక రంగాల్లో తొమ్మిదేళ్ళకి పైనుంచీ పనిచేస్తోంది; ఐనా ముప్పి మార లేదు. చాలా వైతన్యంలో పనిచేస్తుంది. ప్రతిభగలదని గూడా అటారు, మొత్తమీద నెమ్మదిగా పైకొచ్చింది. ఇప్పుడు సాధారణంగా ముఖ్యపాత్రలే వేస్తూంటుంది. ఐనా, హృదయాంతరాల్లాగో యెప్పుడూ విచారంగానే వున్నట్లుంటుంది.

నటనంటే అదొక కష్టాలపాన్ననీ, ఆనర్హజీవితమనీ అనుకునేది చిన్నప్పుడు. కాని, తర్వాత ఆ అభిప్రాయం మారక తప్పలేదు. తనకు పెద్ద ప్రోభేమీలేదనీ, యితరుల్లో గూడా అది తరచుకనిపించే వస్తువు కాదనీ గూడా అనుభవం చెప్పింది; కొంతమంది నేర్పరితనాన్ని చూచి, ప్రోభేమీ అనుకునిసంతృప్తిపడతారు. కుట్రలూ, కావేషాలూ, కొట్లాటలూ, నటనంటే యేమిటో తెలియని నటకులూ, మురికి హోటళ్ళలో చిన్నచిన్న చీకటి గదులూ, నిమిషంలో ముద్దాడి నెమరు గూడా వేసుకోని ఘటనలూ, సంఘటనలూ, బాధల బరువూ - అన్నీ చవి చూచింది. తానెచ్చా తలచిండా విచారాల వేదనల బరువే, ముఖమీద చిన్నచిన్న గీతలు గూడా పడ్డాయి. (ఒదంతా కొటా వేసుకున్న ఫలితం అనుకుని తనని తానే ఓదార్చుకుంది); పైకి అంతా బాగానే వున్నట్లూ, తనకింకేమీ కోరికలు లేనట్లూ కన్పించే, కాని ఆవిడ మనసులో యెక్కడో ఒక స్వప్నం దాక్కుని వుంది: ఇంతకంటే మంచి బ్రతుకు, చక్కని జీవితం తప్పకుండా యెక్కడో వొకచోట వుంటుంది, వుండాలి, తానెక్కడో దానితప్పింది.

చాలా కాలం క్రిందటొకసారి; ఏడు సంవత్సరాలాతుంది - నటుడు గోరొమ్మే వచ్చి “ఇకనీకూ నాకూ పడదు, మనం వేరు పడడం మంచిది” అన్నప్పుడు విషంపుచ్చుకుని చచ్చిపోదానుని నిశ్చయించుకుంది. ఆ గోరొమ్మే అంటే పంచప్రాణాలుగా చూచు

కునేది. అతనే ఆ మాటన్న తర్వాత యింకా బ్రదికెందుకు? మొట్టమొదట, నిజంగా, హృదయ పూర్వకంగా ప్రేమించిందతన్నే. పెళ్లాడిన భర్తలాగా చూచుకునేదతన్ని. తర్వాత చాలామంది తటస్థ పడ్డారు-కో లెస్సీ కివ్, బోరోడిన్, పేట్యూ. పెద్ద ఆశలేమీ పెట్టుకోకుండా వశమయ్యేది; పెద్దవిచారమేమీలేకుండా విడిపోయేది. ఒంటరిగా వున్నది కాబట్టి ఒలోడ్యానీ స్వీకరించింది; అతనంటే ప్రేమ వున్నదా లేదా అని తనని తాను కనీసం ప్రశ్నించుకొను గూడా లేదు. అదీగాక ఒలోడ్యా ఒకపట్టాన వాడిలి పెట్టలేదు, వాదించాడు, ప్రార్థించాడు.

ఆ విడంటే ఒలోడ్యా బాగానే వుంటున్నాడు, ఎప్పుడైతే నా వుడికించినా మోతాదు మించనీయడు, అప్పుడప్పుడూ హుషారు చేసేవాడు - అత హుషారుగా వుండం తనకి చేతకాదు. తనకి సత్తిభ లేదనీ, మంచిపాత్రలసలు దొరకడంలేదనీ, యెటు చూచినా విసుగు విసుగ్గా వుంటోందనీ తానంటే, మాస్కోలో పేరుమోసిన నటీనటుల పేర్లు చెప్పి, వ్యక్తిగత జీవితాలు చెప్పి వాళ్ళని, వెళ్ళిరించి, వేళాకోళంచేసి మాటతప్పించేవాడు. ఒక్కోసారి అతను జీవితాన్ని గురించి మాట్లాడుతూతే కోపం వచ్చేది; ఐతేనే ఒక్కోసారి నవ్వి స్తూనూ వుండేవాడు. అందరూ నూకలకాశపడే ఘటాలనీ, అందులో ఆశ్చర్యపడవలసి దిగూడా యేమీలేదనీ అనేవాడు; కళకంటే నూకలే అవసరమని అనేవాడు, కాని నూకలకంత ప్రాముఖ్యం యివ్వాలని యెవ్వరూ అనుకోరు. నూకలు యింకా నాలుగు స పా ద్దామసి నాటకం యెవరు వ్రాశారు గనక, నూకలు కావాలంటే నాలుగునాట్లు వేస్తే చాలు తర్వాత వేపుట్టుకొస్తాయి. సాధ్యమైనంత బాగానూ, వీలైనంత హాయిగానూ బ్రదకాలి. జీవితంలో మాత్రం కొన్నికొన్ని మంచి విషయాలు లేవు - కలకీలోనుంచి చూస్తే కనబడే ఆకాశం ముక్క, రాత్రీపూట నిశ్శబ్దం చీల్చుకుంటూ వినవచ్చే రైలుకూత.

ఒకళ్ళ కొకళ్లు, వాళ్ళిద్దరూ, బాగా అలవాటుపడిపోయారు; ఒకరు లేకపోతే యింకొకరికి పోవదు. ఒలోడ్వ్యా రాకపోతే తానెచ్చాకి పిచ్చెక్కినట్లుండేది; ఒలోడ్వ్యాగూడా “తానెచ్చాలో యేమీ లేదే; ఐనా నాకు యిష్టంగానే వుందే” అని ఆశ్చర్యపోయి తనని తానే సన్నించుకునేవాడు.

చాలాదూరం వుంది; నడుస్తూనే వున్నారు. మంచు అదే పనిగా కురుస్తోంది. ఒలోడ్వ్యా కదేపనిగా కోపం వస్తోంది; తానెచ్చా అదేపనిగా మాట్లాడుతూంది.

“సబురోవ్ గీసే చిత్రాలెలా వుంటాయి; చెప్పవూ!”

“వొళ్ళిగ్నా, రెండుచెట్లూ; లేకపోతే రెండిల్లూ, ఒక చెట్లూ. యికే బొమ్మలన్నా అతనికెప్పుడూ వుండదు.”

“ఎందుకని?”

“చిత్రాలంటే అలాగే వుండాలంటాడతను” “మరినువ్వా?”

“అతనికొక్క తలకొక్కమనిషి. అతను గీసిన బొమ్మొక్కటిగూడా యెవ్వరూ కొన్న పాపాన పోలేదు.”

“యెంతకూ అతనంటే మరీ అంత తేలిగ్నా మాట్లాడతావ్? నే చెప్పనా, నువ్వేసే బొమ్మలన్నీ నూకలకోసం, కడుపు కక్కురితి కోసం వేస్తావు కాబట్టి అతన్నలా అంటున్నావు. తలకొక్కమనిషి కానేకాదతను; అతనే నిజమైన చిత్రకారుడు; అతని ముఖం చూస్తే చాలు ఆ సంగతి వెలనడానికి. అతని బొమ్మలు చూడాలనిపిస్తోంది నాకు. ఊరికే నడించబోక మరి. తాగటంమూలాన యిట్లా అంటున్నాననుకుంటున్నావా. తాగితే తాగానేవో, తాగాను; ఐనా సరే. రేపడిగినా యీ మాటలే చెబుతా, ఒక్కమాటగూడా పొల్లు పోకుండా. నూకలకోసం, కడుపు కక్కురికికోసం బొమ్మలేసేదినువ్వు. యెంచేస్తావ్ సంపాదించిన డబ్బుతా? సబురోవ్ వున్నాడంటే...”

“సరేగాని, అతన్ని ప్రేమిస్తున్నావా?”

“ఇక చాల్లే వూరుకో. సబురోవ్ భార్యంటే మాత్రం నా కసూయే. భార్య నెంత ప్రేమిస్తాడని.”

“అసలు సంగతని కాదు. అతనేమో ఆవిడ బొమ్మలు గీస్తాడు, ఆవిడేమో అతన్ని ప్రేమిస్తుంది. అంతే; ఉన్న పని ఇస్తూ పంచుకున్నారు. యెవళ్ళో వొకళ్ళతో పొగిడితేగాని అతనికి సంతృప్తి వుండదు. గ్లాషా ఆ పని కాస్తా చేసేస్తుంది, అతనేసిన బొమ్మల వంక చూచి ‘బ్రహ్మాండంగా వుంది’ అంటూ గీపెడుతుంది.”

“నిజవే, గమ్మత్తే మరి. జాలి వుడ్డుది గూడాను. గ్లాషా అనాకారంగానూ, కుంటిగానూ వుండడం గూడా వొకందుకు మంచిదే... నువ్వా, నువ్వు నన్ను చచ్చినా ప్రేమించ లేవు...”

“ఆఁ అదీ ఇప్పుడొచ్చాం అసలు విషయాకి. మనస్తత్వ పరిశీలన, తెల్ల వాడుగూమన మూడు గంటలకి టీకప్పుల్లో అదృష్టమూ అంటే యిట్లా వుండాలి. సరే, యీ మందు తేయాకను కుందాం. ముసలితనం వచ్చి మీద పడుతూన్న, నూకలిస్తే మేకలుకాసే ప్రొడ్యూసరేమో కథా నాయకుడు; జీవితంలో కాస్తా అటూ యిటూ దెబ్బలుతిన్న సినలై స నటమో కథా నాయకి. ఇంకే, దివ్యంగా వుంటుంది.

నకుస్తూ, నడుస్తూవున్న తానెచ్చా నిలబడి, “చాన్స్ యిక్కి నటన. ఈ నటన చూస్తేనే నాకు వళ్ళు మండుకొచ్చేది. మానవుడి లాగా మాట్లాడడం చేతగాకపోతే అసలు మాట్లాడవే మా నెయ్యి రాదూ; మాట్లాడమని యెవళ్ళేడ్చారు” అని కనుగొనుకుంది.

ఇక యింటికెళ్ళేవరకూ యెవరూ మాట్లాడలేదు. ఒళ్లోడ్వా గూడా యింట్లోకెళ్లామరుకున్నాడు. కాని తానెచ్చా వొప్పకొలేదు. దభీమని తెలుపేసుకుని గణియవేసేసుకుంది.

బట్టలు మాచ్చుకొకుండా, తలకు కట్టుకున్న జేబు రుమాలు కూడా తియ్యకుండా బయట నుంచి వచ్చింది వచ్చినట్లే కూర్చుంది. నెత్తిమీద నిలచిన మంచు చినుకులు కరిగి, ముఖంమీది నుంచి క్రిందికి ధారలు కడుతూన్నయి కన్నీళ్ళతోబాటు. ‘ఇదంతా ఛాంపేన్ ఫలితమనుకుంటూ’ అనుకున్నది తనలోతాను. ‘సబురోవ్ చాలా గొప్పవాడు. నేనంటే

అతనికి విలువవుండదు. నూకలకోసం, పొట్ట కక్కురిని కోసం బొమ్మలు గీస్తున్నావన్నా ఒలోడ్యానో. నేను మాత్రం యేం చేస్తున్నాను? పొత్తి చొక్కబాటుపనేగా. ఒలోడ్యా కేమైనా కారణాలున్నాయేమో. నాకేం వున్నయ్? సామాన్యపునటిని, యంత్రంలో బోట్టంటానే అలాంటిదాన్ని. ఒలోడ్యా అంటేవేం. అతన్ని గురించి, అతని బొమ్మన్నీ గురించి విమర్శిస్తారు; వ్యాఖ్యానిస్తారు. అతనికేమీ తెలియదని యెవరికీ తెలియదు. ఓటికుండ; అతని హృదయం ఖాళీ అందుకనే ప్రతి విషయాకీ నవ్వుతాడు. బ్రదుకే నవ్వుతాలతనికి. పుగడుండి యెప్పుడైనా పురిపోసేసుకున్నా ఆశ్చర్య పడల్సిన పని లేదు. నేను మాత్రం అతన్నే ఏం పుద్ధరించగలను-నేనూ ఓటికుండనే. గ్లామా సబురోవ్ ని ప్రేమిస్తుంది, నేను ఒలోడ్యాని ప్రేమిస్తున్నానా? ఇది ప్రేమికాదు. ఒంటరిగా బ్రతకడం కష్టం కాబట్టి మా మా స్వార్థాలకోసం బేరమాడుకున్నాం. నేనంటే అతనికి ప్రేమలేదు. బ్రదుకేవీటి యిలా బూడిద పాలైంది? నాటకాల స్కూల్లో పున్నప్పుడు రోడ్డుట సడుస్తూ, అదిగో ఆ మూలగిరగ్గానే హాయి దొరుకుతుంటున్నదాన్ని...నిద్రపోయేవేళ్ళైంది...మళ్ళీ కేపు పెదల కాడే లేవాలి, రిహార్స్ అంది. తాగితే నిద్రపడుతుందటాను, నాకు పట్టదే! ఐనా ప్రోడాన్ని గురించి ఆలోచిస్తూంటే నిద్రెలా పడుతుంది... వెయ్యివాకా లెక్కపెడితే... అక్ష చెప్పు. ఒకటి మాత్రం నిజం, కళనేదివుంది, సబురోవ్ చెప్పింది అక్షరాలా నిజవే!.

*

*

*

ఒలోడ్యా టాక్సీలో కూర్చున్నాడన్నమాటే గాని మనసు మనసులోలేదు. 'తాగినప్పుడు తానెచ్చాలో మాట్లాడవే కష్టం. ఐనా ఆయమ్మాయంటే యిష్టవేనాకు, అంతవరకు వొప్పకోవాలి, ఇవ్వాళ నేను వొంటరిగా పుగడదలచుకోలేదని కనిపెట్టిందనుంటూ, అందుకనే గడియవేసేసుకుంది. సాయంకాలం అంతా యిలాగేవుంది ఛండాలంగా. కళని గురించి ఛండాలపు వాదనా అదీనూ. సబురోవ్

సరుకున్నవాడే. పిచ్చాడు కాకపోతే ఆ బొమ్మలుగీసి బీరువాలో
దాచుకోవడం నెందుకు? యెవరికోసం గీస్తున్నాడా బొమ్మలు.
ఆ కుంటిదానికోసమా? ప్రతివాడూ కళని గురించి ఊకదంపుతా?
కొట్టేవాడే, పెట్టించుకునే వాడొక్కడేలేదు, ఈ రోజులే అందు
తా నెచ్చాకి సబురోవ్ మాటలంటేనే యిష్టం, అసలు మనిషిగూడా
అలాంటిదే కళ అంటే కళలా వుండాలనేగా తా నెచ్చా వుద్దేశం
మొదటినించీ. ఎవరో వొక గట్టిమనిషిని చూచి, ప్రేమించాల్సింది
తా నెచ్చా, బాగుండేది - శాస్త్రజ్ఞుల్లో, వ్యవసాయ శాస్త్ర నిపు
ణుల్లో ఐతే యింకా బాగుండేది; ముఖంండేది. నామీదట్లా విరుదుకు
పడిందెందుకు? నూకలకోసం గీసేది కనొక్కణ్ణేనా, అందరూ అందుకే
గీసేది, ఆమాటంటే వాళ్ళూ వొప్పకోకు, అంతేతేడా. నేను బడ్బంటే
పడిచస్తాననుకుంటుంది తా నెచ్చా. యెవరైతే మాత్రం, బ్రదకొద్దూ
కాదనమను. మాస్కోనుంచి రాకముందు రోజులు అబ్బి, నిలుచు
కోకపోవడమే మంచిది...డబ్బుంటే సరి, అందరూ ఆహ్వానిస్తారు,
విందులూ చేస్తారు; అప్పుడు మరి నీ, నా ముఖం గూడా చూచే
వాళ్ళు కాదెవళ్ళూ. యెట్లా గోట్లా బ్రదికి బయటబడ్డాను అదృష్ట
వంతుణ్ణి. అందుల్లో అంత ఘోర నేరమేమిట? నేనెవర్నయినా
బాధించానా, పెట్టానా? నాచేతుల్లో వుంటే యీ పాటికి సబురోవ్ని
పైకి తెచ్చేవాణ్ణి కాదూ; సబురోవ్ సరుకున్న మేషే, కాని
అసలు విషయం అది కాదుగా. న్యాయం అనేది లేదు, అతనికి
మాత్రం బ్రదకాలని వుండదూ. వుంటుందని, కావాలంటే పంచెం
కూడా కాస్తా. వొతి తలతిక్క మనిషిని అన్నా నెందుకబ్బా, అందరి
లాంటివాడేనే, కాకపోతే కాస్త భిల్లూకస్వర్భు వుంది. నావ్ చెంకో
రెండు గ్లాసులు ఛాంపేన్ తాగి సబురోవ్ మీద దక్షిణం చూడాలి
గమ్మత్తు. నావ్ చెంకో వొతి కొయ్య బొమ్మ, సోన్యాకెందుకో
అతనంటే అంత యిష్టం? అదేమీ తెలివీ తక్కువ దక్షిణంగాదే.
విస్త వాన్ని గురిచీ, రొమాంటిసిజ్మని గురించీ నాన్న మాట్లాడా
రంటే అది వేరు ఆయనలాంటి రోజుల్లో పుట్టి పెరిగాడు. ఈ ఎంజి

నీకు ముండాకొడుకు, తన గొడవేవీటో, తన మెషీన్ల గొడవేవీటో చూచుకోలేక, యీ తాత్విక తర్జనభర్జన లెందుకు? బుద్ధిలేకపోతే సరి. ప్రతివాడూ యే యెండ కా గొడుగు పట్టేవాడే. చక్రం తిప్పే వాడే, అబద్ధాలాడేవాడే. కాకపోతే కొంతమంది పని యింకా సైక్కువనేర్పుగా చేస్తారు; అంతే భదం. సావ్ చెకోకి నేనంటే ఈర్ష్యనుకుంటా - అతనిలాగా గడియారం ముల్లు ప్రకారం పని చెయ్యమగాదూ, అందుకని. నా యిష్టంవచ్చినప్పుడు లేస్తా, నన్ను నే దెనకు? ఒక్క బొమ్మ అమ్మితే చాలు, అతనికి నాలుగు నెల్లకొచ్చే జీతం కంటే యెక్కువే వస్తుంది నాకు. ఐనా నా కంటే అతినే సుఖంగావున్నట్టు కనిపిస్తాడు; అంతేమరి నాకంటే బుద్ధి తక్కువ వాడు కదూ. యేవీటోగాని వూరికే విసుగుపుడుకోంది. అన్నట్టు రేపుబాగా పెందలకాడే లేవాలి - ఇవాన్ బొమ్మ రేపటితో పూర్తి చెయ్యాలి. అదేం ముఖంవాడిది అట్లా వుంటుంది. ముడతలుపడ్డ ఆనపకాయలా. నా బొమ్మలో బాగానే వుంటాడే - సోవియట్ పరిశ్రమలకి నాయకుడుగాదూ, తల నిక్కబొడిచి ఉక్కులాంటి మనసున్న మనిషికిమల్లే చూస్తూ - బాగానే వుంటాడు. మాస్కోవ్ అన్నట్టు మ్యూజియమే గనక కొంటేనా; ఇరవై వేలు చేతుల్లో పడ్డాయన్నమాటే. కాదు కొనేస్తే ఆ డబ్బుతో? యాక్సిలరేటరు నొక్కి రోడ్డుమీద పరుగెత్తిస్తే బలేగా వుంటుంది; చుట్టుపక్కలున్నవన్నీ వెనక్కి పరుగెత్తుతాయి; చూద్దామనుకునే లోపలే వెనక్కి జారుకుంటై. అంత డబ్బు కాకుండా ఖర్చుపెట్టటం మంచిది కాదేవో. సగం అమ్మకిచ్చేస్తే మంచిది. డబ్బు కావాలని ఎప్పుడూ అడగదు. నాన్నేవో, యెప్పుడూ దానికో దీనికో నీళ్ళలాగా ఖర్చు పెట్టేవాడు. ఇవాన్ భార్య బాగా అందంగా వుంటుంది; టీంట్ టెట్టో గీసిన బొమ్మమాశా - నల్లటి కురులూ, పచ్చని రంగూ, నీలాల కళ్ళు. అసలు మనిషెల్లాలోదో. మాస్కోవ్ కెచ్చినప్పుడు ఓ సమ గుసూ బేరం చేస్తుండేవో అందరిలాగానే, 'వాళ్ళ మామూలు బలే చెప్పబోచ్చినై పారిస్ నుంచి' అంటూ చెప్పుకొంటున్నాడేవో,

యెవరికి తెలుసు. సబురోవ్ నోడ్కా అంతా తాగేశాడు. ఛ. కాస్తమిగిలతే నాకు అక్కరకొచ్చేది ఇప్పుడు. మాస్కోలో క్రికోవ్ ని చెప్పాలి. మీటింగులో చిత్రకాకుల్ నుందర్నీ పట్టుకు నిట్టాడు యెప్పుడూ చెడ్డనే చూస్తారని. 'మనం మంచిని చూడ్డం నేర్చు కోవాలి' అని బల్లగుద్ది మరీచెప్పాడు; తర్వాత తాగడం మొదలు పెట్టాడు. అందరం కలిసి హాస్పిటల్ కి చేరేయ్యాలొచ్చిందేదేదన్నీ... యేమిటీ మంచు యిట్లా కురుస్తోంది? యిది చూస్తే చాలు, బ్రదకాలంటే యిష్టంలేకుండా పోవడానికి...

కళ్లుమూసుకుని యిజ్జీచైర్ లో పండుకొనున్నాడు పుఫోవ్. ఒలోడ్కా మాటలు గుర్తుకొచ్చినై, భయంవేసింది. 'రెండు నాల్కలు! యువకుల కుపన్యాసాలిస్తాడు, కళలో ప్రాధాన్యం వుండాలిసిందే నంటాడు, కార్మికుల బొమ్మలు గీస్తాడు; రెండో నైపున అందరూ అబద్ధాలకోరు లంటాడు. వద్దు, వద్దు, ఆ ఆలోచనలనవసరం. నిక్కచ్చి మనిషంటే సోన్యానే చెప్పాలి. సావ్ చెంకోని నేనింకా బాగా అర్థంచేసుకో గలనన్నమాట నిజవే గాని...సోన్యా నిక్కచ్చైన మనిషి, కావలసిందదీ. అందరూ ఒకే లాగా వుండాలనుకో గూడదు - సావ్ చెంకోలాగా సోన్యా వుండాలి సిన అవసరమేవుంది? ఇద్దరూ ఒకేమాదిరిగావుంటే బాగా వూటుం దని అనిపిస్తుందిగాని అప్పుడప్పుడూ, అలా అనుకోగూడదు, పడుచు వాళ్ళని చూచి గొణుక్కోగూడదు. నా మనసు బాగుండలా. చిన్నప్పుడే తే, పుట్టినరోజులు జరుపుకుంటే, ఆనందంగా వుంటుంది; ఇప్పుడంటే భయంవేస్తుంది. దానికితో డీ గుండెద డొకటొచ్చి పడింది ...'

చాలా హుమారుగా వుందనీ, పుట్టినరోజు జరపాలని ఆవిడ అనుకోవడం నిజంగా బలే పసందైన ఐడియా అనీ, విందుగూడా దివ్యంగా జరిగిందనీ చెప్పాడు భార్యతో.....ఇక పడుకోవడం మంచిది.

ఈ మధ్య, చీకటి పడుతుందంటే చాలు భయం వేస్తోంది. దాయన: ఏదో దూర దేశానికి, ముక్కా మొఖం తెలియని దేశానికి ప్రయాణం కాబోయినట్టు. పడుకుంటే మరీ గొడవగా వుంది — ఒకటే గుండెదడ, యెడం చెయ్యంతా పీక్కుపోతుంది. తలంతా దిమ్మెత్తి పోతుంది. ఇక్కకితిరిగి పడుకుందామన్నా భయమే అలికిడికి భార్య యెక్కడ లేస్తుందోనని.

ఈ బాధ భరించడానికేనా బ్రదుకుతూంది అని వాపోయాడు. 'చానంటే భయం వేవీ లేదు ఈ బాధే. మరు పెక్కునై పోయింది. యేదో ఒకటి చెయ్యాలి: పిస్తుంది. యేవీ చెయ్యలేను' ఈ మధ్య మరీ నిరుత్సాహం యెక్కువైంది, దానిక్కారణం. మనసుకాదు; శరీరవే: కారణం. బిగ్గరగా ఆవులిద్దామనీ, యింటి కప్పిరిపోయేట్టు గల్ల, తుచ్చేన్దామనీ, రోదించాలనీ అ: పిస్తుంది. నాదెజా నిద్ర పోతుంది; ఆ శ్వాస పీల్చడంగూడా భయంగానే వుంది. "ఇక నేను చచ్చిపోతున్నా, నాదెజా నిద్రపోతుంది, గలభా చెయ్యగూడదు" అనుకున్నాడు గూడాను ఒక్క క్షణంపాటు.

తేలిక సంగతులూ, సామాన్యవిషయాలూ ఆలోచిద్దామని తట్టబలవంతాన ఆలోచించడం మొదలుపెట్టాడు. రేపెళ్ళి సెరోజా పల్లి: చూడాలి. పాపం కష్టాల్లోవుంది; టైసిస్ట్ వనిచేస్తే నెలకి ఆరువందల రూబుల్లుగూడా రావాయె. సెరోజా లెక్కల్లోమట్టుకు వుద్దండసిండం అని చెప్పొచ్చు; అతన్ని స్కూల్లోనుంచి పంపెయ్య గూడను. నాదెజాతో మాట్లాడాడుగూడాను. ఆ కుటుంబానికి యెంతో కొంత సాయం చెయ్యాలి.

కారణం తెలియకుండానే, నాదెజా చిన్ననాటిరూపం అతని కళ్ళనుందు కదుల్లాడింది. ఆవిడ జుట్టు అచ్చంగా సెరోజా జుట్టు లాగానే వుండేది. ఆ రోజుల్లో సైనిక లకోటుగూడా వేసేది. 'నాదెజా యేనా, నాదెజా చాలా ధైర్యస్థురాలు. రాష్ట్రావ్ నగరాన్ని శత్రు వులు చుట్టుముట్టినప్పుడొచ్చి, తనకీ రైఫిల్ కావాల నడిగింది. ఎంత కాలమైంది; బ్రదుకింత బాగుగా వుండగూడదు; వెనక్కి తిరిగి

చూస్తే మనకే నమ్మకం కుదరదయ్యే. అదీగాక మనలో మార్పొచ్చి నట్టే వుండదు, వయసు ముదిరినట్టే అనిపించదు. నాదెజా యిప్పటికీ ధైర్యంగానే వుంటుంది. నాకోసం అంత భయపడుం దెందుకు? నేనూ అంతే. నాదెజా కోసమని యింత భయపడతా నెందుకు? నేను చనిపోతే నాదెజా కెట్లా? బ్రతికినంతకాలమూ యిద్దరం కలిసి వున్నాంగదా, యిక ఒంటరిగా బ్రదగ్గలదూ?

ఇప్పుడు నాదెజా శ్వాస వింటూంటే, చల్లని, చెప్పలేని వాత్సల్యం పుట్టుకొచ్చింద తనలో. జబ్బుగా వున్నా సరే, బలహీనంగా వున్నా సరే యింకా నాలుగురోజులు బ్రదకడమే మంచిదో పించింది; బ్రదకడమంటే తనకిష్టమే ననిపించింది. గుండెదడ తగ్గింది, యిప్పటి బాధ భరించలేనంతగా యేమీలేదు, అలవాటైపోయిన బాధలాగానే వుంది. ఇక తొందరగానే నిద్రపట్టు దేమోనని ఆశ్వాసన చిక్కింది. ప్రపంచం బాగానే వుందనిపించింది అకస్మాత్తుగా: 'ఇకీరాత్రి: ఫర్వా లేదు; అందరూ యింతే ననుకుంటా, చిట్టచివరి నిమిషందాకా బ్రదకాలనే అనిపిస్తుంది' అనుకున్నాడు.

శ్రీ వేమన గ్రంథాలయం
తెలపొర్రం. (కృష్ణజిజ్ఞ.)

ఎలీనాకు జెల్లవా రేవరికూ నిద్రపట్టలేదు; అందుకని నిద్ర లేచేప్పటికి బాగా ప్రొద్దెక్కింది; ఆదివారం. 'ఇవ్వాలి ఇవాన్ కో అంతా చెప్పియ్యాలిసిందే, దాచుకుంటే లాభంలేదు, మోసంచేసి నశ్లాతుంది' అనుకుంది లేచిలేవడంకోసే.

లేచి బయటి గదిలోకి వెళ్ళింది; అప్పటికే ఒలోడ్యా వచ్చే శాడు, ఇవాన్ బొమ్మ పూర్తి చేసేస్తున్నాడు. చూస్తేనేగానీ కదల టానికి వీల్లేదన్నాడు ఇవాన్.

"పోలికలు బాగా కుదిరినై. ముఖం వ్యక్తీకరించే భావం మాత్రం చాలా చక్కగా సరిపోయింది, అందుకేవీ సందేహం లేదు."

ఒలోడ్యా నవ్వాడు నిజమేనని వొప్పేసుకున్నట్టు :

"మీవారి బొమ్మ గియ్యడం చాలాకష్టం; ముక్కూ, మొఖమూ తీర్చిదిద్దినట్టు ఉవు గాదూ, అందుకని. కాని అంతర్వస్తు వుని వ్యక్తీకరించాలని ప్రయత్నంచేశాను మరి."

ఎలీనా మాట్లాడకుండా గదిలోనుంచి వెళ్ళిపోయింది. 'అంతర్వస్తు న-టాడేపిటి అలా నవ్వుతూ?...' అని ఆశ్చర్య పోయింది; పుఖోవ్ మాస్టారి కీటువంటి కొడుకుండడం వింతే ననుకుంటా. ఈ ప్రపంచంలో అదేపనిగా, గుక్కతిప్పకోకుండా, ధారాశంగా అబద్ధాలాడేసేవాళ్ళు నిజంగానే చాలా మందుంటారా? నాలాగా ...

'బజారుకెళ్ళి తేనె పట్టుకురావాలి, షూరాకి తేనంటే యెంకో యిష్టం. కాస్త గాలిలోకూడా తిరగడం మంచిది. తల మరీ బరువుగా వుంది, ఏసీచెయ్యి బుద్ధిపుట్టడంలేదు. రాతంతా అదొక గొడవ, ఇప్పుడు బాగానేవుంది, గమ్మత్తే. నే నొచ్చేప్పటికి

ఒలోడ్యాగూడా వెళ్ళిపోతాడు ... “నింకంతా చెప్పేసెయ్యా
లనుకున్నాను; యిక లాభంలేదు” అ.టాను తిరిగిరాగానే.

బయట బాగానేవూది, మంచులేదు; మసకమసకగా వుంది;
లేత యెరుపురంగుగా వుంది సూర్యబింబం యేదో బొమ్మలపుస్తకంలో
వున్నట్లు; ఐనా కళ్లు చిరతలారిపోతున్నాయి. ఒట్టప్పడై తే హాయిగా
వుండేది; ఇవ్వాళ వాతావరణంఅంతా చక్కగావున్నా, మనసు
బాగులేదు. రాత్రి కురిసినమంచు గడ్డకట్టుకునుంది బజారుల్లో. ‘వసంత
కాలం యింకెన్నిరోజులకొస్తూదో, అనుకుంది; ‘రోజులిక గడవ్వు!
వసంతం వచ్చేప్పుడికి నేనేమాతానో.’

తిరిగి ఇంట్లోకొచ్చింది; ఇవాన్ వంటరిగా లేడు, ఫ్రాన్కోవ్
వచ్చి కూర్చున్నాడు. ఆలస్యం ఐనాసరే, యివ్వాళ వేటకి బయల్దేరు
తున్నామని చెప్పారు యిద్దరూ. “వచ్చేప్పుడు యే కుండేలునో
కొట్టుకొస్తారే కూరకీ” అన్నాడు ఇవాన్ బుర్రకొడుతున్నట్లు. బరువు
దించినట్లు యింది ఎలీనాకి; ‘ఫర్వాలేదు, ప్రొద్దుపోయిస్తాడు, రేపటి
దాకా ఆగకతప్పదు...యింతకీ యేం చెయ్యాలో నిర్ణయించుకోనే
లేదు, యేం చెప్పాలో బోధపడ్డంలేదు...’

మర్నాడు యేదో కమిటీ మీటింగు ప్రొద్దుగూకులూ జరుగు
తూనేవుంది; రేపు చెప్పొచ్చునులెమ్మని ఆవేశా వూరుకుంది.

ప్రతిరోజూ ప్రొద్దున్నే లేవగానే, అవతలి గదిలో భర్త
సకిలింపు వినపడ్డప్పుడు మళ్ళీ అంతా గుర్తుకొచ్చేది, ‘యేదో వొక
టనుకోవడం మంచిది, యిట్లా యెన్నిరోజులు బ్రదుకుతాను’ అను
కునేది. తర్వాత స్కూలుకెళ్ళేది, పిల్లల్లో పాఠాలు చదవమని
చెప్పేది, విద్యాధికారి వాదన వేసుకునేది. నెక్రాస్కోవ్ కవి
కవిత్వం పిల్లలకి చదివి విసిసిస్తూ ఆ కవిత్వంలో మాటల్లో పొడిగిన
విచారాన్ని ప్రతిధ్వనించాలని ప్రయత్నించి అదులో పడి తానే
కొట్టుకుపోయేది. స్కూలు పోయింతర్వాత సామాన్యంగా పిల్లల
తండ్రుల సభ అనో, మార్క్సిజం - లెనినిజం ప్రపన్యాసాలనో,

స్కూలు నాటక సమాజం సమావేశం అనో యేదో వాకటుండేది. అలాగే రోజులు గడచిపోయినై.

ఇదంతా చూస్తూంటే ఇవాన్ కి బాగున్నట్లు లేదు: 'ఎలీనాకి మరీ మంచి చెడ్డో తెలియకుండాపోతూంది.' నెత్తికిమించిన బరువేసుకుంటే యెట్లయిలా? ఉదయం కాఫీతీసుకునేప్పుడూ, సాయంత్రం పూటా ఆవిడ మనసు మార్చాలని చూచేవాడు—' "బెయిన్ అసలే మతిమరుపు మనిషి. బేనా, యివ్వాల భార్య వేసుకునే స్వెటర్ (చలిబనీరు) వేసుకుని నచ్చాడు ఆఫీసుకి, వదులొదులుగా వుండేమో మరీ గాభరాపడ్డాడు చిక్కిపోయాననుకుని; యింతలోకే అతని భార్యవచ్చింది; నవ్వలేక చచ్చిపోయారనుకో అందరూ..." అంటూ షగలబడి నవ్వాడు, అంత నవ్వినా ఆ నవ్వులో హాస్యం కన్పించలేదు. ఎలీనాగూడా నవ్వాలని ప్రయత్నించింది.

ఒకనాడు, స్కూలునుంచి యింటికి తిరిగివస్తూ 'నే నతన్ని మోసంచేస్తున్నా ననుకుంటా. అతన్ని ప్రేమించడం మానేసిం తర్వాత, అతనంటే గౌరవంకూడా లేకుండాపోయింతర్వాత, యింకా అతనితో కలిసి మెలిసి యెలా బ్రదర్లను? ఇదివరకే చెప్పేస్తే పోయేది. షూరాని పదిలిపెట్టడానికి వొప్పుకోడు; అదొక పెద్ద పోట్లాటాతుంది. బిడ్డ కష్టపడుతుంది. దాని జీవితాన్ని పాడుచేసే హక్కు నాకు లేదు, ఐతే, యిక నే నేం చెయ్యాలి?' అని ఆలోచించుకుని, ప్రశ్నించుకుంది తనను తాను.

జనవరి వచ్చింది, మంచుతుపాను లెక్కునైనై. 'ఇక నే నీ భారం భరించలేదు, యింకొక్కరోజుంటే గుండెపగిలి చస్తాను' అనుకుంది మంచులో తడుస్తూ.

ఇంకాకి రాగానే షూరా వుండేగదిలో కెళ్ళేది. షూరా నిద్ర పోతూగాని, తండ్రితో ఆడుకుంటూగాని వుంటే, యేమీ తోచక యిల్లితా తిరిగేది పిచ్చిదానిలా. ఆ గదులన్నీ కొత్త కొత్తగా వున్నట్లనిపించేవి తా దిను కెప్పుడూ చూచియెరగనట్లు. తన చేతుల్లో కష్టపడి, స్వయంగా కట్టిన తలుపుల ఔరలవంకా, పోగుచేసిన చిన్న

చిన్న వస్తువులవంకా, లాంప్ కిందున్న యీజీచైర్ వంక చూస్తూ నిలబడిపోయేది విస్తుపోతూ. ఈ సౌఖ్యాన్నీ, విరామాన్నీ, విశ్రాంతినీ యీ యింట్లో పొందుకొల్పింది తాను; ఇవ్వాళవన్నీ తన కెదురు తిరిగినై; తనమీద కత్తిగట్టినై !

దీనికి, డిమిట్రీకి సంబంధం యేమీలేదని తనకు తానే నచ్చ జెప్పుకుంది. తానిప్పు డతన్ని గురించి కాదు ఆలోచిస్తున్నది; ఈమధ్య ఒకళ్ళ కొకళ్ళు తారసిల పడడం గూడా లేదు— ఏతేమాత్రమే? యెప్పుడూ అతన్ని గురించేనాయె ఆలోచనలన్నీ. 'బ్రెస్లావ్ లో జరిగిన యుద్ధాన్ని గురించి చెప్పేప్పుడు ఆ కుర్చీలోనే డిమిట్రీ కూర్చున్నది. ఒక భవనంలో జర్మన్లు కింది అంతస్తులో వున్నప్పుడు డిమిట్రీ వాళ్ళూ పై అంతస్తు నాక్రమించుకున్నారు; అప్పుడే లెఫ్టి నెంట్ బెబూష్కిన్ చనిపోయింది, బెబూష్కిన్ పియానో చక్కగా వాయించేవాడు, అంత యుద్ధమూ జరుగుతూ ఉండగా, కింది అంతస్తులో శత్రువులున్నా లెక్కచెయ్యకుండా, డిమిట్రీ, బెబూష్కినూ సంగీతాన్ని గురించి మాటాడుకున్నారు... ఆ సంగతి చెబుతూ తటాలున లేచాడు డిమిట్రీ; లేచి, "ఎలీనా, ను వ్వింకా చాలా చిన్నదానివి. ఎలీనా నీ కర్ణం కావడం కష్టం... ఒక్కోసారి హృదయమంతా గడ్డకట్టుకుంటుంది, ఉన్నట్టుండి, ఒక్కసారిగా, యెక్కడో, యేదో స్పందిస్తుంది..." అన్నాడు చెవిలో వూదినట్టు.'

అలాంటిది ఆ స్నేహం. అలాంటి స్నేహం యిలా, ఇంత ఘోరంగా అంతమైందేమిటి? దీనికంతా కారణం తనదే, తప్పు తనదే. ఆ స్నేహం చెడగొట్టుకున్నది, మళ్ళీ కలియకుండా చెడగొట్టుకున్నది తానే. సరిగ్గా సమయం వచ్చేప్పటికి తన నాపివేశాడతను. ఇంతను తన కెప్పుడూకనిపించదు. ఒక్కసారంటే ఒక్కసారి, ఒక్క అరిగంటసేపు వస్తే చాలు - వచ్చి పెద్దగా యేమీ మాట్లాడాల్సిన అవసరం లేదు. ఏదో వొకటి, - బయట చల్లగావుందనో, కొత్త నవల్లేమీ రావడంలేదనో, యేదో వొకటి, - కాస్సేపు మాట్లాడితే చాలు. అతను తనముం దలా కూర్చుంటే చాలు, బ్రతికి

పోతుంది...ఛ, అలా ఆలోచించగూడదు, వాని తెలివితక్కువ ఆలోచనలొస్తున్నయ్యే మరీ మంచి, చెడ్డా లేకుండా? పాతకాలపు నవలల్లో కథానాయికల కొచ్చేవి యిలాంటి ఆలోచనలు. తా నొక సోవియట్ మహిళ, తన శక్తి సామర్థ్యాలు తెలిసిన, డిగ్రీటీవున్న మహిళ. యెవరినీ దేహి అనగూడని మహిళ. అసలు సమస్య డిమిట్రీ కానే కాదు. ఎప్పుడైనా, యెక్కడైనా బజారులోనో, క్లబ్బులోనో యెదుగుపడితే, ఒక చిన్న చిరునవ్వు నవ్వి, స్నేహంగా వొకటి రెండు మాటలాడితే సరిపోతుంది తన కేమీ కొపం లేదని చూపించడానికి. అసలు సమస్య తన భర్త

నై వాహిక జీవితాన్ని గురించి తా నాలోచిస్తున్న ఆలోచన లకీ, డిమిట్రీ అంటే తన మనసులో రేగిన భావాలకీ వున్న సంబంధాన్ని గురించి ఆలోచించడంకోసం దావిడ. ఇవాన్ ని ప్రేమించడం మానేసింతర్వాత యెంతో కాలానికిగదా తాను డిమిట్రీని కలుసుకున్నది? ఆవేళ సాయంత్రం క్లబ్బులో, తాను డిమిట్రీని ప్రేమిస్తున్నట్లు కనుక్కున్న దగ్గరినుంచే, తెలుసుకున్న దగ్గరనుంచే అస లావిడకి ఇవాన్ ప్రక్కన నిలబడడంకూడా కష్టమైపోయింది. క్రిందటి వేసవిలో డిమిట్రీ అంటే స్నేహితుడిగా మాత్రమే చూచుకునేది, ఇప్పుడలాంటి స్నేహితు లెవరూ తనకు లేరని అనుకుంటూంది. ఇప్పుడు భర్తని వదిలేస్తే తనని అర్థంచేసుకునేవారుగాని, సాంత్వన నిచ్చేవారుగాని యెవరూ వూడరనిగూడా ఆవిడకి తెలుసు. ఐనప్పటికీ, వెంటనే భర్తతో తెగతెంపులు చేసుకోవాలని అదేపనిగా అనుకుంటూంది; ఎందుకనంటే డిమిట్రీ యెలాగూ తనవాడు కాకుండాపోయాడు, ఇవాన్ తోనైనా తన హృదయంలో ఉన్నదంతా చెప్పేయడం మచిది; అప్పుడు కల్మషాన్నీ, కశ్మలాన్నీ కడిగేసుకున్నట్లు అవుతుంది. అంతవరకూ ఆలోచించేప్పటికి షూరా గుర్తుకొచ్చేది; మళ్ళీ వాయిదా. ఈ విషయాలన్నీ చెప్పుకునేందుకు యెవడైనా దొరికితే ఎంతబాగుండును !

తనని చూస్తే తనకే నవ్వాచ్చేది; కోపం వచ్చేది. నెత్తిమీదికి ముప్పయ్యేళ్ళొచ్చినై, తన సంగతి తా నాలోచించుకోలేదా? ఇంకెవరో కావాలి తా నేం చెయ్యాలో చెప్పడానికి? 'సిగ్గుచేటు. కామ్యూమల్ లో చేరినప్పుడు యెవరై నా వచ్చి, యిదిగో నువ్విలా కాబోతున్నావంటే "ఎతే యింకెందుకు, వెంటనే బైటికి గెంటె య్యూడి మెడబుట్టి" అని అందరికంటే ముందు నేనే చెప్పేదాన్ని'. ఇవన్నీ అనుకుంటూనే వుంది; యీ రహస్యాలన్నీ చెప్పకోడానికెవరై నా దొరికితే యెంతబావుండును అనీ, షూరా భవిష్యత్తుని లెక్కపెట్టకండా తన చేతులు తాను కడిగేసుకోవడం మంచిదో కాదోనని అడిగి తెలుసుకునేందుకై నా ఎవరో వాకరు దొరికితే యెంతబావుండును, అనీ ఆలోచిస్తూనూ వుంది.

ఇదంతా వాళ్ళ ముక్కు వ్రాస్తే బాగుంటుందేమో ననే ఆలోచన ఎలీనాకి తట్టకపోలేదు; తట్టింది. కాని, వద్దనుకుంది. తల్లిని చూచేందుకని ఆ వూరు వెళ్ళినప్పుడుగూడా చెప్పడం మంచిది కాదని నిర్ణయించేసేసుకుంది. 'అమ్మకి నాకంటే యెక్కువ తెలిపి తేటలున్నై; నిజవే; మనుషుల్నిగూడా నాకంటే బాగా అర్థం చేసుకుంటుంది. నిజవే; కాని యిలాంటి విషయా అమ్మకి చచ్చినా అర్థం కావు. ఇలాంటి కూతురు నా కడుపున యెందుకు పడిందా అని విచారిస్తుంది; నా కడుపున చెడబుట్టిందే అపని కోపగించు కుంటుంది. చెప్పగూడదు.'

ఎలీనా తల్లిపేరు పావ్ లోవ్నా, 'రెడ్ వే' సమిష్టి వ్యవసాయ క్షేత్రానికి అధ్యక్షిణి, తెలివితేటలుగలది, మగవాడిలా అన్ని పనులూ నిభాయించుకోగల శక్తి సామర్థ్యాలున్నాయి. పెళ్లైప్పుడో చిన్నప్పుడే ఐపోయింది; భర్త మంచివాడు, సామాన్యుడు, పిల్లలికి హుళ్ళళ్ళాయి పాడడమన్నా, బొమ్మలూ గిమ్మలూ చేసిపెట్టడమన్నా సరదా. "యేవిటా చేసేది, పందేనా?" అనడిగేది పావ్ లోవ్నా. తలకాయెంచుకుని, సిగ్గుపడుతూ, "కాదు యేనుగ, ఎలీనాకోసం..."

అనేవాడు. ఎప్పుడూ తాను చేసే పనికేదో ఒక కారణం చెప్తూనే వుండేవాడు క్షమాపణ కోరుకుంటున్నట్టు— బొమ్మలు చేసేది పిల్లల కోసమే. తర్వాత, ఎలీనా ఎలీనా, తమ్ముడు సెరియోజా—ఇద్దరూ— పెద్దవాళ్లెంతర్వాత, చుట్టూప్రక్కల పిల్లల్ని పోగుచేసి, వాళ్ళకి చేప పెట్టేవాడు బొమ్మలు. తండ్రింటే ఎలీనా కెప్పుడూ భయంలేదు, గల్లంతుచేసి విసిరేచుకునేది; మరీ భరించలేనప్పుడు, “ఇంకో వూరుకోమ్మా, లేకపోతే అమ్మతో చెబుతా” అనేవాడు తండ్రి. ఆ కుటుంబానికి అసలైన పెద్ద తల్లే నని చిన్నప్పటినుంచీ తెలుసు ఎలీనాకి. తల్లింటే అపరిమితమైన ప్రేమ ఎలీనాకి, ఆ ప్రేమలో కొంత అనూయగూడా వుంది— సెరియోజా అంటే తల్లి కింకాస్త యెక్కువ యిష్టమని ఎలీనా వుద్దేశం—దీనికి తోడు కాస్త జడుపుగూడా వుంది.

పాఠాలు చాలా తొందరగా వచ్చేసేవి ఎలీనాకి; లెక్చర్ టోప్ వ్రాసిన ‘రాక్షసి’ గుక్క విడవకుండా అప్పచెప్పేసేది తండ్రికి; అప్పజెప్పి, “పెద్దదానై ఎంతర్వాత నేనూ పుస్తకాలు రాస్తా నాన్నా” అనేది. ఎలీనా మేనమామకి పట్టణంలో వుద్యోగం; అందుకని వూళ్ళో చదువు పూర్తికాగానే ఆయనదగ్గర కెళ్లి పోయింది ఎలీనా చదువుకునేందుకు.

ఇదంతా యుద్ధానికి ముందుమాట. యుద్ధంవచ్చింది; తండ్రిని పైన్యంలోకి పిలిచారు. నల్లబై రెండులో సెరియోజాగూడా వెళ్లాడు. పాప్ లోన్నా వొక్కతే మిగిలిందిక యింటిదగ్గర. సమిష్టిక్షేత్రానికి అధ్యక్షురాలుగా ఎన్నుకున్నాను. గడ్డకోజులు - ఎక్కడచూచినా ఆడవాళ్లు; ముసలివాళ్లు. బంగాళాదుంపల క్కరువొచ్చింది - పంట పాక్షేపోయింది, వేసినపంట పండలేదు, మంచు తినిపోయింది; కొన్ని చోట్లసలు సాడించేవాళ్ళే లేరు. పాప్ లోన్నాలోవున్న మంచి గుణాలన్నీ బయటపడినై - మాసేజ్ మెంట్ చెయ్యడంలో, పథకాలు వెయ్యడంలో, ఇతరుల్ని ప్రోత్సహించడంలో, అవసరమైతే నాలుగని పనిచేయించుకోవడంలో ఆవిడ కావిడే సాటి. సమిష్టి వ్యవసాయక్షేత్రంలో తేనెటీగల పెంపకంగూడా ప్రవేశపెట్టింది;

లిథూనియానుంచి వచ్చిన ఒక కాండిశీకుని సలహాతో తరిరాక ముందే కూరగాయలు పెంచి పట్టణానికి సమైచ్యేయ్యడం ప్రారంభించింది, ప్రతిక లీకూరగాయ లవసరమని వ్యాసాలు ప్రకటించడం ప్రారంభించకముందే. 'రెడ్ వే'కి అంతకుపూర్వం ఉన్న అస్పలన్నీ తీరిపోయినై, ఆ జిల్లాలోకల్లా అదే గొప్ప సమిష్టి వ్యవసాయక్షేత్రమని అందరూ ప్రశంసించారు. పావ్ లోవ్నా పేరు ప్రతిక్కోగూడా మారుమోగిపోయింది. ఆవిడకి కీర్తిదాహం లేదు; "ఇంకాలో గొప్పేవుంది? ... రాత్రింబగళ్లు తుపాకులు పట్టుకుని పొట్లాడే వాళ్ళని గురించి రాయాలిగాని, యిదేవుంది" అనే, ప్రతిక్కో తననిగురించి వ్రాసిన వ్యాసాలు చూచి.

ఎన్నో కష్టాలనుభవించి కరకు దేరిం దావిడ. '42 వేసవిలో, మిన్ స్క పట్టణందగ్గర యుద్ధం చేస్తూచేస్తూ చనిపోయాడు సెరియోజా. గుండుదెబ్బ తగిలి అంగవైకల్యంతో తిరిగొచ్చాడు భర్త; చేతులూ, తలా నణుకుతూ. "యేషి కీ పసికిరాను, నన్నదిచరికటి లాగానే చూచుకోగలవా పావ్" అనడిగడు భర్త; రెండు చేతులతోనూ భర్తని కాగలించుకుని వెక్కివెక్కి యేడ్చింది పావ్ లోవ్నా.

ఇక పావ్ లోవ్నాకు మిగిలిన సంకోషమల్లా ఒక్క ఎలీనాయే; కూతుర్నిచూచి గర్వించేది. ఎలీనా హైస్కూలు పాసయిందనీ, చాలా మంచి మార్కులు తెచ్చుకున్నదనీ, యిప్పుడు కాలేజీలో చేరిందనీ తెలియనివాళ్ళు ఆ చుట్టుప్రక్కల యెవల్లాలేరు. ఎలీనా సెలవుమీద వచ్చిందంటే చాలు, పావ్ లోవ్నా కొత్త కొత్త పిండి వంటలన్నీ చేసేది; యిరుగుపొరుగు వాళ్ళనందర్నీ పిలిచి, కూర్చోబెట్టి ఎలీనాతో అదేపనిగా కబుర్లు చెప్పించేది చదువుని గురించి, పట్టణంలో స్నేహితుల్ని గురించి, చూచిన నాటకాల్ని గురించి. ఎలీనా నవ్వుతూ, పేలుతూ కబుర్లు చెప్పేది. ఐనా తల్లంటే యెందుకోగాని భయపడుతూనే వుండేది అస్పష్టంగా.

డిగ్రీ పుచ్చుకొని యింటికి వచ్చినప్పుడు, ఇవాన్ ని గురించి తల్లిదండ్రుల్లో చెప్పాలనుకుంది ఎలీనా, వచ్చితర్వాత రెండురోజు లాగింది చెప్పకుండా భయంవేసి— ‘అమ్మ కోప్పడుతుందేమో’; చివరకి తగ్గడితో చెప్పేసింది. తల్లి చాలా సంతోషించింది. “మంచి పని చేశావే తల్లీ, యిక మనవళ్ళ నెత్తిస్తావన్నమాట, నా కెందు కనమ్మా చెప్పలేదు?” అంటూ ఆనందపడిపోయింది పావ్ లోవ్నా. వచ్చే శీతాకాలంలో వెళ్ళి అల్లుడితోనూ, కూతురితోనూ నాలుగు రోజులుండి రావాలని నిర్ణయం చేసేసింది.

పావ్ లోవ్నా కి అల్లుడేమంత నచ్చలేదు. పైకి పల్లెత్తుమాట గూడా అనలేదు కాని తల్లి పెదవివిరుపుల్లో రకాలూ, వాటి అర్థాలూ తెలుసు కాబట్టి ఎలీనాకి తెలిసిపోయింది. ఇవాన్ కిమాత్రం అత్తగారంటే గురి బాగా కుదిరింది; “మీ అమ్మ సామాన్యరాలు కాదు; పెద్ద రాజకీయవేత్తకంటే బుర్ర మీయమ్మది. అందులో సందేహమేవీలేదు” అన్నాడు ఎలీనాతో. వెళ్ళిపోయేప్పుడుగూడా ఇవాన్ తో బాగానే మాట్లాడి వెళ్ళింది పావ్ లోవ్నా; ఐనా, అల్లుణ్ణి చూచి తల్లి సంతోషించలేదని పసికట్టింది ఎలీనా.

ఎలీనా అనుకున్నది నిజమే. షూరా పుటకలకిగూడా కూతురి గారి యింటికి రాలేదు పావ్ లోవ్నా. షూరా పుట్టింతర్వాత రెండేళ్ళకి పుట్టికొరికి వెళ్ళింది ఎలీనా షూరాని చంక నెత్తుకుని; అప్పటికే భర్తంటే యిదివరకున్న అభిప్రాయా లొక్కొక్కటి మారడం ప్రారంభించాయి. ఆ విషయమే తల్లితో చెప్పింది ఎలీనా : “నే నను కున్న ముగ్ధికాదమ్మా ఆయన; అసలు నా గుణవే అంతేవో, దూరపుకొండలు నునుపనీ”. పావ్ లోవ్నా కసురుకుంది : “ఇలాంటి పిచ్చిపిచ్చి ఆలోచనలన్నీ మాను. ఏ, నీకే వచ్చింది? చక్కని వుద్యోగం వుండే, బంగారబ్బరిలాంటి కూతురుండే. ఇంకేం కావాలి?” ఎలీనాకి తనమీద తనకే కోపంవచ్చింది; అసలు తల్లితో చెప్పకుండావుంటేనే బాగుండేది. అమ్మ చాలా గొప్పది; అలాంటివాళ్ళేంత ఎక్కువమందుంటే కమ్యూనిజం. అంత త్వరగా

వస్తుంది. కాని, యితరుల అనుభూతు ల్నావిడ అర్థ చేసుకోనూలేదు; చేసుకోవాలని ప్రయత్నించనూ ప్రయత్నించదు. అమ్మ చెప్పేది నిజమేనేమో - ఇదికా దలాటివా టన్నిటికీ సమయం...

ఎలీనా మళ్ళీ వర్తమానంలోకి వచ్చింది : 'రహస్యాలన్నీ చెప్పించుకుని వినే తల్లివుంటే యెంతబాగుండేనీ. సోన్యా వాళ్ళమ్మకి రహస్యాలన్నీ చెప్పకుంటూంటుం దనుకంటా. విడాకులు తీసుకోవా లనుకుంటున్నానని అమ్మ కెలా వుత్తరం వ్రాసేది? నాలుగుకాలాల పాటు ఆదర్శంగా కాపురం చేస్తావనుకున్నాగాని, యిలా సీతాకోక చింక వౌతావనుకోలేదని అంటుంది అమ్మ. డిమిట్రీగూించి అమ్మకి చెప్పడంకంటే చావడమే తేలిక.'

చివరి కొకనాడు సాయంత్రం, యివా శిశు ఇవాన్తో చెప్పేద్దామనుకుంది. ఆవాళ మరీ బాధగావుంది యీ రెండు బ్రదు కుల్ని తలుచుకుంటే. 'ఇదుగోనండీ, కాస్త శాంతంగా వినండి, నే నొకమాట చెప్పదలచుకున్నాను' అని ప్రారంభించాలని గూడా రిహార్సల్ వేసుకుంది. తీరా ఇవాన్ గదిలో కళ్ళేప్పటికీ చెప్పలేక పోయింది: ఇవాన్ బల్లనిండా పైల్లున్నాయి, పైళ్ళల్లో తలబెట్టి పని చేసుకుంటున్నాడు. ఎలీనాని చూచి, ఆ పైళ్ళటూ యిటూ సర్ది, అందులో వొకదాని అడుగునించి, చిత్తుకాగితంవంటి దొకటి తీసి, "చూశావా షూరా యేంచేసిందో, పిల్లి బామ్మేసింది; బాగావుంది గదూ" అనడిగాడు ఇవాన్. గబ గబా గదిలోనుంచి బయటి కొచ్చేసింది ఎలీనా; అక్కడే వుంటే నిలుచున్నది నిలుచున్నట్టు కళ్ళనీరు కార్చాలిసాచ్చేది.

ఇట్లో కూర్చోవాలంటేనే కంఠం మెత్తుకోలేదు. డాక్టర్ వీరా యింటి కెళ్తే బాగుంటుండేమో ననుకుంది. తన భావాలన్నీ వీరాకి చెప్పకోవచ్చును; వీరా యిలాంటివన్నీ అనుభవించింది కాబట్టి, తప్పక దారి చూపగలుగుతుంది.

సామాన్యంగా డాక్టర్ వీరా యింటి కెవ్వరూ రాదు. అప్పుడప్పుడూ ఛీఫ్ డిజైనర్ సొకొలొవస్కీ వస్తూంటాడు. వచ్చి కూర్చుంటాడు; పని నిమిషాల కొక మాట మాట్లాడుతాడు. ఆ కూర్చోవడం గూడా, యేదో సిగ్గుపడుతూన్నట్లు, ముడుచుకూర్చుంటాడు. వచ్చినప్పుడల్లా అల్పాహారమూ, టీ యిష్టావుంటుంది వీరా. ఇంత లోకే, యెవరో రోగి పిలుస్తున్నారని కబురొచ్చేది వీరాకి; వీరా వెళ్ళిపోయేది. లేకపోతే, “క్షమించండి, మిమ్మల్ని నవసరంగా శ్రమ పెట్టాననుకుంటా...” అంటూ అతనే లేచి వెళ్ళిపోయేవాడు. ప్రతి సారీ, అతనొచ్చి వెళ్ళిం తర్వాత, “యెందుకబ్బా యీయ నిలా వస్తాడు?” అనుకునేది వీరా. అత నొచ్చి కూర్చుంటే ఆవిడకీ బాగానే వుండేది. అతను చాలా నిక్కచ్చిమనిషనీ మంచివాడనీయే ఆవిడ అభిప్రాయం; ఒక్కోసారి ‘అగే, అతనూ, నేనూ ఒకేరకంగా ఆలోచిస్తావే’ అనుకుంటూ ఆశ్చర్యపోయేది. లేకపోతే నే నెవరోనూ కలిసిమెలిసి తిరగనని తెలిసి, కారణం యేమిటో తెలుసుకుందామని కాదుగదా యిత నొస్తూన్నది అనుకుని కష్టపడేది: ‘నన్ను ముట్టొద్దనే నామాటకాకి’ అనేవాడు ఎగొరోవ్ ఆవిణ్ణి. ఒకవేళ తా నొంటరిగా వుంటున్నదని తెలిసి, జాలిపడి వస్తున్నాడేమో? ఛ, అదేమీ కాదు, తా నేమన్నా చిన్నపిల్లా. ఇంటిదగ్గర తోచక యిట్లా వస్తున్నాడా? ఆవిడ కేమీ అర్థమయ్యేదికాదు. ఇత నిట్లా రావడం ప్రారంభించి మూడు సంవత్సరాలౌతుంది. ఇరుగు పొరుగు నర్సులు ‘ఆయ నానిణ్ణి పెళ్ళి చేసుకుంటాడు’ అని చెప్పుకునేవారు అతని ప్రసక్తొచ్చినప్పుడల్లా. ఇంత జరుగుతూన్నా, ఒకవేళ తన నతిను ప్రేమిస్తున్నాడేమోనని యెప్పుడూ అనుకోనై నా అనుకోలేదు వీరా.....

ఆవిడ కిప్పుడు నలభై యేళ్లు. అక్కడక్కడా తల బాగా నెరసింది. ఐనా ఆకర్షణీయంగానే వుంటుంది. ఒక్క సొకొలా వస్త్రీయే గాదు; ఆవిణ్ణి చూచిన వాళ్ళందరూ అలాగే అనుకుంటారు. కనిపించని బాధలు, సామాన్యంగా, ప్రతి స్త్రీకీ, వయసు మళ్ళింతర్వాతగూడా అదో విధమైన అందాన్నిస్తాయి; బాగా పరీక్షిస్తేనేగాని కనిపించని చిరునవ్వు తేట, ఆవిడ ముఖాని కదో కళగా వుంటుంది.

వీరా మంచి డాక్టరనే ప్రతీతి. ఏ రోగి కెలా ఆశ్వాసన స్వాలో, యేరోగి కెలా ధైర్యం చెప్పాలో బాగా తెలు సావిడకి. క్రిందటేడు శీతాకాలంలో హాస్పిటలంతా పీకి పందిరేశారు యిద్దరు రోగులు డాక్టర్లని నమ్మగూడదనీ, అందులో వీరాలాంటివాళ్ళ నసలు నమ్మనేగూడదనీ కేకలేస్తూ. ఎంజీనీర్, ఎగోరోవ్ వచ్చి, “యే పర్వాలేదు, వాళ్ళమాట లేవీ; లెక్కచేసుకోకండి, మీరంటే అందరికీ యిష్టవే” అంటూ పదే పదే చెప్పాడు. ఆ రోజుల్లోనే ఫాక్టరీలో కార్మికు లందరూ కలిసి ఆవిడ సేవ నభినందిస్తూ పూల గుత్తులు పంపారు.

హాస్పిటల్ కొచ్చి యేడేళ్ళవుంది. ఫాక్టరీలో వాళ్ళందరికీ ఆవిడంటే అపరిమితమైన గౌరవం. ఐనా, యింతవరకూ స్నేహితు లంటూ ఎవరూ లే రావిడకి; అప్పుడప్పుడూ సొకొలా వస్త్రీ వస్తూంటాడు. తప్పితే ఎలీనా; అంతే.

హృదయపూర్వకంగా ప్రేమించిన వ్యక్తిని పోగొట్టుకోవడం మూలాన్నేమో, వీరా యిలా నలుగురితోనూ కలిసి మెలిసి వుండకుండా, దూరందూరంగా వుండడం అనుకునేది ఎలీనా. కొంతవరకది నిజంగూడాను; యుద్ధానికి పూర్వం వీరా సామాన్యంగా, యెప్పుడూ, నలుగురితోనూ కలిసి మెలిసే వుంటూండేది. దీని క్కారణం చాలావరకు ఆవిడ భర్త అలవాటైతే ఐ వుండవచ్చు గాక; ఆవిడప్పుడు భర్త యిష్టమే తన యిష్టమని అనుకునేది. ఐనా, అతనుగూడా అప్పుడప్పుడూ, ఆశ్చర్యంగా అడుగుతుండే

వాడు “ఏమిటి వీరా, ఎప్పుడూ అలా, ముంగిలా, మాట్లాడుకుండా కూర్చుంటావే?” అని. “ఏవో, మరి, యిట్లా వుండగూడదనే అనుకుంటూంటా. ఒక్కొక్కసారి నే నసలు మనిషిని కాదేమో నని పిస్తుంది; నా దొక వింతజంతువు పుటకేమో ననిపిస్తుంది” అనేది యే చెప్పాలో కోచక. “ఛ, అవేం మాటలు. నీయిష్టం వొచ్చి నట్లుండు; మాట్లాడకపోయినా పర్వాలేదు” అని నవ్వి, దగ్గరకు తీసుకుని ముద్దుపెట్టుకునేవాడు లాలిస్తూ.

చిన్నప్పటినుంచీ యింతే; వీరా కలకపుగోలు మనిషి కాదు. ఏదో చిన్న సప్టణంలో పుట్టింది. తండ్రి యెప్పుడూ కల కంటూ కూర్చునే రక ; ఏదో వ్రాహ్మప్రేమిని గురించి పాటలు పాడుతూ కూర్చునేవాడు. మా అమ్మాయి వీరా నోటి నే అస్సరసోగాని వచ్చి, మైకంలో మూసేసెళ్ళిపోయిందనేవాడు, కూతుర్ని గురించి చెబుతూ. నలుగురి కోనూ కలకపుగోలుగా వుండకపోవడం మూలాన వీరా కస్పడప్పుడూ యిబ్బందిగానే వుండేది; ఎవరికోనో, ఒకరికో స్నేహం చెయ్యక తప్పదని అనుకునేది. అలాంటప్పుడల్లా, అనుకుని, వున్న వాళ్ళలోకల్లా మంచివాళ్లుగదా అని యే కాత్యాకోనో, ఖెన్యాకోనో స్నేహంచేసేది. తీరా చూస్తే అందరిలాగానే వాళ్ళూ చిన్నప్పటి నుంచీనే నరిపించేది. వెంటనే యింటికెళ్ళి డైరీలో యెక్కించేసేది ‘అందరూ అబద్ధాలకోరులే, ప్రపంచం అంతా యింతేననుకుంటా. లేకపోతే అసలు నేనే మంచిదాన్ని కాదేవో. తప్పంతా నాదే, బ్రదకడానికి నాకేవీ హక్కులేదు’ అని.

హైస్కూల్లో జేరడానికి ఆ చిన్న సప్టణం వదిలెళ్లాల్సి పోచ్చింది. ఆరోజులే వేరు: యేదో పరినర్తన. యేదో ఆత్మ పరిశీలన. అన్యక్షవేదన. స్వర్గానికి నిచ్చేనలొకసారీ, జారి జారి పాతాళంలోకి పడిపోవడం వొకసారీ. తన యీదువాళ్ళంతా తన కంటే ముందే పెద్దమనుషులయ్యారు, నెళ్ళిచేసుకున్నారు, విడారులు గూడా అంత తేలిగ్గానూ యిచ్చేసుకున్నారు. వీరాని ‘నన్ను ముట్టకు నామాల కాకి’ అంటూ గేలిచేసేవారు. ఉన్నత ప్రేమని

గురించి కలలు కనేని వీరా. అప్పటికే, ఆవిడ ముఖంలో, యేదో అర్థంకాని బాధ, అయిష్టం కన్పించేది; అప్పుడప్పుడూ ఆ నల్లటి కళ్ళు ఎర్రటి చీరలు కట్టుకునేది కోపంతో.

వాస్యా అనే కుర్రవాడుండే వాడప్పుడు వీరా క్లాసులోనే, (వీరా వొక్కతే అతన్ని వాస్యా అని పిలిచేది; మిగతా వాళ్ళందరూ 'ముసలి వాస్యా' అనే వారు). వాస్యా ముఖం గుండ్రంగా వుండేది, శీతాకాలంలో గూడా ఆ ముఖంమీద ముడతలు పొయ్యేవి కాదు; యెప్పుడూ హుషారుగా, గంటకొట్టినట్టు మాట్లాడుతూండే వాడు. రోజూ స్కూలుకెళ్ళేటప్పుడు వీరా కోసమని స్కూలు గేటు దగ్గర నిలబడుండేవాడు, అప్పుడప్పుడూ హాట్టలుక్కుడా వచ్చేవాడు వీరాని చూచేందుకని. అతని మెత్త మెత్తని మాటలు వింటూంటే అంతా తనదే తప్పని అటున్నాడేమో ననుకునేని వీరా. 'నేనెలా మనిషినికాదనుకుంటా.' ఊరందరిదీ వొక దారిసీ, వులిపికట్ట దొక దారీనూ. నేనేనైనా వులిపికట్టనా? నేనూ అందరికీ మల్లేనే వుటా' అనుకున్న దొకనాడు. ఒకనాడతనికి లొంగి పోయింది; ప్రేమించి కాదు, అందరిలాగానే వుండాలని నిశ్చయం చేసుకుని. అలాగే కొంతకాలం గడిస్తే, పోనుపోను వొకరంటే వొకరికి ఆపేక్ష పెరిగేదేనేమో. కాని వాస్యాది మరీ కుర్రతనం, అనుభవం వున్నవాడు కాదు; పెద్దగా తెలియదు. తాను చేసిన పని మంచిదేనని అనుకునే సాహసం లేక, తలగడలో తలదూర్చి, వీరా ఆలోచించుకునే సమయంలో మరీ కుర్రాడిలా మాట్లాడు వాస్యా; అంతా చెడగొట్టేశాడు అద్దంముందు నుంచుని, పాపట తీసుకుంటూ, "ఇక పద, వెళ్లి ఐస్క్రీం కొనుక్కు తిందాం, రా" అన్నాడు. తర్వాత నెలల తరబడి బాధపడింది వీరా; ఇకెప్పుడూ యెవరికీ తన శరీరం అప్పగించగూడదని గట్టిగా నిర్ణయించుకుంది.

నాలుగేళ్ళవరకు ఆ నిర్ణయానికే కట్టుబడివుంది; తర్వాత ఆ నిర్ణయం భగ్నమై పోయింది. ఇరవయ్యేడోయేట యెస్ట్రోబ్యోజోవ్ అనే జంతుశాస్త్రజ్ఞుణ్ణి ప్రేమించింది. ఆ విడకీ, అతనికీ పోలికేలేదు;

అసలు వాళ్ళిద్దరూ కలిసెలా వుండేవారో వూహించు కోవడమే కష్టం. అతనా వొట్టి గల్లంతు మనిషి, వసపోసినట్టలా వాగేవాడు, కోపం వచ్చినా దుఃఖం వచ్చినా సంతోషం వచ్చినా ఆపుకోలేని రకం, ఎప్పుడూ పదిమందిని నెంటజెట్టు కొచ్చేవాడు, అర్థరాత్రి దాకా వాళ్ళతో సోదేసుకూర్చునేవాడు. అతనేం చేసినా వింత గానే వుండేది వీరాకి. అతనేం చేసినా ఆనందంగానే వుండేది. “జీవితంలో యిత సుఖం వుంటుందని కళ్లోగూడా అనుకోలేదు నేను” అనే దతనితో.

యుద్ధంవచ్చింది, యుద్ధరూ విడిపోయారు. నాలుగోనాడే అతను కీచపట్టణాని కెళ్లవలసొచ్చింది. మాస్కోలోనే, కాందీకుల హాస్పిటల్లో పనిచేస్తూ వుండిపోయింది వీరా. తర్వాత యుద్ధరంగానికి చాలా దూరంగా, క్రాస్నోదారా పట్టణం వెళ్లింది వీరా. యుద్ధం అక్కడికి వచ్చేసింది. సైనిక వైద్య దళంలో చేరింది వీరా. అక్కడ తటస్థపడ్డ ఆఫీసరొకరు యెన్స్ట్రోవ్ బైలోరష్యన్ రంగలోచూచా నని చెప్పాడు వీరాకి. ఆర్మీలో తర్వాత, దార్మిష్టాప్రాంతంలో చని పోయాడని తెలిసింది, ఆ వార్త నిజంకాదులే అని ఆశిస్తూ కాలం గడిపింది. యుద్ధం విపోయింది తర్వాత, అందరితోనూ కలిసి విజ యోత్సవాలు చేసుకుంటున్నప్పుడుగాని తెలిసిరాలేదు వీరాకి - యిక తామిద్దరం కలిసికోవడం అసంభవమని. నీలాకాశం నిప్పులు గక్కింది. ఆవిడకళ్ళతో కన్నీరులేదు; కత్తితో కోసినా ముఖాన నెత్తుకుచుక్క లేదు; ప్రక్కనే వున్న డాక్టర్ దిచూచి, “వెళ్ళిపండుకో నిద్రమాత్రలిస్తా”నన్నాడు. తనబాధ నెవరితోనూ వెళ్ళబోసుకో లేదు వీరా. ఓర్నా ప్రాంతంలో తన తల్లిని, చెల్లెల్ని జర్మన్లు చిత్ర వధ చేశారని గూడా వీరా యెవరికీ చెప్పకోలేదు. కమ్మనకుండా తనపని తనుచేసుకోవడం ప్రారంభించింది. ‘నేను బ్రహ్మకేందుకు?’ అని, ఒంటరిగా వున్నప్పుడల్లా, డాక్టర్ వీరా తనని తానే ప్రశ్నించు కుంటూ వుంటుందని నరమానవులకెవ్వరికీ తెలియను గూడా తెలియదు.

కాని, ఈ బాధల మూలంగా, ఆవిడలో క్రౌర్యం యెక్కువ కాలేదు. బాధపడుతున్న రోగి బాధనెలా తీసెయ్యడమని, యెప్పుడో, విద్యార్థిగా వుంటూండగానే, అడిగింది పెద్ద సర్జన్‌ని; మందంటే మంత్రం కాదనీ, గుండెగట్టి చేసుకోకపోతే నువ్వసలు డాక్టర్‌వే కాలేవనీ జవాబు చెప్పాడా సర్జన్. తర్వాత చాలా యేళ్ళు గడచినై; వీరా తనని తాను సంబాళించుకోవడం నేర్చుకుంది. సైనికుల హాస్పిటలే వొక పెద్ద పాఠశాల; పీమపీచై పోయిన శరీరాలు, కాలిపోయిన ముఖాలు, గుడ్డివాళ్లు, పిచ్చివాళ్లే పోయినవాళ్ళు - అందర్నీ చూచింది. రోజూ తన చేతులమీదే చచ్చిపోయేవారు యెంతోమంది. ఇప్పటికీ, వాళ్ళకేమీ సహాయం చేయ్యలేక పోతున్నానే అనే బాధ ఆవిణ్ణి పట్టుకు పీడిస్తూనేవుంది: ఎగోరోవ్ భార్యంత మంచిదీ, హుషార్‌ సదీలేదు; ఆ విడక్కుడా బాధ తప్పటంలేదు, తానా బాధని తగ్గించలేదు. కుద్ర్యావ్ జైవ్ గారబ్బాయి బ్రదకడని తనకి తెలుసు, అతన్ని బ్రదికించుకోలేదు. పుఖోవ్ చనిపోతాడని తెలుసు; బ్రదికించడం సాధ్యంకాదు. ఇలాగే—యితరుల బాధల్ని చూస్తున్నప్పుడూ, తలచుకున్నప్పుడూ క్రుంగి, సగమై పోతుంది వీరా.

వెళ్ళి, విషయాలన్నీ వీరాకి చెప్పేయ్యాలని ఎలీనా నిశ్చయించుకున్ననాడు, అప్పుడే గుమాస్తా ఫెదొసాయేవ్ చనిపోవడం చూచి, హాస్పిటల్ నుంచి వచ్చింది వీరా. అతనికి న్యూమోనియా వచ్చింది, పెన్సిలీన్ యిచ్చాక; గండం గడిచిందనుకున్నారు; ఇంకో వారంలో యింటి కొచ్చేస్తానని పుత్తరం గూడా వ్రాశాడతను భార్యకి. అనుకోకుండా జబ్బు తిరగబెట్టింది; చనిపోయాడు.

వీరా, యేమీ తోచక, గదిలో పూరికే అటూ యిటూ తిరుగుతోంది; తలుపు తట్టిన చప్పుడైంది. సొకొలొవస్కీయే ననుకుంది వీరా. ఇదివరకెప్పుడూ ఐతే సొకొలొవస్కీ వచ్చాడంటే సంతోషంగానూ వుండేది; విసుగ్గానూ వుండేది. వచ్చొచ్చి ఇవ్వాలే రావాలీ" అనుకుంటూ తలుపు తీసింది.

ఎలీనా లోపలి కొచ్చింది.

“యె తకాలమైంది ఎలీనా నిన్ను చూచి. రా, లోపలికిరా, యేవీటి విశేషాలు” అంటూ ‘లోపలికాహ్వానించింది: ఎలీనా పూరికే, చిన్న పిల్లలా, బాధపడుతుందని తెలుసు వీరాకి.

హెడ్డాప్టర్ కి బుద్ధి లేదనీ, పిల్లల పుస్తకాలకొక స్థాయంటూ లేకపోయింతర్వాత లాభమేమిటనీ, చాలా పాఠాలు పిల్లలకి చెప్పినా అదడంలేదనీ, యేడో తరగతి మరీ అధ్యాన్నంగా వుందనీ, పిల్లల్లో గాలి పిల్లలున్నా ఆదారివేరనీ, పుఖోవంటే వేరు. ప్రతి విద్యార్థం తేనూ వ్యక్తిగతంగా శ్రద్ధతీసుకు టాడనీ, తానలా చెయ్యలేదనీ, హెడ్డాప్టర్ దంతా గజబద్దకొలతేననీ - గబగబా, యేదోపాఠం వప్పచెప్పతూన్నట్టు, చెప్పిచెప్పి, అకస్మాత్తుగా మాట్లాడ్డం మానేసి పూరుకుంది ఎలీనా.

ఎలీనాని చూస్తుంటే వీరాకి భయం వేసింది - జబ్బు చేసి నట్టుంది మనిషి; ఎలీనా కళ్లు మెరుస్తున్నై, ముఖం అ తా జేవ్వరించింది.

“నీకేవన్నా చలిచలిగా వుందా ఎలీనా?” ఇన్ ఫ్లయెంజా మరీ యెక్కువై పోయింది యెక్కడ చూచినా.”

ఎలీనా లేచి, గబగబా తలుపుదగ్గర కెళ్లింది. “యేవీలేదు, ఛ, నాకేం జబ్బూ. యేవీ అనుకోబోక. మాకొక మీటింగుం దిప్పుడు. మరిచిపోయా...అదే యెప్పటిలాగానే ఏడో తరగతిని గురించి, ఏవీ అనుకోబోకా, కొపం వచ్చిందా. మరీనాకు మతి పోతోందనుకుంటా...వస్తా”

అంటూ, అప్పుడే దిగి క్రింద కెళ్ళిపోయింది ఎలీనా.

“ఎలీనా, ఆగు, నేనూ వస్తున్నా” అంటూ కేక వేసింది వీరా.

కిందవున్న సర్ “వెళ్ళిపోయారమ్మా అప్పుడే” అంటూ జవాబిచ్చింది.

వీరా తనని తాను తిట్టుకుంది: 'అట్లా వెళ్లిపోనిచ్చానేవిటి. ఈ మధ్యసలు ఎలీనా యెందుకనో బావుండడంలేదు. భర్తతో పోట్లాడుకో లేదుగదా? మనిషిగూడా మంచిది, వూరికే బాధపడి పోతుంది. వాళ్ళమ్మాయి జబ్బొచ్చినప్పుడు, నేను వాళ్ళింటికెళ్ళి నప్పుడూఅంతే, యిక ఇవాన్ సంగతి చెప్పే అవసరమేలేదు, పెత్తనం చెలాయించేరకం, ఎలీనా యెప్పుడూ అతన్ని గురించి మాట్లాడనే మాట్లాడదు; ఐనా అదీ తేలిగ్గాదు. లేకపోతే ఒకవేళ స్కూల్లో యేమన్నా యిబ్బంది పడుతూందేమో. ఆ హెడ్మాస్టరంటే యెందుకనో నాకూ పెద్ద సదభిప్రాయం కలగలా. చెఖోవ్ కథల్లోలాంటి మనిషి-గాజు పెట్టెలో మనిషి - గాజుపెట్టెలో మనిషి. పాపం, దురదృష్టవంతురాలు.. అదుగో మళ్ళీ నేనూ, నా విమర్శా తయారు; నాకొక దిక్కులేదుగాని - మరీ రాయిపై పోతున్నా ననుకుంటా. ఎలీనాతో ఒక్క మాటగూడా మాట్లాడకపోయి, పాపిష్టిదాన్ని. అలావున్న మనిషిని వెళ్ళిపోనీయవలసిందికాదు.'

పక్కనే పడున్న 'నైద్యపత్రిక' తీసి, ఒక పేజీ చదివించివీరా. అందులో ఒక్కమాట గూడా అర్థంగాలేదు. అసలారోజే అలాంటిది, మంచిది కాదు.

అసలే ఆవిడది తెల్లగా పాలిపోయిన ముఖం, వొత్తుగా పెరిగిన కనుబొమల క్రింద యెక్కడో లోతుగా వుండేవి కళ్ళు నల్లగా; ఇప్పుడు మరింత నలుపెక్కినై. ఆ చక్కని నోటి కటూ యిటూ గీతలజ్లేవున్న చారలు ఆ ముఖాని కదోయోగిని కళనిచ్చేవి; ఇప్పుడా చారలు మరీ ప్రస్ఫుటమైనై.

మళ్ళీ తలుపుతట్టిన చప్పుడు; ఈసారి వచ్చింది సొకొలావస్కీ.

శ్రీ వేమన గ్రంథాలయం
లేఅపోల్లు. (కృష్ణజిల్లా.)

ఘాట్టరీ డైరెక్టరుగా ఇవాన్ రాగానే, అంతకు పూర్వం డైరెక్టర్ గావున్న తరాస్సివిచ్ ఘాట్టరీలో వాక్కొకర్ని గురించి చెబుతూ, సొకొలొవస్కీ విషయం వచ్చినప్పు డిలా అన్నాడు : “సొకొలొవస్కీ బుర్రవున్న మనిషి; చాలా చక్కగా చేస్తాడు పని. నోరు కాస్త మంచిదికాదన్న మాటేగాని అయినా ఫర్వాలేదు. సొంతంగా ఆలోచించగల మనిషి”. ఇవాన్ యీ మాటలు మరచి పోలేదు. సొకొలొవస్కీలో అంత గొప్ప వున్నట్టేమీ కన్పించ లేదతనికి - వొరి తలబిరుసు మనిషిని మాత్రం ఆ రోజుకారోజు రుజు వపుకోండి. ఒకనాడు ఎలీనాతో పితురీ గూడా చేశాడు ఇవాన్ : “క్రపీవ్ ని పనిలోంచి తొలగించొద్దని చెబుతాడు సొకొలొవస్కీ వచ్చి, యెట్లా? భార్య కేదో జబ్బుగా వూదనీ, అందుకనే క్రపీవ్ ఆలస్యంగా వచ్చాడనీ అంటాడు. ఇప్పుడికే క్రపీవ్ నాలుగుసార్లా లశ్యంగా, వచ్చాడనీ, యెంత చెప్పినా యిక లాభమేమీ లేదనీ, డాన్ క్వోస్కోలాగా ప్రవర్తించి ప్రయోజనం లేదనీ చెప్పాన్నేను. సొకొలొవస్కీ యేవన్నాడో తెలుసా? ‘మీరు డాన్ క్వోస్కో తెప్పు డైనా చదివారా? నేను చచ్చినా నన్నేవాణ్ణి కాదు’ అన్నాడు అందరి ముందూ పట్టుకుని. మహా తలబిరుసు మనిషి; అందులో సందేహ మేమీలేదు.” వీలైతే సొకొలొవస్కీ వీడ యెప్పుడో వాని లించుకునేవాడు ఇవాన్. మంత్రవర్గంలో సొకొలొవస్కీ అంటే మంచి పనివాడని పేరుంది - యెవళ్ళో వొకళ్ళతని పక్షం వహిస్తే? ఇవాన్ కలాంటి చిక్కుల్లో చిక్కుకోవడం అంటే యిష్టంలేదు.

ఇదివరకటి డైరెక్టర్ లాగానే, సొకొలొవస్కీ స్నేహితులు గూడా అతను తిక్కశంకరయ్యనే అనుకొనేవారు. అతనిచూపు గూడా అలాగే అదొక గమత్తుగా వుండేది. మరీ తాడిచెట్టింత్తు

పొడుగున్నట్లుంటాడు. అంటకత్తెరేసిన తెల్లజుట్టు. రాగిరంగు ముఖంలో నీలిరంగు కళ్లు; శీతకాలంలో గూడా, అప్పుడే దక్షిణ ప్రాంతంనుంచి వచ్చినవాడి ముఖంలా వుంటుంది. ఒక బుగ్గకు నిలువునా పెద్దచార. ఎప్పుడూ చిన్న పైపొకటి నోట్లో నానుతూనే వుంటుంది, పెద్దగా పొగతాగే మనిషికాకపోయినా. ఇంట్లో వున్నప్పుడు మాత్రం పీలుస్తుంటాడాపైప్. పై చివర కొరికేసినట్లుంటుంది. పనిచేసుకునేప్పుడు డెప్పుడూ యేమీ మాట్లాడదు. అమెరికన్లు చర్చిల్ని దువ్వి సరిచెయ్యగలరా లేదా అని బ్రెయిన్ ఎగోరోవ్తో వాదనేసుకుక్కుర్చున్నా, సొకొలొవస్కీ యేమీ మాట్లాడే వాడుకాదు. వోడ్కా తాగుతూండేవాడు కూర్చుని, వాళ్లవాదనవింటూ వోడ్కా తాగడమేపని; మాట్లాడ్డంలేదు. అతన్ని గూడా సంభాషణలోకి లాగాలని యెవ్వరూ పెద్దప్రయత్నమేమీ చేసేవారు గూడాకాదు - అదొక తిక్కతరహా మనిషని తెలుసుకొబట్టి.

అతనితోపాటు చాలకాలంనుంచి పని చేస్తున్న వాళ్లకిగూడా అతని పూర్వ చరిత్రేమీ తెలియదు. ఉత్తరదేశంనుంచి వచ్చాడనీ, తండ్రేదో జాలరిపని చేసేవాడనీ, ఆ బుగ్గమీద చార అంతయ్యద్దం రోజుల నాటిదనీ మాత్రం అనుకునేవారు. సంగీతమన్నా, జ్యోతిషమన్నా అతనికి చాలా యిష్టంలా కన్పించేది. పెళ్ళి చేసుకున్నాడు గాని, అతనితో సరిపడక భార్యలేచి పోయింది, అతనింట్లో ఒక చిన్న కుక్క వుంటుంది మెదిల్తే, కదిల్తే కరవ్వాస్తూ. ఆతనేదో కొత్త విషయం కనిపెట్టాడు, బహుమతి రావలసిందేకాని, యెవరో ఆ కనిపెట్టింది కాస్తా కొట్టేశారు. ఒక్క విషయం మాత్రం అందరికీ రూఢిగా తెలుసు - అతనింతకు పూర్వం యూరల్ పర్వత ప్రాంతాల్లోవున్న ఫాక్టరీలో పనిజేశాడు; అక్కడి మానేజర్తో పోట్లాడాడు, మానేజరతని పేరుకు మసిపూశాడు. 'ఈ కల్లేనిడేగ' అనే శీర్షికతో ఒక ప్రత్యేక సొకొలొవస్కీని గురించి ఒక వ్యాసం గూడా వ్రాసింది (రష్యన్ భాషలో, సొకొల్ అంటే డేగ అని

అర్థం; ఆ పేరుకు తగినవాడు కాదని ధ్వనిస్తూ శీర్షిక పెట్టారన్న మాట) అసలు సరుకు లేకపోయినా, అంతా తెలిసినవాడిలా ప్రవర్తిస్తాడంటూ. ఈ విషయం మాస్కో వరకూ వెళ్ళింది, అక్కడొక కొలికికి చేరుకునేప్పటికి చాలా ఆలస్యమైంది, చివరి కిక్కడికి బదిలీ చేశారు.

సొకొలొవస్కీ తిక్కల్లోకల్లా - చాలా తిక్కలున్నాయి - అప్పుడప్పుడూ ఒలోడ్యాతో కూర్చుని వోడ్కా త్రాగడాని కంగీకరించడం; అది చాలనా అన్నట్టు ఒలోడ్యాతో పోది వేసుకునేందుకు గూడా సిద్ధుడనం. సొకొలొవస్కీతో కూర్చుని మాట్లాడేందుకు ఒలోడ్యాకూడా బాగా సరదాదే; అందులో వింతేమీ లేదు: మాస్కో వదిలిపెట్టి వచ్చింతర్వాత యేదో అడివిలోకొచ్చి పడినట్లుందతనికి; ఇక్కడెవరూ పెద్దగా తెలిసినవాళ్లు లేరని అతని అభిప్రాయం. వాళ్ళనీ పీళ్ళనీ హెకిలి చేస్తూ సొకొలొవస్కీ మాట్లాడుతూంటే విసబుద్ధయ్యేది; తనలాగానే సొకొలొవస్కీ గూడా యిక్కడున్న వాళ్ళంటే అసహ్యించుకు టున్నాడని అనుకునేవాడు. కాని అది నిజం కాదు; చుట్టూవున్న చెడ్డతోపాటు, మంచిని గూడా చూడగల శక్తి వూది సొకొలొవస్కీకి; మంచిని చూచినప్పుడల్లా గౌరవించేవాడు, చక్కని నీలికళ్ళదే పనిగా ఆర్పుతూ, పైవీని వెలిగించలేదనే మాట గూడా మరచిపోయి అదేపనిగా పొగ పీలుస్తున్నట్లు పీల్చేవాడు పైవీని. కాని ఆ మంచిని గురించి ఒక్క మాట గూడా అనేనాడుకాదు పైకి. మంచంటే అందరికీ కనబడుతుందనీ, అందరూ చూస్తారనీ; చెడ్డనెవ్వరూ చూడరనీ, చూచినా గుడ్డివాళ్ళలా నటిస్తారనీ అతని కెందుకో అభిప్రాయం పడిపోయింది. అబ్బబ్బ! చుట్టూవున్న కళ్ళలం యింతా అంతాగాదు! అందుకనే ఒలోడ్యా కతనంటే అంత యిష్టం. అంత వరకు బాగానే వుంది. కాని ఒలోడ్యా అంటే సొకొలొవస్కీకి అంత ఇష్టం యెందుకు? చివరికి తానెచ్చా గూడా కనిపెట్టేసిందే అతని లోతుపాతు?

సాకొలొవస్కీ ముందు కూర్చున్నప్పుడు, ఒలోడ్యా మనిషే మారిపోయ్యేవాడు. తండ్రితో మాట్లాడుతూంటే, ఆదర్శాన్ని తిరస్కరించేవాడు; తా నెచ్చాదగ్గర ప్రేమని అపహాస్యంచేసేవాడు; సబురోవ్ తో మాట్లాడేప్పుడు కళని గేలి చేసేవాడు. కాని సాకొలొవస్కీ ముందు కూర్చున్నప్పుడు మాత్రం యెంతో ముంగిలా బిడియబడుతూ కూర్చునేవాడు. ఒలోడ్యా యింత ముంగిలా కూర్చుంటాడనీ, బిడియపడతాడనీ తండ్రికిగాని, తా నెచ్చాకి గాని మాస్కోలో అతని స్నేహితులగ్గాని, మరెవ్వరికిగాని తెలియదు, ఒక్క సాకొలొవస్కీకి తప్పితే; ఒలోడ్యాలో కదిలే అసంతృప్తినీ, పారంలేని ఆలోచనల్ని, చూచి సాకొలొవస్కీ బాధపడేవాడు, నువ్వు వ్రాసిన బొమ్మలు చూపించమని సాకొలొవస్కీ అడిగితే, “అవిప్పుడు మీకు చూపించనులేండి - యెదుకూ పనికిరాని చవక బారు వవి; ఎప్పుడో ఒకప్పుడు ఒక మంచి చిత్రాన్ని, చిత్రమని చెప్పకోదగ్గదాన్ని, గీయగలననే నా నమ్మకం; అది చూపిస్తా మీకు” అనేవాడు తడబడుతూ.

ఎప్పుడో ఒక్కసారిమాత్రం సాకొలొవస్కీ, ఒలోడ్యాని బాగా కోప్పడ్డాడు: “బ్రెయిన్ కంటేనూ, ఎగోరోవ్ కంటేనూ చెడ్డవాడా ఇవాన్ ?” అని అడిగా డొకసారి ఒలోడ్యా. సాకొలొవస్కీ కూకలేశాడు, “నీ కింకా యిరనయ్యేళ్ళుగూడా రాలేను, అప్పుడే పురోభాగ (యెప్పుడూ తప్పులేచూచే మిసిషి)వి కాదలుచు కున్నావా? అంతకంటే వెధవపనిలేదు. పూర్వకాలంలో ప్రాపంచిక వస్తువుల్ని నమ్మగూడదంటూ, దేశదిమ్మగులైపోయి, చేదేసే సత్యాలు చెప్పేవాళ్లు యీ పురోభాగులు. నువ్వు ద్వేషించేది ఆ ప్రాపంచిక వస్తువులుగాదు. అలాంటి వస్తువుల్నొదిలిపెట్టేసి బ్రదకాలనేవాళ్ళంటేనే నీకు ద్వేషం” అంటూ, ఒలోడ్యా సిగ్గు పడ్డాడు, కాస్సేపాలోచించి, నిజంగానే తానొక్కొక్కసారి అర్థం చేసి మాటలు మాట్లాడతాననీ, అలా మాట్లాడి తన తెలివి తేటల్ని ప్రదర్శించాలని చూస్తాననీ - వాస్తవానికి బ్రెయిన్ నూ,

ఎగోరోవ్ మంచి నిక్కచ్చి మనుషులేననీ వొప్పుకున్నాడు. సొకొలొవస్కీ నవ్వాడు సంతృప్తిపడ్డట్లు: “సరేలే, యిక ఆ వోడ్కా తాగు” అన్నాడు.

సొకొలొవస్కీకున్న తిక్కలన్నీ తెలుసుకునే అవకాశాలు ఒలోడ్యాకి చాలాసార్లు దొరికాయి. సొకొలొవస్కీ యింట్లో వుండే కుక్క - ఆ కుక్కపేరు ఫోమ్కా - నిజంగానే మంచిది కాదు. ఒకసారి ఒలోడ్యా వేసుకున్న కొత్త పంట్లాం పట్టుకుని పీకేసింది; అంతటితో వ్రాసుకోకుండా కాలుగూడా పట్టుకుని గట్టిగా పీకింది, తర్వాతొక వారంరోజులదాకా కుంటుతూనే వున్నాడు ఒలోడ్యా. నన్నూ అలాగే చేసింది రెండుసార్లు” అంటూ నవ్వాడు సొకొలొవస్కీ. “మీ కుక్క బలే గమ్మత్తైందే, సామాన్యంగా యీ కుక్కలు యజమానులమీద తిరగబడవే” అన్నాడు ఒలోడ్యా సాహసించి. ఎక్కడో బజార్లో కనబడితే, ఫోమ్కాని పట్టు కొచ్చాననీ, అంతకుపూర్వం అదెక్కడుండేదో; యెలావుండేదో తెలియదనీ చెప్పాడు సొకొలొవస్కీ: ‘మరీ యింత తెలివితక్కువగా తయారయ్యిందంటే అంతకుపూర్వం యెంత అధ్వానంగా వుండేదో యేమో. అసలు మంచిదే, నేనంటే పడిచస్తుంది. కాపలాగూడా చాలా బాగా కాస్తుంది. మరెందుకనోగాని; అప్పుడప్పుడూ మతి చెడిపోతుందనుకుంటా యెవర్ని రక్షిస్తోందో, యెవరినుంచి రక్షిస్తోందో తెలియకుండాపోతుంది దానికి. మనుషులూ అంతే-తరచు. సహాయం చెయ్యాలనుకుంటారు, వాళ్ళకే యెదురు తిరుగుతారు.’

సొకొలొవస్కీ సంగీతం అంటే చెవి కోసుకుంటాడనే మాట గూడ నిజమే. ఒకనాటి సాయంత్రం ఒలోడ్యా వెళ్ళేప్పటికి రేడియో పెట్టుకు కూర్చున్నాడు, ఒలోడ్యా వచ్చింది గూడా చూడలేదు; ‘షెస్తాకోవిచ్ లున్ స్తి సింఫనీ’ వింటున్నాడు. ప్రసారం పూర్తయింతర్వాత గూడా మాట్లాడకుండా కూర్చున్నాడు. చివరికి, “చాలా బావుంది - లెక్కప్రకారం...” అపారం అన్నాడు. అంతే; మళ్ళీ పెదవులు కదిలించలేదు ఆ సాయంత్రమల్లా.

సాకొలొవస్కీ గదిలో వుంటాయనుకోని పుస్తకాలన్నీ వుండేవి - ఒక లావాటి జ్యోతిశాస్త్రం బొమ్మల పుస్తకం, భారత దేశం చరిత్ర, స్ఫటిక శాస్త్ర సమస్యలు, కవిత్వం సంపుటాలూ. 'ఇవన్నీ ఎప్పుడు చదువుతాడు?' అనుకునేవాడు ఒలోడ్వా ఆ పుస్తకాలు చూచి: 'అసలు చదవాల్సిన అవసరంమాత్రం యేం వుంది? బహుశా నాలాగానే విసుగుబుట్టి, ఏమీ తోచనప్పుడు'... అనుకునేవాడు. సాకొలొవస్కీ యింగ్లీషు నేర్చుకుంటున్నాడని విన్నప్పుడు మరీ ఆశ్చర్యం వేసింది ఒలోడ్వాకి: "మా స్కూల్లో విదేశీభాష జర్మనీ. అసలు మూలంలోనే చదువుదామని..."

బ్రెయిన్ ఒకనాడు సాకొలొవస్కీ దగ్గరకొచ్చి కూర్చున్నాడు క్లబ్బులో, అంతర్జాతీయ విషయాల్ని గురించి చర్చించేందుకు (అంతర్జాతీయ వ్యవహారాలమీద యెక్కడే వ్యాసం పడినా సరే చదివే శేవాడు బ్రెయిన్; రాజకీయపుటెత్తుల్ని గురించి వాదన వేసుకోవడమంటే సరదా అతనికి). ఆ వేళ క్లబ్బులో యింకెవరూ కన్పించలేదతనికి ఆ విషయాలు మాట్లాడానికి, సాకొలొవస్కీ తప్ప. వచ్చి కూర్చుని, "అసలీ అమెరికా ఫ్రాన్సుల తనదాకి వున్నాడంటూ యేమైనా వున్నాయంటారా?" అని అడిగాడు. సాకొలొవస్కీ వొక చిన్న చిరునవ్వు నవ్వాడు: "అంతర్జాతీయ వ్యవహారాల్ని కాచి, వడపోసేసి మీరు; మీకే తెలియాలి. ఫ్రెంచిభాషలో లోకోక్తి వుంది, 'యకావనానికే తెలిస్తేనా? వృద్ధాప్యమే య్యగలిగితేనా?' అని. అమెరికన్లు చెయ్యగలరు, కానీ చెయ్యాకుంరు; ఫ్రెంచివారికి చెయ్యాలనుంటుంది, చెయ్యలేరు. అసలు డా అదనుకుంటా". బ్రెయిన్ కేమీ అర్థంకాలేదు, ఎందుకైనా కుంచించని నవ్వేశాడు.

పనిసరిగ్గా జరగనప్పుడూ, అంతా అస్తవ్యస్తంగా, అవసర వ్యంగం వున్నప్పుడూ, వ్యక్తులంటే జాలిలేకుండా ప్రవర్తించడం చూచినప్పుడూ, ఎవ్వరూ పలకరించకుండానే కేకలెయ్యడం ప్రారంభించేవాడు సాకొలొవస్కీ; యెవరు వున్నా, యెవరు విన్నా-

బ్రెయిన్ ఐనాసరే, పుఫోవ్, వొలోడ్స్, ఇవాన్, కార్మికులైనాసరే - ఖాతరుచేసేవాడుకాదు, కాంటీనంతా అంత ఛండా లంగావుందే అసలా సంగతే పట్టించుకోడేమని, యూనియన్ ఆర్గనైజర్ని తిట్టేవాడు. క్లబ్బులో ఒక్కనాడూ వొకమంచి వుపన్యాసంగాని, ఒక చక్కని నృత్యంగాని, వినసాంపైన కచ్చేరీగాని పెట్టించిన పుణ్యాన పోయాడా అని క్లబ్ మానేజర్ని తిట్టేవాడు; క్లబ్బులో కెప్పుడెప్పుడూ బ్రెయిన్ యేదో గొడవ వూకదంపు దంచు తూంటాడనీ, ఒక్కడున్న యిద్దరు ముగ్గురూ గురకలు కొడు తూంటారనీ; ఎప్పుడో యిక్ష్వాకులనాటి రికార్డ్ సంగీతం తప్పితే యేమీ వుండదనీ - ఇలాగే దుయ్యబటేవాడు. లాపూష్కిన్ తయారుచేసేనన్నీ వట్టినాసిరకం సరుకనీ, అవిచూస్తేనాలు తలతీసి కెళ్ళి యెక్కడో పెట్టుకోవలసి వస్తుందనీ అదేమంటే డిజైనర్మీద పడియేడుస్తారనీ కేకలేసేవాడు. ఫాక్టరీ అంతా బాగానేవుందనీ యిదొక భూలోక స్వర్గమనీ వ్రాయడం తప్పితే వీళ్ళకీక పనేమీ లేదాఅని పాత్రకేయులమీద విరుచుకుపడేవాడు; ఇంకేముంది? యిట్లా వ్రాస్తే ఆ ఇనానింకా భూమ్మీద నడుస్తాడా? అనే వాడు. అందుకనే అతన్ని చూస్తే జనాని కంత భయం.

ఈ మధ్య సొకొలొవస్కీ దూకుడు కాస్త తగ్గిది, అచూచి ఇవాన్గూడా కాస్త సంకోపించాడు; 'యేళ్ళు పైన బడతున్నాయూ, మనిషి చల్లబడి పోతున్నాడులే' అనుకున్నాడు ప్రతిక చదువుతూంటే "ఊ! అది : జవే!" అంటూన్నా డిప్పుడ సొకొలొవస్కీ తరచు. ఈ మధ్యనే వొకసారి ఎగోరోవ్ వచ్చి డైరెక్టర్ని గురించి పితూరీ చేశాడు సొకొలొవస్కీకి: "వాణ్ణి లియెవ్ లేకపోతే నిజరగదనీ, నాముల్యాన్ని తీసెయ్యడానికి వీల్లేదనీ చెప్పాను. ఇప్పుడింకో కొత్తరకం బెట్టులు తయారుచేస్తున్నాంగదా, అందుకని యింకోక దళం కార్మికులు కావలసి వస్తారు. ఆ విషయం ఇవాన్కీ తెలుసు; ఐనా వొప్పుకోడు. అసలే పున్న వాళ్ళని తగ్గించి ఖర్చు తగ్గించాలని చూస్తూంటే, యింకా ప్లాఫ్ని

పెంచాలి, టావేమిటని నామీద యెగిరిపడ్డాడు. ఇ కలాంటి వాషితో యెలా కుదురుతుంది?" చిరునవ్వునవ్వి, "అతని వుద్యోగమూ త్వరలోనే వూడుతుందను కుంటాలే" అన్నాడు సొకొలొవస్కీ. "నేనొకమాట చెప్పనా, మీరు విన్నారా" అంటూ ముందుకు దేకాడు ఎగొరోవ్. వినలేదంటూ. తల అడ్డంగా వూపాడు సొకొలొవస్కీ. "నేనేవీ వినలేదుగాని అంతపనీ జరుగుతుందనే నా వుద్దేశం. మంత్రవర్ణంచేసిన రెండు తీర్మానాలూ చదివాను - కార్మికుల క్కావలసిన చెప్పల్ని గురించి, తదితర సొకర్యాల్ని గురించి ఆ తీర్మానాల్లో వున్నది నిజం. ప్రజలు సుఖపడాలనేదే వాటి సారాంశమూ, ఆశయమూనూ" అన్నాడు, సొకొలొవస్కీ. ఎగొరోవ్ కి అర్థంకాలేదు. "దా కీ దీ కీ సంబంధం యేమిటి?" అనడిగి డు. "దాన్నిబట్టిదీ, దీన్నిబట్టిదీ" అని అన్నాడే గాని, అంతకంటే యెక్కువ సమాధానమేమీ చెప్పలేదు సొకొలొవస్కీ.

సొకొలొవస్కీ గదిలో, గోడమీద, ఒక చక్కని అమ్మాయి ఫోటో వుంది. ఒలోడ్యా చూశాడుగాని యెవరిదని అడగడానికి సాహసించలేక పోయాడు. ఆ గది తుడిచే క్లావాకి మాత్రం చెప్పాడు సొకొలొవస్కీ ఆ ఫోటోను గురించి, అది మా అమ్మాయి క్లావా యిరవై రెండేళ్ళయ్యింది దాన్ని చూచి అని.

సొకొలొవస్కీ 1928 లో పెళ్లి చేసుకున్నాడు భార్యపేరు రాయా; బాగా అందంగా వుండేది; అప్పుడు సాహిత్య పాఠశాలలో దువుకుంటూండేది. ఆవిడ చూపుల్లోవుండే దైన్యాన్ని చూచి, కనిపించే నునులజ్జ వెనక దోబూచులాడే ఆలోచనల్ని చూచి ఆకర్షితు య్యూడతను. నిజంగా ఆవిడతోకి కనిపించినలాంటి ముప్పేనా, లోక తన వూహ ప్రపంచంలో ఆవిణ్ణిలా సృష్టించుకున్నాడా అతను? అతను మాస్కో ఫాక్టరీలో పనిచేస్తుండేవాడు, గడ్డు రోజులు, తీరి కుండేదికాదు. అంతకుపూర్వం కలలుకంటూ ఒకళ్ళజోలి పట్టించు కోకుండా కూర్చునే మాయా, నెమ్మది నెమ్మదిగా తన గొప్పలు చెప్పుకునే రకం నూ, కీడుగొలుతుతో కేకలువేసే వ్యవహారం

గానూ మారిపోయిందని గుర్తించలేకపోయాడు. “మరీ కూర్చుని కూర్చుని విసుగెత్తి పోతూందా?” అనడిగేవాడు ఆశ్చర్యపోతూ. “నీ పని నువ్వుచేసుకో. నాగొడ వెందుకులే” అని వెక్కెక్కి యేడ్చేది. తర్వాత మాషా పుట్టింది. ఇక పర్వాలేదు, అంతా సరౌతుందను కున్నాడు; కాని మాయా మారలేదు. ప్రతిరోజూ, రాత్రిపూట యింటికిరాగానే వొకటే గొడవ - అతని స్నేహితు లందరూ వొకటేరకం, వొకళ్ళకంటే వొకళ్లు విసుగు పుట్టించేవాళ్ళే గాని... యొక సొకలొవస్కీ సంగతి చెప్పే అవసరమేలేదు; అతని కంటే కొయ్య కర్రముక్క మెరుగు; అసలైన జీవితం చూచిం దొక్కసారే, ఓక్స్ (విదేశాలలో నాంస్క్రొక సంబంధాల నేర్పాటుచేసే రష్యన్ సంస్థ) హాల్లో అమెరికన్ సినిమా చూచినప్పుడు; పిల్లని అమ్మమ్మ దగ్గరొదిలిపెట్టి దక్షిణ దేశానికిపోవడం మంచిది, లేకపోతే దమ్మిడిక్కుడా పనికి రాకుండా పోతావని చెప్పాడు డాక్టర్. అలాగే దక్షిణ దేశాని కెళ్ళొచ్చింది మాయా, వచ్చింతర్వాత ముఖ్యంగా మూడు సంగతులు చెప్పింది. అక్కడి కెళ్ళినందువల్ల మాయా ఆరోగ్యం బాగుపడలేదు, ఒండ్రుమట్టితో స్నానాలుచేసినా లాభం లేక పోయింది; ఇది మొదటి సంగతి. రెండోది; వెంటనే యిద్దరూ విడాకులిచ్చేసుకోవాలి, లేకుంటే తాను బ్రదకదు, పిచ్చిదై పోతుం ఇక మూడో సంగతి : చాలా చక్కని యువకుడొకడు తటస్థపడ్డా తనకి, ప్రస్తుతం అతను వ్యాపారం చేస్తున్నాడు, తోళ్ళ వ్యాపారం కాని, కాలేజ్ లో చదువుకున్న ముసేషే, లాయరు; కమ్యూని కాదనుకోండి, ఏనా పార్టీకి మంచి సానుభూతిపరుడే; అతనికి యన్ పాసోపర్టు (ప్రయాణానుమతి పత్రం) వుంది, బ్రెస్సెల్స్ లో వుంటాడు, అవడానికి రష్యనే; అతనిన్నీ విచారించి తెలుసు కున్నాడు, తనక్కుడా ప్రయాణానుమతి యిస్తారు, ఇంకో వారం రోజుల్లో ప్రయాణం కావాలి; మాషాను గూడా తమతోపాటే తీసుకెళ్ళాలి, పిల్లలంటే అతనికి మహా యిష్టం, పడి చస్తాడు! అదీ

గాక పిల్లకి మంచి చదువుగూడా చెప్పించొచ్చు! ఇంతెందుకు అందరికీ అనునైన విషయం—మాయాకీ, మాషాకీ, సాకొలొ వస్కీకీ గూడా. మాషాని గురించి మాత్రం తెలియజేస్తూ వుండ మని అడిగాడు సాకొలొవస్కీ. భార్యకా కోరిక చూస్తే మనసు కరిగింది, దగ్గరకు లాక్కుని భర్తని ముద్దుపెట్టుకుంది. పెదవుల రంగు చారలు రెండు మిగిలాయి సాకొలొవస్కీ మాసిన గడ్డంమీద.

మాయా వెళ్లిపోయిం తర్వాత తెలిసొచ్చింది సాకొలొవ స్కీకి తానెప్పుడూ అవిణ్ణి ప్రేమించలేదని. ఆవిణ్ణి తలచుకోవడం మానివేశాడుగాని, మాషాని గురించి తరచు ఆలోచిస్తూనే వుండే వాడు. మొదటిరోజుల్లో పెద్ద పెద్ద భవనాల బొమ్మలూ, క్రైస్తవ మతాల బొమ్మలూ వున్న పోస్టుకార్డులు పంపుతూండేది మాయా. కూతురు బాగానే వుందని వ్రాస్తుండేది. చిట్టచివరి పోస్టుకార్డ్ వ్యయధానికి ముందుచ్చింది. మారుటి తండ్రంటే మాషాకి బాగా లోయిష్టమనీ, రష్యన్ భాష యింకా మాషాకి గుర్తున్నదనీ, ఇప్పు డ్దమ్మాయి పేరు మార్చి మేరీ అని పిలుస్తున్నామనీ, స్కూలుకి శ్రద్ధగా వెళ్తున్నదనీ, యీ వుత్తరంలోనే చివర, నాలుగు పంక్తులు వ్రాసేడేగాని పంతులమ్మకో కలిసి సిసీమాకి వెళ్ళడంవల్ల అందుకు వీల్లేకపోయిందనీ వ్రాసింది మాయా ఆ వుత్తరంలో. “మేరీ” అని బిగ్గరగా పిలిచాడు సాకొలొవస్కీ ఆ వుత్తరం చదివింతర్వాత; తన కంఠంలోవున్న దైన్యాన్ని విని తానే వులిక్కిపడ్డాడు.

తర్వాత, చాలాకాలంవరకూ అక్కడినించి వుత్తరాలుగాని, వార్తలుగాని యేమీరాలేదు; భార్యా కూతురూ బ్రదికున్నారో లేదోగూడా తెలియదు, మూడు సంవత్సరాల క్రితం యేదో వొక ప్రతిసిధి వర్గంతో కలిసి బెల్జియం వెళ్ళిన ఎంజినీరొకతను వొక వుత్తరం తీసుకొచ్చాడు; మేరీ వ్రాసిన వుత్తరమది. యుద్ధం పూర్తికాక పూర్వమే తెల్లి చనిపోయినదనీ, యుద్ధకాలంలో బెల్జియం పడ్డపాట్లు యిన్నన్ని కాదనీ, రష్యన్లొచ్చింతర్వాత స్థిమితం యేర్పడిందనీ, రష్యన్ గా పుట్టినందుకు గర్విస్తున్నాననీ వ్రాసింది మేరీ : యూనివర్సి

టీలో ప్రవేశించి, ప్లాస్టిక్ డాన్సింగ్ కోసమని ఆ వదువొదలి పెట్టేసింది. ఈ రక డాన్స్ చాలా మంచిదనీ ఆధునిక తాళానికి, లయకీ ప్రాచీన గ్రీసు సౌందర్యానికి అన్వయంబాగా కుమరుతుందనీ, అదీగాక తనకి ఉపస్థితి వున్నదనీ అన్నాడు అందరూ. అద్యతన భావిలోనే రష్యావచ్చి, తన సృత్య కౌశల్యం అంతా చూపించాలని వువ్విట్లూరుతోంది తాను; ఇకముందు భవిష్యత్తుంతా రష్యాదే. రష్యానుంచి వచ్చిన సినీమా అంటే ప్రాణం లేచివచ్చి నట్లుంటుంది తనకి; రష్యామీద యెక్కడే వ్యాపంపడినానరే, చిదనకుండా వదిలి పెట్టడంలేదు తను... ఉత్తరంలో వాలు ఫోటోలు గూడా పంపించి మేరీ. అందులో వొకటి యూ వువ్విట్లో తీసింది; రెండోన గ్రీసు దుస్తులు వేసుకుని సృత్యం చేస్తూ ఉండగా తీయించు కన్నది. సర్దికి ఫోటోను తీసి రెస్కోలో దాచేశాడు సొకొలొవస్కి రెండో ఫోటో తీసి ఆప్యాయంగా పరీక్షచేసి చూశాడు; తర్వాత గోడకు తగిలించాడు ఫ్రేమ్ కట్టించి; ఆ ఫోటో చూచినపుడల్లా విస్తు పోతూండేవాడు : ఆ అదమైన అమ్మాయి తన కూతురు కావడమూ, ఆ అమ్మాయిపేరు మేరీ కావడమూ. వినా యిస్సరి మధ్యా మన దనుకోదగ్గదేమీ లేకపోవడమూ - అంతా వింతే. జవాబు వ్రాశాడు; ఒక సంవత్సరం తర్వాత అదరాబాదరా రెండు పక్షులుగీరి పంపించి మేరీ పారిస్ వెళ్ళి పోతున్నాననీ, సమయంలేదనీ, అంతా దివ్యంగానే వున్నదనీనీ; అంతే యిక వుత్తిర ప్రత్యుత్తిరాలు జరగలేదు.

వివాహం కలిసిరాకపోయిం తర్వాత, సొకొలొవస్కికి ఆత్మ విశ్వాసం లేకుండా పోయింది. ఎప్పుడైనా యే స్త్రీనైనా చూచి నప్పుడు, ఆకర్షింపబడుతున్నా నేమోననే అనుమానం కలిగితే చాలు, యిక ఆ స్త్రీనైపు చూడటమే మానేశేవాడు. అలా కొంతకాలం ఒరిగేప్పటి- మొంటరితనం అలవాటైపోయింది; ప్రేమని గురించి, స్నేహాన్ని గురించి కలలు గనడంగూడా వదిలిపోయింది. యొక్క రోడ్డు దంటేదాకా అలాగే గడచి పోయింది. ఒకనాడు

సాయంత్రం, ఫాక్టరీ క్లబ్బులో వొక స్త్రీని కలుసుకున్నాడు; ఆవిడతని మనసుని కలచివేసింది. తానూ, వీరా ఆ ప్రథమ సమాగమంలో యేం మాట్లాడుకున్నారో గూడా తర్వాత తనికి గుర్తులేదు. సంగీతాన్ని గురించి - బాచ్ సంగీతాన్ని గురించి మాట్లాడుకున్నారేమో బహుశ. కొద్ది కాలమైన తర్వాత, బజార్లో మళ్ళీ యిద్దరూ తటస్థ పడినప్పుడు డిడిగాడు మీ యింటకి రావచ్చునా అని. ఇకప్పటినుంచీ వీరాయింటకి వెళ్లడం ప్రారంభించాడు, వెళ్లి కూర్చుని ఆ యోగిని ముఖాన్ని తీర్చిదిద్దే మందహాసాన్ని చూచేవరకూ, ఆవిడ మృగు స్వరాన్ని వినేవరకూ, ఆవిడ నాన్నిధ్యంలో వున్నాననే సంతృప్తి కలగేవరకూ పూరటపడే వాడు కాదతను.

నిద్ర సరిగ్గా పట్టేది కాదతనికి - పండుకుంటే వెంటనే పండు కునేవాడు, మళ్ళీ మెలకువ వచ్చేసే, యిక చచ్చినా నిద్రపట్టేది కాదు, అలా అని లేచి తిరుగుదామంటే అందుకూ మన సయ్యేని కాదు. అలాంటప్పుడు వీరా గుర్తుకొచ్చేది; వీరా నెన్నిసార్లు కలుసుకున్నాడో నెమరువేసుకునేవాడు - ఒక్కోసారి తమ యిద్దరి అభిరుచులూ, వుద్దేశాలూ, అభిప్రాయాలూ ఒకటే కావడం జూచి యిద్దరూ ఆశ్చర్యపోయేవారు, ఆశ్చర్యపోయి సంకోషించేవారు, సంకోషించి వొకరివంకొకరు కృతజ్ఞులై చూచుకునేవారు; ఒకరి నొకరు పొరపాటుగా అర్థంచేసుకున్నప్పుడు కుచించుకు పోయినట్లు య్యేది వీరా, మూతి ముడుచుకున్నట్లు కూర్చునేది, కనుబొమలు ముడివడినా, కన్నులుమాత్రం ప్రశాంతంగా, ప్రేమగా, వేసవి చివరిరోజుల్లో రాత్రిపూట వచ్చే తుపానులా, వుండేవి - ఇవన్నీ ఒకదాని వెనకొకటి కళ్లకు కట్టినట్లు కన్పించేవి. ఆవిడంటే తన నర నరంలోనూ యెంత ఆకర్షణ ప్రక్షిప్తమైవుందో చాలా కాలం వన తర్వాతగాని గుర్తించలేకపోయాడతను. ఎప్పటిలాగానే, వేకువకి ముందు మెలకువ వచ్చినప్పుడు, ఆవిడే నాసర్వస్వం, నాసర్వస్వమూ ఆవిడే, యెంతోకాలం గడచింది నాకావిడ దొరికేప్పటికి. నాజీవితం అంతా ఆవిడకోసమే కలలుగన్నాను; ఆవిడకోసమే యెదురుచూస్తూ

కూర్చున్నాను. ఐనా యీ విషయం ఆవిడకు చెప్పను. ఆవిణ్ణెల్లి కలుసుకోవాలి-రేపో, మాపో, యింకో వారం పోయింతర్వాతనో-వెల్లి కూర్చుంటాను మాట్లాడకుండా, లేకపోతే దేదో వొక పిచ్చాపాటీ - ఇవాన్ ని గురించో, నక్షత్రాల్లో వుండే మనుషుల్ని గురించో, చర్చిల్ ని గురించో - మాట్లాడతాను, కావాలంటే దెయ్యాల్ని గురించీ భూతాల్ని గురించీ మాట్లాడమన్నా మాట్లాడతాను గాని ఆవిషయం మాత్రం చచ్చినా చెప్పను. ఓ వీరా, నా సర్వస్వమూ, నా సంకోషమూ, నా చెన్నిధీ, నా సంధ్యప్రేమ వని పిలుచుకుంటాను నిన్ను నాలో నేను, నిన్ను కలుసుకునేందుకే, నిన్ను కలుసుకునేందుకే, యింతకాలమూ బ్రతికున్నానని అనుకుంటూ యెంత సంకోషిస్తున్నానని, యెంత వుళ్ళిపోతున్నానని.

వెళ్ళి యెప్పుడూ ఆవిణ్ణి చూస్తూవుండాలనే అనిపించినా, వెళ్ళేవాడు కాదు; తనను తానే మందలించుకునేవాడు వెళ్ళ గూడదని, వెళ్తే విసుగు కలిగిస్తానేమో ఆవిడకి అనుకునేవాడు. ఒకనైపున సంకోషమూ, మరోనైపున ఆవేదనా పట్టుకుని వుక్కిరి బిక్కిరి చేసేయి వెళ్ళినప్పుడల్లా; అందుకు సిద్ధపడే వెళ్ళేవాడు. పెదవులు దాటని మాటలకంటే యింకా బరువైనదేముంటుంది? వెళ్ళి కూర్చునేవాడు యెనరో వచ్చి, రోగిని చూడాలి రమ్మని డాక్టర్ వీరాని వెంటబెట్టుకెళ్ళి పోయ్యేవాళ్ళు; అలా యెవ్వరూ రాకపోయినా అతనక్కడ కూర్చునేవాడుగాదు - లేచి వెళ్ళిపోవడమే మంచిది, మళ్ళీ యిదివరకటిలాగానే ఆవేదన, ఆమర్దా, వేచి చూడడం.

ఇప్పుడు వీరాని చూడగానే తెలిసింది వచ్చిన సమయం మంచిదికాదని: వీరా విచారంగా వున్నది, అందుక్కారణమేమిటో తెలిసే అవకాశం లేదు తనకి, ఆవిడకాశ్వాసన, నీయగలశక్తి అసలే లేదు.

ఫెదోసాయెన్ చూపేయాడనీ, కుడ్ర్యాన్ జ్జెవ్ కొడుకు కాస్త కోలుకున్నట్లున్నాడనీ, అది చూచి తల్లి సంకోషిస్తూంది కాని

ఆ బిడ్డ బ్రదకడం కష్టమేననీ చెప్పుకొచ్చింది; నిజమే యీమధ్య చాలా కొత్త మందులు కనిపెట్టిన మాట నిజమే.... ప్రజలకూడా మందులంటే నమ్మకం కుదిరింది, డాక్టర్ల వంక ఆశతో చూస్తారు మమ్మల్నెలాగైతే నా రక్షించాలనీ, రక్షించగలిగనీనీ; యే లాభం, యీ నిస్సహాయతని చూస్తేనే భయంకరంగా వుంది!

ఇప్పుడిప్పుడే ఆలోచించడం నేర్చుకుంటున్నాను, మనుషులు అన్నాడు సాకొలొవ్ వస్కీ : అణు విదారణమంటే అదేదో అందరికీ సాధ్యంకానిదీ, అతాకికమూ ఐనట్లు కనిపిస్తోంది యిప్పుడు మనకి. కాని కొంతకాలంపోతే యిప్పుడు చెకుముకి నిప్పు, బండి చక్రమూ అంటే యెంత తేలిగ్గానూ సర్వసాధ్యంగానూ, సర్వ సామాన్యంగానూ చూస్తామో-అదీ అంతే బోతుంది. పురోగమనం అనేది యెప్పుడూ జరుగుతూనే వుంటుంది, అంచేత అంత నిస్సహాయతంటూ యేమీ వుండదు; తప్పక మార్గం కనిపిస్తుంది, ఆశ సఫలమౌతుంది.

“అది నిజమే! కాని మీరు చెప్పేదంతా మెట్టవేదాంతం. నా పనంతా బ్రతికున్న వాళ్ళతో. నేను కాపాడాలనుకునేదీ, కాపాడలేక పోతున్నదీ యీమనుషుల్నే, క్రిందటి సారొచ్చినప్పుడు ఖగోళశాస్త్రం అంటే మీకు బాగా యిష్టమని చెప్పారు. తర్వాత ఆలోచిస్తే జ్యోతిషం మనస్సుకి ఆశ్వాసన నిస్తుండేమో ననిపించింది నాకు. మీరేదో వొక శుభోదయాన యే నక్షత్రలోకంలోనో, వీనస్ మీద నిలబడో మా వంక చూస్తారేమో!” అంటూ నవ్వింది వీరా; నవ్వి, “దాంతో మీకు మనశ్శాంతి గలుగుతుందిగా! అన్నది వీరా.

“ఎలా? పూర్తిగా వ్యతిరేకం జరుగుతుంది. అనంతాన్ని గురించి ఆలోచిస్తారనుకోండి మీరు - లేదూ మనకి స్కూళ్ళలో చెప్పినట్టు ఒక మహాశయ్యాన్ని గురించి ఆలోచిస్తారనుకోండి - అత మాత్రాసత్యమైనట్లు క్షణాన్ని మాపేసినట్టు, లక్ష్యం చెయ్యనట్టు

కాదు గదా? అనంతంగా ప్రాముఖ్యం యివ్వడమంటే నామట్టుకు నాకు - ఆ అనంతం వర్తమానంలో అంటే ఈ నిమిషంలో కూడా వుంటుంది కాకపోతే యేమిటంటే యీ అనంతమనేది యీ వర్తమానాన్ని గూడా, యీ మిష్మాగూడా దానితర్వాత ఇలాంటి నిమిషాలూ, తరాలూ, ప్రపంచాలూ, జీవితాలూ ఇంకా అనేకం, అనంతంగా వుంటాయన్న మాట" అన్నాడు సోకొలొవస్కీ.

సోకొలొవస్కీ చెప్పే మాటలు వింటూనే వున్నా, వీరా మనసక్కడలేదు, ఎలీనా కన్నుల్లో కన్నీటిని ఆవేదన గుర్తు కొచ్చింది వీరాకి; 'ఎంత పొరపాటుచేశాను. ఎలీనా వెళ్లిపోతుంటే చూస్తూ వూరుకున్నానే పాపిష్టిదాన్ని. ఇంకో వ్యక్తిని అర్థం చేసుకోవడమంటే మాటలుగాదు; దూరింగావున్న గ్రహంలో వుండే సముద్రాన్నయినా చూడగలమేమో కాని, యింకో వ్యక్తిని అర్థం చేసుకోలేక. నన్నేదో ఓదార్చాలని అనుకుంటాడీయన - సోకొలొవస్కీ. నేనక్కడికీ ఎలీనానైనట్టు... ఊరికే నిరుత్సాహం; శుద్ధ దండగ'.

"ఛీ, వొట్టిపాడుమంచు!" అన్నదిపైకి. కారణం లేకుండానే.

అతను తల వూపాడు.

"ప్రతికష్టాల్లో వాతావరణ సూచనల ప్రకారం యీ రాత్రి 3 గ్లో డిగ్రీలుంటుందట"

అంతే ఇక ఎద్దో యెవరూ మాటాడలేదు. వీరావంకే చూస్తూ కూర్చున్నాడు. సోకొలొవస్కీ, దృష్టిమర్పించుకోలేక పోయాడు; యేదో చెప్పాలని తహతహ; చెప్పలేనని తెలుసు. అతనలా చూడడం యిబ్బందిగా వుంది వీరాకి, యేమీ పట్టనట్లు కూర్చుంది అలాగే.

వెళ్లిపోదామనుకుని, లేద్దామనుకుంటూనే, వున్నవాడున్నట్లు "నిన్న బొటాంకల్ గార్డెన్స్ లో వొక మొక్క చూశాను, యేదో

యెడారి మొక్క - మీరుచూసే వుంటారు, చాలామంది కిక్కిరిస్తూ
 పెట్టుకుంటారు గూడాను, మనక్లబ్బులో గూడా వుందొకటి.
 వైద్యానిక్కూడా పనికొస్తుందని చదివాను యెక్కడోగాని...
 సరే అదలా వుండనీండి; మొట్టమొదట ఆ మొక్క తీసుకొచ్చింది,
 యెవరో కుర్రవాడట... అతనికది మొట్టమొదట దొరికినప్పుడు,
 తీసుకెళ్ళి చిన్నకుండీలో పెట్టాట్ట, అదా మొక్కకి సరిపడింది గూడా
 కాదు. యికతనికదొక్కటి తప్ప పూలమొక్కలేమీ లేవు; అంచేత
 ఆ మొక్కనెలా పె చాలో గూడా అతనికి తెలియలేదు అందుకని
 వొక పుస్తకం కొనుక్కొన్నాట్ట. ఆ మొక్క యెడారుల్లోనే కాని
 పెరగదనీ, అంచేత దానికి సారవంతమైనమట్టి వెయ్యగూడదనీ,
 నీళ్లు ఆట్టే పోయ్యగూడదనీ వూదట ఆ పుస్తకంలో తనదగ్గరా
 యింకేమీ మొక్కలులేవు; ఆ మొక్కని పెంచుకోవాలనేమో
 మహా యిష్టంగావుంది. ఆ పుస్తకంలో వున్నమాటలు చదివితే
 అతనికేమీ నచ్చలేదు; పుస్తకంతీసి దూరంగా పోతేశాడు.
 మొక్కకి బాగా యెరువేశాడు; చక్కగా నీళ్లు పోశాడు; మల్లె
 మొక్కని పెంచినట్టు పెంచాడు. యేమయ్యిందనుకున్నారు? సవనవ
 లాడుతూ పెరిగిందా మొక్క, యిక యింట్లో వుంచటానిక్కూడా
 వీలేనంతగా పెద్దవైంది, తీసుకెళ్ళి తోటలో పెట్టాడు. ఇప్పుడది
 నాకెందుకు గుర్తుకొచ్చిందో చెప్పలేను కాని... సరే మిమ్మల్ని
 అనవసరంగా విడిచిపెట్టిననుకుంటా..... మిమ్మల్ని చూద్దామని
 అనిపించింది..." అంటూ తడబడ్డాడు సాకాలొవనీక్.

అంతవరకూ కూర్చునివున్నదల్లా లేచి, వెనక్కి తిరిగి,
 "నాకేమీ సమ్మకంలేదు... అదే, ఆ మొక్కనిగురించి, చెబుతున్నా.
 యెడారికి అలవాటుపడ్డ మొక్కలకి అలా యెరువూ, నీళ్లువేస్తే,
 అది చచ్చిపోతుంటుంది. వృక్షశాస్త్రం నాకేమీ తెలవదను
 కోండి... త్వరితగతినే, అలసిపోయాననుకుంటా, తలనొప్పిగాగూడా
 వుంది." అన్నది వీరా, సాణంలేనట్టు, నెమ్మదిగా.

గబగబా బయటికి వెళ్లిపోయాను సొకొలొనస్కీ. బయట చలిచలిగా వున్నది వెన్నెల : ఊపిరి బయటికి వదిలేవాలు, మంచు ఐపోయేట్లుంది; యెగిరే యెగిరే పక్షులు చలికి గడ్డకట్టుకుపోయి, రాళ్లలా క్రిందికి తపతపా పడేట్లుంది. ఉపయోగంలేని వెలుతుర్లో, బజారునాడి, అడుగులేశాడు సొకొలొనస్కీ విచారంలో మునుగు తానూ. తేలుతాను. అతని పెదవులు కదలుతున్నై; కదలినప్పు డ్లొ ఆవి రిమేఖూలొస్తున్నాయి బయటికి. తనలో తాను మాటాడుకుంటున్నాడో, లేక విచారంగా, కలలో, మాటలూ లేకుండా పెదవులు వుట్టినే కదుపుతున్నాడో; యేమో ?

101 శ్రీ వేమన గ్రంథాలయం తేలస్రోతం. (కృష్ణజిహ్వ.)

7

క్లాసులో పాఠాల పని ముగించుకుని ఎలీనా బయటికి వచ్చిందో లేదో, యింతలోనే పుఖోవ్ కన్పించాడు. ఆవిడంత సంతోషపడటానికి ఆ నెలలో అదే ప్రథమం. పుఖోవ్ కన్పించి కనబడడంతోనే ప్రారంభించింది తన బాధలన్నీ యేకరువు బెట్టడం: యేదో క్లాసు పిల్ల లెప్పుడూ వెనకబడే వుంటున్నాడు; బుర్కోవ్, చిజ్కోవ్ల సంగతి చెప్పిపనేలేదు, చిజ్కోవ్ మరీనీ - స్కూలు యెగ్గొడుతున్నాడు, పొగ పీలుస్తాడు. గల్లంతు మూకలో చేరి పోయాడు.

పుఖోవ్ ఎలీనాకి ధైర్యం చెప్పాడు, వెళ్లి మీమా తల్లిని కలుసుకోవడం మంచిదన్నాడు, చిజ్కోవ్తో "నేను వాణ్ణి మూడో తరగతినించి యెరుగుదును; వూరికే రెట్టిస్తాడు, అంతే, చెడ్డవాడేమీ గాదు."

కలిసి యింటిదాకా వచ్చి సాగనంపుతానంది ఎలీనా, పుఖోవ్తో; యింటికి తొందరగా వెళ్లాల్సిన పనేమీలేదని. ఇవాన్ భోజనం అయ్యేవరకూ యింటికెళ్లకుండా వుండాలనే ఆవిడ ప్రయత్నం, యీ మధ్య ప్రతిరోజూనూ.

భర్తని వొదిలిపెట్టక తప్పదని ఆవిడ గుర్తించి చాలా రోజులైంది, ఐనా ఆవిడ జీవితంలో యింతవరకూ మార్చేమీ రాలేదు, దేన్ని గురించి ఒక నిర్ణయానికి రాలేకపోతూ ది. ఒక్కోసారి నిర్భయ హాస్య తననితానే తిట్టుకుంటుంది, యెందుకూ పరికిమాలినదానైనా పోతున్నానే అని. 'యిక నా బ్రతుకే యింత. పెరిగి పెద్దదైంతర్వాత నన్ను చచ్చేట్లసహ్య చుకు టు ది షూరా, తప్పదు'.

పుఖోవ్ మాట్లాడుతూనే వున్నాడు :

“నీ కొక బలే సంగతి చెప్పాలి ఎలీనా. కోస్తాన్ని యెరుగుదు
 వుగా నువ్వు, నీ దగ్గిరే చదువుకుంటున్నాడు గూడాను, మొన్న
 వేసవి కాల లోనే యీ స్కూల్లో నుంచుతను వెళ్ళిపోయింది - కాదు
 కాదు. ప్యూన్ కాదు. యింకో కోస్తా. చెర్చి పెన్ కోస్తా, ఎర్రటి
 జుట్టుండేదే, అతను. చాలా మంచివాడు, తెలివితేటలున్నవాడు,
 బాగా చదువుతాడు అలోచిస్తాడు. అతని వెనక చరిత్ర భయంక
 రంలే - తండ్రేమో యుద్ధంలో చనిపోయాడు. తల్లెనడో తాగు
 బోతుని పెళ్ళిచేసుకుంది. ఇన్స్టిట్యూట్ లో చేరేదుకని అస్తి కేషన్
 పెట్టాడు కోస్తా, చేర్చుకోడానికేమీ అభ్యంతరం గూడా
 లేదు, మెడల్స్ గూడా వున్నాయతనికి. యితనికి వాళ్ళు తగ్గి
 చేర్చుకోం పొమ్మ గ్గురు విన్నావా! అదీ గమ్మత్తు ఖాళీస్థానం గ్గురు,
 ఈసారి పరీక్షలయ్యేదాకా ఆగలన్నారు. కుర్రాడేమో గాభరా
 పడి పోయాడు, ఆ తాగుబోతు నెధన అదే సమయానికి యింట్లో
 నుంచి గూడా వెళ్ళగొట్టేశాడు. ఒకటే గొడవ. యేం ఫర్వాలేదు
 వాళ్ళు చేర్చుకున్నారే అనుకుని నీపని నువ్వు చేసుకో అని చెప్పా
 కోస్తాతో. చెప్పి నేను డైరెక్టర్ దగ్గరికెళ్ళా - ఆ డైరెక్టర్ సంగతి
 నీకూ తెలుసుగా, చెబుతూంటే, ప్రతిదానికీ పూర్తిగాడుతూనే
 వుంటాడు, చివరికేమీ చెయ్యడు. పట్టణ కమిటీ దగ్గరికి పరుగెత్తితే,
 పరీక్షలయ్యేదాకా ఆగవలసిందే, మధ్యలో మే మాత్రం యే చెయ్య
 గలం? అన్నారు. ఏం? యెందుకు చెయ్యలేరని అడిగా. కోస్తా
 పోస్ట్ కి కన్పాండెన్స్ తో చదువుతూనే వున్నాడు, వెనకేమీ
 బడడన్నా. ఇలాంటి అనామాన్య పరిస్థితుల్లో మంత్రివర్గమే
 యేమిన్నా చెయ్యాలిగాని మావల్ల కాదన్నా వాళ్ళు, మంత్రి
 వర్గానికి రాశా. చేర్చుకోడానికేమీ అభ్యంతరం లేనగాని, అంశమ
 నిర్ణయం డైరెక్టర్ దేనని ఒకాబొచ్చింది, అక్కణ్ణించి మళ్ళీ
 డైరెక్టర్ దగ్గరికెళ్ళా, మంత్రివర్గం రాసిన జవాబు చూశాడు,
 తూటాపాడు; నిజమే, బంగారంలాంటి కుర్రాడికి అనకానం
 యివ్వకపోవడమంత సిగ్గుమాలినదని లేదన్నాడు, ఐనా

ఫలాని పని చెయ్యాలని మంత్రోవర్గం యేవీ నికరంగా తేల్చలేదు కాబట్టి తానేవీ చెయ్యలేనన్నాడు... సరేనమ్మా! యిక రంగం లోకి దిగాననుకో నడూ బిగించి. అదేవిటేదేవిటని సరాసరి నేరుగా మంత్రికే రాశాను వృత్తరం, ఆకుర్రాడికి నేనే చదువు చెప్పాననీ, మంచి తెలివితేటలున్నవాడనీ, అతన్ని చేర్చుకోక పోవడం అన్యాయవనీ అతని వెనక చరిత్ర ఫలానా ఫలానా అనీ... ఇదంతా జరిగింది క్రిందటేడు. ఇక, యిప్పుడు, యివ్వాలి, ఒక వృత్తరం తెచ్చిచ్చింది మా యింట్లోది - కోస్తాని చేర్చుకునేందుకు ఉత్తరువులు పంపామని ఉపమంత్రి రాశాడా వృత్తరం. చూశావా, ఎలీనా, యెంత గొప్ప పని సాధించావో!”

పుఖోవ్ వంక చూచి చిరునవ్వునవ్వింది ఎలీనా : అతన్ని చూస్తేనే ఆశ్చర్యం వేస్తుంది. పుఖోవ్ జబ్బుగా వున్నాడని తెలుసు; యికే జేసినా లాభంలేదనీ, యే గొడవా పెట్టుకోకుండా, వున్న చోట వుంటే యింకో యేడాది బ్రతుకుతాడేమోనీ చెప్పింది వీరా - యే గొడవా పెట్టుకోకుండా వొక్క-క్షణంగూడా వుండ లేదు, ఆ జబ్బున్నవాళ్లకి బాగా నొప్పులొస్తాయనిగూడా చెప్పింది వీరా. నొప్పిగా వున్నదని అనే అన డీ మనిషి, తన జబ్బునిగురించి యితరులకి తెలియనీగూడదనుంటాడు. కోస్తాకి ఇన్ ట్రూట్ లో చేరే దుకవకాశం వచ్చిందని తెలిసి పట్టపగ్గాలేమిండా సంకోషపడి పోతున్నాడు. ‘ఇప్పుడర్థం బోతోంది విస్తవం తెచ్చిన మనుషు లెలాంటివాళ్లో. వీళ్లని చూచేనా బాగుపడగలనా? ఈయన ప్రక్కన నడిస్తే నేచాలు, మంచివాళ్లం ఐపోయ్యామనిపిస్తుంది.’ అనుకుంది ఎలీనా.

“వెళ్తానమ్మా, వెళ్ళి యీ శుభవార్త కోస్తాకి చెప్పొస్తా. అతనూ, అతని స్నేహితుడు, సాన్నికోవ్, యికో గది తీసుకుని వుంటున్నారు. సాన్నికోవ్ గూడా నా దగ్గర చదువుకున్నవాడేలే, మంచివాడు, కోస్తాని తన గదిలోనే వుండిపోమ్మన్నాడు. వాళ్ళ గది లెన్ వీధిలో వుంది. వెళ్లొస్తానమ్మా” అన్నాడు పుఖోవ్.

“లెన్ వీధంటే చాలా దూరంగద, మీరంతదూరం నడవ గలరా? యెందుకు, పోనీ నే వెళ్ళి అతన్నిక్కడికి తీసుకొస్తాను” అన్నది ఎలీనా.

“నువ్వెందుకమ్మా? నేనే వెళ్తాలే, సాన్నికోవ్ నిగూడా చూచొచ్చినట్లుంటుంది. మరి పనికిరాకుండా పోయాననుకుంటున్నావా నేను? లేదమ్మా, ఇలాగే యీడ్చుకొస్తుంటా, చూస్తుండు. నిజంగా, యివ్వాలా వుత్తరం చూస్తే పడేస్తే పడుచు దనం పచ్చినట్లయిందమ్మా నమ్మతావో లేదోగాని. నిజం చెప్పనా, రాసిన వుత్తరం తిప్పి మళ్ళీ ఆ ఇన్స్టిట్యూట్ కే పంపుతారనుకున్నా; సామాన్యంగా అట్లాగే జరుగుతుంటుంది; మొత్తంమీద తెలుసుకున్నారన్నమాట, అదీ విషయం; మొత్తంమీద సాధించావన్నమాట!”

చూపు బాగానే ఆనుతున్నా, కాళ్ళకో తడుముకుంటూ న్నట్లు అతి జాగ్రత్తగా నడవడం ప్రారంభించాడు పుభోవ్. పదడుగులు వేసి, ప్రక్క పాపుల్స్ వస్తువుల చూస్తున్నట్లో, గోడ కంటించిన పాత పోస్టర్లు చదువుకున్నట్లో నిలబడడం. ‘నడవలేకపోతున్నాడనుకుంటా’ అనుకుంది ఎలీనా భయభయంగా. పుభోవ్ చెయ్యి అందుకుంది ఆధారం యిద్దామని.

పుభోవ్ నవ్వాడు : “మళ్ళీ నవయవ్వనం వొచ్చిందమ్మా నాకు—ఫాస్ట్లాగా, వయస్సులోవున్న స్త్రీ చెయ్యిపట్టుకొని నడవడంకో” అన్నాడు.

చాలా హుషారుగావున్నాడు, నవ్వుతూనూ, హాస్యచూడుతూనూ, ముఖం చూచినా అలాగే వుంది పడుచువాడి ముఖంలా.

పుభోవ్ ని వదలిపెట్టి, యింటికి వెళ్తూగూడా, అతన్ని గురించే ఆలోచించింది ఎలీనా. ఇదివర కెప్పుడూ, యింటిదగ్గర కొచ్చేప్పటికి, చేతి గడియారం చూచుకుని, భోజనం చేసి ఇవాన్ బయటి కెళ్లాడా లేదా అనుకుంటూ తారట్లాడడం ప్రారంభించేది ఎలీనా, ఇవ్వాలా సంగతేమరచిపోయింది: రోజూకంటే పెందలకాడే యింటికొస్తున్నా

ననీ, ఇవాన్ యింకా యింట్లోనే వుంటాడనీగూడా తోచలే దావిడకి.

ఈజ్జెచైర్ లో కూర్చున్నాడు ఇవాన్, ప్రతిక చదువు కుంటూ. “మ చిదే, వచ్చావన్నమాట, యివ్వాలిగూడా వొంటరి గానే భోంచెయ్యవలసొస్తుందేమో, ననుకుంటున్నా” అన్నాడు ఎలీనాని చూచి.

ఎలీనా అలాగే నిలబడిపోయింది శిలాప్రతిమలా, ఇవాన్ కి జవాబూ చెప్పలేదు; వంటింట్లోకి వెళ్ళలేదు. ఇవాన్ ఆశ్చర్య పోయాడు.

“ఏమిటి కథ?” అన్నాడు.

అతని కెమరుగుండా, కుర్చీలో కూర్చుని, “యేమీ లేదు... మీతో మాట్లాడాలని. ఎక్కడికీ వెళ్ళకుండా యింట్లోనే వున్నాను, బ్రదికించారు. చాలా రోజులుంచి చెబుదామనుకుంటున్నాను; ఏరోజు కారోజు రేపు రేపనుకూడా వస్తున్నా... మన మిక కలిసి వుండలేం. కోప్పడకండి... మీరూ అలాగే అనుకుంటున్నారు, అందులో సందేహం లేదు. చాలా రోజులుంచి సందేహిస్తున్నా నేను - షూరాని చూచి - ఇక సందేహించి లాభం లేదునుకున్నా.” అన్నది ఎలీనా తొణక్కుండా, ఔణక్కుండా. గొంతు గద్గదమైంది యింతవరకూ మాట్లాడింతర్వాత; మళ్ళీ నిభాయించుకుని, “ఇదంతా మోత బాధాకరమో నాకూ తెలుసు, నేనూ బాధపడ్డాను; కాని యేం జేస్తాం, తప్పక. ఇక నావల్ల కాదు మీతో కలిసివుండడం. ఒక వేళున్నా, అది రుజుప్రవర్తన కాదు; మోసం అన్నది.

ఎలీనా వూరికే అలా అంటూం దనుకున్నాడు ఇవాన్. మనిషి కాస్త బాలెన్స్ తప్పిందనీ, కోపంవచ్చినప్పుడు ఒళ్లు తెలియ కుండా మాట్లాడుతుందనీ అనుకునేవాడు అప్పుడప్పుడూ. తాను గూడా కేకలేస్తే తగ్గుతుందనుకున్నాడు. అనవసరంగా నలుగురికీ తెలిసేట్లు పోట్లాడుకోడం మంచిదికాదని చెప్పింది ఎలీనా; ఒకళ్ళ నొకళ్ళు అర్థంచేసుకుని, స్నేహితుల్లా విడిపోవడం మంచిదన్నది.

ఇద్దరూ లేచి భోంచేశారు, మాట్లాడకుండా; ఆఫీసు కివ్వాలనే శయ్యననీ, యింట్లోనే కూర్చుని బ్రెయిన్ షథ్ ప్లీగురించి ఆలోచిస్తాననీ అన్నాడు ఇవాన్. ఎలీనా వెళ్ళిపోయింది. కూర్చుని జరిగిందాన్నిగురించి ఆలోచించాడు. బహుశా ఎలీనా యింకెవరినో ప్రేమిస్తోంది, లేకుంటే ఎలా మాట్లాడ దనుకున్నాడు. ఈ మధ్య కొన్ని వారాలుంచీ సర్కిల్ యింటికి రావడంలేదు; వుండడంలేదు. 'ఒల్లోడ్స్ కాదుగదా? ఎలీనాకో బాగా స్వశాంతంగా కూడా వుంటాడు. మాస్కోలో యెండరో కొందరు ఆడవాళ్ళింటికి వుంటాలంటి వాడికి కనీసం, అందుకు సందేహం లేదు. నేను చాలా మంచి వాణ్ణి, అదన్నీ సమ్మతాను, అసలు చిక్కదీ. తనలోతా సదేహగా నవ్వుకుంటుందనుకుంటూ ఎలీనా నన్ను చూచి.'

ఎలీనా ఆలస్యంగా వచ్చింది యింటికి. వచ్చేసరకూ కాచు కూర్చున్నాడు ఇవాన్, రాగానే శల్యపరీక్ష చేస్తున్నట్లు చూశాడు ఆవిడనంక; ఆచూపు తెప్పించుకుంది ఎలీనా. 'సరాసరి వాడిదగ్గర్నుంచే వస్తోందేమో' అనుకున్నాడు ఇవాన్. పాడుకోట్లు పోడవామని అసిపించిందిగాని, తమాయింతుకున్నాడు. ఆవిడ చెప్పినమాట నిజమే, నలుగురికీ వెల్లెస్ట్టు తగాదా పెట్టుకుని ప్రయోజనం లేదు.

"ఇంకెంతైనా ప్రేమిస్తున్నావా నువ్వు ఎలీనా?" అనడిగాడు, నెమ్మదిగానే, గోము చేస్తున్నట్లు.

కోక తొక్కిన తామలా లేచిందానిడ.

"అదంతా మీ కెందుకు? అసలా ప్రస క్కెందుకూ యిప్పుడు...మీకో కాపురం చెయ్యలేనని వున్నమాట చెప్పాను. చెయ్యాలనే ప్రయత్నం చేశాను, నావల్ల కాలేదు...యిదంతా యెవరి మూలానో అని అనుకోడ పొ పాటు...నేను కాపురం చెయ్యలేనికనీ కో; అంజే, అర్థమైందా?"

"ఎందు కనవసరంగా అలా రెచ్చిపోతావ్? ఇదేమీ ఆషామాషీ వ్యవహారం కాదుగా, రేపు మాట్లాడుకుందాంలే

యివ్యాప్తి కిక కట్టిపెట్టు, చాలు. ఇద్దరవూఁ గొంతు చించుకుంటే ప్రయోజనం యేంవుంటుందిగనక.”

మళ్ళీ టేబుల్ మీద కాగితాలు పరచి, వాటిమీదికి వంగి, భవిష్యత్కర్తవ్యం యేమిటో ఆలోచించడం ప్రారంభించాడు. ఎలీనా కేవడో ప్రియు డున్నాడనేవిషయాన్ని గురించి యికతని కేమీ సందేహం లేదు. ‘పచ్చి భోగందానిలాగా తయారైంది. అందులో సందేహమేవీ లేదు. ఇంతకీ కావాలని పెళ్ళిచేసుకున్నది నేను, యెవరో అని యేమిటీ లాభం? అసలు లోకవే అలావుంది - పిల్లల పెంకవే యంతబాగా యేడ్చింది, ఒక నీనీ, నియమవ్రాఁ అంటూ లేకుండాపోయింది. వాళ్ళకీ యేవీ లోచదు - పట్టణమేమో దూరం, అక్కడి కెచ్చినా మనస్సుని ఆస్టడపరచేవేమీ వుండవు. ఫ్రాన్స్ భార్య బాగానే వుంటుందే మరి, యెప్పుడూ ఆ యిల్లూ, పిల్లలూ, తనూ - అంతే; యింకోగొడవే పట్టె చుకోదు. అంటే వొకటుంది : ఫ్రాన్స్ భార్య బాధ్యత తెలిసిన మిషి; వీళ్ళ లాగా చౌకబారు సీతాకోకచికి గాదు. ఇంతకీ యదంతా నా దురదృష్టం ... ఏనా విడాకు లివ్వగూడదు, తేలికైపోతాం. ఒక కూతురుగూడా వుంది; షూరాని తండ్రిలేదానిగా ఎట్లా చెయ్యను? నావల్లగాదు ...’

లేచి; షూరా పండుకుని నిద్రపోతున్న గదిలో కెళ్ళాడు. చాలాసేపు అలాగే ఆ నిద్రపోతున్న కూతువంక చూస్తూ, మొఖాన పట్టి, దవడలమీదుగా కిందికి కానుతూన్న చెమటని తుడుచుకు టూ నిలబడిపోయాడు; బిగ్గరగా ఊపిరి పీల్చాడు. ‘చచ్చినా తీసుకుపోనివ్వను నా కూతుర్ని.’

తెల్లవాళ్ళూ మేలుకునే వున్నాడు, కంటిమీద కునుకులేదు. ప్రొద్దున్నే లేచి,

“ఎలీనా, నీయిష్టం వచ్చినట్లుండు, నా కేవీ అధ్యంతరం లేదు. విడాకుల మాటమాత్రం యెత్తనద్దు; షూరాసంగతి మరిచి పోగూడదు మనం” అన్నాడు భార్యతో.

తానుగూడా యెప్పుడూ షూరాగురించే ఆలోచిస్తూ వుంటాననీ, ఇవాన్ యిష్టంవొచ్చినప్పుడల్లా షూరాని చూడడచ్చుననీ, కావాలంటే చెప్పినప్పుడల్లా తానే తీసుకువచ్చి, షూరాని చూపించినెళ్లాననీ, ఫాక్టరీ దరదాపుల్లోనే ఒక గది తీసుకు వుంటాననీ, స్కూల్లో వుద్యోగం మానననీ చెప్పింది ఎలీనా.

ఇవా నేమీ మాట్లాడ లేదు. కాని ఆవాళల్లా ఎలీనా మాటలు తప్పితే యింకొక విషయమే ఆలోచించ లేకపోయాడు. 'అసలు యెలీనా బుర్రే చెడిపోయిందనుకుంటూ, వాణ్ణి వదలిపెట్టాలంటేనే గడ గడ వణకిపోతూంది. ఛ, ఎంత అపవా దెంత అపవాదు ! ఇంకా తలెత్తుకు తిరగ్గలనా. డై రెక్టర్ భార్య ప్రేమికుడి గదిలో నివాసమా? పట్టణవంతా హెకిలి చెయ్యదూ, మాస్కోలోవాళ్ళ కిలాంతివంటే అసలు పొడగూడా గిట్టదు.'

మంచి చెడ్డో ఆవిడకి తెలియజెప్పాలని చూశాడు ; " యిదిగో నా చిన్నప్పుడంటే అది వేరు. వయస్సులో వున్నవాళ్లు పోస్టాఫీసు కెళ్ళొచ్చి నల్లెళ్ళొచ్చేవాళ్ళు పెళ్ళిళ్ళ రెజిస్ట్రేషన్ ఆఫీసుకి—ఇవ్వాళ పెళ్ళి, రేపు విడాకులూ అన్నట్లుండేది. ఇప్పుడలా కాదుగా. శాసనాలు మారాయి. అప్పటిలాగానే యిప్పుడూ చెయ్యాలంటే కుదరదు. జనంగూడా వొప్పుకోరు ; యిలాంటమ్మాయి స్కూల్ టీచర్ గా యెలా పనికొస్తుందంటారు. సరే యిక నా కొచ్చే కష్టనష్టాల సంగతి చెప్పనే అక్కర లేదు—పార్టీ సభ్యుణ్ణి, ఒక పెద్ద సంస్థకి డై రెక్టర్ని. ప్రేమసంగ తెలావున్నా, యీవిషయాలన్నీ ఆలోచించాలి నువ్వుగూడా."

ఎలీనా మాట్లాడ లేదు.

మర్నాడుగూడా ఆ విషయం యెత్తలేదు ఎలీనా. ఒక వారం రోజులు గడిచాయి. ఇవాన్ కాత్త స్థిమితిపడ్డాడు : 'తానుగూడా సబబూ బే సబబూ ఆలోచించినట్లుంది; యేదో నియమాల్నూ, సరిహద్దులూ వుండాలనే అనుకున్నట్లుంది...' ఆవిడంటే కాత్తజాగ్రత్తగా మసలుకున్నాడు, ప్రశ్న లడగడం మానేశాడు, సాధ్యమైనంతవరకు

ఆవిడకు విసుగు కలిగించకుండా దూరం దూరంగా వున్నాడు. 'ఏమో, యిద్దరవూఁ యిలాగే కాలం వెళ్ళబుచ్చగలమేమో. పెద్ద ప్రమాదంమాత్రంవేఁ జరిగింది. నా వుద్యోగం నాకుండనే వుంది, నేనంటే అందరికీ నమ్మకవూఁ వుంది; అందులో సందేహం లేదు. మొత్తంమీద నా కీ ప్రేమవ్యవహారాలంటే అంత గిట్టిదు. షూరా అంటేమట్టకు అపరిమితమైన యిష్టావుంది నాకు; అమ్మాయిగూడా నేనంటే అట్లాగే వుంటుంది. ఎలాగైతేనేఁ అసవాదులు పుట్టకుండా వుంటే, అంతే చాలు. ఎన్ని కటుబాళ్లో జరగడంలేదు యిలాంటి ఛండాలప్పనులు, వాళ్ళంతా వీనినిబడుతున్నానుగనుకనా. ఈ సవలా రచయితల్ని బలేబాగా విమర్శించాడు డిమిట్రీ; అట్లాగే విమర్శించాలి-మనం యిప్పుడు చరిత్రాత్మకకాలంలో వున్నాం, యిలాంటి తప్పుడుసనుల్లో వేలుపెట్టరు మంచివాళ్లు ... మంచిపనిచేశాడు డిమిట్రీ; బ్రహ్మచారిగానే వుండిపోయాడు. ఇలాంటి చీకూ చింతా యేమీవుండ వతనికి. అసలు డిమిట్రీ చాలా మంచివాడు, బ్రెయిన్ పథకాన్నిగురించి అతను చెప్పిందంతా కరెక్టే - ఎట్లాగైనా దీని కంతకీ మాస్కో ఒప్పుకోవాలి - ఐనా అదంతా వాళ్ళయిష్టం; యిష్టంవచ్చి నట్టు చేసుకుంటారు ...'

ఇవాన్ కి మనఃస్థిమితం యేర్పడిందో లేదో, ఎలీనా వచ్చి, "ఒక గది చూచుకున్నాను - తాత్కాలికంగానే, వేసవికాలం దాకా, - ఫెటో రెంకో గడే తీసుకున్నా; అతను బ్రెయినింగ్ కెళ్ళి పోతున్నాడు. ఆదివారంనాడు, అంతా సద్గుణి వెళ్ళిపోతా" అన్నది.

ఇకేం చెప్పినా వినదని తేలిపోయింది ఇవాన్ కి : పోట్లాడ్డఁ నెందుకు ? అనవసరంగా తేలిక పడడం తప్పితే, పోట్లాట ప్లేకపోతేనే యిలావుంది; యింకా యెందుకు కొత్త తదిగాలు కొనుక్క తెచ్చు కోవడం...

"నీయిష్టంవొచ్చినట్టే కానీ" అన్నాడు నెమ్మదిగా.

ఆవేశ సాయాత్రమే ఖాళీచేసింది ఎలీనా. సాయాత్రం ఇవాన్ యింటికొచ్చేప్పటికి యిల్లంతా బావురుమంటోంది, యిదివరకటి

లాగానే యెక్కడి వస్తు వక్కడే వున్నప్పటికీ ఆ గదిలోనుంచి యీ గదిలోకి, యీ గదిలోనుంచి ఆ గదిలోకి కాలుగాన పిల్లిలా తిరిగిండు అటూ అటూ వున్న వస్తువులు చూస్తూ 'గమ్మత్తుగా వుంటే, యేమీ పట్టకెళ్ళలే దెందుకని? ఆ కొయ్యపెట్టె అంటే చాలా యిష్టం కూడాను, మాస్కోనుంచి పట్టుకొచ్చాను. తనకోసం వని, అదీ పట్టకెళ్ళలేదే...' భోనాల గదిలో షూరా ఆటబొమ్మొకటి పడుది పరిగిపోయి. పట్టకెళ్ళడం మరచిపోయాారా? లేక, ఎలీనా యిలా గిరాకుని వెళ్లిపోయిందా?

వంగుని, బొమ్మ తీసుకున్నాడు. యికిది భరించలే ననిపించింద తనికి. ఇంకా స్వేచ్ఛంటే యేడుపు పొద్దుకొచ్చేట్లుంది. 'ఛీ, యిదేం బాగాలేదు. యిలా జరక్కుండా వుండొచ్చింది. . . లీనాకి ప్రేమను కున్నాను నేనంటే, మొన్నటి సంవత్సరాదినాడేగా బ్రెయిన్తో అన్నాను: "ఎలీనా అంతటి భార్య దొరకడం నా అస్పష్టం" అని. ఇకొకళ్ళ హృదయం తెలుసుకోవడం నంటే మాటలుగాదు; అందులో సందేహమేమీలేదు. ఇల్లంతా బావుకుమ టోంది. షూరా లేదు. ఎక్కడికన్నా వెళ్ళి ఓడ్డా తాగితే బావుండును ?

పనిమనిషి, గ్రూపా, ప్రే పట్టకొచ్చింది టీ, రొట్టె పెట్టుకుని. వెంటనే చేతిలో వున్న బొమ్మ దాచేశాడు, ఇనాన్. 'తమాయించు కోవాలి, లేకపోతే లాభం లేదు. యింతకంటే కష్టాలుపడ్డవాళ్ళు లేరూ. ఎగోరోవ్ భార్య కాలంచేసింది, ఏనా పనిలో నిమగ్నమై బ్రదుకడంలా. నాకు ఫాక్టరీవుంది; అదే నా సర్వస్వం, సొకొలావ స్కీని యిష్టంవచ్చినట్టు వాక్కోవను, నాకే ఫర్వాలేదు. మాస్కోకి నమ్మకం నేనంటేనే, ఆతనంటే యేవుంది. ఎన్ని చెప్పినా అతని పలుకు బడే ఆలాంటిది, టాప్సెడ్లోలాగా... మొన్న మధ్య జైల్లోనన్నాడు మీకు మాస్కోకు ట్రాన్స్ఫర్మొస్తుందని. అదీను చిదే. ఇక్కడంటే ఒక్క-ఫాక్టరీ పనే చూస్తున్నా; కేంద్రంగాకెళ్తే యీ నా అనుభవం యింకా అనేక ఫాక్టరీల కుపయోగిస్తుంది లేక, జైల్లోనే యిదంతా

కల్పించాడా? అతని కేమవసరం?... బ్రెయిన్ పథకాన్నిగురిం
చేచంటుందో మంత్రవర్గం?

ఆలోచనా ప్రవాహం ఆగిపోయింది; టేబుల్ బాగుచెయ్యనా
అనడిగింది పనిమనిషి, “అవసరంలేదు, టీ యిక్కడే పెట్టు, యింకా
చాలాసేపు పనిచేసుకోవాలి, దాహవేస్తుందేమో” అన్నాడు
ఇవాన్.

కొత్తగదిలో అన్నీ సర్దుకుంది ఎలీనా. పెందలకాడే నిద్ర
పోయింది. ఐనా మర్నాడు లేచి, స్కూలు కెళ్లానుకునేప్పటికి,
అప్పటికే బాగా ప్రొద్దెక్కిపోయింది. లేచి, గబగబా, గుడ్డలు
మాక్కుకుంటూ, రాత్రి పండుకునేప్పటికి పదకొండయ్యింది.
యిప్పుడు చూస్తే, యెరిమిదయ్యింది; యింకా నిద్రబద్ధకం వదలే
దేమిటి? అనుకుంది. బాగా ఆ సిఫోయి నట్లనిపించింది, క్రితం
రోజుల్లా కట్టెలుకొట్టినట్లా, ముళ్ళెం మెళ్ళు పైగా నడిచొచ్చి
నట్లూనూ.

‘యెలా జరిందో తలుచుకు టే ఆశ్చర్యంగా వుంది. అర్థం
కావడంలేదు. అన్నరోజులట్లా యీడ్చిక్కి, ఒక్కసారి బద్దలయింది.
పుఖోన్కో స్కూలుకుంచి బయల్దేరాను, ఆయన్తోకలిసి కోస్తా
గదికోసం వెదికాను, యింటికెళ్లాను; యేమీ అందామనిగూడా
అనుకోలేను... ఆశ్చర్యమే మ.’

స్కూలు కాల్యాపకాతుండేమోనని గబగబా నడుస్తూ
గబుక్కున నవ్వుకుంది : “ఎవ్వంకా చిన్నదానివి. నీ కర్థంగాదు”
అన్నాడు డిమిట్రీ. తర్వాత, తానూ చాలా పెద్దదైంది. సుఖం
పోగొట్టుకు దిగాని మోకరించలేదు, లొంగలేదు; తన అంతరాత్మ
చెప్పినట్లు నడచుకుంది. ‘నన్నతను ప్రేమించడంలేదు. అసహ్యించు
కుంటాడు గూడానేమో నా ప్రేమని తీసికెళ్ళి రుద్దబోయానని.
అసహించుకోనీ. ఎన్ని చెప్పినా, నాకు సాయంజేపిందతను, నా బరువు
దింపిందతను. అతన్నిగురించి ఆలోచిస్తేనే చాలు, హాయిగా
ఉంటుంది.

“ఎలీనా!”

వీరా, స్కూలుబయట నుంచొని చూస్తోంది ఎలీనాకోసం.

“ఎలా వున్నావోనని గాభరాపడ్డాను. రెండుసార్లు చూచా
మీ యింట్లోకి, రెండుసార్లు యింట్లోలేవు. ఫర్వాలేదన్నమాట,
నువ్వు నవ్వుతూరావడం చూశా లే. ఫర్వాలేదన్నమాట.”

“నా ఎడ్జస్ మారింది వీరా. ఫెడోరెంకో గదిలో వుంటున్నా
యిప్పుడు, బ్లాక్ జి. లో. నువ్వెరుగుదు వనుకుంటానే వాళ్ళని.
అతని భార్య చెప్పింది నువ్వావిడక వైద్యంచేశావని.”

మెటనే అంతా బిగ్ మైపోయింది వీరాకి, యెంతో ఆప్యాయం
చూపింది. పర్మనెంట్ గా గది దొరికేవరకూ తనకోపాటే
వుండమని బలవంతం చేసింది ఎలీనాని.

“మాయింకో స్టేనే మంచిది నువ్వు. పెద్ద గదివుందిగా,
మనం యిద్దరం పంచుకుందాం; స్కూలుకుగూడా దగ్గరగావుంటుంది.
ఫెడోరెంకో భార్య నెరుగుచున్నాగా నేను, షూరాని ఆవిడ కప్పగిం
చడం మంచిదిగాదు; డబ్బుచూచి వొప్పుకుందేమో ఆవిడ.
మాయింకో స్క్రక్కనే ఒక మంచి ముసలమ్మంది, నాస్త్రా అంటారే
ఆవిడ, డాక్టర్ గొరొభోవ్ కి అసిస్టెంట్ గా పనిచేస్తుంది. ఆవిడ
చూస్తూంటుంది లే షూరాని నువ్వు లేనప్పుడు. తప్పదు, నువ్వు రావా
ల్సిందే. ఇవ్వాలరా త్రికే మారుద్దాం గది.”

ఫిబ్రవరి రోజులు, చలిచలిగా వుంది. ఏదో పూర్వం కన్పిస్తు
న్నాడు నెచ్చనెచ్చగా. క్లాస్ రూమ్ లో కెప్పింది ఎలీనా. క్లాసంతా
గల్లంతు గల్లంతుగా వుంది కొళ్ళగుడిసెలా. నల్లబల్లమీద సీమసున్నం
అక్షరాలు మెరుస్తున్నాయి డపడి; సూర్య రణాలు అటలాడుతున్నాయి
నల్లబల్లమీద. ‘ఇక నసంతం వచ్చేస్తుంది’ అనుకుంది ఎలీనా.

ఆవా శతహుమాయా పడితర్వాత, పుఖోవ్ మంచం పట్టవలసాల్సింది. గుండెదడ ఆవాళ రాత్రే హెచ్చిందికాని, నాదెజాకి చెప్పుకు డా దాచాడు; అలసిపోయాననీ, సాలి వచ్చిందనీ, అందుకని వొకటి రెండు రోజులు నిశాంతి తీసుకుంటాననీ మాత్రం చెప్పాడు. డాక్టర్ వీరానీ, తర్వాత డొరొఫోవ్నీ పిలిపి చింది నాదెజా. ఆ హోమియోపతి డాక్టర్చిచ్చిన మాత్రలు మింగమని భర్తని బలవంతపెట్టింది, వంటినిండా దుష్ప్లు కప్పింది, కాస్త వూపిరాడినప్పడల్లా దీర్ఘ నిశ్వాసాలు వదిలింది; పుఖోవేమో తనని తానే తిట్టుకున్నాడు. యెలాగోలా ప్రయత్నించిలేది తిరగ లేక పోతున్నానే అని.

వస్తూ, వస్తూ ఒలోడ్యా పట్టుకొచ్చాడు వార్త : ఇవాన్ భార్య ఇవాన్ని వదిలిపెట్టేసిందనీ; అదీ నవ్వుతూ జేరవేశాడు - గమ్మత్తుగాలేదూ మరి ! పుఖోవ్ సంకోషించాడు; ఒలోడ్యా యేం వ్యాఖ్యానంచేశాడో గూడ వినలేదు ఆ సంకోషంలో.

తర్వాత భార్యతో అన్నాడు పుఖోవ్ : “మంచిపనే చేసిందిలే ఎలీనా. అసలతనో యింతకాలం కాపురం యెట్లా చేస్తోందా అనుకున్నాన్నేను. నే నావిణ్ణి బాగాయెరుగుచును, రెండేళ్లు పని జేశాం యిద్దరం కలిసి, యే-చే-నాసరే మనస్ఫూర్తిగా జేస్తుంది, పిల్లలకూడా బాగా యిష్టం ఆనిడలే. “ఎలీనా మాస్టారు నాయం జేశారు నాకు” అని స్కూలు పిల్లలనడం చాలానాల్లు విన్నాన్నేను. ఇక ఇవానంటావ్ - పొతి అధికార దర్పమనుకో అతిందంతా. అలాటి మనుషులమూలన యెంతమంది బాధపడుతున్నారని, ఏనా వాళ్ళకేం తెక్క? ఎప్పుడైనా, యెవరి బ్రతుకన్నా బైటపడి ఉద్యోగం పూడినా, ఒకడికి పదిమంది తయారౌతా రలాంటివాళ్లు,

వర్షం కురిపింతర్వాత లేచే పుట్టగొడుగుల్లా ... మొన్నే ఎలీనాని కలుసుకుంది నేను, ఆ కాస్త్ర్యా పుత్తరం వచ్చినప్పుడే, నాతో యేవీఁ చెప్పలేదు ఎలీనా ... మంచిపనే చేసిందిలే...యెంత సంకోషంగా వుందని. ”

సోన్యా గదిలోకి వెళ్ళాడు ఒలోడ్వ్యా. వెళ్ళి, “ఇవాన్ భార్యని యెరుగుదువా నువ్వు” అనడిగాడు.

“తెలియదే, అంటే నాన్నగారిని చూడ్డానికి చాలాసార్లు వస్తూనే వుండేదిగాని, నేనెప్పుడూ పెద్దగా మాట్లాడలా. నువ్వెరుగుదువా?”

“కొద్దిగా పరిచయం వుందిలే. ఇవాన్ బొమ్మ ప్రాశానుగా నేను. మాస్కోలో చాలామందిని చూశాను ఆవిడలాంటివాళ్ళని. అదేవిటో, నాన్న యెవన్నిచూచినా నెత్తిపెట్టుకుంటారు. ఆడవాళ్ళందరూ విప్లవం రోజుల్లోలాగానే వున్నారనుకుంటాడనుకుంటా ఆయన; యీ రోజులే వేరు, సినిమా ప్రామ్యూసర్లు, జెనరల్స్ లేకపోతే యీ ఇవాన్లాంటి ఫాక్టరీ డైరెక్టర్లు కనబడితే చాలు, ఆడవాళ్ళెగిరి గంతేసి పెళ్ళిచేసుకుంటారు. ఆవిడ ఇవాన్ని వలెపెట్టేసిందని సంకోషంగావు ది నాన్నకి.”

“నువ్వెక్కడ సంపాదించా వీవార్త?”

“అ దగూ చెప్పుకుంటున్నాను చెవులు చిలులుపడేట్టు. ఇద్దరూ వొకటే వాళ్లు వొకళ్ళ గొప్పాతేదు, యింకొకళ్లు తక్కువా కాదు; కాదూ?”

“చెప్పాగా ఆవిణ్ణిగురించి నాకేవీఁ తెలియదని ఆయన్నీ యెరగను గాగా రకరకాలుగా చెప్పుకుంటా రాయన్నిగురించి; అతనికి చొర వలేదంటాడు సావ్ చెంకో. నాన్న చెప్పేదే నిజంవనుకుంటా.”

“ఐతే, నీకూ సంకోషనే నన్నమాట.”

“పూరికే విసిగించబాక నన్ను. వ్యాన్స్కో యెన్వన్నీ యెర గనురాబాబూ అని మొత్తుకుంటిని, మళ్ళీ అడుగుతావెందుకు? ఆవిడ మంచిదని నాన్నంటున్నారంటే అది చాలునాకు. కాకపోతే

విడాకులంటే తలనొప్పేననుకో నాకు—అపవాదులు, చెప్పు కొరికొక్కటాటూ, ప్రకల్పం కటనలూ, కోర్టుల్లో కేసులూ. పూర్వం సహజ గానే వుండేదేమోనని ఈ విడాకులంటే అప్పుడు మాత్రం సిగ్గుచేటే, పెళ్ళిచేసుకు తర్వాతగూడా చిన్నపిల్లలు కాదుగా, పెళ్ళి చేసుకునేముందే జాగ్రత్తగా గంపెడన్ని సావకాశాలండే యీ రోజుల్లో ఆలోచించుకోడానికి.”

“ఔనాను, ఆలోచించుకోడానికి, విమర్శించుకోడానికి, నిపుణుల సలహా లడగడానికి! ... కాదూ?” అంటూ పగలబడి నవ్వాడు ఒలోడ్యా.

“ఎందుకట్లా నవ్వుతావ్, యిందులో నవ్వాల్సిదే వుందని? సరేగాని. నాన్నెలా వున్నారు?”

“బాగానే వున్నారనుకుంటా. ఇవాన్ భార్య గురించి చెప్పి నప్పుడు యెగిరి గంతేస్తే.”

“అదే ఆయన్ని నాశన చేస్తోంది. ఎవరో స్కూలు పిల్లలు సమావేశం జరుపుకుంటున్నారట, అందుకని మూడురోజులు నడిచెళ్ళాడు లెన్ వీధికి, దగ్గరా దావా అని, వాళ్ళందర్నీ కలుసుకుని మాట్లాడాలనట. అమ్మకి ధైర్యం చెప్పేదాన్ని నేను పర్వాలేదు లేమ్మా, అలా హుషారుగావుంటేనే మంచిదాయనకని. ఇప్పుడు తెలిస్తోంది ఆవిడన్నదే నిజమని. ఏమైనాసరే, యికాయన్నలా వదలిపెట్టడానికి వీలేదు”.

నవ్వుడం మానాడు ఒలోడ్యా.

“నువ్వుచెప్పి దొప్పకోను నేను. అందని లాంటివాడుకాదు నాన్న, ఆయన యీ తరంవాడు కాదు. కాస్త పనెక్కువ చేస్తే చాలు, కన్నుమూసి తెరిచేప్పటికి మంచంపడతా రోజుల్లో. ఈ ముసలివాళ్ళు వేరు, వీళ్ళకి త బలం యెక్కడిదా అని ఆశ్చర్యపోతూంటాన్నేను అప్పుడప్పుడూ ... నిజవే, భయంకర వేననుకో, నాన్నని తలచుకున్నప్పుడల్లా నాకు భయంవేస్తుంది; నవ్వుతూ వుంటాను కాబట్టి నాన్న గురించి నాకేమీ పట్టడం లేదనుకుంటా

వేమోగాని నువ్వు. మనం యేవీ చెయ్యలేం సోన్యా - ఆయనిష్టం వచ్చినట్టు బ్రదికాడు; అలాగే చనిపోతాడు.”

ఒలోడ్యా బయటికెళ్లిపోయాడు. తల్లి నిద్రపోయింది (పాపం రాత్రి తెల్లవారూ విచారస్థా కూర్చుంది); వెచ్చి, నాన్నేం చేస్తున్నారోనని చూచింది సోన్యా; చదువుకుంటున్నాడు. నాన్నో మాట్లాడవలసిందేనని నిర్ణయించుకుంది సోన్యా.

చాలా రోజుల్నుంచి తయారైతేంది యీ సంభాషణకని; తల్లింటే ప్రధానంగా ఆరోగ్యాన్ని గురించే మాట్లాడుతుంది కాబట్టి నచ్చజెప్పలేకపోతూం దాచునకి. ఆవిడ చెప్పిందంతా రెండుమూడు హాస్యపు మాటల్తో కొట్టేసి, మళ్ళీ తనదానిని తాను వెల్లాడు. వొట్టి కుర్రతనంగా వుంది ఆమెన వ్యవహారమంతా. తన శక్తంతా ఒక డబ్బనుమంచి పిల్లలకోసమని ధారపోస్తున్నాడు. టీచర్ గా తన అనుభవాన్ని హ్యూమరాపంలో వ్రాయమని రెండు మూడుసార్లకి గారు పై వాళ్ళు. ఇట్లోనుంచి కదలకుండానే కూర్చుని వ్రాసేవని; అదీ కష్టమైతే కూర్చుని, తనకు జెబితే తానే వ్రాసిపెట్టేది. యేదో పదిమంది కుర్రవాళ్ళతో మాట్లాడేందుకని యిక్కణ్ణించి లెన్ వీధి దాకా నడచినెళ్లి వచ్చేకంటే తేల్చికై నపనే యిది.

అదే చెప్పింది సోన్యా తండ్రికి వణకేకంతో.

శ్రద్ధగా విన్నాడు ఫుఫోవ్; తాను చెప్పిందంతా అంగీకరిస్తున్నాడనిపించింది గూడాను సోన్యా కొక క్షణంపాటు; కాని ఆ మాటలు వింటూంటే నిలువెల్లా దహించుకుపోతున్నట్లనిపించింది ఫుఫోవ్ కి; చివరిదాకా వినేందుగూడా అతిప్రయత్నం చెయ్యవలసి వచ్చింది నిజానికి.

‘యేవీటీ, మరీ యిత అపరిచితలాగా మాట్లాడుతుంది’ అనుకున్నాడు ఫుఫోవ్. ‘చెన్నిషెవ్, సాన్నికోవ్’ సాచ్ చెంకో— అందరూ అర్థం చేసుకుంటారు నన్ను. అంతేత వయసులో తార తమ్యంవల్లవచ్చిన చిక్కకాదిది. ఇంటిదగ్గరే వుండమనీ, గడప దాటొద్దనీ నాదెజాగూడా చెబుది నాకు; కాని వెళ్లి కుర్రాళ్ళని

కలుసుకోవద్దనీ, వాళ్ళతో మాట్లాడవద్దనీ చచ్చినా చెప్పదు; అలా వెళ్ళడమూ, మాట్లాడడమూ అవసరమని తెలుసుకాబట్టి. వాళ్ళందరూ నాదగ్గర చదువుకున్నవాళ్లు; అంతకాలం కలిసి మెలసి వున్నవాళ్ళం. నాదెజా వాదించలేదు, వాదించడాని కేమీలేదుకాబట్టి; నేను బ్రదక నేమోనని భయం; అంతే. నాకూ భయమే నేను కాస్తా గుటుక్కుమంటే యీ ముసల్ది వొంటరిగా యెలా బ్రదుకుతుందా అని. ఈ సోన్యా అలా కాదు; నాదంతా కుర్రతనమసట వుద్దేశం; అదే అంది—“కుర్రతనం”. నాకంటే పెద్దదైనట్టు మాట్లాడుతుంది. అలా యెందుకంటుందో అర్థంకాదు?’

అదే అన్నాడు చివరికి : నువ్వనేదేనిటో అర్థంకావడంలేదు సోన్యా, నాకు. దీనికంటే అది గొప్పదంటావు నువ్వు; యెలా కొలుస్తావా గొప్పని? నిజవే, ఆ వ్యాసాలు వ్రాసువలసిందే, చాలాసార్లనుకున్నాను గూడాను వ్రాద్దామని, నోట్స్ గూడా తీసుకున్నాను. కాని, దానర్థం నా కుర్రాళ్ళతో వెళ్ళి మాట్లాడగూడదనెక్కడుంది? నువ్వే ఆలోచించు, వాళ్ళందరూ తండ్రుల్లేని పిల్లలు, చెర్ని షెవ్ కనలు తల్లిగూడా లేదు పాపం. ఇప్పుడంటే నీకాళ్ళమీద నువ్వు నిలదొక్కుకున్నావుగాని, గుర్తు తెచ్చుకో నా సలహాకోసం వని పరుగెత్తుకొచ్చేదానివి గదూ నువ్వు? నీకుమాత్రం తెలియదటమ్మా, బ్రదకవలసినవాళ్లు వాళ్లు; మనం యివ్వాల ప్రారంభించింది రేపు పూర్తిచెయ్యవలసినవాళ్ళు వాళ్లు. వాళ్ళని వొడలిపెట్టమంటావు నువు యెలాగమ్మా?” అని.

“అది గడ్డుసమస్యకాదని నేనూ అనడంలేదు నాన్నా. కాని వొంటరిగా మనం వొక్కళ్ళమూ ఏం జెయ్యగలం అంటున్నా; అంతే. ఈ సమస్యల్ని పరిష్కరించాలంటే ప్రభుత్వం పూనుకోవాలి. ఇవ్వాల నువ్వు చెర్ని షెవ్ కి సాయంజేస్తావనుకో, నువ్వు రేపు లేకపోతే యేం జేస్తాడు, రేప్రాద్దాన్నే యింకో చెడ్డమనిషి మాటల్లో పడిపోగూడదూ? వ్యాసం అవసరం కాబట్టి ఆ సంగతెత్తాను. ఆడ పిల్లలకీ, మగపిల్లలకీ ప్రత్యేకం ప్రత్యేకంగా స్కూళ్లు పెట్టడం మంచిది

కాదని చెప్పడానికి కొన్ని కారణాలున్నాయన్నావు నువ్వు. ఆ విషయాన్ని గురించే, 'లిట్ గెజెట్' పత్రికలో వాదోపవాదాలు జరుగుతున్నాయి. మీ అభిప్రాయాలుగూడా మీరు వ్రాస్తే, చెప్పకోదగ్గ లాభం జరుగుతుంది దానివల్ల, యీ పన్నెండుమంది కుర్రాళ్ళాటి వాళ్ళకి లక్షలమందికి లాభం కలుగుతుంది. దానికిబదులు సెరోజా తల్లిగారు మాట్లాడానికి, పదార్థ విజ్ఞానశాస్త్రాన్ని గురించి మీమాతా మాట్లాడానికి వెచ్చిస్తూంటిరా. మీ మిగిలిన శక్తి ధాన్యాలని తీసి, నిజంగానే నాన్నగారూ, యిదంతా నిరర్థకం, మీరు చేసేదాని కర్థంలేదు."

"కాదమ్మా, వుం; అర్థంవుంది. ఊరికే లెక్కలేసుకుంటే లాభంలేదు. మనం వుండేది, బ్రదుకుతూన్నదీ మనుష్యులమధ్య. పథకాలేసుకుని లాభంలేదు; అందరం పనిజెయ్యాలి, ప్రతి మనిషీనీ. ప్రతిదాన్నీ కమిటీ ఫార్ములాలాగా, 'దీని నంగీకరించాం, యిలా చెయ్యాలని నిర్ణయించాం' అంటూ కూర్చుంటే లాభంలేదు. నీ నడకమీదా, నువ్వు పనిచేసే విధానంమీదా, యితర వ్యక్తుల్లో నీకున్న సంబంధాలమీదా ఆధారపడుతుంది భవిష్యత్సంఘం. మన వొక్కళ్ళవల్ల యేమాత్రమే అలా యెత్తిపొడుస్తా నెందుకమ్మా? నువ్వలా యెందుకన్నావో అర్థంకావడంలేదు యిప్పటికీ నాకు. చాలాకాలంక్రిందట, యింకా ఆరేడు సంవత్సరాలకి విప్లవం వస్తుందనగా; నాకు బాగా గుర్తు; వొక స్నేహితుణ్ణి కలుసుకోడానికని వెళ్తాండేవాణ్ణి. మా స్నేహితులం యేడెనమండుగురం వుండే వాళ్లం. లెన్, ప్లెఖనోవ్ రచనలు అధ్యయనం చేసేవాళ్లం. మా నాన్నగారు చెప్పాన్నేను. ఆయన వొక తరహామనిషి; తనపనేమో, తానేమో - యేదో ఆఫీసులో వుద్యోగం చేసేవాడనుకో, పై ఆఫీసర్ల పురమాయింపులూ, బెదిరింపులూ అలవాటాయకి - 'ఎంత మందిరా మీరు? ఎనమండుగురా? పిచ్చిగానేమో యెత్తిలేదుగదా మీరు! యేమాత్రమేదిరా మీవల్ల' అన్నాడాయన. ఆయనంటే ముసలివాడు, అలాఅన్నా ఆశ్చర్యపడాల్సింది లేదు; అదీగాక

ఆ రోజులే వేరు. నువ్వంటే యింకా చిన్నదానివి, కామ్యు
మోల్ లో వున్నావు. నీలో సాహసం వుండాలిగాని యిలాంటి
సాచివేత పనికిరాదమ్మా. నీ హృదయం గొప్పదని నాకూ తెలుసు;
యెందుకమ్మా దాన్నిలా గొలుసుతో కట్టేస్తావ్?”

అంటూనే సోన్యావంక చూశాడు పుభోవ్. చూచి మాట్లాడే
వాడల్లా ఆగిపోయాడు: సోన్యా కళ్ళేమిటో జ్వరం వచ్చినట్లు మెరు
స్తున్నై; పెదవులు కదిలినై — జవాబు చెప్పాలనుకుంది గాని మాటలు
పెగల్లేదు — మనిషంతా గందరగోళం పడుతున్నట్లు కన్పించేప్పటికి,
చెప్పదలచిందాపివేసి, నెమ్మదిగా దగ్గరికి తీసుకున్నాడు పుభోవ్
కూతుర్ని.

“నిజంగా, నువ్వలాంటిదానివి కాదు తల్లీ.”

సోన్యా గబగబా వెళ్ళిపోయింది బాధతో; తా నా అమ్మా
యికి నచ్చజెప్పలేక పోయాడు; మరింత గందరగోళం చేశాడావిడ
ఆలోచనల్ని; ఆయన మాట్లాడే యేదో అవ్యక్తశక్తి వుందనిపించింది
సోన్యాకి.

‘బ్రదకడం అంటే మాటలుగాదు; నిజంగానే, బ్రదకడం
అంటే చాలా కష్టం.’

యేదోవొక పుస్తకం తీసుకుంది చదవాలని. కాస్సేపటికి
వెలుతురంతా పోయినట్లుంది, గదంతా మసక మసకగా వుంది;
లేచి కిటికీదగ్గర కెళ్ళింది. ఊదావూదాగా వుంది బయటి మంచు.
ఆలోచించడం ప్రారంభించింది:

‘నేను చాలా గట్టి మనిషినని నాన్న అభిప్రాయం. “ఇప్పుడంటే
నీ కాళ్ళమీదనువ్వు నిలదొక్కుకున్నావ్” అన్నారు. న్యాయానికి
నాలో గట్టిదనంలేదు, వూరికే జారిపడుతుంటాను. నాకేమీ
అర్థంకాదు. ఈ సంధ్యలాగానే, అటు రాత్రీకాదు, యిటు పగలూ
కాదు, అంతా గందరగోళంగా వుంటుంది. దేన్ని చూచినా
ఒలోడ్వాలాగా నవ్వగలిగేస్తే బావుండును. ఒలోడ్వాని
చూచీ అసూయపడవలసిన పనిలేదు, వాడికాళ్ళక్రింది మట్టి కరిగి

పోయినట్లుంది ... ఇవాన్ భార్యముఖం చాలా ఆకర్షణీయంగా వుంటుంది. భర్తనెందుకు వదలేసిందో? పూర్వపురోజుల్లో అంటే అనివేకు : ఏదో వీలుకోసమనీ, యిష్టలేకపోయినా పెళ్ళిళ్లు చేసుకునేవాడు కాబట్టి. ఇప్పుడంటే రోజులుమారాయి, ఆ పరిస్థితులూ, అలాంటి యిబ్బందులూ లేవిప్పుడు; ఐనా విడాకు లిస్తూనే వున్నారు ... యికోళ్ల మనసుని చదవలేకపోవడం నిజంగానే భయంకరం. చీకట్లో నడుస్తూవుంటాం, యింకో అడుగేస్తే సౌఖ్యం వస్తుందని అనుకుంటాం; తీరా అడుగేస్తే అక్కడ సౌఖ్యం వుండదు, గివ్ ఖ్యం వుండదు; పెద్ద పాతాళగుహ నోడు తెరచుకు నుంటుంది. భయంకరం కాదూ మరి! సావ్ చెంకోకీ, నాకు మళ్లీ ... నాన్నకి అదీ అర్థంగాదు; యెప్పుడూ సావ్ చెంకో పక్షాన్నే మాట్లాడ్తారు. అదీ వాకవిధంగా సహజవేలే. ఇద్దరూ ఒకే తరహామనుషులు. ఉద్రేకంలో నాన్నే విషయాన్నైనా వుత్తే ట్టిస్తే, అదొకరికన్నైన గౌరవం కలుగుతుంది దాయనంటే; చెప్పేవి వొట్టి గాలికబుల్లూ, లేతసారకాయకోతలూ కాదని ఆయన జీవితమే రుజువుచేసింది. అదేమాటలు సావ్ చెంకో అంటే నవ్వొస్తుంది - జీవితాన్ని కాచివడపోసిందెక్కడ అతను. నాకుమాత్రం యేం అనుభవంవుంది, నాకూ యేవీ తెలియదు. నేను సావ్ చెంకోని ప్రేమిస్తున్నాననే నాన్న నమ్మకం; మొన్న అన్నాకుగూడాను "మీ రిద్దరూ ముందు గాడినపడండి" అని. నిజంగానే అతనంటే నాకుప్రేమే, యెంతదాచినా అది బయటపడుతూనే వుంటుందనుకుంటా. ఐనా మేం యిద్దరం గాడినపడడం జరగదు, నాకు నమ్మకమే. ఐనా యిదేనిటి యెప్పుడూ అతన్ని గురిచే ఆలోచిస్తాను, ఛీ, మరి అర్థం లేకుండా పోతూంది."

స్విచ్ వేసుకుని, ప్రారంభించిన వ్యాసం చదివి పూర్తి చేసింది; క్విబిషేన్ లో ఈ మధ్యనే పెట్టిన కొత్త జెనరేటర్లని (ఎలక్ట్రిసిటీ వుత్పత్తిచేసే యంత్రాలు) గురించిన వ్యాసమిది. ఎవరో తలుపు తట్టారు. తలుపు దగ్గర గంట మోగింది. అమ్మ నిద్రపోతూం

దని గుర్తుకొచ్చి, వెళ్ళి తలుపుతీసింది. సావ్ చెంకో. కలలోగూడా అనుకోలేదతనొస్తాడని. తండ్రి పుఖోవ్ పుట్టినరోజు జరిగింతర్వాత ఇంతవరకూ కలుసుకోలేదు వాళ్ళిద్దరూ. మొదట కొన్ని రోజులవరకూ సోన్యా వేచి కూర్చుంది అతనికోసం; వచ్చితలుపు గంట మోగిండు తాడని. నిజంగానే మరీ మొరటుగా ప్రవర్తించాడారోజున, యీ స్నేహం యెలాగూ గట్టెక్కేదికాదు; ఐనా యిలా పోట్లాడుకుని చెడగొట్టుకోవడమెందుకూ స్నేహం...కాని, సావ్ చెంకో రాలేదు; తనేం జేస్తుంది.

అతనూ ఒక నెలరోజులు బిగదీసు కూర్చున్నాడు. అతనికి బాధగానే వూది అలా దూరంగావుండడం. ప్రకారంజూ సాయంత్రం బయల్దేరుతూనే వుండేవాడు పుఖోవింటికి వెళ్ళామని. సందుమూల మందులపాపుదాకా వచ్చి, మళ్ళీ వెనక్కిరిగేవాడు. ఎందుకనో సరిగ్గా మందులపాపు దగ్గరకొచ్చేప్పటికి ప్రశ్నలు చుట్టుముట్టేవతన్ని: 'నే నక్కడికెందుకూ వెళ్ళడం? ఖచ్చితంగా చెప్పేసింది నేనంటే తనకేమీ శ్రద్ధలేదనీ. నాతో ఆ విషయాన్ని గురించి మాట్లాడదలచుకో గూడలేదనీ. కావాలన్నా, ఆ పైపై' స్నేహం కుదుర్చుకోలేను నేను, నెళ్ళకపోవడమే మంచిది. నెళ్ళేం లాభం?...'

వెనక్కి తిరిగి, యింటికో, క్లబ్బుకో వెళ్ళిపోయేవాడు; లేక పోతే సొంతయింటి పక్కనేవున్న డిమిట్రీ యింటికెళ్ళేవాడు.

ప్రథమంలో, సావ్ చెంకో, ఇన్ స్టిట్యూట్ నించి రాగానే, డిమిట్రీ అతన్ని తన శాఖలోకి తీసుకుని పనినేర్పడం ప్రారంభించాడు; ధైర్యంచెప్పాడు. "మొదట్లో యెప్పుడూ కాస్త కష్టంగానే వుంటుంది మరి. సిద్ధాంతాలు నేర్చుకోవడం వేరు; ఫాక్టరీలోకొచ్చి పనిచేయడం వేరు. ఒకనాటి నాయంత్రం సావ్ చెంకోని యింటికి రమ్మని ఆహ్వానించాడు డిమిట్రీ. "బ్రెయిన్ పథకాన్ని ఈమధ్య కొద్దిగా మార్చాడు, దాన్నిగురించి కాస్తేపు ఆలోచిద్దాం". ఆపని

అయిపోయింతర్వాత తాను పనినేర్చుకున్న లెన్ గ్రాడ్ ఫాక్టరీని గురించి చెప్పాడు డిమిట్రీ, సావ్ చెంకోకి. ఇద్దరూ అలాగే కూర్చుని మాట్లాడుకున్నారు తెల్లవారేవరకూ. చివరికి సావ్ చెంకో వెళ్ళిపోయేప్పుడు “మళ్ళీ యెప్పుడైతే నా వొకసారి వచ్చెళ్ళు, నే నెప్పుడూ పెందలకాడ నిద్రపోను; యీసారి మెషీన్లని వాదిలి పెట్టి యింకేదైనా మాట్లాడుకుందాం” అన్నాడు డిమిట్రీ. సావ్ చెంకో వెళ్ళిపోయింతర్వాత, సంతృప్తిగా నవ్వుకున్నాడు డిమిట్రీ: “మంచికుర్రాడు, అతని వయసులో నేనింకా ముసలివాడిలాగా వుండేవాణ్ణి. దానికితోడు యుద్ధం వొకటి... యిప్పుడంటే వేరు. అతనింకా చెక్కచెదరలేదు” అనుకున్నాడు.

తర్వాత సావ్ చెంకో వచ్చినప్పుడు, యుద్ధాన్ని గురించి, డాన్ దగ్గర జరిగిన పొరాటాన్ని గురించి చెప్పాడు : ఆ పొరాటంలో వొక కని చనిపోయాడు — అతను చాలా చిన్నవాడు గూడాను, పేరు ఫ్రేజ్కన్; ‘నా వృద్ధాప్యంలో నీవు నాస్మృతి పథంలో మెరసేప్పుడు’ అంటూ ప్రారంభమయ్యే గీతాలు చదువుతూండేవాడెప్పుడూ. యుద్ధంలో సర్వనాశనమైన ఒక జర్మనీ పట్టణాన్ని గురించి చెప్పాడు: ఆ పట్టణంలో ఒక మ్యూజియమ్ వుంది. వెళ్ళేప్పుడేకదంతా చిందరవందరగా వుంది; యెక్కడ చూచినా చచ్చిన పక్షులూ, చిరిగిన నాజీ జెండాలూ... వాటి మధ్య పదహారో శతాబ్దంనాటి చిత్రకారుడెవడో వ్రాసిన ఒక చక్కని యువతి బొమ్మ వుంది.

తర్వాత, డిమిట్రీ యింటికి చాలాసార్లు వెళ్ళాడు సావ్ చెంకో. ఒక్కోసారి తనచిన్ననాటి ముచ్చట్లు చెప్పేవాడు డిమిట్రీ. ఒక్కోసారి ఆరోజు వార్తల్ని గురించి - మొస్కాదిక్ విచారణని గురించి, ఫ్రాన్స్ లో సమ్మెల్ని గురించి మాట్లాడుకునే వారిద్దరూ; లేకుంటే అప్పుడే అచ్చె బయటికొచ్చిన పుస్తకాన్ని గురించి చర్చించుకునేవారు. డిమిట్రీ మాట్లాడుతూంటే, తన ప్రేమని గురించి, సోన్యా అన్నమాటలూ - అన్నీ మరచి పోయేవాడు సావ్ చెంకో. ఊరికే తన్మయుడై పోయేవాడు. నవ్వినప్పుడు తల

వెనక్కివంచి పగలబడి నవ్వేవాడు హుషారుగా; బలిసిన ముఖంలో తెల్లనిపళ్ళు మెరసిపోయేవి; జిప్సీలాగా వుండేవాడు అలాంటప్పుడు; నవ్వుతూ “అమ్మమ్మ జిప్సీ మకాంకి వెళ్ళిందేమో; వారిచిలిపి మని పనేవాడు మాతాత” అనేవాడు.

నిన్న రాత్రి సాహిత్య చర్చచేశారు యిద్దరూ. “మొన్న క్లబ్బులో యెందుకలా జుబ్జోవ్ని విమర్శించారు? అనడిగాడు అకస్మాత్తుగా. డిమిట్రీ నవ్వాడు, జవాబు చెప్పలేదు. తర్వాత, వొక పుస్తకం తీసుకుని “నీకు కవిత్వం అంటే యిష్టవేనా?” అనడిగాడు. “ఓ. అన్నిటికంటే అదంటేనే యిష్టం” అన్నాడు సావ్ చెంకో యెగిరి గంతేసినట్లు. డిమిట్రీ పుస్తకం తెరచి, బిగ్గరగా చదివాడు :

మూకశోకాల నెడదలో మూటగట్టి
పెట్టుకున్నట్టి విరహ గర్వితులు వారు;
ప్రేమ చివరించి ఫలించు టొక్క
కలలలో మాత్రమే కాంచగల్గినారు.

అంత నే తెంచె మిత్తి, ఆపై యదృచ్ఛ
తారసిల్లిరి; కాని ఆ తావు తీరు
ఏమిటా ఒకరి నొకరు గుర్తించలేక
ఎవరిదారినబడి వారు ఏగినారు. *

సద్యం వింటూంటే సావ్ చెంకోకి చాలా ఆనందంగా వుంది. వెలుగుతూన్న కొవ్వొత్తి ఆరిపోయినట్టైంది అకస్మాత్తుగా అతని ముఖం: సోన్యా గుర్తుకొచ్చిందతనికి. ‘మేం యిద్దరం కలుసుకుంటాం మాట్లాడుకుంటాం, ఐనా పరాయి వాడిలాగానే చూస్తుంది ఇంకా నన్ను... పరాయి వాడిలాగానే చూస్తుంది. ఐనా అప్పుడు ‘మేం పికారుకు వెళ్ళినప్పుడు నన్ను ప్రేమిస్తున్నదే అనుకున్నా; నన్ను ముద్దుపెట్టుకుంటున్నారాత నావంక చూచిన చూపు గుర్తుకొస్తే చాలు,

* శ్రీ రాంభట్ల కృష్ణమూర్తిగారికి కృతజ్ఞతతో — అనువాదకుడు.

నెంటనే పరుగెత్తుకెళ్ళి, “నేనే సోన్యా నన్నెరగవూ, నేనే; సావ్ చెంకోస” అని అనాలనిపిస్తుంది యిప్పటికీ.

డిమిట్రీవంక చూచాడు తలలేపి కదలకుండా మెదలకుండా కూర్చున్నాడు డిమిట్రీ, పుస్తకం క్రింద పడుంది. చాలసేపు యిద్దరూ మాట్లాడలేదు. తర్వాత, నెమ్మదిగా ధైర్యంకూడ దెచ్చుకున్నాడు సావ్ చెంకో :

“ఒక స్త్రీని ప్రేమించుతున్నాం అనుకున్నప్పుడు, ఆ సౌఖ్యాన్ని పొందడంకోసం బాధపడవలసిందే నా డిమిట్రీ! ఆత్మగౌరవం పోతుందనిపిస్తుంది...”

డిమిట్రీ చిరునవ్వు నవ్వాడు కనబడి కనబడకుండా :

“బాధపడక తప్పదు, బాధపడాలి... ఒక్కొక్కనారి మంచు పొరని చీల్చుకుంటూ ముందుకెళ్లాల్సిన అవసరంకూడ వస్తుంది. వెనుదిల్య గూడదు.”

సావ్ చెంకో చిరునవ్వు నవ్వాడు మళ్ళీ.

అదీ కారణం సోన్యా దగ్గర కతలు రావడానికి; అంతా చెప్పేయ్యాలనుకున్నాడు సోన్యాకి, ఆ సౌఖ్యాన్ని పొందేందుకు మంచు తెరల్ని చీల్చడానికిగూడా సిద్ధమై.

“అలావెళ్ళి నడిచొద్దాం, రా, సోన్యా, నీకో చాలా మాట్లాడదామని వొచ్చాను, నా కిక్కడీగదిలో వుండబుద్ధి కావడం లేదు.”

“బయట బాగా చలిగావుండే, ఏనాపద. వెళ్దామంటున్నావ్గా”

బయట మంచు గడ్డకడుతోంది మళ్ళీ. ఉత్తరపుగాలి వీస్తోంది. సావ్ చెంకో, సోన్యాలు తప్ప జనం అంతా గబగబా నడచి వెళ్లిపోతున్నారు చలి కాగలేక; వీల్చిద్దరూ యెక్కడి కెళ్ళాలని బయల్పడేవారు గనక. దూరంనుంచి చూస్తే, యిద్దరూ మహా ఆస్వాదంతో నడుస్తూన్న దంపతుల్లా వున్నారు కాని దారి పొడు

గూతా వాదించుకుంటూనే వున్నారు. డిమిట్రీని గురించి, ఆటో మాటిక్ మెషీన్లని గురించి, బెర్లిన్ సమావేశాన్ని గురించి ఇద్దరూ కలిసి క్లబ్బులో చూచిన సినిమాని గురించి—ఒకటేమిటి, సావ్ చెంకో దేన్ని గురించి మాట్లాడినాసరే, యెడైమంటే తెడ్డై మంటోంది సోన్యా. ఒక్క మెషీన్లని గురించి మాట్లాడినప్పుడు మాత్రం వాదించలేదు; అంతే.

“ఒలే సినిమాలే! ఆ చిన్న కుర్రాడికి తండ్రిమీద కోపం వచ్చిందే, అప్పుడు యేడుపొచ్చిందనుకో నాకు.”

“ఆ, అదేవుంది; వొట్టి భావుకత; అంతే. పరిష్కారం చూపనేలేదు చివరికి, చివరి కానిమిద్యో గేమాతాడో చూపనే లేదాయె - కమ్యూనిస్టులొ కలుస్తాడా, లేకపోతే అలాగే రాష్రీకియ చైతన్యం కలక్కుండా వుండిపోతాడా? నాకేం అర్థం కాలా.”

ఇంకో వంద గజాలు నడిచారు యిద్దరూ. ఫ్రాన్స్ని గురించి వుత్సాహంగా మాట్లాడాడు సావ్ చెంకో:

“ధృవీకరణకి ఫ్రాన్స్ చచ్చినా వొప్పుకోదు.”

“యెవర్ని గురించి నువ్వనేని? కమ్యూనిస్టుల సంగతా, పార్లమెంటు సభ్యుల్ని గురించా? అసలధికారం యెవళ్ళ చేతుల్లో వుందో చూడాలి. నువ్వెప్పుడూ యింతే. పూరికే కొట్టుకు పోతావ్ ప్రవాహంలోపడి.”

“నేనా, నిజమైన అధికారాన్ని గురించి మాట్లాడుతున్నా నేను. కొన్ని భావాలేగనక లక్షలకొద్దీ ప్రజల చైతన్యంలోకి చొచ్చుకుపోతే, అంతటి భౌతికశక్తి మరేదీ వుండదని నేర్చుకోలా నువ్వు?”

“అదంతా భవిష్యత్తునుగురించి, యిప్పుడు మనం మాట్లాడేది యీనాడున్న పరిస్థితుల్ని గురించి.”

మళ్ళీ యింకొక వందగజాలు నడిచారు యిద్దరూ

“ఇవ్వాలి క మెషీనాప రేటర్ మీద అనవసరంగా, వుట్టి ప్రణాళికి నోరుచేసుకున్నాడు ఇవాన్; నానాస్థాయి లిట్టాడు, స్కోండ్లెల్.”

“నువ్వెప్పుడూ యింతే, గోరంతలు కొండంతలు చేస్తావ్, నాన్న చెప్పలా ఇవాన్ అందరిలాంటి వాడేననీ. కాకపోతే కాస్త అధికారగర్వం వుందనీనీ.”

“డిమిట్రీగూడా ఆమాట అంటాడు. ఏనా, ఇవాన్ స్కోండ్లెల్ లెద్దూ. భార్యగూడా వదలిపెట్టేసిందా, మరీ బరితెగి పోతున్నాడు. అసలు విన్నావా నువ్వాసంగతి?”

“విన్నానుగాని యీ గుసగుసలంటే గిట్టదునాకు. అతని వ్యక్తిగత జీవితంసంగతి మనకెందుకు?”

“యే, యెందుకొద్దు? అతన్నెలాంటి స్త్రీ ప్రేమిస్తుందో చూడాలనుంది నాకు. ఇవ్వాలి డిగాను కూడాను డిమిట్రీని ఇవాన్ భార్యలాంటిదని; జవాబుచెప్పలేదు, తొందరపనుండి నెల్లిపోయాడు. యేమైనా ఇవాన్ కంటేమాత్రం మంచిదేనని నా అభిప్రాయం. మంచిపనే చేసిందిలే అతన్నొదిలిపెట్టి.”

“అందులో మంచేవిటో అర్థంకాలా నాకు.”

“అతను స్కోండ్లెల్ నా సరేనా?”

“అదంతా ముందే ఆలోచించుకో వలసింది.”

“ఇవాన్ బొమ్మ గీశాడుకదా మీ అన్నయ్య?”

“వేశాడనుకుంటా; నే చూడలా.”

“యెందుకేశాడు అలాంటి స్కోండ్లెల్ బొమ్మని?”

“నాకు తెలియదు; కమిషన్ చేశారుకాబట్టి వేశాడేమో. అన్నయ్యనే అడుగు.”

“వొద్దులే, అడగన్లే. కళనిగురించి సబుకోవ్ చెప్పింది సచ్చిందిరాకు. మీ అన్నయ్యవన్నీ గమ్మత్తిభిప్రాయాలు. అతని దేవునిగూడా అదేనంటావా? లేకపోతే పూరికే పైకలా నటిస్తాడంటావా?”

“నాకు తెలియదు. నీకు మల్లేనే. మీ రిద్దరూ వొకటే, యేదో అనుకుంటారు, అలాగే ప్రవర్తిస్తారు. కాకపోతే అతనంతా నలుపే చూస్తాడు, నువ్వేమో లేతయెరుపు చూస్తావ్.”

“మరి నువ్వు.”

“నన్ను గురించికాదు నేననేది. నేనుచూచిందే అనుకుంటాను: అనుకున్నదే చేస్తాను.”

ముందుకూ, వెనక్కినా సదుత్తరం, ఆ మూలనున్న మందులపా పనేకసార్లు దాటారు. ఈ మధ్యనే చదివిన వొక పుస్తకాన్ని గురించి మాట్లాడుతున్నాడు సావ్చెంకో యిప్పుడు. ఆ పుస్తకం నచ్చలేదతనికి.

“అది వాస్తవికం కానేకాదు; మనిషిని కొంచెపరుస్తుంది.”

సోన్యాగూడా చదివింది దాపుస్తకం, ఆ పుస్తకం ఆవిడకీ నచ్చలేదు. ఐనా, కోపం వచ్చింది.

“నే నలా అనుకోలేదు. పుస్తకం చదువబుద్ధేసింది; అవసరమైన అనేక సమస్యలుగూడా వున్నాయా పుస్తకంలో. ఐనా యిప్పుడీ సాహిత్య చర్చిందుకు చెప్పు? చలేస్తూంది. యేదో చెబుతానని తీసుకొచ్చావు? చెప్పకపోతే సరే, యింటికెళ్లి టీ తాగుదాం పద.”

సావ్చెంకో మాట్లాడలేదు. ఇద్దరూ యెర్రెటుకల యింటి దగ్గరున్నారు. ‘ఇప్పుడు చెప్పకపోతే యికెప్పుడూ చెప్పలేను. యిదే వింటి మాట్లాడలేకపోతున్నాను మాటలన్నీ మంచులోకలిసి అంత ర్థానం ఐనట్టు’ అనుకున్నాడు సావ్చెంకో.

“చెబుతాను, సోన్యా...నవ్వబోక, నవ్వవుగదూ, అసలు విషయం యేమిటంటే నువ్వులేకుండా నేను...మంచు తుపానొచ్చినాసరే, ప్రళయం వచ్చినాసరే, లెక్కజెయ్యను...” అనే శాడు పైకి.

సోన్యా మాట్లాడలేదు. నెమ్మదిగా చేయందుకుని, ఆవిడ నోటిమీద తన పెదవు లానించాడు. “లాభంలేదు ... మనిద్దరి

మధ్యా అఖాతంవుంది, ఆ అఖాతంలో నీ కళ్ళు తిరిగిపోతాయి” అంది సోన్యా విచారంగా, చెవిలో, అతినెమ్మదిగా గుసగుసలాడినట్లు.

ఇంకో సెకండ్ లోపలే, యెప్పటిలాగా, మామూలు స్వరంతో “మిద్దరి నైజాలూవేరని యిదివరకే చెప్పాన్నీకు, సరే, యిక ఆ గొడవెందుకులే యిప్పుడు ... వెళ్లి టీ తాగుదాం వస్తావా? యే? ఏవీ మాట్లాడవే? రాదల్చుకోలేదా?”

సావ్ చెంకోకి కోపం వచ్చింది :

“ఏదీ, రెండూ రెండూ కలిపితే నాలుగొతుందనీ, డబ్బు పట్టుకెళ్ళి సేవింగ్స్ బాంక్ లో దాచుకోవాలనీ యింకా నేర్పలేదుగా నువ్వు” అన్నాడు.

తర్వాత, సోన్యాతల్లి పిలిచిందావిణ్ణి :

“సోన్యా, వచ్చి భోంచెయ్యరాదూ. సావ్ చెంకో వచ్చాడని చెప్పారే మీనాన్న; అతన్నుండమని యెందుకనలా నువ్వు?”

“యేదో మీరింగుందటమ్మా, కాస్తదూరం వెళ్ళినచ్చా నతనోపాటు. తలనొప్పిగా వుందమ్మా, యీపూట భోంచెయ్యనే”.

గదిలో కెళ్ళి, లోపల గడియవేసుకుంది సోన్యా. అంతా పిచ్చి పిచ్చిగావుంది— సోఖ్యాన్ని కాలదన్నుకోలా మరి? అదే వెళ్ళి నాన్నతోచెబితే ‘నువ్వొట్టి పిచ్చిదానివి, మీ యిద్దరికీ వొకరంటే వొకరికి ప్రేమేనాయె, యిలా వేధించుకోవడమెందుకు?’ అంటాడు.

నాన్నకి నచ్చజెప్పడం నావల్లగాదుకాని, నేనూ, సావ్ చెంకో కలిసి బ్రదక లేవనడంలో నాకేవీ సందేహం లేదు. ఇవ్వాటి పోట్లాటనేకాదు. ఛ, యెంతసహ్యంగా మాట్లాడాడు సేవింగ్స్ బాంక్ ని గురించి; అదిచాలు అతన్నసహ్యించుకోడానికి. మరీ స్కూలు కుర్రాడు; అంత కోపవెందుకు తెచ్చుకున్నానా అని యీపాటికి విచారపడుతూనే వుండివుంటాడు. రేపో, మాపో కాక

పోతే యింకో నెలకో, యివన్నీ మరిచిపోయి మళ్ళీ కలుసుకోగలం, ఐనా లాభంవేస్తుంది. యే విషయాన్ని గురించి యేకీభవించని మనుషులు కలిసి బ్రదికేదెలా? నేను మరీ నేలమీద బ్రదికేమనిషిననీ, కాసులు కూడబెట్టడంతప్పి తే నాకికేమీ చేతగాదనీ అతని వృద్దేశం. అదంతా పచ్చి అబద్ధం; ఔను, నేలమీదే బ్రదుకుతాను. తప్పేవుంది? యెగర్లడం చేతగాదు నాకు. ఐనా మాకిద్దరికీ వొకళ్ళంటే వొకళ్ళకింత యిష్టం వెందుకో అర్థంగాదునాకు. ఈసారి అతనుండ లేకపోయాడు; అతనులేందే నేనూ వుండబట్టలేను. నన్నింత అవమానించాడా యింతకుముందే, ఐనా అతను మళ్ళీవస్తే, బయటికి గెంటగల ధైర్యంవుందా నాకు? యిదేవిటి? నన్నా గేటుబైట, అతను ముద్దెట్టుకున్నప్పుడు, యేష పొచ్చేస్తుందనీ, లేకపోతే వెంటనే అతని నడుంచుట్టూ పెనవైచి కొగలించుకుంటానని అనిపించింది. నా హృదయానికీ సంకెళ్ళు వేసుకున్నానంటారు నాన్న. వెళ్ళి, నాన్నతో “నాన్నా, మీరు చెప్పింది నిజవే నాన్నా, నేనలా మాట్లాడాల్సి దికాదు. నన్ను గురించి మీరన్నదిగూడా నిజవే.... నాగుండె కొట్టుకోవడాగూడా చేస్తున్నా యీ సంకెళ్ళు, సర్వనాశన మాతున్నా నేను...” అని అనగలిగితే యెంత బాగుండును.’

శ్రీ వేమన గ్రంథాలయం

లేలపోయి. (కృష్ణజిల్లా.)

ఈమధ్య ఒలోడ్యా కేమీ బాగుండడం లేదు. గత కొన్ని వారాలుగా సాకొలొవస్కీని గూడా కలుసుకోలేదు. బజారులో తా నెచ్చా కనబడితే, “నీమూలాన బాధపడుతున్నా ననుకునేవ్, అదంతా వొరికి, యీమధ్య నాకేం బాగులేదు, యెవర్నీ చూడాలని అనిపించడం లేదు, చివరికి నిన్ను గూడా చూడాలనిపించడం లేదు” అన్నాడు కుండ పగలగొట్టినట్లు.

“నాదగ్గర కొచ్చినా బాగుపడేవికాదు నీ మనసు. నాకూ బాగుండడం లేదీమధ్య. ఈసారిగూడా మా మొదటి ప్రదర్శనం సున్నాచుట్టింది, ప్రొమ్యూసర్ కో పోట్లాడాను, దానికికో డీపిప్పన్ను బాధ, క్లినిక్ కెళ్ళాలి. ఇంతకీ చెప్పొచ్చిం దేవిటంటే నేనూ హుమారుగా లేనన్నమాట, తెలిసిందా” అన్నది తా నెచ్చా. ఒలోడ్యాదంతా ‘నటనే’ నేమోనని అనుమానం తా నెచ్చాకి, కాని న్యాయానికి వెళ్ళి తా నెచ్చాని చూడాలని చాలాసార్లను కున్నాడు ఒలోడ్యా, కాకపోతే యెప్పటికప్పుడు మళ్ళీ మనసు మార్చుకునేవాడు : తా నెచ్చా చాలా నిస్పృహగా వున్నదనీ, వెళ్ళి ఆశ్వాసన నివ్వాలనీ అతనికి తెలుసు; కాని తన మనసే బాగుండనప్పుడు అక్కడికి వెళ్తే, తన ఆవేదననిగూడా ఆవిడకి అంటించినవా డౌతాడేమోననే భయంతో ఆగిపోయాడు.

‘మరీ యింత యిదైపోతున్నా నెందుకని?’ అని అనేకసార్లు ప్రశ్నించుకున్నాడు తనని తాను. మాస్కోనించి దూరంగా వచ్చే శాను కదూ, అందుకనేమో అనుకునేవాడు కొన్నిసార్లు, డబ్బు చేతినిండా లేకపోవడం వల్ల నేమో ననుకునేవాడు యింకొన్నిసార్లు, ఒక్కో పర్యాయం, ‘ముసలివాణ్ణి పోతున్నా’ ననుకుని నిట్టూర్చే వాడు.

అతని కార్థిక యిబ్బందు లున్నమాటగూడా నిజమే. ఇవాన్ బొమ్మగీశాడన్న మాటేగాని, అది చూచి సంతోషించిన వా రెవ్వరూలేరు ఇవాన్ ని మినహాయిస్తే. ఇతలో అవసరాని కొచ్చిందా అన్నట్టు వొక చిన్నపని తగిలింది— యేదో వ్యవసాయ ప్రదర్శనకని తెరలమీద బొమ్మలు గియ్యమన్నారు; ఆ తెరలమీద ఆవులూ, కోళ్లు వుండాలట. యేదో మంచి ఫోటోలు దొరకబట్టి ఆవుల బొమ్మలుమాత్రం తేలిగ్గానే వేసేశాడు. కాని కోళ్ళ బొమ్మలెయ్యాలంటే తాతలు దిగిరావాల్సిచ్చింది. ఆ బొమ్మలు తెల్లకోళ్ళని కావాలన్నారు.

అలాంటి తెల్లకోళ్ళక్కడెక్కడా లేవు. కావాలంటే ప్రభుత్వ వ్యవసాయక్షేత్రానికి తీసికెత్తాం, అక్కడలాంటికోళ్ళే వున్నాయి, వాటిని చూచి బొమ్మలు వేయొచ్చునన్నారు. అతనిక్కోపం వచ్చింది : యింత బ్రదుకూ బ్రదికి యీ వెధవ కోడి పెట్టలబొమ్మలు గియ్యడానికి యాభైమైళ్ళెళ్ళానీ? చివరి కొక మాగజైన్ లో అవసరమైని బొమ్మలు దొరికినై; గీసేశాడు. నాలుగువేల ఏడువందల రూబుల్స్ జేబులో వేసుకున్నాడు.

ఐనా, యింకా వెలితిగానే వుంది; దాంతో మరీ కిందెట్టు మీదెట్టయ్యాడు. కాబట్టి అసలు చిక్కు, డబ్బులేనందువల్ల కాదు. వచ్చిన డబ్బులో మూడువేలు తల్లి కిచ్చాడు, బాగానే వుంది; ఐనా మనసు బాగుండడంలేదు. భయంకర పిశాచ మేదో ఆవహించి నట్లుండతనికి. మాస్కోలో స్టూడియో నీది కాదని తీసేసుకున్నప్పుడుగూడా ఇలా లేడతను - షపోష్నికోవ్ ని పెళ్ళిచేసేసుకుంటానని లయోలా వచ్చి చెప్పినప్పుడుగూడా అతని కింతబాధ కలగ లేదు: లయోలా అంటే తనకి ప్రాణమని అనుకునేవాడు; ఐనా ఆవేశ సాయంత్రమే మీషాతో కలిసివెళ్లాడు కళాకారుల సంఘానికి; అక్కడ చ్వార్ట్జ్ భార్యని కలుసుకునీకలుసుకోవడంతోనే ఆవిడ వెంటబడి తిరిగడం మొదలెట్టాడు - నిస్పృహకి చచ్చినా లొంగలేదు. ఇప్పుడంటే యెవరో నెత్తిమీద సుత్తితో కొట్టినట్లుంది, కాళ్ళకిం దెవరో

గోతులు తప్పుతున్నట్లుంది - కాని వాస్తవానికి జరిగిందీ యేమీ లేదు. తానెచ్చా అతన్ని చూచి ముఖం తిప్పేసుకోలేదు, యిప్పుడే వున్న పళాన వెళ్లినా, యిదివరకటిలాగానే ఆహ్వానిస్తుంది. 'ఎప్పుడైతే నా మనసు మనసులో లేకపోతే నాదగ్గర కొచ్చేసెయ్' అన్నది తానెచ్చా. కాని, అక్కడికి వెళ్ళబుద్ధిగావడంలేదు. ఈ వెధవూరంటే విసుగెత్తిపోతూందని సోన్యాకి చెప్పాడుగాని, మాస్కోకి వెళ్లాలనీ అతనేమీ పడిచావడంలేదు. మాస్కోలోమాత్రం మాటలా, యెక్కడ చిత్రకారుడు నిచ్చె నెక్కుతున్నాడో, యెక్కణ్ణుం చెవడు దిగజారిపోన్నాడో వెయ్యికళ్ళతో చూడాలి, లెక్కలేసుకోవాలి, గుణించుకోవాలి, నాలుగు డబ్బులూ, యింత పేరూ వచ్చేదారి చూచుకోవాలి. ఆత నదంతా చేశాడు, చెయ్యడంలోగూడా బాగానే చేశాడు, కాని యిప్పు డక్కడి కెళ్ళాలని పించడంలేదు; ముప్పైనాలుగేళ్ళకే ముసలా డై పోయాడనుకోవడం న్యాయంకాదు, కాని మొత్తంమీద వయసు మళ్ళినట్లే వూది. ఇక్కడతనికి అపకారం చేసినవాళ్ళూ యెవ్వరూ లేరు; స్థానికంగా పెద్ద చిత్రకారు డతనే; తెలివితేటలున్న స్నేహితుడు సొకొలావస్కీ వున్నాడు; తానెచ్చా వుంది. తండ్రిగూడా యిప్పు డిదివరకంత బబ్బుగా లేడు, అదీ మంచిదే. తండ్రింటే తన కెంతప్రేమో అతనింకా గుర్తించలేదు. కావాలనే తండ్రిని వెక్కిరించేవాడు, అందులో సందేహంలేదు, ఒప్పుకోవలసిందే, మరీ చిలిపితనం గూడాను. ముసలాయన అభిప్రాయాలు యీ కాలానివి కాదు తాతలనాటివే అనుకున్నా ముసలాయన చాలా మంచివాడు, అలాంటివాళ్ళు దొరకడం అరుదు, బాధపెట్టగూడ దాయన్ని ... ఇంతకీ ఒలోడ్యో నిస్పృహకి కారణం యేమిటన్నమాట? బహుశా అదంతా ఆలోచనలమూలాన వచ్చిందేనేమో. మాస్కోలో అంటే అతనికి వూపిరాడేదిగాదు. ఎప్పుడూ ఫాక్టరీలో చుంచుపిల్లలా, ఆసులో కండిలా తిరుగుతుండేవాడు అక్కడినుం చిక్కడికి, యిక్కడినుం చిక్కడికి. ఇక్కడంటే కావలసినంత విశ్రాంతి; అందు

కని ఆలోచనలుగూడా ప్రారంభమైనై. పిచ్చివాళ్ళు తప్పితే మంచివాళ్ళేవరూ ఆలోచించరనిపించే దినవర కతనికి - ఆలోచనంటే ఫలానా విషయాన్ని గురించని కాకుండా, వూరికే ఆలోచించాలిగదాలని అన్నిటిని గురించి ఆలోచించిపారెయ్యడం - యిప్పు డతను చేసేదీ అదే. అంతకంటే కడుపు దేవే దింకొకటి లేదు.

ఇప్పుడు పరాచికాలాడ్డంగాడా తగ్గించేశాడు . ఒలోడ్వా; ఇప్పు డతని కళ్ళలో యిదివరకటి అ చిలిపితనమూ లేదు: ఆ చిలిపి చూపులు చూస్తే స్కూలు టీచర్లకి చెమటలు పట్టేవి, ఒకసారి తా నెచ్చా నిండాను లయ్యిందిగూడాను; యిప్పు డేని మాట్లాడినా మర్యాదగా. తనకి పట్టనట్టు మాట్లాడతాడు. ఒకసారి బస్సులో వెళ్తూ టే పక్కనే సావ్ చె కో కూర్చున్నాడు; యిద్దరూ పిచ్చా పాటీ మాట్లాడుకున్నారు; సొకొలొవస్కీ కనిపెట్టిన కొత్తయంత్రాల్ని గురి చి చెప్పాడు సావ్ చెంకో. ఒలోడ్వాకి మెసిన్లంటే గిట్టదు. కాని వొకసంగనిమాత్రం తె సొచ్చిందతకస్సుడు: సావ్ చెంకో తా ననుకున్నంత బుర్ర లేనిమనిషి కాదని. ఆవేళ సాయంత్రం యింటి కొచ్చి, చెల్లెలితో “సావ్ చెంకో తారసిల్లాడు, మంచివాడే సుమా....మంచి తెలివితేటలున్నై” అన్నాడు, ఒలోడ్వా. సోన్యా ఆశ్చర్యపోయినట్లు చూచిం దతనివంక. “అదంతా పట్టుకొచ్చి నాకు రిపోర్ట్ చేస్తావెందుకు?” అని దులిపింది.

ఆవేళ సాయంత్రం చలిలో, సోన్యా, సావ్ చెంకోలు వీధిలో నడుస్తూన్నప్పుడే ఒలోడ్వాగూడా బయల్దేరాడు బయటికి, ఎక్కడి కెళ్ళాలనే సంగతిగూడా ఆలోచించకుండా. వాళ్ళని చూచి ముసి ముసిగా నవ్వుకుని, వీధి కవతలినైపుకు వెళ్ళాడు — అనవసరంగా వాళ్ళ క్కసపడడ మెందుకు పాఠకంలో పుడకలా అనుకుని. యెక్కడి కెళ్ళాలి తను? ‘సొకొలొవస్కీకి నేనంటే పడడంలేదు. క్రిందటినా రెళ్లినప్పు డరలు మాట్లాడనుగూడా లేదు, కదలకుండా కూర్చున్నాడు బెల్లంకొట్టినరా లలాగా. యెప్పుడూ ఆఫోమ్మా తోనే కూర్చుంటాడు, యేం జేస్తాడో దేవుడికే తెలియాలి.

యిద్దరూ ఒకళ్ళని చూచొకళ్ళు మొరక్కటూ కూర్చోరుగద... సరే, యి కిప్పు డెక్కడి కెళ్ళను ? ఓల్గానెస్టారెంట్ కెల్లామంటే పెర్యటన కొచ్చిన అధికారు లందరూ యేదో నమ్ముతూ కూర్చు నుంటారు విచారంగా, తాగుబోతు లదేపనిగా ఓడ్డా తాగి గల్లెంతు చేస్తుంటారు. అక్కడి కెళ్ళి లాభంలేదు. బయటేమో చలి కొరుక్కుతినేస్తోంది.'

ఉన్నట్లుండి, సబురోవ్ గుర్తుకొచ్చాడు. వెళ్లి అతన్ని చూచొస్తే ? మూడు సంవత్సరాలక్రితం, యాభై వొకటిలో, మాస్కోనుంచి సెలవుమీద వచ్చినప్పుడు చూచాడని గుల్లు; అంతే. 'వెళ్ళే అతను వ్రాసిన మంచిమంచి బొమ్మలూ చూడొచ్చు. పాపం, యెట్లావున్నాడో యేమో. వెళ్ళేప్పుడు చిరుతిండి పొట్లాల్లో కట్టించుకుని పట్టికెళ్ళే బాగుంటుంది. చిరుతిండంటేనూ, కాస్త త్రాగడాని కిస్తేనూ ఉబ్బితబ్బితబ్బితపోతాడు; ఆవాళ అమ్మపెట్టినవి మరీ మొఖంవాచినట్టు తిన్నాడుగూడాను.'

షాపులో కెళ్లి సబురోవ్ కోసమని చిరుతిండి, ఓడ్డా కొన్నాడు; అతి భార్యకోసమని వైన్ కొన్నాడు. టాక్సీ యెక్కి బయల్దేరాడు పూరి కవతల చివరనవున్న సబురోవ్ యింటికి. నది వైపున వంకరటింకరగా పోయే వీధంట టాక్సీ వెళ్ళడం కష్టమైపోయింది. దిగి కాలినడకన బయల్దేరి, యెట్లాగెళ్ళే, సబురోవ్ వుండే యిల్లు కనుక్కున్నాడు. ఇల్లు చాలాచిన్నది; ఇదివర కందులో వొక వ్యాపారస్తు డుండేవాడు; యిప్పుడు నాలుగు కుటుంబాలన్నాయి సబురోవ్ కుటుంబంలోగూడా కలుపుకుని.

గదిలో కెళ్తే, చిరాకేసింది ఒలోజ్యాకి—నమిటీ నరీ యిలా వుంది ! వాళ్ళంత గొప్పగా బ్రదకడంలేదని యివరకే తెలుసు గాని, మరీ యిలా బ్రదుకుతున్నారని పూహించుకోగూడ లేక పోయాడతను. కళాశాలభవనంలో వొకగదిలో వుండేవాడు సబురోవ్ వొకానొకప్పుడు, తర్వాతందులోనించి వెళ్ళగొట్టారు. అందులో నుంచి వెళ్ళగొట్టేముందే పెళ్ళి చేసుకున్నాడు. గ్లాషా

కొక గదిదొరికింది—ఆ యి లేదో ప్రచురణశాఖ కిచ్చారు. రెండు మంచాలు, ఒక ప్టా, వ దదాకా బొమ్మలు—మసిసి రెండడుగు లేసి తిరిగడానక్కూడా వీల్లేకుండా వుంది.

ఒలోడ్వా కొక యిజీచేర్ చూపించారు సబురోవ్ దంపతులు కూర్చోవని. లేచి, గబగబా, ఆ కుర్చీలోవున్న కార్ట్ బోర్డ్ ముక్కలూ, పేలికలూ, వార్తాపత్రికలూ, పగిలిన పింగాణీపాత్రల ముక్కలూ తీసి శుభ్రంచేసింది గ్లామా. పసిపిల్లవాడిలా ఆనందపడ్డాడు సబురోవ్.

“బలే సమయానకొచ్చాన్ ఒలోడ్వా, యెంత ఆనందగా వుందని మాయిద్దరికీనీ. సరిగ్గా యివ్వాలికి రెండు సంవత్సరాలైంది మా పెళ్ళై. ఇవ్వాలి నలుగుర్నీ పిలిచి పండుగ చేద్దామనుకున్నా. గ్లామాతోగూడా అన్నా ఫుఖోవ్ నాహ్యోద్దామని. వీల్లేక పోయింది... నెలాఖరు రోజులుగాదూ. నిజం చెప్పినా ఒలోడ్వా, యిక నే నేమీ చెయ్యలేననిపిస్తోంది థియేటర్లో యేమైనా పనుంటుందేమో తీసుకు టారన్నాను; నిజవేననుకున్నాను, అదీ జరగలేదు. సరే, అదంతా యెందుకులే యిప్పుడు...ను వొచ్చావు, అదే చాలు; టీ తాగుదాం, యి ట్లో తినేందుగ్గాడా వూదనుకుంటాలే గ్లామా పట్టుకొస్తుంది..., చూశావా గ్లామా వీడూ నేనూ పదేళ్లు కలిసి చదువుకున్నాం స్కూల్లో. ఇవ్వాలొచ్చాడు మనింటికి. అదృష్టమంటే అలావుండాలి.”

నవ్వుతూ కూర్చున్నాడు ఒలోడ్వా.

“సరే, యిన్నాళ్ల కందరం కలుసుకున్నాం కాబట్టి పండగ చేసుకుందాం పట్టండి. నైనుందిలే నాదగ్గిర, వస్తూ వస్తూ పట్టుకొచ్చాను ”

కంగారెత్తిపోయింది గ్లామాకి. రొట్టెముక్కన్నమాట లేదు యి ట్లో, ఒలోడ్వాగూడా మరచిపోయెచ్చాడు పట్టుకురావడం. పరుగెత్తికెళ్ళి పట్టుకొస్తానంది - ప్రభుత్వం పావు నుంకా మూసే సుండుకు.

“కామేశ్వరీ నాటకం కంపెనీవాళ్లు రావడం గుర్తుందా నీకు సబురోవ్, నాన్నతో పోట్లాడాను గూడాను నే నపడు; రాగి డబ్బు లేదు నాదగ్గర, మీరానుగూడా తీసికెళ్లా లనుకున్నాను నాటకం చూడ్డానికి, చివరికి నువ్వు 20 రూబుల్లిస్తే అప్పుకెళ్లాం, జ్ఞాపకం వుందా” అన్నాడు ఒలోడ్యా, గ్లాషా వెళ్ళిపోయిందోర్వారాత.

సబురోవ్ నవ్వాడు.

“ఓ జ్ఞాపకం లేకే. నీ దగ్గరున్న డబ్బులు మీరా కొక లెమోనేడ్ కొని పెట్టడానికి సరిపోతాయన్నావు, సువ్వుగూడా తాగడానికి లేవు. చక్కపిల్ల మీరా. ఇప్పు డెక్కడుందో తెలుసా నీకు ?”

“ఆగాగు, నేను చెప్పాలనుకుందదినాదు. ఇప్పుడు డబ్బేమీ లేదుగా నీదగ్గర, నాకూ తెలుసులే. ఇ-గో యీ వెయ్యిరూపాయలతో, నాదగ్గ రిప్పు డింతకంటే యెక్కువ లేదు. ఇందులో కాండ్లబు గూడా అవసరంలేదు నా కిప్పుడు. ఎకెడమీషియన్ వి ఐందోర్వారాత చెల్లగొడుదూగా? లే యీబాకీ. ఇప్పు డప్పుడే తొందరేంలేదు. తీసుకో...నీ ఉస్కాయ స్నేహితుడిలాగా భావించు, యిది తీసుకోక పోతే నన్నవమాంచినట్టే.”

గ్లాషా వచ్చింది. తిండి ప్రారంభిద్దాం అన్నాడు సబురోవ్; ముందు బొమ్మలు చూద్దాం అన్నాడు ఒలోడ్యా.

“ఎందుకురా బాబు, చూచినా నీ కవి నచ్చవేమో. కాస్త తాగి తిని పాతకాలపు ముచ్చట్లు చెప్పుకుంటే పొయ్యే దాసికీ” అన్నాడు సబురోవ్.

ఒలోడ్యా ససేమిరా వినలేదు. బొమ్మలు చూడాలని వున్న మాట వాస్తవమేగాని, అంతకంటే యెక్కువైందింకొకటూది; సబురోవ్ వూరికే మొఖమాటంపడుతున్నాడు; ఒలోడ్యా ఆ బొమ్మల్ని చూచి, ప్రశంసించకపోతే తప్పక బాధపడతాడు లోలోపల; ఒలోడ్యా కాసంగతి తెలుసు, ముందే బొమ్మలు చూడాలని పట్టుబట్టాడు; గ్లాషాగూడా అతన్నే సమర్థించింది :

“నిజంగానే, బొమ్మలు ముందు చూడవల్సిందే ‘చెబితే నమ్మవుగాని ఒలోడ్యా, యీమధ్య వ్రాసిన ప్రకృతి దృశ్యాలు, నా బొమ్మా - పచ్చగొనుగో - యెంతబావున్నాయని.”

చిత్రలేఖనమంటే ఒలోడ్యాకి మంచియిష్టమేగాని, యిష్టమే నని యితరులముం దంగీకరించేవాడు గాదు, కళ గురి చెప్పరై నా మాట్లాడుతూంటే పెదవులు కుట్టేసుకున్నట్లు మాట్లాడకుండానైనా కూర్చునేవాడు లేకపోతే అసిహాస్యంగానైనా మాట్లాడేవాడు. కొన్ని సవశ్యరాలక్రితం వొకసారి, లెనిన్ డ్ నెళ్లి పురాతన కళాఖండాలన్నీ చూస్తూ ఒక వారంరోజులు గడిచాడు. అక్కణ్ణించి తిరిగొచ్చింతర్వాత మళ్ళీ ఉధాప్రకారమే : ఎక్కడ కమిషన్ సంపాదనామా, కళాశాఖలోవున్న బ్లాండ్‌వ్ నెలా బుట్టిలో వేసుకోవాలా, లయాలా కేం బహుమానం యిద్దామా - అ. వొకటే ఆలోచన.

సబురోవ్ వేసిన ప్రకృతి దృశ్యాలన్నీ కిమ్మనకుండా పరీక్షగా చూశాడు ఒలోడ్యా, ఆ బొమ్మలు బాగున్నాయనుకుంటున్నాడో లేదో గూడా తెలియలేదు; తన భర్త పనిని చూచి యేమాత్రం హర్షించాడో తెలసుకుందామని గ్లామా యె త ప్రయత్నించినా అంత బట్టలేదు. ‘ఆగాగు, యింకా చూడనీ’ అనో, ‘దా: మీద వెలుగు పడుకోండి, యింకా స్తిబుందు’ అనో అన్నాడు మధ్యమధ్య. సబురోవ్ యీమధ్య బొమ్మలన్నీ బాగానే వేస్తున్నాడా? లేక ప్రతిబొమ్మలోనూ మంచినే చూచే అలవాటు చేసుకున్నాడా ఒలోడ్యా? సబురోవ్ కి విసుగెత్తిపోయింది. ‘యిక చాల్లే, వెళ్లి భోంచేద్దాం, పద’ అన్నాడు; ఐనా లాభంలేకపోయింది.

పిక్చర్ గాలరీలో, గొప్పగొప్ప చిత్రకారులు వ్రాసిన మంచిమంచి బొమ్మల్ని, చూచినప్పుడల్లా, మనసంతా తేలికైనట్లూ కేరింతలు కొడుతూన్నట్లూవుండేది ఒలోడ్యాకి, అప్పుడేచిగుస్తూన్న చెట్టుని చూచినట్లూ, చక్కని అందమైన స్త్రీని చూచినట్లూనూ. కళిదివర కెప్పుడో బ్రదికున్నమాట నిజమేగాని, యిప్పుడు చని

పోయినదనీ, చనిపోయిగూడా చాలాకాలమైందనీ సతని వృద్దేశం. ప్రతి మూర్ఖునికీ మూ అదో గమ్మత్తుగా వుంటుంది దేదో యెక్కడో చనిపోయినట్లూ, చనిపోయిన వానన కొద్దిగా కొడుతూ న్నట్లూనూ—ఆ పరిశుభ్రమూ, ఆ చిరుచలీ, చూడడాని కొచ్చిన వాళ్ళ గుసగుసలూ. సబురోవ్ కృతులు చూచి స్థబ్ధుడైపోయాడు బలోద్యా: యితనుగూడా తన సమకాలికుడే, ఒకే స్కూల్లో చదువుకున్నారు సుద్దగా కలి; యింతకీ వి-తేమిటంటే ఆ ప్రకృతి దృశ్యాల్ని పట్టినీ, యీయింకింట్లోనే వొకమూల ఆకుగట్టిభావ్యోకో కూర్చుని. ఆచ్చి కిక్కిరించి బయటికిచూస్తూ వాళాడు సబురోవ్. చూస్తే అంతా తేగిగ్గానేవుంది, అర్థంచేసుకోవాలంటే తాతలు దిగొస్తున్నా—ఆ రగుల కదక, గోధుమరంగు, నీలాకాశాల్లో లోతులు, ఆ నేల రంగుకన్న బరువు! ఈమధ్యనే వ్రాసిన భార్య బొమ్మనిగూడా చూపించాడు సబురోవ్, మరీ ఆశ్చర్యం వేసింది బలోద్యాకి. బొమ్మ నాకుమల్లైనా వుందా అనడిగింది గ్లాషా; సమాధానం చెప్పలే దతను. అలాగే బొమ్మ చూస్తూ నిలబడి పోయాడు—ఆ నెత్తిమీది జుత్తు వంపుల్లో మెరిసే నెలుగు, ముఖమీది గోధుమరంగు ఛాయలు. పచ్చని బ్లాజు. ఇందాక చూచిన ప్రకృ దృశ్యాల్లోనూ అంతే; చూచినకొద్దీ 'వ్యక్త మయ్యాయి ప్రకృతిలోని గొప్పా, వొప్పు, తప్పు అన్నీనీ— కరిగే మంచూ, నీటి ఆకాశం, మోడైపోయిన కొమ్మల నలుపు; ఉత్తర ప్రాంతంలో వచ్చే వసంతంలోని గారడీ. ఇప్పుడూ అంతే; స్త్రీ సౌందర్యమూ, అనాకారితనమూ - రెండూ - అభివ్యక్త మయ్యాయి; సాదాగా, ఏదో తెలిసీ తెలియని, కనిపించి కను పించని ఆ మూర్తి - గ్లాషా శ్రలో - పెదవులచుట్టూ దోబూచు లాడే ఆ చిరు వ్వుని చూచేందుకు జీవితమంతా ధారబోసినా గొప్ప లేదనిపి చింది.

మాట్లాడకుండా కూర్చుని, ఓడ్కా గ్లాసు తీసుకుని ఒక గ్లాసుడు ఓడ్కాగూడా తాగాడు బలోద్యా మాట్లాడకుండానే.

అప్పుడు గుక్కులొచ్చింది మాట్లాడవలసిందేనని. లేచి, యేదో గొప్ప విషయం చెబుతూన్నట్టు, “ఇవ్వాళ నీ చిత్రాన్ని చూశాను గ్లామా, కాదు కాదు, నీ భర్త కళ్ళకి నువ్వెలా కనిపిస్తావో చూడగలిగాను; అదృష్టవంతుణ్ణి. సబురోవ్ ! నీ కుండలో గొప్పదనాన్ని చూడగలిగా నివ్వాళ ! మీ రింకా నాలుగుకాలాలపాటు సుఖసౌభాగ్యా లతో బ్రదకాలని కోరుకుంటున్నా” అన్నాడు.

అని, మళ్ళీ గ్లాసు ఖాళీ చేశాడు. కాస్సేపున్న తర్వాత గ్లామా అడిగిందతన్ని “నిజం చెప్పు ఒలోడ్యా, ఆ చిత్రాలన్నీ నచ్చిన నీకు?”

ఇప్పుడూ సమాధానం చెప్పలేదు ఒలోడ్యా. కాస్సే పాలో చించి, “యిదిగో సబురోవ్, అసూయనేమంది చూశావ్, అత చెడ్డది యింకెక్కడా వుండదు; నిన్ను చూస్తే అసూయేస్తోంది నాకు” అన్నాడు సబురోవ్ నైపు చూచి.

ఇంకో గ్లాసు నింపి, మళ్ళీ ఖాళీ చేసేశాడు. సబురోవ్ వ్రాసిన ప్రకృతిదృశ్యం పటాన్ని మరొకసారి చూశాడు. ఆ పటంలో నేల రంగు మెరసిపోతున్న తుప్పులాగుంది, చెట్లూ చిన్న బూడిదరంగు యిల్లు, యెత్తుగా యేమీలే! ఖాళీ ఆ శం. అదేనిగా చూశాడు ఒలోడ్యా ఆ చిత్రాన్ని, చివరికి, విచారంగా ఒక చిరునవ్వు నవ్వి, “చాలా గొప్పగావు దీచిత్రం; నిజంగా” అన్నాడు.

“ఆ చెట్లుగీయడం కుదిరలేదు. ఆ వక్కడ వుండి లేనట్లుండాలి. ఆ చిత్రాన్ని నేను ఆకురాలుకాలంలో వొకనాడు వ్రాశాను. ఆవాళ వాతావరణంగూడా అదో గొప్పగా వుంది - క్రింది నేలది గూడా అదొక ప్రత్యేకమైన రంగు. మళ్ళీ అలాంటిదే, నలభ యొక్కటిలో ననుకుంటాను, చూశాను; యెక్కడోగాని కలూగా పట్టణానికి దరిదాపుల్లో. మేం వప్పుడు తిరోగమిస్తున్నం. సైపనోవ్ గూడా నా వెంటే వున్నాడు, చాలా మంచివాడులే; వ్యవసాయ శాస్త్రజ్ఞుడు. అతని చిత్రం గీయాలని చాలానా ర్థనకున్నాను... మేం ఎప్పుడెలా వున్నావో, చెప్పనవసరం లేదు నీకు, ఉన్నట్లుండి చూశా న్నేను— చిన్న కటికం వొకటుంది, దాని ప్రక్కనే చిన్న

వా గొకటి ప్రవహిస్తూంది, నేని అచ్చంగా అల్లాగే వుంది తున్నకి మల్లే. “చూడు!” అన్నాను డైరెక్టర్‌తో. నే నెందు కలా అన్నానో అర్థంకాలే దతనికి మొట్టమొదట, తర్వాత చూచాడు. “నర కానికి తరిమి పారేయ్యాలిదే వాళ్ళని” అంటూ గర్జించాడు వున్నవా డున్నట్లుండి. తర్వాత, మలోయారో స్టావట్జ్ దగ్గర చనిపోయాడు” అన్నాడు సబురోవ్.

తర్వాత, చాలాసేపు డైరెక్టర్‌నిగురించే మాట్లాడుతూ కూర్చున్నాడు. కాని, అతను చెప్పేమాటలు వినడం లేదు ఒలోడ్వా; ఆ చిత్రనివంకే చూస్తున్నాడో, లేకపోతే నిర్ధాంతపోయి అలాగే కూర్చుండిపోయాడో తెలియదు.

“ఇక వెళ్తాను. వెళ్ళాలని లేదుగాని వెళ్ళడవే మ చివితే” అంటూ లేచాడు చివరికి.

అతను వెళ్ళిపోయిం తర్వాత, గదంతా శుభం చేసింది గ్లాషా. సబురోవ్ పరుపుమీద కూర్చున్నాడు రెండు చేతుల్లోనూ ముఖం కప్పకుని. కనుకు తీస్తున్నా జేమో ననుకుంది గ్లాషా, చప్పుడు గాకుండా, మునికాళ్ళమీద నడుస్తూ తనపనులు చేసుకుంది. నెమ్మదిగా, అతి నెమ్మదిగా పిలిచాడు గ్లాషాని సబురోవ్; వచ్చి, రెండు చేతుల్లోనూ పొదుపుకుంది గ్లాషా భర్తని.

“చూశావా, ఒలోడ్వాగూడా మెచ్చుకుంటున్నాడు గొప్ప చిత్రనిని. సరిటోవ్ దగ్గర కెళ్ళు నువ్వు. వాళ్లుగూడా, గుర్తిస్తారు తప్పకుండా. ప్రదర్శన యేర్పాటు చేస్తారు, తప్పకుండా చేస్తారు.”

సబురోవ్ తలూపాడు.

“లాభం లేదు, ఆ చెల్లు సరిగ్గా కుదరలా. ఒలోడ్వా లక్ష చెప్పగాక, నాకు తెలియదు. తర్వాత, పైన ఆ కుడిచేతివైపు భాగం వూదే, అదింకా పూర్తి కాలా. ఇంకా పనిజేయ్యాలి దాని మీద”.

గ్లాషా ముఖంలో విచారాన్న చూశాడు సబురోవ్. “నీకు తప్పకూడకు గ్లాషా, రొడినోవ్ చెప్పాడుగా మాచ్చి ఫస్ట్ తర్వాత

యేదో థియేటర్ పని యిప్పిస్తానని -యెవరో గీసిన చిత్తు బొమ్మల్ని బట్టి బొమ్మలెయ్యాలట. ఫర్వాలేదు. ఇకప్పుడు మనకీ కష్టాలుండవ్.”

“వద్దొద్దు. నువ్వు నీచిత్రంమీద పనిజెయ్యడం మానుకోవద్దు. నేనన్నదసలు అదిగాదు. అందరూ నువ్వేసిన యీప్రకృతి దృశ్యాల్ని చూడాలనిమట్టుకే నేను కోరుకునేది. డబ్బుని గురించేవీ బాధపడబోక, డబ్బుదేవస్తుంది, రాకపోయినా నెట్టుకుపోతాం. ఇవ్వాళ్లెంత సంకోషంగా వుందనినాకు. ఒలోడ్యా గొప్ప చిత్రకారుడు కాదని నాకూ తెలుసు. కాని, మంచిచిత్రాన్ని చూస్తే యిట్టే పసికట్టేస్తాడు; చూడగానే తెలుస్తుందా సంగతి”.

“యేవిటీ, అతను గొప్పగా చిత్రాలు వేయలేడనా నీ వుద్దేశం? పొరపాటు. యాభైలో అతను మాస్కోనించి వచ్చిప్పుడు నన్ను చూడ్డానికనొచ్చాడు. అప్పుడు నేను పూలగుత్తివెయ్యాలని ప్రయత్నిస్తున్నా; యెంతసేపటికీ కుదరలేదు. అతనలా నించున్నవాడు నించున్నట్టు పూర్తిచేసి యిచ్చేశాడు. ఆ బొమ్మే నువ్వు చూస్తేనా! నాకదేపనిగా చూడబుద్ధేసింది-ఒక నల్లకూజా, ఆ కూజాలో కళకళలాడే పెద్దపెద్దపూలు. విరామంలేని కళవళంపడే పూలు, అతనిలాగానే. ఇప్పుడిలా యెందుకుంటున్నాడో అర్థం కావడంలేదునాకు, మరీ హాస్యవాడు తున్నప్పుడు చూశావా యెంతభయంకరంగా వుంటాడో. నేనే ప్రవర్తించలా సరిగ్గా అతనంటే—అప్పుడు వాళ్ళనాన్న పుట్టినరోజుకి వెళ్ళడమే, తర్వాత నేనేలేదు అతన్ని చూడ్డానికి. నేనతన్ని విసిగించానేమో నను చూశావా, యిక్కడుంచి వెళ్లాలనిలేదన్నాడు...యేంకా అతనికి యేమో...బహుశా నీలాంటివాళ్ళ నెవరైనా న్నడేమో.”

సందిగ్ధంలో పడింది, ఆ అమాయక ముఖంమీద ఏమిటా విరిసిన లేనవ్వు, అదో వింతకాంతి నిచ్చింది, ఆ విడముఖంలా.

తెల్లవారబోతోంది, జారేనేమీద నడుస్తూ, యేటవాలుగా
 వున్న రోడ్డుకుతున్నాడు ఒలోడ్యా, వెనకనుంచి గాలి పిచ్చిగా
 వీస్తోంది; ముందుకు నెడుతోంది అతన్ని. మరీ అసంబద్ధంగా
 మాట్లాడాననుకుంటా...అబ్బ, మరీ ఆ సబురోవ్ బ్రదుకు—అదీ
 యేవంత పెద్దకష్టంకాదులే, కాని అతనుచేసే పనిగూడా యెవరికీ
 తెలియదుగద; అతన్ని చూచేందుకు వెళ్ళిన చిత్రకారుణ్ణింతవరకు
 నేనొక్కణ్ణే నన్నాడు. అతనొక వింతజంతువను కుంటారు యూని
 యన్ వాళ్ళు. నిజంగా అంతే - అత నిలా, అలా, రాజీపడకుండా,
 అనుకున్న పని చెయ్యాలంటే అలాగే వుండాలి మరి...చెబుతూంటే
 అసంబద్ధంగానూ, అర్థరహితంగానూ వున్నట్టుంటుంది గాని, నిజం
 గానే అసూయ పుట్టుకొస్తోంది అతన్ని చూస్తూంటే. నేనే గనక
 మాస్కో వెళ్లి, కాస్త చెమటోడ్చి, యింకాస్త కాకాపడ్డే నెంటనే
 వొక ప్రదర్శన యేర్పాటుచేస్తారు, యేదో బహుమానం విస్తారు;
 అందరూ ఆహాహా అనీ, ఓహోహో అని అంటారు. అంత జరిగినా,
 ఆ పిచ్చాడంటే నాకున్న అసూయపోదు. తానెచ్చా చెప్పింది
 గూడా నిజమే, ఆ కుంటమ్మాయి నతను పెళ్లి చేసుకోవడమే మంచిది—
 ఆవిణ్ణిచూచి, అతను వ్రాసిన చిత్రాల్లాంటివి, యెవళ్ళన్నా వచ్చి
 కూర్చుని గీయమంటే గీయలేం; వొట్టి నైపుణ్యంవుంటే చాలదు,
 ఆ చిత్రం వ్రాయాలని నీ అంతరాంతరాల్లోనే పుడితేనేతప్ప సాధ్యం
 గాదు. ఛ, మళ్ళీ యిదేవిటే, యిలా గాలిలో ఆలోచిస్తాను,
 నేనూ పిచ్చివాణ్ణే పోతున్నాలావుంది. ఎంత పిచ్చివాణ్ణైనా సబు
 రోవ్ లాగా మట్టుకు చిత్రాలు వ్రాయలేను. నాకంత ప్రతిభ లేదు
 వున్నదికాస్తా విసరిపాకేసుకున్నాను. యేదో పిచ్చాసుప్త
 కూర్చుని, యితరుల వుత్తరపుల ప్రకారం, కోడిపెట్టలబా
 కూర్చుంటాను...ఇదేనా నాయనా ఒలోడ్యా! నువ్వు
 ఇదేనా? ఉహూ, యిదేనన్నమాట? సరే, యి
 వుందిగా, కోరుకున్నవారికి 'కోరుకున్నంత మహా

‘మర్నాడు అతని గదిలోకి తల్లి, నాదెజా వచ్చింది. “చూశావా, నాయనా నిన్నుగురించి ప్రతికలో వ్రాశారు, నేను చదువుతా నాగు, ఆ...యిక్కడంది ‘చిత్రకారుడు ఒలోడ్యా వ్రాసిన వాస్తవిక చిత్రాల్నిగురించి యిక్కడ వుదహరించకుండా వుండగలగడ మసంభవం, అందులోనూ ‘ఆయన ప్రత్యేక నైపుణ్యం ప్రతిబింబించే చిత్రాలవి. వాటితర్వాత...’ సరే, అదంతా యింకో సంగతిని గురించిలే...బాగావ్రాశారుకదూ?” అన్నది లోపలి కొచ్చి.’

నాలుగనబుద్ధేసింది ఒలోడ్యాకి, తల్లి కొప్పంపస్తుందని మానుకున్నాడు; తలూపి, “నాన్న బాగున్నారకదమ్మా, మంచి దేలే, యెలావున్నారోనని బాధపడ్డా”అన్నాడు.

తల్లి సంతోషించింది, కొడుకుని ముద్దుపెట్టుకుంది, ఆవిడ భర్త యీ కొడుకుని సరిగా అర్థంచేసుకోలేదు; ఒలోడ్యాది చాలా మంచి హృదయం, కాకపోతే పైకలా కనబడతాడుగాని.

కిటికీ దగ్గరకెళ్ళి నిలబడ్డాడు ఒలోడ్యా; బయటేమీలేదు మంచుతప్పితే. గది వెచ్చగానేవుంది కాని యెక్కడో లోన, మనసులో, యేదోమూల చలివేస్తూనే వుందతనికి. వెళ్ళి ఓవర్కోట్ తెచ్చుకుని వేసుకున్నాడు. ఐనా, ఆ చలి వదల్లేదు.

10

భోజనాలు పూర్తయ్యాయి. చల్లబడుతూన్న టే గ్లాసాకటి ముందుపెట్టుకుని కూర్చున్నాడు డిమిట్రీ, బెర్లిన్ సమావేశాన్ని గురించిన వ్యాసంవాకటి పత్రికలో చదువుకుంటూ. ప్రక్కనే సావ్ చెంకో కూర్చున్నాడు.

“సెమియెనోవ్ ని వుద్యోగంనుంచి తొలగించాలని చూస్తున్నాడు ఇవాన్. అతనికి బహుమానంవచ్చి యింకా నెలన్నా పూర్తికాలేదు. ఇప్పుడేవో అతనొట్టి స్వార్థపరుడని అంటున్నాడు. మిల్లింగ్ మెషీన్ శాఖలో సెమియెనోవ్ లాగా పని చెయ్యగలవా ల్భింకెనరూలేను. మొన్న నేను పరీక్షగా చూశాను గూడాను, ‘లేట్’ నెలా నడపాల్సిందీ చూపిస్తున్నాడు కొంతమంది కుర్రవాళ్ళకి. ఇంకేవీలేదు, అతను స్వతంత్రంగా వుంటాడు, అంతే; అదేవో యీ ఇవాన్ కి గిట్టదు. - దీ కాదనుకుంటాలే - వూరికే కోపం తీర్చుకుంటున్నా డనుకుంటా...”

ఇంకా వ్యాసం మీదే ధ్యానం వుండేమో, “ఇవాన్ కంత కోపమాత్రం దేనికి?” అనడిగాడు డిమిట్రీ, పట్టనట్లే.

“ఇంకా మీదాకా రాలేదన్నమాగ? ఆయన భార్య వదిలిపెట్టేసింది; అందుకూ ఆ కోపం.”

బాగా ఆత్మ సంయమం అలవాటు చేసుకున్న మనిషే డిమిట్రీ; ఏనా తెల్లబోయాడు, ముఖం అటుతిప్పి “ఈ లైట్లకి కాస్త షేడ్ పెట్టుగూడదూ? అది మూడువందల వాట్లబల్బు; కళ్ళకూరికే బాధ కలుగుతుంది” అన్నాడు.

సావ్ చెంకో, డిమిట్రీ బాధనేమీ చూశేదు “మీ రావిణ్ణి యెగుగుదురుగా, ఆవిడతనో యింతకాలం కాపరం యెట్లాచేసిందీ అని; చెప్పరూ?” అనడిగాడు.

చేతి గడియారం చూసుకుంటూ లేచాడు డిమిట్రీ. “ఎగోరోవ్ యెదురు చూస్తుంటాడు నాకోసం. ఆ వ్యాసం చదువుతూ టైమే చూచుకోలేదు నేను. నిన్నటి సమావేశం చాలా బావుంది - బిడావసలు మాట్లాడనే లేకపోయాడు. మరీ యిరుకులో పడిపోయాడు; ఫ్రెంచివాడుగదూ. బోయిలర్ బ్రాకెట్లు సరిపోవడం లేదని ఎగోరోవ్ కి, పాపం వొకటే దిగులు. వెళ్ళిచూడాలి.”

త్వరగానే స్థిమితపడి, ఎగోరోవ్ తో మాడుగంటలసేపు గుక్కవిడవకుండా మాట్లాడాడాపూట బోయిలర్ నిగురించి, బ్రాకెట్లని గురించి, వెల్డింగ్ ని గురించి. మాట్లాడటం ఐపోయింతర్వాత, “మీ ఆరోగ్యం యేవీ బాగున్నట్టులేదు. మరీ గదిలోనే కూర్చుంటున్నట్టున్నారు; కాస్త బయటిగాలిగూడా పీలవడం అవసరం. మొన్న గొరోఖోవ్ గూడా చెప్పారు - కనీసం రోజుకి రెండుగంటల సేపు నడవడం మంచిదని. నాకెట్లాగూ వీళ్లేదనుకోండి. ఐనా, రోజూ యింటికేళ్ళేస్పాడు నడిచే వెళ్తున్నా” అన్నాడు ఎగోరోవ్.

ఇంటికెళ్తూ, ఎలీనానిగురించి ఆలోచించాడు డిమిట్రీ. ఆలోచించవలసిందేమీలేదని తనకుతాను చెప్పుకున్నాడు, తనకేమీ సంబంధంలేని విషయమది. ఇదివరకే అనుకున్నాడు అదంతా అర్థం లేని సంగతని; అదంతా మరచిపోయి; తన జీవిత తాను గడపడం మంచిది.

ఐనా, ఎలీనా, ఇవాన్ నెందు కొదిలిపెట్టింది? యెంత లేదన్నా ఐదు సంవత్సరాలకిపైగా కాపురంజేసిం దతనితో. పాపం, యీ నిర్ణయానికి వచ్చేందుకు చాలాబాధపడే వుంటుంది... ‘మరీ నాకు మతిపోతోంది’ అని బుద్ధి జెప్పుకున్నాడు తనకు తాను. ‘అందులో వింతేవుంది? ఇంతకాలం అతనితో కాపురంజెయ్యడవే వింత, నిజానొస్తే. క్రిందటి వేసవిలో నేనే ఆశ్చర్యపడేవాణ్ణి తరచు, వీళ్ళిద్దరూ మాట్లాడుకోడానికే వుంటుందాఅని. అంటే, సావ్ చెంకో అన్నట్లు ఇవాన్ వొట్టి స్కాండల్ అనిగాదు, సామాన్యమైన మనిషి, అంతే; ఆఫీసుముద్ర - రబ్బరుస్టాంపు - లాంటివాడు. సావ్

చెంకోఅంటే యువకుడు, ప్రతీదానిలోనూ గొప్ప చూడాలనుకుంటాడు, అదీగాక ప్రతీదీ వింతగానే, కొత్తగానే వుంటుందని; నేనంటే ఇవాన్ లాంటివాళ్ళని చాలామందిని చూశాను. వ్యక్తిగతంగా మంచివాడేనేమో ఇవాన్. తానంటే అతఃకున్న ఆప్యాయ్నా చూచి పూజకున్నదేమో ఎలీనా. లేకుంటే ఆ చిన్నపిల్లే వాళ్ళిద్దరి సాహిత్యాకీ కారణమేవో. ఏదైతేనే లింకు బలహీనంగా వుంది, వున్నట్టుండి, అగస్మాత్తుగా యివ్వాలి తెలిపోయింది; నాకేం సంబంధం. ఇదే క్రిందటి వేసవిలో జరిగుంటే, వెంటనే ఆవిణ్ణి చూచేందుకు పరుగెత్తేవాణ్ణి, వుత్సాహపరచేందుకు ప్రయత్నించేవాణ్ణి, యేవైనా సాయం కావాలేమో చూచేవాణ్ణి. ఏవీ వెనకాడకుండా, అతిసహజంగానే చేసేసేవాణ్ణివన్నీ అప్పుడైతే. అప్పుడే ఐతే, చాలా తేలిగ్గా చేసేసేవాణ్ణి. ఇప్పుడంటే, యెక్కడైనా వొకవేళావిడ యెదురుపడినా, ఆవిడతో మాట్లాడే ధైర్యంగూడా వుండదు - నా మనసులో సంగతి బయటపడిపోతుందేవోనని నా భయం! ఆవిడసలే తగ్గిసి మోపెడైవుంది స్వంత బాధతోనే, దానికితోడు, అయ్యాచితంగా, నేనుగూడా వెళ్ళడంవెందుకు యీ నా సొంతగొడవతో. నేనేవైనా సావ్ చెంకోనా? నా వయసొచ్చేప్పటికి యేంచేస్తున్నావో ఆలోచించి మరీ చెయ్యాలి, బొమ్మ గీతలాగా వుండాలి అటూ యిటూ బెనక్కండా. ఈ పప్పులేవీ వుడకవ్.

రాత్రి ప్రొద్దుపోయేదాకా అలాగే ఆలోచిస్తూ కూర్చున్నాడు. నిద్రపోబోయేప్పుడు, పర్వాలేదిక స్థిమితపడ్డానని అనుకున్నాడు — యిక ముందిలాంటి రాత్రులు గడపాల్సిన పనుండదు. కాని, మళ్ళీ ప్రొద్దున్నే మేలుకున్నాడో లేదో, మళ్ళీ అవే ఆలోచనలు : ఎలీనానుగురించే. ఇప్పుడెక్కడుం దావిడ? ఆవిణ్ణాకేళ చూడదలచుకున్నా, యెక్కడుందో తెలియదాయె. ఎలా కలుసుకుంటాడు వెళ్ళి? యింకోపట్టణాని కెళ్ళిపోయిందేమో, లేకపోతే యేదైనా పల్లెటూరే వెళ్ళిందో, తలిదండ్రుల దగ్గరకే వెళ్ళిందో...

సంవత్సరం పూర్తికాందే, మధ్యలో, వుద్యోగవెలా వదులుంది? వదలకు. కాని తాను స్కూలుకి వెళ్ళలేదు, కాకతాళీయంగానే ఆవిడ యెదురపడితేనా, ఆవిడకెదురున్నా, దగ్గరకెళ్ళి, యేవీమాట్లాడకుండా ఆవిడకేసి చూడగలిగితేనా, యెంతబావుండును.

యెంతకాలంనుంచి సాగుతోంది గోడవ? సెలవునించి తిరిగొచ్చింతర్వాత ప్రారంభమైంది యీవేదన — ఆరుమాసా తాతుంది. తన మనసుకంటేగూడా యీ గోడవే బలనత్తరమైపోయింది. కాని, దీనికి లోబడగూడదు, తమాయించుకోవాలి, తప్పదు.

‘ఇంతకీ అసలావిడ ఇవాన్ నెందు కొదిలిపెట్టినట్టు? నాకేమీ తెలియదాయె. బహుశా యీ బాధంతా ఆవిడగూడా పడుతూందేమో? ఛ, అర్థంలేదు, ఆవిడలా బాధపడితే నాకు తెలీకుండా యెట్లా వుంటుంది. నవ్వుతో, అలా జరుగుతుంది — ఆవిడేమో పొరపాటు పడుతుంది, అతనేమో గ్రహించలేడు — కథ చదివేప్పుడెప్పుడొకని కథనలా నడుపుతాడు రచయిత. యథార్థజీవితంలో యీ సంస్కారమేమీ వుండవ్. పోనీ అలాంటి పొరపాట్లు జరుగుతాయనుకున్నా, అదంతా కుర్రవాళ్ళైతే — సావ్ చెంకోలాగ — నిజమే ననుకోవచ్చు, ఇప్పుడేం చెయ్యనని అతనిలాంటి వాడడిగితే. ఆశ్చర్యపడాల్సిన పనుండదు. ఆ వయసు దాటిపోయిందినా. ఊరికే భ్రమలు కల్పించుకుని ఆశ్వాసన పొందాలని చూడగూడదు నేను; అది పెద్దమనిషి లక్షణమూ కాదు.’

బోయిలర్ బ్రాకెట్లని గురించి మాట్లాడాలిరమ్మని పిలిపించాడు ఇవాన్ ఆవేశ మధ్యాహ్నం ఫాక్టరీలో. డిమిట్రీ వెళ్ళాడు. ఇవాన్ పాపం, మహా ఆలోచిస్తున్నాడా బ్రాకెట్లని సరిపుచ్చడమెలాగా అని. తా నా విషయాన్ని గురించి ఎగోరోవ్తో మాట్లాడిన సంగతి చెప్పాడు డిమిట్రీ; ఆ వెల్డింగ్ షెడ్లని మారిస్తేతప్ప లాభంలేదు. తర్వాత, ఆపూట యిద్దరూ కలిసి భోంచెయ్యాలని ప్రతిపాదించాడు ఇవాన్. జర్మనీ సమస్యనిగురించి, ఎన్నికల్ని

గురించి, చదరంగ పోటీల్ని గురించి మాట్లాడుకున్నాడు. యిద్దరూ. ఇవాన్‌తో చాలా స్నేహంగా వుండాలని, కావాలని ప్రయత్నం చేశాడు డిమిట్రీ. పాపం, ఇవాన్ యెంత బాధపడు తూన్నాడో లోలోపల అనే విషయాన్ని గూడా గుర్తుకు తెచ్చు కున్నాడు డిమిట్రీ—ఆ బాధగూడా తనకంటే బాగా అర్థంజేసుకో గలిగేవాళ్లుండరు. బహుశా, యింతకాలమూ తానతన్ని సరిగ్గా అర్థం జేసుకోలేదేమో. ఇవాన్ మంచివాడని అనుకునేవాళ్లుగూడా చాలామందున్నారు, పనంటే వెనకాడడనీ, వొళ్ళొంచి చేస్తాడనీ, ఫాక్టరీ అంటే పంచప్రాణాలుగా చూసుకుంటాడనీ, డిమిట్రీకిగూడ తెలుసు. ఆవేళ, నిప్పంటుకున్నప్పుడు, యెంత గొప్పగా ప్రవర్తిం చాడో గుర్తుకు తెచ్చుకుంటే చాలు. బలహీనతలు లేనిదెవరికి? అందరికీ వుంటాయి; యెవరిని వాళ్లు యెప్పుడూ అదుపులో పెట్టుకో వడమంటే అంత తేలిగ్గాదు; అక్కడిదాకా యెందుకు? ఇవానంటే అసూయ పడలేదనీ, అసూయపడినా అతన్ని సరిగ్గానే అర్థం చేసుకోగలిగాననీ తనమట్టుకు తా ననగలడూ?

డిమిట్రీ మాట్లాడే తీరుచూస్తే, ఇవాన్ మనసుగూడా కరి గింది: 'అతను చాలా మంచిపనివాడని నాకు మొదట్నుంచీ తెలుసు; మంచి క్రామేజ్ గూడాను; వీపు వెనక కుట్రలుపన్నే రకంకాదు, నన్ను గదొక్కాలని చూడడు, సొకొలా వస్కీలాగ. ఎలీనాని గురించి యెవరైనా చెప్పారేవో యితనిగూడా, ఒకళ్ని గురించి చెప్పుకోవడమంటే సరదాయేగా అందరికీ. ఎలీనాని బాగా యెరుగునుగూడాను యితను. మొట్టమొదట ఆవిడంటే ఆకర్షణ గూడావుండే దితనికి, కాని ఎలీనా యెలాంటిదో తెలుసునులే యితనికి—యివ్వాలే "డో" అంటే రేపు "నెళ్ళిరండి" అంటుంది; "యిక మీరు రానవసరం లేదులే" అంటుంది.'

ఇద్దరూ లేచిం తర్వాత, "మీకో నీరియన్ గా మాట్లాడా లనుంది. ఇక్కడ కాదులెండి, రే పాదివారంనాడు మాయింటికి భోజనానికి రావడానికేవీ అభ్యంతరం వుండదుగా మీకు? అప్పు

డై తే కూర్చుని తాపీగా మాట్లాడుకోవొచ్చును” అన్నాడు ఇవాన్. అని, ఒక చిరునవ్వు విసిరి, “యిప్పుడు మీరూ నేనూ వొకటే; మీలాగానే బ్రహ్మచారి నై పోయ్యా”నన్నాడు.

ఆ చివరి వాక్యాన్ని గురించి ఆలోచించాడు డిమిట్రీ, తర్వాత: ‘నిజంగానే పాపం, చాలా బాధపడుతున్నాడు, కాకపోతే తన్ను తాను కంట్రోలు చేసుకుంటున్నాడని నే ననుకోవాలని అతని వృద్దేశం. అతను గట్టిమనిషి నే విషయం నా కిదివరకే తెలుసు, కాని ఎలీనా అంటే అతని కింత యిష్టమని యిదివర కనుకోలేదు నేను... దేన్ని గురించి మాట్లాడతాడబ్బా? ఎలీనా గురించి కాదుగదా? కాదనుకుంటా; నాకు మరీ మతిపోతోంది, యితరులగ్గూడా మతి లేదనుకోవడం మొదలెట్టాను. హెడ్జ్ ఫీసునుంచి యేవో ఆదేశాలొచ్చుటాయి. బహుశా బ్రెయిన్ పథకాన్ని గురించి ... ఐతే, ఆఫీసులోనో, కేటీన్ లోనో మాట్లాడొచ్చునుగా? ఏదై తేనేలే... ఎలీనా యే వాలోచిస్తుందో యిప్పుడు.’

ఆవాళ మధ్యాహ్నమల్లా పనిజేశాడు. తర్వాత మళ్ళీ తన ఆలోచనల్ని నిలదొక్కుకోవాలని ప్రయత్నంచేశాడు కాని, హృదయం యెదురు తిరిగింది. ఇంటి కెళ్తూ, ముందు నెత్తాన్నది ఎలీనాయే ననుకున్నాడు అకస్మాత్తుగా; గబగబా నడిచాడు కలుసు కుందామని; తీరాచూస్తే ముసలావి డెవరో మూటపట్టుకు నెళ్తొంది. ఐనా, ఆ నీలి నీలి మసకలో ఎలీనా కనిపిస్తూనే వున్న దనిపించిం దతనికి.

నిజాని కందులో అర్థమేమీ లేదు. ఐనా, యింతకీ అస లావిడ యెక్కడున్నట్లు?

ఆవేళ రాత్రి క్లబ్బు కెళ్ళాడు - ప్రపంచ వ్యవహారాల్ని గురించి బ్రెయిన్ వుపన్యాసం వుంది; ఫ్రాన్స్ గురిం చతను యేం చెబుతాడో వినాలి. ‘ఎలీనాగూడా వస్తే?’ అనే ఆలోచన్ని దాచేసు కున్నాడు తనలో తానే - అప్పుడప్పుడూ యిలాంటి ప్రసంగాలు వినేందు కొస్తూనేవుంటుంది. క్లబ్బు కెళ్ళేప్పటికీ ఆలస్యమైంది, అప్పుకే లైట్లన్నీ తీసేశారు. ఆ చీకటి హాల్లోనే తడుముకుంటూ

వెళ్ళి కూర్చున్నాడు, బ్రెయిన్ యూరప్ నిగురించి మాట్లాడడం విపోయింది; ఆసియానిగురించి మాట్లాడుతున్నాడు : 'అంటే యేవీటంటే పాకిస్తాన్ లో అమెరికన్ సైనిక స్థావరాలుండడం ఇండియా కిష్టంలేదు.' కాస్పియన్ లో లెట్లు వేశారు మళ్ళీ; ప్రేక్షకుల్లో ఎలీనా లేదు.

మర్నాడు సాయంత్రం సిసీమా కెళ్లాడు. ఈసారి, యింకెండుకో వెళ్ళానని సమర్థించుకోడానిగ్గాడా వీల్లేదు. అదొక పాత సిసీమా; యిదివరకు రెండుసార్లు చూసేసిందేగూడానూ.

మూడో రాత్రి యేదో ఎమెచూర్ ప్రదర్శన కెళ్ళాడు - కొంతమంది గిటారిస్టులు, బిల్లేరియన్ నృత్యం చేసేవాళ్ళిద్దరూ, శాంతి పోరాటాన్నిగురించి కాత్యాయనీల్యోవా పాడే పాట. కదలకుండా మెదలకుండా కూర్చున్నాడు. నెనక్కి-తిరిగి చూచేందుగ్గాడా సాహసించలేకపోయాడు. ఎలీనా కనిపించదనీ, చినరికి ఆ 'గొడవ' కి లొంగిపోవడమే జరిగిందనీకూడ తెలు సతనికి.

ఆ వారమంతా వెదికాడు ఆవిడకోసం. వెళ్ళి స్కూలు బయట నిలబడేవాడు జారే మంచుగడ్డల్ని చూస్తూ ఆలోచిస్తున్నట్లు; కాని స్కూలు ముంగేటు తెరిచేప్పుడల్లా అయ్యే శబ్దంకోసం చెవులు రిక్కించుకుని చూస్తుండేవి. ఎలీనా అప్పుడప్పుడూ పుఖోవ్ యింటికి వెళ్ళే అలవాటుందని తెలుసు కాబట్టి, పుఖోవ్ యిల్లెక్కడుదో తెలుసుకొని వాళ్ళింటిదగ్గర కెళ్ళి, బయట కొడుక్కూతినే చలిలో, నిండా రెండు గంటలసేపు నిలబట్టాడు ఎలీనా కనిపిస్తుందేమోనని.

ఇక యీ నిస్పృహనీ, ఆవేదన్నీ భరించలేనని తెలుసుకుని, ఇక లాభంలేదు, యీ 'గొడవ' మా నెయ్యాలనుకున్నాడు, మానేస్తానని వాగ్దానం చేసుకున్నాడు తనకు తనే. ఆవేశ శనివారం. ఫాక్టరీ పైన పోగానే, యింటి కెళ్ళి ఛెకోవ్ పుస్తకం తీసి, చదవడం ప్రారంభించాడు. సావ్ చెంకో వచ్చాడు.

"ఓహో, యింట్లోనే వున్నారూ! నాటకాని కెళ్లాం రండి, పేమెట్ నాటకం ఆడుతున్నారు, యిదే మొదటిరోజుకూడానూ.

టిక్కెట్లు నేను కొన్నానులెండి. షేక్స్పియరంటే యిష్టమని చెప్పారుగా మీరు.”

సావ్ చెంకో ఆ టిక్కెట్లు వారంరోజులక్రిందటే కొన్నాడు; యీ లోపలే సోన్యాతో ఆ గొడవ జరిగింది, యిక ఆ రెండో టికెట్తో ప్రయోజనం లేదు, డిమిట్రీ యింట్లో వెలుతురుండడం చూచి, వస్తాడేమో అని చూద్దామనుకొన్నాడు. కాని వస్తాడనే ఆశ యేమంత లేదు. అందుకనే,

“వస్తాను, యెందుకు రానూ.....నూకా లొదిలిపెట్టింతర్వా తింతవరకూ హేమ్లెట్ చూడ్డం పడనేలేదు” అని డిమిట్రీ అనేప్ప టికి ఆశ్చర్యపోయాడు సావ్ చెంకో.

నిజానికి, డిమిట్రీ బయల్దేరింది హేమ్లెట్ నాటకంకోసం గాదు. నాటకమాడితే, మొదటిరోజే తప్పక హాజరౌతానని చెప్పింది ఎలీనా యిదివర కొకసారి. ‘ఇప్పు డావిడ కింకా యితర గొడవ లనేకం వుండొచ్చుననుకో... ఐనా చెప్పలేం, వచ్చినా రావచ్చు...ఐనా యిలాంటి ఆహ్వానా న్నంగీకరిస్తే తప్పేమీలేదు. బజాన్లో వాళ్ళింటికి, వీళ్ళింటికి యెదురుగా నిలబడ్డంకంటే కనాకష్టం యేవీ కాదిది.’

హేమ్లెట్ని తదేకదీక్షతో చూస్తున్నాడు సావ్ చెంకో, రంగాలంకరణ బాగావుండడం, ప్రక్కనే డిమిట్రీ కూర్చుని వుండడం అందుకు మరింత దోహదం జేశాయి. డిమిట్రీగూడా నాటకాన్ని అతిశ్రద్ధగా చూస్తున్నట్టే కన్పించాడు; మొదటి ఇంటర్వల్లో బయటికిగూడ వెళ్ళకుండా కుర్చీలోనే కూర్చున్నాడు, ప్రోగ్రామ్ చదువుకుంటూ. ప్రోగ్రామ్లో ‘గొప్ప కళాకారుడు తయారుచేసిన’... అనే మాట పదోసారి చదువుకుంటూ, ‘నేనూ సావ్ చెంకోలాగానే ప్రవర్తిస్తున్నా, ఛ? ఇంకా అతనే మెరుగనుకుంటా కాస్త, నాకంటే’ అనుకున్నాడు సిగ్గుపడుతూ.

తర్వాతి ఇంటర్వల్లో సావ్ చెంకోతో కలిసి బయటికెళ్లాడు సిగరెట్ కాల్చుకునేందుకు; క్రిందికి వెళ్తుంటే, ఎలీనా యెదురు

పడిందికాని, అప్పు డావిణ్ణిగురించి ఆలోచించడంలేదు డిమిట్రీ. మాట్లాడకుండా ఆవిణ్ణి దాటి నాలుగడుగులు ముందుకేళాడు. ఆవిడకోపాటు యింకెవరో స్త్రీ వున్నారు, బహుశా డాక్టర్ వీరా యేమో ననుకున్నాడు డిమిట్రీ. వెంటనే, వైద్యశాలకు పరుగెత్తాడు: “ఎలీనా!”

ఎలీనా ఆగింది. “మీరు నన్ను గుర్తించలేదనుకున్నా” అంది యెంకో నాఫీగా.

డాక్టర్ వీరానిగూడా పలకరించుదామని ప్రక్కకి తిరిగాడు డిమిట్రీ ఆవి డక్కడ లేకు; అంతర్ధానమైపోయింది. ఏంమాట్లా డాలో కోచక అలాగే నిలబడిపోయాడు మాట్లాడకుండా; ఎలీనా గూడా అలాగే నిలబడిపోయింది మాట్లాడకుండా. చివరి కెలా గైతేనే పెగల్చుకుని, డిమిట్రీయే

“మిమ్మల్నొచ్చి కలుసుకుదామనుకొన్నాగాని, యెక్క డుంటున్నారో తెలియలేదు.....యిక్క డిలా కలుసుకోగలు గుతానని అనుకోనే లేదు” అన్నాడు.

ఎలీనా నవ్వింది. “ఏం యెందుకనుకోలేదు? నాటకాలంటే యిష్టంపని చెప్పాగా మీకు. ఇదివరకటి మనిషిని కాదిప్పుడు... చాలా హుషారుగా వుంటోంది. చీకూ చింతా లేదు. ఏడో క్లాసుకో బాధపడుతున్నానని చెప్పాగదూ యిదివరకు; యిప్పు డా బాధేవీ లేదు; చాలా బాగా చదువుతున్నా రిప్పుడు. పుఖోవ్ చాలా సాయం చేశారులే, ఆ పుణ్యవంతా ఆయననే. మొత్తంమీద అంతా దివ్యంగావుంది. ఇప్పుడు నేను డాక్టర్ వీరాకో కలి సుంటున్నా. ప్రత్యేకం వొకగదిగూడా యిస్తావన్నానుగాని, యింకా కొన్ని రోజులు పోవాలి. షూరావట్టుకు షూరా డాక్టర్ వీరాని వదలడవే లేదు; అంత అలహాపైపోయింది ఆవిడంటే. ఇప్పుడు చూచినా గుర్తుపట్టలేకు షూరాని, అంతెదిగింది. రంగు పెన్నల్లు గూడా కొన్నాను యివ్వాలి షూరాకని. నా కేవీ కోచడం లేదను కోకండి, యింత హాయిగా యిదివర కెప్పుడూ వుం డెరగన్నేను. ఎప్పు

డన్నా వస్తే అలా మా యింటికి రండి, తప్పకుండా సంకోషిస్తాను. అంతేగాని, వూరికే రావాలి కాబట్టినిమ్మకు రాకండి, యెవరూ వుండరేవో, మాట్లాడ్డానికి, మరీ వొంటరిగా వుంటూందేవో, అని మాత్రం అనుకోకండి. బోలెడుమంది నేపీతులున్నారు నాకు. రాత్రి స్టూడెంట్స్ పార్టీ చేసుకుంటే వెళ్ళాను. డాన్స్ గూడా చేశాను. దానికితోడు పనిగూడా యెక్కువైంది. ఇప్పుడు నన్ను ప్రభుత్వ విధానాలు ప్రజలకి తెలియజెప్పాలని వొక చిన్న పేట గూడా అప్పగించారు. ఇవ్వాళ రాత్రీనాటకం చూడ్డానికి వీలుంటుందనిగూడా అనుకోలేదు నేను. ఈ నటనేవీ, నచ్చలేదు నాకు, ఒఫీలియాదంతా తెచ్చి పెట్టుకున్నట్లుగా వుంది; ఆ ఇజుముడ్రోవ్, హేమెట్ పాత్రని అభినయిస్తూంటే హేమెట్ అంతర్ముఖుడా అనిపిస్తుంది. హేమెట్ అంటే చక్కని సజీవమైన గట్టి మనస్తత్వం వున్న పాత్ర అని నా వుద్దేశం. అంతేగదా? యేవంటారు” అంటూ గబగబా, గుక్క తిప్పకోకుండా మాట్లాడేసింది, యెక్కడ మాట్లాడడం. ఆసివేస్తానో అని భయపడిపోయినట్లు. హేమెట్ ని గురించి, డిమిట్రీ తన అభిప్రాయం చెప్పక ముందే, “యిక వెళ్లొస్తాను డిమిట్రీ, వీరా చూస్తూంటుంది నాకోసం” అంటూ చేయి చాచింది కరస్పర్శకోసం.

ఆ చేతిని, మరికాస్సేపు తన చేతిలోనే వుంచుకున్నాడు డిమిట్రీ.

“ఎలీనా, నిన్ను గురించి వొకటే ఆలోచన నాకు...”

ఇంకో నిమిషం ఆగితే, యేడుపొచ్చేస్తుండేమో ననిపించింది ఎలీనాకి. కాని స్థిమితపడి, “నా కేవీ విచారంలేదని చెప్పానుగా, హుషారుగా వుంటున్నా, బాగా హుషారుగా వుంటున్నా. నన్ను గురిం చేవీ, బాధపడకండి” అన్నది యిదివరకటిలాగానే తొందర తొందరగా.

పారిపోయింది.

నాటకం ఐపోయింతర్వాత, మాట్లాడకుండా, సావ్ చెంకోకో పాలు, యింటికి బయల్దేరాడు డిమిట్రీ. సావ్ చెంకోకి నాటకం

బాగానే నచ్చింది, యింకా అతని చెవుల్లో గింగురుమంటూనే వున్నాయి పాత్రల మాటలు. డిమిట్రీ ఆలోచనల్లో డిమిట్రీ వున్నాడు : 'యిక, అంతా తేలిపోయినట్లే. ఫుఖోవ్ యింటిముందు నిలబడి సౌఖ్యాన్ని గురించి, హాయిని గురించి కలలుగనడం అనవసరమిక, ఆవిణ్ణి కలుసుకోక పూర్వం యెలా బ్రదికానో? — ఇదీ వొక వింతగానే వుంది. బ్రదికాను, చదువుకున్నాను, పనిచేశాను. ఇక ముందుగూడా అంతే, ఆవిడ లేనేలేనట్లు, ఆవిణ్ణి యెరగనేలేదనుకుని మళ్ళీ బ్రదకాలి. జీవితం అంటేనే అంత, ఎడారిలాంటిది. సౌఖ్యం అంటే - అది సావ్ చెంకోలాంటి యువకులకి. ఇప్పుడిక - నా గదీ, టేబులూ, టేబుల్ మీద లైటూ, నా డిజైన్లూ నేనూ తయారు, ఇక నాకో యెవరూ వుండరుగూడాను. ఇప్పుడు నే నెళ్లేది యింటికే గాదు; తిరిగి మళ్ళీ నాలో నేను ప్రవేశిస్తున్నాను, నా మోటారిబ్రదుకులోకి తిరిగి ప్రవేశిస్తున్నాను. ఇక ముందు బుద్ధితక్కువ పనులు చెయ్యకుండా జాగ్రత్తపడాలి, కలలు గనడం మానెయ్యాలి.'

ఎలీనా ఆ రాత్రంతా మాట్లాడుతూనే వుంది డాక్టర్ వీరాకో. ఇంటికి రావడమే తడవుగా ప్రారంభించింది నాటకాన్ని గురించి మాట్లాడడం. ఒఫీలియా పాత్రని అభినయించి కూడా చూపింది వీరాకి — తా నెచ్చా అసలా పాత్రని సరిగా అభినయించనేలేదు. ఉన్నట్లుండి, యెక్కెక్కో యేడవడం ప్రారంభించింది ఎలీనా. వీరా గాభరా పడిపోయింది, వెంటనే లేచి, యేవో నాలుగు మాత్రలు వేసి, ప్రక్కనే కూర్చుని, చేతుల్లోకి తీసుకుంది. ఇక అంతా చెప్పేసింది ఎలీనా :

“నాకూ తెలుసు యిదంతా పిచ్చితనమని. నన్ను తాను ప్రేమించడంలేదని హెచ్చరించాడు — ఊహించనుగూడా లేడట ఆవిషయం — నేను మరీ బుర్రలేని నీతాకోకచిలుకనట, మాయద్దరం యేవిషయంలోనూ వొకటి కాదట, ఈ మాట లన్న

దతనే. నే నతన్ని 'ప్రేమిస్తున్నానంటే, అది, నా తప్పుకాదు; ఐనా అతని కిష్టంలేనిదే, చచ్చినా వెళ్ళను అతనిదగ్గరికి. తన మూలానే, నేను మా ఆయన్ని వదిలిపెట్టానని అనుకుంటున్నాడు, సహజంగానే; అప్పుడప్పుడూ వచ్చి చూసెళ్తుంటానన్నాడు. చచ్చినా రానివ్వను... నేను మరీ స్కూలుపిల్లలాగా ప్రవర్తిస్తున్నాననుకుంటున్నావేమో నువ్వు. ఇది అల్లాటప్పావ్యవహారం గాదు. ఇంతవర కిలాంటి వ్యవహారం యెప్పుడూ తటస్థపడలేదు నాకు, యిదే మొదలు.....యేమైనాసరే, నన్ను చూచి యితరులు జాలి పడాల్సిన అవసరం లేదు. నువ్వు తప్పకుండా నన్నర్థంచేసుకోగలవనే నా ధైర్యం, యిం తనుభవించావా...అబ్బ, భరించలేవనుకో..."

ఎలీనా స్థిమితపడేవరకూ ఆగి, "సరేగాని ఎలీనా, నువ్వంటే ఆయనికి లక్ష్యమేలేదని యెందు కనుకుంటున్నా" అనడిగింది వీరా.

"అందులో యేవీఁ అనుమానంలేదమ్మా. నేను చెప్పింది మట్టుకు ఖాయమే. ఆవాళ క్లబ్బులో అలా మాట్లాడాడే, అందుకనే... యిప్పుడంటే నన్ను చూచి విచారపడుతున్నాడు. నాకు ధైర్యం చెప్పాలని చూస్తున్నాడు. నన్ను చూచి యితరులు జాలిపడుతూంటే చూస్తూ పూసుకోలే న్నేను. అతనంటే నాకు ప్రేమే, అంతమట్టుకు నాకు బాగా తెలుసు. ఇవ్వాళ రాత్రి మనం మెల్లైక్కుతూంటే అతను కనబడ్డప్పుడు, నా తలంతా గిరున తిరిగింది, పడిపోతానేమో ననుకున్నా..."

ఎందుకనోగాని, సాకొలొవస్కీ చెప్పిన ఎడారి మొక్క సంగతి జ్ఞప్తికొచ్చింది వీరాకి. 'ఇలా ప్రేమించి, బాధపడి, యేడిస్తే యెంతబావుంటుందో, అదే వొకహాయి, అదే వొక ఆనందం...'.

ఎలీనానిగురించి ఆలోచించగూడ దనుకున్నాడు ఇవాన్; అలా ఆలోచిస్తూ కూర్చుంటే పూరికే తలక్రిందులై పోతున్నాడు, భయంభయంగాగూడా పూటోంది. ఆట్టే చూస్తే, యిందు మూలాన ఫాక్టరీలో జరిగే వుళ్ళైక్కుడా దెబ్బతగిల్చేస్తుంది అనిగూడా అనుకున్నాడు. క్రిందటి ఆవివారంనాడు షూరాని తీసు కొచ్చి దతనింటికి ఎలీనా; షూరాని షికారుకు తీసుకెళ్ళాడు. తర్వాత ఇంటి కొచ్చి, దాగుడుమూతలాట ఆడాడు. ఆడుతూ ఆడుతూ పడక గదిలో దాక్కున్నాడు. “ఎక్కడున్నావో తెలుసులే నాన్నా. చెప్పనా, పరుపు మంచం కింద దాక్కున్నావ్” అంటూ చేతులు చరుస్తూ, చప్పట్లు కొట్టింది షూరా. షూరాని తీసుకెళ్ళేందుకని ఎలీనా వస్తే అతి పరీక్షగా చూశాడు ఆవిడనంక; బాగానే వున్నట్లనిపించింది ఆరోగ్యంగా. ఐనా ఎలీనా కేం బాధ! ఈపాటి కేవళ్ళ మీదో కన్నుగూడా వేసేసు టుంది బహుశా. విడాకులు తీసుకోడానికి సిద్ధంగానేవుండేమో కనుక్కుందా మనుకున్నాడు; సిద్ధంగా వుంటే అధికారపూర్వకంగా యేం కారణం చెప్పవలసిందీ ఇద్దరూ కలిసి ఆలోచించుకోవచ్చును. ‘ఎందుకులే, అదంతా యిప్పుడేందుకు. కావాలనుకుంటే తనే అడుగుతుంది నన్ను; ఐనా ఇప్పుడు మాట్లాడ లేనులే, అసలే అంతా అస్తవ్యస్తంగా వున్నప్పు డిప్పుడేందుకులే’ అనుకుని, వ్రాసుకున్నాడు.

గృహజీవితమంతా చిన్నాభిన్నమై పోయింది, యీ సర్వ నాశనాన్నుంచి, నెమ్మదిగా తేరుకుంటున్నాననే నమ్మాడతను; కాని మరచిపోలేని ముద్రవేసీ మరీపోయింది యీ అనుభవం. నిన్న మొన్నటివరకూ, తన జీవితాన్నిగురించి ఆలోచించినప్పుడల్లా, చిన్నగాపోయే విశాలమైన రోడ్డుని అనుకునేవాడు. అనుభవించ

టాని కతనూ అనుభవించాడు కొన్ని కష్టాలు, ఒకసారి తన వుద్యోగాన్ని గురించిగూడా భయపడవలసి వచ్చింది, కాని తర్వాత తనని తనే మందలించుకున్నాడు మరి ఒక్కోసారి మనసు అడుపులో పెట్టుకో లేకపోతున్నందుకు, క్షణికోదేకాలకు లోనాతున్నందుకు; యెలాగో అవన్నీ దాటేశాడు, అంతకంటే భిన్నంగా జరగడానికూడా వీల్లేదు తన జీవితమన్న తర్వాత. అంతేత యిప్పుడుగూడా తనకు తానే నచ్చ జెప్పుకున్నాడు : 'ఇంత కలవరపడడ మెందుకు ? ఆవిడ లేకపోయినా బ్రదర్గలను' అని. నిజాని కత నావిణ్ణిగురించి పెద్దగా ఆలోచిందీ లేదు: అదంతా గతం, ఫర్వాలేదు, అదే అలవాటైపోతుంది. కాని నమ్మకం తగ్గిపోతూంది, యేమిటో అంతా అయోమయంగా వుంది, తానంటే పడనట్లున్నారు అందరూ. ఇప్పుడు మారకే కోపం వచ్చేస్తూంది, అలాంటప్పుడు అధిక ప్రసంగంగూడా చేసేస్తున్నాడు. త నెప్పుడూ మంచినే చూస్తానని గర్వించేవా డిదివరకు; యిప్పు డెటు చూచినా అరుమానంగానే చూస్తున్నాడు యెవ రేం అపవాదులు వేస్తున్నారోనని, యెవ రెక్కడ కుటలు పన్నుతున్నారోనని.

ఎలీనా వెళ్ళిపోయి, సోమవార నాటికే పదిహేనురోజులు. ముగళవారంనాడు పార్టీ మీటింగు జరిగింది. మీటింగులో ప్రారంభోపన్యాసం చేస్తూ, ఫాక్టరీకమిటీ అధ్యక్షుడు, సివిక్ థేవ్, గృహనిర్మాణం ప్రసక్తి తెచ్చాడు : ఆ యి ఛీనివరకే కట్టవెయ్యవలసింది. బౌనన్నట్టు తలూపాడు ఇవాన్. "అందులో సందేహం యేవీలేదు" అనిగూడా అనేశాడు. అవకాశం దొరికినప్పుడల్లా సివిక్ థేవ్ ఆమాట అనకతప్పదని తెలుసు ఇవాన్ కి ! సివిక్ థేవ్ అంటే రోజు కొక డబ్బునార్లన్నా కార్మికుల కష్టాలు చెప్తూరా వినే మిషి ! కార్మికులవి గృహాలుగూడా కాదు; గుడిసెలు, నిజంగానే అధ్వన్నంగా వున్నై, యెప్పుడు కూలినా కూలిపడొచ్చును. ఇక ఫర్వాలేదు, ప్లాన్లుగూడా ఎప్పుడై పోయినై, పునాదులు కట్టడంగూడా యింకో రెండు మూడు నెలల్లో ప్రారంభ

మొనరుతుంది. సాకొలొవస్కీ అనవసరంగా జోక్యం కలిగించుకుని, సిబిక్ డేవ్ ని సమర్థించకపోతే, 1952 కే కనీసం మూడు కొత్త మేడలైనా పూర్తయిపోవాల్సిందని అనకపోతే, వినీవిన ట్లూచుకునేవాడే ఇవాన్. సాకొలొవస్కీగూడా కల్పించుకునేప్పటికీ ఇవాన్ కి మండు కొచ్చింది : ఫౌండ్రీ అన్నిటికంటే అగ్రస్థానం వహిస్తుంది, అది దేశం మొత్తానికే అనసరిమైన విషయం; ఆ విషయం సాకొలొవస్కీకీ తెలుసు, తెలియందేమీ కాదు. ఐనా అత నీ విషయం పార్టీ మీటింగులో లేవనెత్తాడూ అంటే— 'అది మొదలరకం డెమోగోగీ'. సాకొలొవస్కీ వూరుకోలేడు; "పార్టీ కర్తవ్యాలేవిటోగూడా తెలియనట్టు మాట్లాడుతున్నాను కామ్రేడ్ ఇవాన్" అన్నాడు తాపీగానే. తర్వాత, ఎన్నికలమీదికి మళ్ళిచి చర్చ, సభ ప్రశాంతంగా ముగిసింది.

ఇంటి కెళ్ళింతర్వాతగూడా, యిదే విషయాన్ని గురించి ఆలోచించాడు ఇవాన్. 'గృహసిర్మాణం విషయం సాకొలొవస్కీ లేవనెత్తాడంటే, అందులో తప్పకుండా యేదో కీటు కుండివుండాలి. మొత్తంమీద దేసికోగాని స్లానేస్తున్నాడు. అసలువిషయం గృహసిర్మాణం గాదు. ఈ కొత్తరకం భవనాలని ఆపాలని నే ననగానే డోకతోక్కిన తామలా లేచాడు, "ఐతే బ్రేకులగ్నూడా బ్రేకులెయ్యాలనా మీ వృద్ధేశం" అంటూ. అందులో హాస్యమేవీ లేదు, తలబిసుసుదనం తప్పితే. మొత్తంమీద యేదో కుట్రమట్టుకు పన్నుతున్నాడు. అందులో సందేహ మేవీ లేదు. అతని కిది కొత్తగూడా కాదు; మొదట్నుంచీ యింతే, యూరల్స్ లో సప్రనోవ్ ని ముంచాలని చూశాడు - అక్కడది పారలేదు, వెంటనే పెట్టేబేడా సర్దించి పంపేశారు - ఇక్కడి కొచ్చి నామీద పడాలని చూస్తున్నాడు అసలతని యెత్తేమిటో తెలుసుకోవాలి ముందు. ఇంతకీ అతనేసే యెత్తే పుట్టుందబ్బా?'

ఒక్క క్షణం తటపటాయించాడు ఇవాన్ — గోరంతలు కొండంతలు చెయ్యడంలేదుగదా తను? సాకొలొవస్కీది మొద

టుంచీ అంతే వెధవబుద్ధి, యెప్పుడూ యెవరో వొకర్ని సూదితో పొడుస్తూనే వుంటాడు, తననిమట్టుకు తనని యెన్నిసార్లు గేలిచేశాడో, లెక్కలేదు ! ఐనా గత ఆరు సంవత్సరాలనుంచీ పనిచేస్తున్నాడు యిద్దరూ కలిసిమెలిసి ఒకేవోట. ఇక లాభం లేదనుకున్నాడు ఇవాన్ — యీ సా రలాకాదు. 'మానవు డేవో పసిగట్టుంటాడు; అతని కళ్ళే అలాంటివి, డేగలాంటివి.' న న్నేదో సాధించాలని కాక పోతే, అతని కేవల సంబంధంలేని యిశ్వసంగ తెందుకు యెత్తవల సాచ్చింది ?'

'ఆ ఘాక్టరీయే నా పంచప్రాణాలూనూ' అనుకున్నాడు ఇవాన్, అందులోనూ యిప్పుడు ఎలీనాగూడా లేదా. ఇంతకీ అస లీ త్యాఘ్టుడు న న్నూడబెరుకుతాడా అని ? ఉద్యోగంలో పైమెట్టెక్కుతూ పైకే పోవాలని నే నెప్పుడూ అనుకోలేదు. ఐనా యీ ఘాక్టరీ డై రెక్టర్ పదవిచ్చి, నాలో వాళ్ళకున్న విశ్వాసాన్ని వ్యక్తం చేశారు. ఇక నాకు మిగిలిందిగూడా అదే.'

నిజంగానే గత రెండువారాలున్నుంచీ ఇవాన్ రాత్రింబగళ్లు పనిచేస్తూనే వున్నాడు; రెండు పిఫ్ట్లూ స్వయంగా వెళ్ళి చూచాడు, ప్రతీ వర్క్ షాప్ లోకీ వెళ్ళి కార్మికుల్లో మాట్లాడాడు

ఆదివారంనాడు తప్పక మీకోసం యెదురు చూస్తుంటానని మళ్ళీ డిమిట్రీకి జ్ఞాపకంచేశాడు ఇవాన్ శనివారంనాడు. బహుశా బ్రెయిన్ ప్రాజెక్ట్ ని గురించి మాట్లాడతాడేమో ననుకున్నాడు డిమిట్రీ : ఇవా నెప్పుడు మాట్లాడినా దాన్ని గురించే మాట్లాడుతూ వచ్చాడు, మళ్ళీ అదంతా ఒక్కసారి తిరగెయ్యా లనుకుంటున్నా డేమో.

చాలా ప్రేమగా ఆహ్వానించాడు ఇవాన్, డిమిట్రీని. భోజనం చేస్తూండగా, మొట్టమొదట, ఘాక్టరీలో రోజూ జరిగే విషయాల్ని గురించి మాట్లాడుకున్నారు యిద్దరూ. తర్వాత, యుద్ధకాలంనాటి విషయాలు తెచ్చాడు ఇవాన్. డిమిట్రీగూడా విస్తులామీద జరిగిన యుద్ధాన్ని గురించి ఒక కథ చెప్పాడు. ఒకరి అనుభవా లొకరికి

తెలియని యిద్దరి యుద్ధవీరుల కేర్పడే సన్నిహిత్యంతో మాట్లాడు కున్నారు యిద్దరూనూ.

“మీ రిక్కడికి వచ్చి రెండు సంవత్సరాలే వినా. మీ రప్పుడే మాలో వొకరై పోయారు, మీ రెంతసేపూ ఫాక్టరీ అభివృద్ధికే పాటుపడుతున్నారు. ఇప్పుడు నా కా ఫాక్టరీయే ననుకొండి సర్వస్వమూనూ” అన్నాడు ఇవాన్, భోజనాల దగ్గర్నుంచి లేచిం తర్వాత.

ఆమాట లంటూన్నప్పు డతని కఠం వణకింది : యేమనాలో ఊచలేదు డిమిట్రీకి. ‘పాపం ఎలీనాఅంటే యెంత ప్రేమో యితనికి!’

ఇవాన్ చెప్తూనే వున్నాడు : “మీకూ తెలుసుగా. ఫాక్టరీ అంటే పెద్ద కుటుంబంలాంటి దనుకొండి. నలుగురవూ కలసి మెలసి పని జెయ్యాలి. మొత్తమీద మనందరం స్నేహంగానే వుంటున్నా మనుకొండి. ఒక్కటంటే వొక్కటేవుంది పెద్దలోపం. నా ఆస్తి గౌరవా కీ దీ కీ సంబంధం లేదు, అంతమల్తుకు, చెప్పగలను మీకు. నే నసలే రైతుకుటుంబంనించి వచ్చినవాణ్ణి; వున్నదున్నట్టు, కుండ పగలగొట్టినట్లు మాట్లాడే స్వభావం నాది. పనిచేసేప్పుడు తప్పితే, క్రమశిక్షణంటే లక్ష్యమే చెయ్యను. ఆ గేటు కాస్తా దాటింతగ్వాత, యిష్టవొచ్చినట్లు మాట్లాడొచ్చనే తరిహా మిషి నన్నమాట. కాని, అనుమానాలు పెట్టకొని, అలాంటి వాతావరణంలో పని జెయ్యడం కష్టం. సొకొలొవస్కీకి చెప్పకొద్దగ్గ అనుభవంవుందని నేనూ వొప్పుకుంటాను; కాని అతని ప్రవర్తన చూస్తూంటే, ఇకత నితో కలిసి పనిజెయ్యడం సాధ్యం కాదనిపిస్తోంది నాకు. చాలా ప్రయత్నంచేశాను; ఎన్ని ఒరుగుతూన్నా చెవులూ, కళ్ళూకూడా మూసుకున్నాను. ఇక నావల్ల కాదు...”

“అలాస్తో కల ప్రగోలుగా వుండడం కష్టమే కాని, చాలా బాగా పని చేసే మిషి” అన్నాడు డిమిట్రీ ఓదాకుస్తూ, “ఒంగానే, నేనైతే అతని మాట లేవీ పట్టించుకోను. నా కతన్నో బాగా

పరిచయం లేదనుకోండి - ఆశీసు బయట మేఘ వెప్పుడూ కలుసుకోను గూడా లేదు - కాని కాస్తా యన నోరు మంచిదికాదని చెబుతాడు ఎగోరోవ్. "జంగానే నేనైతే అతని మాట లేవీ పట్టించుకోను ఇవాన్."

"అహా అదికాదు, ఆయన నోటినిగురించి కాదు నే నంటున్నది. ఒక్క సంగతి చెప్పండి - ఆయనలా యెప్పుడూ ఆ వర్క్ షాప్లో అలా సి. ఐ. డి. లాగా తిరుగుతాడే దుకు చెప్పండి? ఎప్పుడూ తన గదిలో కూర్చున్నట్టే కనిపించడు. ఎందుకనో అందర్నీ అనుమానిస్తాడు - ఎగోరోవ్ నీ, మిమ్మల్ని ..."

"అదేవీ కాదు! డిజైనరన్న తర్వాత యెప్పుడూ గదిలో కూర్చుంటే యెలా బరుగుతుంది - వెళ్ళి, ఆచరణలో అవన్నీ యెలా నడుస్తున్నాయో చూచుకుంటూ వుండకపోతే యెట్లా? అసలతనికో అట్లా వెళ్ళి చూస్తూండమని చెప్పిందిగూడా నేనే. ఆయన నోరు మంచిది కాదుకాబట్టిగాని, లేకుంటే మీరుగూడా అలా అనుకోగలిగేవారు కాదు."

"సరే, అతని నైజాన్ని గురించిగూడా మనం ఆలోచించాలి గదా, లేకుంటే అతని మంచి చెడ్డెలా నిర్ణయించగలుగుతాం? ఇదివరకతను వుద్యోగం చేసేచోట యేమైందో తెలుసా? చెప్తావినండి ఆ మానేర్ పేర సప్రనోవ్, ఎదునువాడు, తెలివితేటలున్నవాడు, కష్టపడి వుత్సాహంగా పనిజేసేవకం; ఆ ఫాక్టరీని సొంత కాశ్యమీద నిలబడేట్టు చేసిందిగూడా అతనే. తాను ప్రవేశ పెట్టదలచుకున్న ప్రాజెక్టు కావాలని కోసే శారనుకుని, అతనిమీద కత్తిగట్టాడు యీ సొకొలోవస్కీ యిదంతా ఒరిగిందెప్పుడనుకున్నారు? యుద్ధకాలంలో. అప్పుడు మీరూ, నేనూ యుద్ధం చేస్తూ, కందకాలలో చలికి గడ్డకట్టుకుపోతున్నప్పుడీ ఈ సొకొలోవస్కీ చేసిన ఘనకార్యం: తన ప్రమోషన్ కోసమని యింకో మంచి ముఠికి నిష్ఠం చెయ్యడానికూడా వెరదియ్య లేదన్న మాట. తర్వాతిదంతా బయటపడింది, స్థానిక పత్రికలో ఒక

వ్యాసంగూడా పడింది యీ తతంగా న్నంతటిసీగురించి. ఎరిగిన వాళ్ళని పట్టుకని యెలాగై తేనే, ఆ గణ్ణం దాటి బయటబడ్డాడు ”

“యె దుకనోగాని, వింటూంటే నమ్మశక్యంగాకుండా వుంది...అలాంటి మనిషేలా కన్పించడు.”

“అది కాదు: డిమిట్రీ, మీ రందర్నీ నమ్ముతారు, అదీ వచ్చిన చిక్కు. సోకొలొవస్కీ యింకా చాలా చేశాడు...మీ రొచ్చేప్పటికి ఒరోసన్ యిక్కడే వున్నాడుగదూ; చాలా మంచివాడు పాపం; చాలాగోజులు జబ్బుకో బాధపడ్డాడుగూడాను, యేదో గుండెకు సంబంధించిన జబ్బు; లక్ష్యపెట్టకుండా తిరిగాడు. అస లతను చనిపోవడానికి కారణమేమిటో తెలుసా మీరు?— అదే కదుళ్ళ గొడవ. ఆ తప్పుతా యెవరిదనుకున్నారు? సోకొలొవస్కీది. తప్పుతా ఒరోసన్మీనికి శోశారు, మానవుడు తీసుకు తీసుకు చనిపోయాడు. అసలు తప్పు ప్రోజెక్ట్లో వుంది, అందులో సందేహ మేమీ లేదు.”

“ఒరోసన్ని నేనేమీ యెరగను; నే నొచ్చేప్పటికే హాస్పిటల్లో చేరా డతను. తప్పులు చెయ్యనివా శ్వేనరుగాని, అలాంటి తప్పుని సోకొలొవస్కీ తెలుసుకో లేకపోయాడంటే నమ్మడం కష్టమే. మొత్తంమీ దతను చాలా మంచి డిజై నర్.”

ఇతరరికూ శాంతంగా మాట్లాడుతున్నవాడల్లా, ఒక్కసారి కోపంతో లేచిపడ్డాడు ఇవాన్, అసలే దవడలు వదులొదులుగా వుంటాయే యెగిరెగిరిపడ్డాయి.

“నే చెబుతున్నా గా, అత నంతచెడ్డమని పెక్కడా వుండడు. అందులో సందేహ మేమీ లేదు. పార్టీ మీటింగుకి రాలేదు మీరు, వస్తే తెలిసొచ్చేది. అక్కడత నీ యిల్లు కట్టడాన్ని గురించి యెందుకు లేపాడనుకుంటున్నారు? కామ్రు లెట్లావుండేదీ పట్టించనుకుంటున్నారా అలాకి? అదేమీ కాదు, దమ్మిడియెల్లగూడా విచారించడు. సిబిక్ జే వ టూరూ - కార్మికుల్ని గురించి ఆలోచిస్తా డతను. నేను మాత్రం? ఆ కూలీల గుడిసెలు చూచినప్పుడల్లా, చాలా బాధ

పడతాను. ఇక వాళ్లుగూడా మానవమాత్రులుగా నివసించడానికి తగిన సౌకర్యాలు యిప్పుడు చేయబోతున్నాంగదా అని యెంతో బరువు దించేసినట్లుంది నాకు. అదీగాక, డైరెక్టర్ని కాబట్టి అదంతా చూచుకోవలసిన బాధ్యత నాదేగా, అతన్ని కాదుగా. ఆ మాట అన్నానో లేదో, పార్టీ నిర్మాణాన్ని గురించి బోధించడం మొదలెట్టాడు నాకు. అత నెవడు చెప్పండి అలా నాతో. మాట్లాడ్డానికి ?”

ఇవాన్ ని శాంతపరచా అనుకున్నాడు డిమిట్రీ :

“మిమ్మల్ని వమానించాలని అనుకునుండడు సాకొలొవస్కీ. అతనుగూడా పార్టీ మెంబరుగా చాలాకాలంని చి వుంటున్నాడు చూడండి...”

దీనితో, తనని తానే మరిచిపోయాడు ఇవాన్: వాళ్ళు పైనా తెలీకుండా ఒక్క గుక్కని అరిచేశాడు :

“ఉండాలి చాలా కాలంనించి !...మీ కసలు తెలుసా అతని సంగతి !...అతని పాతచరిత్ర తెలుసా యెలాంటిదో...అతని కుటుంబం అంతా విదేశాల్లో వుంది బెర్లిన్ లో. ఇదంతా వాట్టి పుకారే ననుకుంటున్నా రేవో? కాదు, కానే కాదు...అతని పైళ్ళు తిరగేసి చూడండి...నే నిదివర కెప్పుడూ యీ విషయా లెత్తలేదు, యేదో నాగొడవ నేను చూసుకునే మనిషిని కాబట్టి ... అనేక సార్లు నిదివరకు అతని వైపున నిలబడి అతన్ని సమర్థించానుగూడాను — యిప్పు డదంతా తవ్వడం యెందుకులే? పని జెయ్యడాని కతని కవకాశం యిచ్చాకు, చెయ్యనివ్వండి, నాకేవీ అభ్యంతరంలేదు... కాని, అత నంత పత్తి తనిమాత్రం చెప్పకండి నాతో, అందులోనూ నన్ను విమోచించుతాడూ...బాగా ఐతే నూటి కేభైపాళ్లు న మొచ్చు నేమో అతన్ని, అంతే. అందులో సందేహ మేవీ లేదు...”

డిమిట్రీ యేమీ మాట్లాడలేదు, ఆలోచిస్తూ కూర్చున్నాడు: ‘యిదంతా చిత్రంగావుంది; ఒక్కమనిషిలోనే యెన్నిరకాల స్వభావాలో వుంటాయి. యుద్ధాన్ని గురించి ఇవాన్ మాట్లాడుతూంటే, యెంతో సన్నిహితు డనిపించింది నాకు. తనతో కలిసి యుద్ధంలో

పోరాడినవా రందరంటేనూ యెంతో ప్రేమగా మాట్లాడాడు; అది వూరికే వుసవ్యాసధోరణిలో చెప్పిందా గాదు, నిజంగానే చాలా అపారమైంది అతనికి వాళ్ళంటే. అట్లా మాట్లాడి ఒక గంటన్నా కాతేదు... అప్పుడే ఒకళ్ళమీద లేచిపోని అభాండాలు వేస్తున్నాడు, అపవాదులు వేస్తున్నాడు. న న్నెందుకూ యిక్కడికి పిలిచాడు? నన్నుగూడా యిందులోకి లాగడానికి? ఒకరిని గురించి చెప్పింది చచ్చినా నమ్మేదాడు వీళ్ళేదు. సాకాలావస్థి చాలా ఇక్కడైతే మిషి; అదీగాక అతనిలాంటి జిజ్ఞాస రింకెక్కడా దొరకడు. అంటే, అతన్నీ, నన్నూ కలిసి ఒకే యింగ్లీషుండమంటే అదివేసు, అదాదు నే నొప్పుకోవోవచ్చు; వూరికే అందన్నీ కరుస్తా డంటారు అందరూ. అతనుమాత్రం యెందుకూ అలా చెప్పుడు? —జీవితం పెడుతూన్న బాధలు చాలవూ, అంతకంటే పెదునుగానే వుంటాయే జీవితం కొరలు. ఏవో, బహుశా 'అతన్నీ జీవితం బాగా కరిచిందేవో, అందుకే అత సలా తయారయ్యాడేవో? యేదేనా అతను మాత్రం చాలా నికారైన మిషి. సావ్ చెకో చెబుతూంటే యేమిటో అనుకుని మరచించానుగాని; ఈ ఇవాన్ మరీ దండగమారి మనిషి, సావ్ చెకో చెప్పింది రైతే, అస లితనో మాట్లాడాని కెందుకొచ్చానో, యిత సిచ్చిన యీ వోడ్కా యెందుకు తాగానో అర్థం గావడంలేదు. అస లీ ఛండాలవంతా యెందుకు వినాలి నేను?

డిమిట్రీ లేచాడు :

“ఇక వెళ్లాలి; పనుంది.” వెళ్తూ, వెళ్తూ తలుపుదగ్గ రాగి, “సాకాలావస్థి గురించి మీ రన్నమాటలు నే నొప్పుకోలేదు. అదిమాత్రం మరచిపోకండి” అన్నాడు.

తర్వాత చాలాసేపు విచారించాడు ఇవాన్ తప్పుచేశానే అని; నాలుక కరుచుకున్నాడు. ఎంత బుద్ధితక్కువనో జేశాడు! ఐతే డిమిట్రీగూడా సాకాలావస్థి కో కలిసిపోయాడు పన్నమాట; అందులో సందేహ మేమీ లేదు. ఇన్స్టి కిద్దరే, స్కాండ్లెస్ ...

‘ఇంతకీ ఎలీనాదగ్గరికి డిమిట్రీ యిదివర కొచ్చింది యేదో తత్వ శాస్త్రం మాట్లాండేందుకేనా అని? ప్రతీవాళ్ళనీ నమ్ముతా న్నేను. ఎలీనా సంగతిమట్టుకు, యెప్పుడైనా, కలలోనైనా అనుమానించ గలిగానా ఎలీనాని? ఐనా, చివరి కిలా తయారుకాలా యెందుకూ పనికిరాకుండా

‘మొత్తంమీద, ఎలీనా యింట్లో వున్నప్పుడు యిల్లంతా కళకళలాడుతుండేది. ఇప్పుడేగనక యీ యింట్లో షూరా వుంటే. వెళ్ళి శుభ్రంగా ఆడుకునేవాణ్ణి. ఎందుకనో యిల్లంతా బేలు మంటూంది.

‘బోయి ర్ బ్రాకెట్స్ గురించి డిమిట్రీ చెప్పింది కచ్చెక్తే - అసలు చిక్కు వెల్డింగ్ దే. రేపు ఎగోరోవ్ ని కలుసుకోవాలి, బాగుచెయ్యొచ్చును

‘సాకొలొవస్కీకి మాస్కోలో యేమాత్రమో పలుకుబడి వుండుంటూది. అందులో సందేహ మేమీ లేదు. నన్నీ వుక్యోగంలో నుంచి తీసేయిస్తాడా నిజంగానే? “ఇనిగో అబ్బాయి, జాగ్రత్త, యెవరినోట్లోనూ వేళ్లు పెట్టగూడదు; జాగ్రత్తనుమా” అనే చెప్పే వారు నాన్నగారు. తర్వాత, చాలా మాపులొచ్చాయి—పెద్ద పెద్ద ఫాక్టరీలు లేచాయి; యిదివరకు బాతులు కానుకునేవాణ్ణిప్పుడు ఫాక్టరీ డైరెక్టర్ నయ్యాను — ఐనా, ఒక్క మాటమట్టుకు మోప్పు కోక తప్పదు, యిప్పుడుగూడా రొమ్ము విరుచుకుని తిరగడం మంచిదిగాదు, యితరు ల్ను సనసరంగా కవ్వించగూడదు. లేకపోతే యేం జరుగుతుందో తెలుసా? ఎలీనాని నమ్మాను, మోసంచేసింది; డిమిట్రీని నమ్మాను, అత నేవో యిలా స్కోగ్రాఫ్ లై పొయ్యాడు... బాగానేవుంది నా వ్యవహారం! ఛ, యింత ఛండాలుగా యిదివర కెప్పుడూ లేదు... యేమిటాఅని ఆలోచిస్తే, జరిగిందేమీ వున్నట్టూ కనబడదు.’

ఇంతలో ఖట్రోవ్ వచ్చాడు. 'ఆ, సినలైన స్నేహితు డొచ్చాడు, నా కష్టా లేవిటో తెలుస్తా యతనికి' అనుకున్నాడు ఇవాన్; అనుకుని హుషారుపడ్డాడు.

హద్దూ, అదుపు లేకుండా మాట్లాడేశాడు ఇవాన్ — సొకొలొవస్కీని చీల్చిచెండాడు, శిట్టాడు, నానామాటలూ అన్నాడు. "నిజంగానా!", "నాకు తెలియనే తెలియదే!" అనో, "యింతపనీ జరిగిందన్నమాట!", "అంత ఛండాలు డన్నమాట!" అనో మధ్య మధ్య వ్యాఖ్యానించాడు ఖట్రోవ్. ఆమాత్రం ప్రోత్సాహం దొరికేప్పటికి, సొకొలొవస్కీ గత చరిత్రనికూడా తవ్వడం ప్రారంభించాడు ఇవాన్ : "కుటుంబాన్నంతా విదేశాలకి పంపించేశాడు, యింకేవన్నా వుదా! అసలతను కమ్యూనిస్టు కాదు" అన్నాడు.

*

*

*

ఇవాన్ తో మాట్లాడి వెళ్ళింతర్వాత, డిమిట్రీగూడా త్వరగా కొలుకో లేకపోయాడు. విసుగుపుట్టింది. అదృష్టవశాత్తూ, సొకొలొవస్కీని ప్రధాన కార్యాలయంలోనివా శృందరూ యెరుగుదురు; అదీగాక, రోజులుగూడా మారాయి, ఇవాన్ అతన్నేమీ చెయ్యలేడు. 'ఐనా, యిదంతా మహాదారుణంగా వుంది. ఆ మాట అతన్నో అనెయ్యలే దెందుకని నేను? నోరు మూసు కుక్కరోచ్చినడం అలవాపైపోయిందనుకుంటా నాకు - కశ్మలం చూడడం అలవాపై పోయింది, అదే తప్పసలు. ప్రారంభంలో అలాగే వుంటుంది మరి - యిల్లు కట్టేప్పు డెలావుంటుంది మరి? ఎక్కడ చూచినా అంతా చిందరవందరగా, యెక్కడ చూచినా పనికిరానివీ, అవసరంలేనివీ పడుంటాయి; యికిప్పుడు అంతా వూడ్చేసి, యిల్లు శుభ్రం చేసుకోవాలి - ఆ యింట్లో నివసించడంగూడా ప్రారంభించాంగా. ఇవాన్ లాంటివాళ్లు 'చెప్పులోని రాయి' లాగా తయారౌతారు అక్కడక్కడా.

‘ఇంకొకటుంది, సావ్ చెంకో చెప్పిందంతా నిజంగా వాస్తవం గాదు. ఇవాన్ అసలే పనికిరా దనగూడదు— అతని పనంటే పడి చస్తాడు, యుద్ధంలోగూడా బాగా పనిచేసినవాడిలా కన్పిస్తాడు. ఇన్ని విభిన్న ప్రకృతు లెలావుంటాయో నొకే మనిషిలో? ఇప్పు డంటే అత న్నొదిలిపెట్టేసిందిగాని ఎలీనా, ఒకానొకప్పు డావిడ గూడా అతన్ని చూచి ఆకర్షింపబడిందన్నమాట నిజమేగా, అంటే ఆవిడ ప్రేమకి పాత్రమైన దేదో అతన్నో వుండేవుండాలి. అతను స్కాండ్రెల్ కాదు— యింకా పూర్తికాని, సగం సగం మనిషి.

‘ఒక మెషీన్ మంచిచెడ్డలు చూచి, పనికిరాని భాగాలు తీసి వేసి, ఆ స్థానంలో పనికివచ్చే కొత్త కొత్త భాగాలు వెయ్య వచ్చును మెషీనైతే. అదే మనిషైతే యేం చేస్తాం? యిదేగనక వొక సంవత్సరంక్రితం అడిగితే, ఇవాన్ చాలా మంచి పనివాడనే చెప్పేవాణ్ణి— అప్పుడూ అతనోవున్న పనికిరానిగుణాలు తెలుసు నాకు; ఐనా వాటినిగురించి ఆలోచించగూడ దనుకున్నా నప్పుడు; మనిషి గామాత్రం అతను చాలా చిందరవందర మనిషనే అంగీక రించాలి. ఏదో బురదగుంటలోనుంచి పై కెక్కినట్లుం దిప్పుడు.

‘ఇంకోరకం మనస్తత్వం వున్న మనుషు లుండాలి—సావ్ చెంకోలాంటివాళ్లు— భవిష్యత్తునుగురించి కలలు కనగలిగినవాళ్లు. ఎక్కవలసిం దేమో నిటారు పర్వతాలు, గాలిగూడ సరిగ్గా అందదు; పూపిరితిత్తులు మంచివికానివా ల్లేక్కేందుకు పనికి రాదు. దీనికి, వయసుకీ నిమిత్తం లేదు. ఇవాన్ తలగూడా తన్నే వాళ్ళు కొంతమం దున్నారు సావ్ చెంకో వయసువాళ్ళల్లోగూడా. ముసలి పుఖోవ్ నిగురించి ఎలీనా యేం జెబుతుందో చూస్తే చాలదూ, ఐనా చాలా గడ్డరోజుల్లో పెరిగి పెద్దవాడైన మనిషి. మంచివాళ్ళూ, చెడ్డవాళ్ళూ యిదివరకూ వున్నారు, యిప్పుడూ వుంటారు. మనిషి గౌరవనీయుడైతే యే యిబ్బందీ వుండదు: మంచి మార్గంలోకి తప్పకుండా వస్తాడు. మిగతావాళ్ల సంగ తేమిటి మరి? విజ్ఞానం వున్నంతమాత్రాన సరిపోదు, మనిషి భావాలకుగూడా

శిక్షణ నివ్వాలి. అమెరికానే తీసుకోండి — కావలసినంత చదువు సంధ్య లున్నాయి, విజ్ఞానశాస్త్రానికి సంబంధించిన పాఠ్యాంశాలు చూస్తేనే వెలుస్తుంది దానిపయం. వాళ్లు కట్టిన పెద్ద పెద్ద లెబా రేటరీ ప్రయోగశాలల్ని చూస్తేనే చాలు! కాని నీగ్రోలంటే వాళ్లు చూచే చిన్నచూపు, ఆ ప్రవర్తన, పూరికే కుదించవేస్తుంది మనమైన ప్రతివాడనీ — నూటికి నూరుపాళ్ళూ రాక్షసత్వం.

‘కాని భావాలకు శిక్షణ నిచ్చేదెలా? చాలా కష్టం. క్రిమి యాగో ద్రాక్షశిశుని పండించడం కష్టంకాదు — నావ్ చెంకోలా టివాళ్ళు, కాల్సెన మనుషుల్లాగా తయారు చేయడంలాంటిదే అదీనూ. కాని అడవివాడే వుందనుకుందాం — అంటే పడుచు దనంలో ఇవాన్ అన్నమాట, అతి కొక అంతరాత్మ, ప్రసాదింబాలి — ఉత్తరధృవంలో ద్రాక్ష పెంచడంలాంటిది. కష్టమే, కాని సాధ్య గూడాను — అందుకు తగిన పుష్కలమూ, గ్రహణ శక్తి, పట్టుదలా వుండాలి. కనీ, వీటి యెదుగుట అపూర్వ విషయాలు నాధించారు మన ప్రజలు; నిజంగానే మన ప్రజ వీరప్రజ, ప్రతి వ్యక్తిగూడా అలాగే వుండాలి: వుండడం అవసరం. ప్రజంతా పుష్కలంగా లేచినప్పుడు ఇవాన్ మాత్రం లేనా? యుద్ధంలో వీరో చితంగా ప్రవర్తించాలా? ఇక్కడమాత్రం, ఆవేశ నిష్పంతు కున్నప్పుడు? మనస్సులో సగభాగాన్ని గురించి చాలా శ్రద్ధ వహించాం; కాని, మిగతా సగాన్నీ గాలికి వదిలిపెట్టాం. సగం యిల్లు పరిశుభ్రంగా, అర్థంలా వుంటే, మిగతా సగమూ అపరిశుభ్రంగానూ, చీక కుగానూ వుంది. చాలా కాలంక్రితం, నేను చదువుకునే రోజుల్లో, చదివిన గోర్కీవ్యాసం గుర్తొస్తోంది; మన సోవియట్ మానవత్వమే మన కవచం అని అన్నాడు గోర్కీ. ఆ మాటే మరచిపోయాం. ఆ విధి యింకా పూర్తికాలేదు; పరిపూర్తి చేయాలి. ఆ రోజుల్లో అంటే అది పూర్వమాత్రమే, సంభావ్యమాత్రమే; ఆ సమస్య ల్నుటనీ యెదుర్కొని పరిష్కరించాల్సిన సమయం ఆసన్నమై చాలకాలమైంది.

‘నాకుమట్టుకు నేను? ఇవాన్ ని తిడతానేగాని. నాయిల్లు నేను చక్కబెట్టుకున్నానా? నా ఆలోచనలకీ, నేను బ్రదికే విధానాకీ మధ్య యింకా గోడలు పెట్టుకునే కూర్చున్నాను. ఆ వ్యవసాయ శాస్త్రజ్ఞుణ్ణి, జుబ్జోవ్ ని, ఆ సర్భాస్యుణ్ణి విమర్శించి, ఖండించడం వెందుకు? ఎందుకు చేశాను నేనా పని? రెండు నాల్కల మనిషినని నన్నతడు నిందించినా తప్పు లేదు. “పుస్తకాల్లో అలావుండడం మంచిదేగాని, జీవితాని కది సనికెరాదు” అనీ “యిది యిలా వుండాలనడం వేరు; దాని నమల్లో పెట్టడం వేరు” అనీ “నియమాలు వేరు; అనుభవాలు వేరు” అనీ యెన్ని సార్లనలేదు నేను? అదంతా వొట్టి కపటనాటకం.

ఐనా, నిక్కచ్చిగానూ, నికాస్సగానూ వుండగూడదని గాదు నామతం. మరైతే యిలా జరిగేందు క్కారణం వేమిటి? మనం త్వరిత్వరగా మాకుతూండడంవల్లనేమో బహుశ; బహుశా మనం త్వరిత్వరగా అభివృద్ధి పొందతూండడంవల్లనేమో. ఎక్కసాని మనసు వెనుకబడిపోతూంటుంది, మరోనారి హృదయం వెనుక బడిపోతూంటుంది. సావ్ చెంకో మిగతావాళ్ళకంటే యింకాస్త పరిపూర్ణమైన మనిషి; 1930 అనుభవా లతనికి లేవు, యుద్ధ కాలం నాటి అనుభవా లతనికి లేవు. ఎప్పుడూ మరికొంత కావాలంటాడు — అతని కా హక్కుంది. ఇదివర కెప్పుడో, కలల్లో మాత్రమే చూచిన విషయాల దరిదాపుల్లోకి యిప్పుడు, జాగ్రదస్థులోనే, వస్తున్నా మేమో అని విస్తోంది...

డిమిట్రీ నిద్రేపోయ్యాడో, లేకుంటే వూరికే కళ్ళుమూసు కుని ఆలోచనాతరంగాల్లోనూ, భావాల్లోనూ, సాంకేతిక వూహా చిత్రాల్లోనూపడి కొట్టుకుపోయాడో? జఖారియెవ్ ని గుర్తుకు తెచ్చుకున్నాడు, జఖారియెవ్, స్టారీటస్కోల్ డగ్గర యుద్ధంలో చని పోయాడు. చనిపోతూ, చనిపోతూ, “ఏం పర్వాలేదు, అంతా చక్కబడి పోతుంది” అన్నాడు. తర్వాత, నెల్సన్, లిస్సింకిన్, గొణుక్కుంటూ అన్నమాటలు విన్నాడు: “బహుమానం నా

కివ్వడ మేమిటి? నే నొక్కణ్ణేకాదది కనిపెట్టింది — మేం అందరం కలిసి ఆలోచించాం దాన్నిగురించి ” అన్నాడు లిస్సింక్స్. తర్వాత, సావ్ చెంకో అన్నమాటలు విన్నాడు: “బాంబులు చూపించి భయపెట్టలేదు మనల్ని - మన పక్షాన భావాలున్నై, ఆదర్శాలున్నై; బెరకసి మాటలూ, జారని గౌరవమూ వుంది మన పక్షాన” అ టున్నాడు సావ్ చెంకో. చల్లగా, హృదయపూర్వకంగా ప్రేమించే మానవులు, మనుషులు గట్టివాళ్లైనా, హృదయాలు కోమలమైనవాళ్ళు, - తన శతాబ్దంలోనే, తన చుట్టూనేవున్న అపూర్వ మానవజాతి కనిపించింది డిమిట్రీ కళ్ళముందు. కళ్ళకుగట్టి నట్టు; హృదయపు లోతుల్లోంచి, నిర్మలంగా పైకిబికిన చిరునవ్వు లాస్యంచేసిం దతని ముఖంమీద. ఎలీనా గుర్తుకొచ్చిం దపు డతనికి, భవిష్యత్కానవజాతినిగురించి కలలుగనడం ప్రారంభించా డపు డతను; ఆ కలల బౌద్ధత్యంలోనూ, తీవ్రతలోనూ, పట్టుదలలోనూ ఎలీనా సమ్మిళితమైపోయింది అతని ఆలోచనలలోనూ, జీవితాశయంలోనూ, ఆశయ ఆచరణలోనూ ఎలీనా అలా యేకమైపోవడాని కదే ప్రస్థమం.

శ్రీ వేమన గ్రంథాలయమ్
[౫] తేలప్రోలు. (కృష్ణజిల్లా.)

12

ఖిట్రోవ్ కి ఇవాన్ చెప్పిన కథంతా బాగా నచ్చింది. సొకొలొవస్కీ కపటనాటక మాడుతున్నాడనీ, కావాలని విధ్వంసానికి పూనుకుంటున్నాడనీ, తన కుటుంబాన్నంతా బెల్జియం దేశానికి పంపించివేశాడనీ తెలిసిపోయిందని చెప్పేశాడు యింటి కెళ్ళి భార్యతోనూ, పెద్ద కొడుకుతోనూ.

“ఇవాన్ అంత అజాగ్రత్తగా మాట్లాడేమనిషి కాదు; చాలా జాగ్రత్తైన మనిషి, ప్రతీ మాటా ఆచి, తూచి మాట్లాడేరకం. సొకొలొవస్కీ గుట్టుకాస్తా తెలిసిపోయి టుంది పై వాళ్ళకి” అంటూ, ఆ పై వాళ్ళెవరో చెప్పేందుకు చేయిలేపి చూపించాడు.

అంతటితో ఆగలేదు. వెళ్ళి, ఎంజనీర్ ప్రొఫూరోవ్ తో చెప్పాడు, క్లబ్ మానేజర్, డోబ్జిన్ స్కీతో చెప్పాడు. ఎవరికి వారికీ, “మీ క్లాబ్ ట్టి చెబుతున్నానుమా,” అనే అన్నాడు. ప్రొఫూరోవ్ మట్టుకు అదంతా ఖిట్రోవ్ పుబుసుపోకమ్మకు కేననీ, చెల్లని దమ్మిడియెత్తుగూడా చెయ్యదనీ అనుకున్నాడు. డోబ్జిన్ స్కీ అలా అనుకోలేదు, ఖిట్రోవ్ చెప్పింది విని సంకోషించాడు గూడాను. సొకొలొవస్కీ అంటే అతని క్లాస్త మంటగూడాను; ఇదివర కెప్పుడో వొకసారి క్లబ్బు కార్యకలాపాల్ని గురించి హేళన చేశాడు సొకొలొవస్కీ. అదీగాక, యేదైనా వార్త ఆర్భాటంగా యితరులకి చేరవేయడమంటే సరదా డోబ్జిన్ స్కీకి. మొత్తంమీద ఖిట్రోవ్ చెప్పిన కథకింకాస్త పుప్పు, కారమూ కలిపి, వినదలచుకున్న వాళ్ళ కందరికీ చెప్పివేశాడు.

ఖిట్రోవ్ భార్యకి బాంక్ లో పుద్యోగం; అక్కడ పనిచేసే వారికి ఆవిడ చెప్పివేసింది. ఖిట్రోవ్ పెద్దకొడుకు పదోక్లాసులో చదువుకుంటున్నాడు. ఇంటర్వల్ లో అతనూ చెప్పేశాడు తోటి

వాళ్ళదరికీ, సాకొలొవస్కీని పట్టుకున్నారనీ, అతను బెల్జియం దేశస్థుడని బయటపడిందనీ, త్వలోనే విచారణగూడా ప్రారంభ మాతుందనీనీ.

మూడురోజు లయ్యేప్పుడికి వందలకొద్దిమందికి తెలిసి పోయింది సాకొలొవస్కీ కేదో ప్రమాదం వాటిల్లిందని. తెలియందల్లా ఒక్క సాకొలొవస్కీ కే; కన్వేయర్ బెల్టుమీద యేదో పనుంటే, అదే చూసుకుంటున్నాడు సాకొలొవస్కీ, సాయంత్రం పూట లరబ్ వ్రాతప్రతులు చదువుకుంటున్నాడు. “ఇంకో రెండు వారాల దాకా వీరాడర్గ్ కెళ్ళి లాభంలేదు — మరీ అదేపనిగా వస్తున్నావని అంటుంది. రెండు వారాలంటే మాటలా? పదిహేను రోజులు!...” అనుకుంటున్నాడు.

తర్వా తొకసారి ఇవాన్ ని కలుసుకుని, సిగ్నలింగ్ సిస్టమ్ ని గురించి ఇవాన్ చెప్పింది నిజమేననీ, ఆ ప్రకారం తన ప్రోజెక్ట్ లో కొన్ని మార్పులు చేయడలు ముకున్నాననీ చెప్పాడు. అతను మాట్లాడే ధోరణి చూస్తే ఇవాన్ కి సందేహం వచ్చింది : ‘బహుశా నేను పొరబడ్డానేమో. పనుంటే మరీ పడిచస్తా డీమిషి; అ దతని అలవాటు. ఆ ప్రోజెక్ట్ ని గురించి నే చేసిన సూచనలుగూడా చాలా వరకు ఆమోదించాడు, యెకసక్కెంగా ఒక్కమాటగూడా అనలేదు. అనవసరంగా తుళ్ళిపడ్డానేవో నేను. తొందరపడి ఆ మాటలన్నీ అనకుండా వుండాల్సింది. పర్వాలేదు, యిద్దరం కలిసి పని చెయ్యగలం...’

క్రమక్రమంగా కుదుటబడింది ఇవాన్ మనసు. తర్వా తొచ్చిన ఆదివారంనాడు, ఫ్రటోవ్ కి కలిసి చేపలు పట్టేందుకు వెళ్ళాడు. మంచుగడ్డలు పగిలినచోట నీరంతా మసగ మసగ్గా వుంది, వూరికే బుడగలు లేస్తున్నాయి హుషారుహుషారుగా. “ఈ సారిలాంటి చేప పడుతుందో చూద్దాం” అంటూ కుంపున్నాడు ఇవాన్. ఇంటి కొచ్చేప్పుడు “సాకొలొవస్కీ గొడవేదైంది?” అనడిగాడు ఫ్రటోవ్, దారిలో. “ఆ ప్రోజెక్ట్ లో యేదో మార్పులు

చేస్తున్నాడు. అతని పనతనికి తెలుసు మని 'మెలాంటివాడైనా' అన్నాడు ఇవాన్; అప్పటికి వారంరోజులక్రితం చీఫ్ డిజైనర్ ని తిట్టింది తాను కానేకానట్లు.

మరో వారం గడిచింది. మన సేమీ బాగుండనప్పుడు సాకొలొవస్కీమీద విరుచుకుపడ్డ ఆదివారాన్ని గురించి ఇవాన్ మరచిపోయి చాలా రోజులైంది. ఐనా, యిప్పటిగ్గాని స్కూల్ టీచరు పుఖోవ్ కి చేరలేకు ఆ వార్త.

“ఇవా సంతపని చెయ్యగలడని కలలోగూడా అనుకోలేదు నేను. ఎలీనా మంచి పనే చేసింది, అత న్నొదిలిపెట్టేసింది.. కుటుంబాన్ని బెజ్జియం పంపించి సాకొలొవస్కీ యే ననేని ఇవాన్ పుట్టించిన కట్టుకథ. నేనేగనక పబ్లిక్ ప్రోసెక్యూటర్ నై తే యీసాటికి ఇవాన్ చెవు లెక్కినేవాణ్ణి” అన్నాడు పుఖోవ్ భోజనందగ్గర కూర్చొని.

ఒలోడ్యా మనసు చివుక్కుమంది: ‘ఛాఛ, యెంత ఛండాలం! నాన్న కేమీ తెలియదు; వొట్టి అమాయకుడు.. ఇవాన్ పుట్టేమీ ముసగదు, నష్టపడేది సాకొలొవస్కీయే. సాకొలొవస్కీ ని చూచి గూడా చాలా రోజులైంది; నేనుగూడా తప్పుకుతప్పుకు తిరుగుతున్నా ననుకుంటాడో, యేం ఖర్చో, అంతకంటే అపహాస్యం వుండదు...’

అదేరోజు సాయంత్రం సాకొలొవస్కీ యింటికెళ్ళాడు ఒలోడ్యా. సాకొలొవస్కీ పనిలో నిమగ్నుడై వున్నాడు; టేబుల్ నిండా పెద్ద పెద్ద డ్రాయింగులు పరచివున్నై. ‘ముసలివాడై పోయి నట్టున్నాడే అనుకున్నాడు ఒలోడ్యా. నిర్మాణ కార్యక్రమం ఫోటోలు కొన్ని ఒలోడ్యా ముందుకు తోసి, “అవి చూస్తాండు. ఇప్పుడే విపోతుందిలే యీపసి” అన్నాడు సాకొలొవస్కీ.

నిర్మాణ కార్యక్రమం అంటే ఒలోడ్యా కేమంత పెద్ద ఇష్టం లేదు కాని, ఆ ఫోటోల ఆల్బమ్ మీద వ్రాసిన పంక్తులు చూశాడు :

“1931 లో మొట్టమొదటి బ్లాస్ట్ ఫన్నీస్ నిర్మాణానికి - స్మృతి చిహ్నంగా యూనీ స్టోమిరోవిచ్ సొకొలొవస్కీకి — సహచర కాక్కిసులు” అని వుంది భాగమిద. 1931 లో ఒలోడ్స్ వయసు పదకొండేళ్ళు. ‘సొకొలొవస్కీ నిజంగానే ముసలివాడై పోయాడు. ఆయనకీ నాకూ పోలికేనిటి? యేషే లేదు. సతీదాన్ని సందేహించే మోషని అనుకునేవాణ్ణి నాకు. దేనిలోనూ నమ్మకంలేని మనిషిని కనుకోవడం మంచిదే ననుకునేవాణ్ణి. అత న్నేనిటి? సందేహించడ మేనిటి? — తన పని తాను హృదయపూర్వకంగా చేస్తాడు, గో సంరక్షణనిగురించిన వ్యాసాలు పదే పదే చెడువుతాడు — అందరు సోవియట్ పౌరులలాంటివాడే. కాకపోతే చాలామందికంటే యిం కాస్త యెక్కువ షే! వికేట లున్నమనిషి. అందుకనేనేమో ఇవాన్ కీయసంటే మంట. ఒక్కసారి కిందపడితే అంతే, యిం కెవ్వరూ నమ్మకు, యేరో అదృష్టజాతకులై పుట్టాలి అలా నమ్మకం సంపాదించాలంటే — ఇవాన్లాగా. సొకొలొవస్కీ యెంత బాధపడుతున్నానో తెలుసుకోగలను నేను. ఈ వుద్యోగంలోనించి తీసిపారేయ్యలేకు అదే పదివేలు; ఆ అదృష్టంచాలు. ఏం అదృష్టంలే? రే పెలానూ తీ సవతలపారేస్తారు.’

“బాగా చలేస్తోందే” అన్నాడు సొకొలొవస్కీ తలెత్త కుండానే.

“ఇక్కడ బాగా వేగిగానే వుందే; అదీగాక మీరు స్వెటర్ గూడా వేసుకున్నారు” అన్నాడు ఒలోడ్స్.

“ఆరోగ్యం చెడిపోయిందనుకుంటా; జలుబుగూడా చేసి స్వ్బంది” అంటూ గొణిగాడు సొకొలొవస్కీ.

ఒక గంట గడచింతర్వాత, పని సవతలకి నెట్టి, “యీ మ ధ్యక్కడా కనపడలేదే? ఏం చేస్తున్నావ్? బాగా పనిచేస్తున్నావా?” అనడిగాడు సొకొలొవస్కీ.

“ఏదో కొద్దిగా . . . మిమ్మల్ని విసిరినడం చెందుకులే అని.”

అని కాస్తే పూకుకున్నాడు ఒలోడ్వా. చివరి కెట్లావతేనేం, పెగల్చుకుని, “ఆఫీసులో గొడవేమిటో జరిగిందని విన్నాను!” అన్నాడు.

“పెద్దగొడవేమీ కాదు... ప్రోబెట్టుని అక్కడక్కడా మార్చాలిసోచ్చింది... పెట్టిన అభ్యంతరాలు సకారణమైనవే.”

సోకొలొవస్కీ. వొళ్ళేమీ బావుండలేదు; పండుకోవాలని పిస్తూంది. ఒలోడ్వా అక్కడ కూర్చున్నాడు; పండుకునేందుకు వీళ్లేదు. అలాగే ఆలోచిస్తూ కూర్చున్నాడు. ఒలోడ్వా కదళ్లేదు.

“ఏ, ఆ ఫోటోలు బావున్నయ్యా?” అనడిగాడు సోకొలొవస్కీ.

“చాలా బావున్నై” అన్నాడు ఒలోడ్వా, యంత్రంలా.

‘ఈయన కాగొడవే జెలిసిన్ట్సు లేనే’ అనుకున్నాడు ఒలోడ్వా. అదీ మంచిదేనేమో... అలాగే కూర్చునిపనిచేసుకుంటూ వూటాడు... ఇవాన్ అగస్మాత్తుగా దాడిచేస్తాడు. ముందుగా హెచ్చరించడమే మంచిది. చెప్పవలసిన సమాధానాలన్నా ఆలోచించుకుంటాడు.’

“ఆఫీసుని గురించి యెందు కడిగా ననుకున్నా రిందాక ? మిమ్మల్ని నాశనం జెయ్యాలని ఇవాన్ ప్రయత్నిస్తున్నాడు” అన్నాడు ఒలోడ్వా పైకి.

“నిజంగానా ? ఎందుకూ?... ఆ కొత్త మోడల్ ని గురించా?”

లేచి, సోకొలొవస్కీదగ్గర కెళ్ళాడు ఒలోడ్వా : “మీరు మీ కుటుంబాన్ని విదేశాలకి పంపారని అంటున్నాడతను.”

సరిగ్గా అదే సమయానికి, ఓ ఘటన జరిగింది. సోకొలొవస్కీ యింట్లోకి వచ్చినప్పుడల్లా బిస్కట్ ముక్కలూ అవీ తేచ్చి, ఫోమ్లా— సోకొలొవస్కీ కుక్క—కి లంచం మేపుతూనే వుండేవాడు ఒలోడ్వా; ఐనా యింతవరకూ అ దతనికి అలవాటు పడలేదు. తన యజమాని కంతదగ్గరగా యెవరెళ్ళినా సహించలేదు ఫోమ్లా. అప్పటివరకూ సోఫాకింద వున్నదల్లా వొక్కుదుటున

లేచి, ఒలోడ్వా కాలాసట్టుకుంది. సొకొలొవస్కీ అక్కడేవున్నాడు కాబట్టి సరిపోయింది; వెంటనే విడిచి చాడు.

“ఒట్టిఫూల్! అంగరిమీదా కలబడటమే” అన్నాడు చికాగ్గా.

ఆ మాటలు ఫోమ్మా నుద్దేశించి అన్నాడో, ఇవాన్ నుద్దేశించన్నాడో అర్థంకాలేదు ఒలోడ్వాకి. ఇవాన్ పుట్టించిన పుకారు తప్పని అంటాడేమో సొకొలొవస్కీ అని చూచాడు ఒలోడ్వా; సొకొలొవస్కీ మాట్లాడలేదు; సోఫామీద పడుకుని, “నువ్విక్కడంత వేడిగా వుండంటావు, నా వొళ్ళంతా యిలా వణకి పోతుంటే” అన్నాడు.

అప్పుడుగాని ఒలోడ్వాకి అర్థంకాలేదు నిజంగానే సొకొలొ వస్కీ ఆరోగ్యం చెడిపోయిందనీ, బహుశా జలుబుగూడా చేసిందేమోననీ.

“టీ చెయ్యమంటారా? లేకుంటే బైటికెళ్లి బ్రాందీ తీసుకొస్తాను, వెళ్ళమంటారా?” అనడిగాడు.

“నా కవేవీ అవసరం లేదుగాని, ఒక మాటడుగుతా చెప్పు. లియొనార్డో దావిన్నీ వేసనరంగులు సరిగ్గా వుండకపోవడానిక్కారణమేవీటి? యిదివరకెప్పుడో యెక్కడో చదివానుగాని, అర్థంకాలేదు. అసలా లోపం ఆ మట్టిరంగుల్లో వుందా? లేక ఆయన అవి సరిగ్గా కలపలేదా?”

“తెలియదండీ! నిజం చెప్పనా అండీ, అసలు నాకా విషయాలు తెలియనే తెలియవు.”

కాస్సేపుటిదాకా ఇద్దరూ మాట్లాడలేదు.

“నిద్రపోతారా? నే వెళ్తాను...” అనడిగాడు ఒలోడ్వా.

“వెళ్ళొద్దులే, కూర్చో. నన్నవీ విసిగించడంలేదు నువ్వు. ఒక సంగతి చెబుతా, లియొనార్డో చిత్రాలంటే యిష్టవేనా నీకు?”

నే నా చిత్రాలు చూడం దొక్కసారే; చెప్పడం కష్టం.”

“అతని మనసంటేనూ, ఆయన కష్టమెవంటేనూ చాలా యిష్టం నాకు! ఒకేసారి చాలా విషయాలమీద అభిరుచివున్న

వ్యక్తులు దేవారు యిదివరకు. మైఖేలాంజెలో కవిత్వం వ్రాసేవాడనే సంగతి తెలుసా నీకు? ఐన్ ట్రైయన్ కవిత్వం వ్రాయగలడంటావా? నా కొడలా యియ్య; అదిగో గోడని వేళ్ళాడుతోంది.”

‘తన మనసేమీ కలతచెందలేదు చూస్తున్నాడులా వ్రాది’ అనుకున్నాడు ఒలోడ్యా: ‘ఇవాన్ వేసిన అపవాదుల్ని కాదనడం చాలా అవమానకరం అని అనుకుంటున్నాడు. అదీ నిజవేదనేమో. నేనసలు చెప్పకుండా వుండాలింది. అనవసరంగా బాధించాను. నేనొచ్చేప్పటికి చక్కగా పనిచేసుకుంటున్నాడు. ఇప్పుడేమో అక్కడ పడుకుని అసందర్భాల్ని మాట్లాడుతున్నాడు. జ్వరం గూడా వచ్చుండాలి వెళ్ళి డాక్టర్ని పిలుచుకురావాలి; ఇలాంటిప్పుడు వదిలేసి వెళ్ళగూడదు.’

సొకొలొవస్కీ మళ్ళీ ప్రారంభించాడు:

“యెప్పుడో పాతకథల్లో చదివానొకచోట బంతిచెట్టొక రుతువుకాలం మాత్రమే బ్రదికి, పూలుపూస్తు దనీ, తర్వాత చనిపోతుందనీ. అదంతా పచ్చి అబద్ధం. మొన్నమధ్యనే వొకబంతి చెట్టు చూశాను బొటానీకల్ గార్డెన్స్లో. పూలు పూచి ది, రుతువు గడిచిపోయింతర్వాతగూడా కళకళలాడుతూవుంది చక్కగా. కాకపోతే ఆ పూలు పూచేటప్పుడుమాత్రం, బాగా, జాగ్రత్తగా చూడాలి; అంతే.”

ఒలోడ్యాకి భయంవేసింది; సొకొలొవస్కీకి జ్వరం ఉధృతమైనట్లుంది.

“ఇప్పుడే వెళ్ళి డాక్టర్ని పిలుచుకొన్నానండి.”

“ఊకుకోవోయ్, ఆ, యివ్వాల తారీఖెంత?”

“సంధ్యామృతి.”

“మరీ బుద్ధిలేకుండాపోతోందే నాకు. ఇవ్వాల యిరవయ్యేక అనుకుంటున్నా యంకా. నా మాటలు నట్టించుకోబోకుపో; మరీ అర్థంలేకుండా మాట్లాడుతున్నానట్లే వుంది. తల పగిలిపోతోంది.”

“వెళ్ళి డాక్టర్ని పిలుచుకొస్తా. జ్వరం వచ్చింది మీకు.”

“నాకు డాక్టర్ రెండు కయ్యా? జలుబు చేసిందని యిందాకనే చెప్పానుగా నీకు.”

ఇంకో గంటసేపున్నాడు ఒలోడ్యా.

“నాతల బద్దలై పోతోంది. ఛ...” అన్నాడు సొకొలొ వస్త్రీ ఒక్కసారిగా.

ఒలోడ్యా లేచాడు :

“వెంటనే డాక్టర్ని తీసుకొస్తా వెళ్లి.”

“ఆగు ఒలోడ్యా, ఆ గాగు! డాక్టర్ వీరాని ముచ్చకు తీసుకు రాబోకు. అంతగా పిలవాలనుకుంటే, గొరొగోవ్ ని పిలువు; అసలెందుకు, పిలవడం మానెయ్యరాదూ.”

గొరొగోవ్ వచ్చి చూచి, అది ఇన్ ఫుమెంజాలాగా వుందనీ, ఐతే న్యూమోనియాగూడా కావచ్చుననీ, గుండె యేమంత బలంగా లేదనీ ... అన్నాడు. కేంథర్, పెస్సోన్ ఇంజక్షన్స్ ఇచ్చేందుకు, వెంటనే వెళ్ళి బారిఫేనాని పంపుతానని చెప్పాడు. మర్నా డుదయం వచ్చి మళ్ళీ చూస్తానైమ్మని ధైర్యం చెప్పాడు.

ఆ గాక్రొకి అక్కడే వుండిపోయాడు ఒలోడ్యా. నిద్ర పోతున్నట్లున్నాడు సొకొలొవస్త్రీ”.

సొకొలొవస్త్రీ నిద్రపోలేదు. జ్వరంమూలాన ఆలోచించ లేకపోతున్నాడు; అందుకని జ్వరంమీద కోపంగాడా వచ్చిందతనికి; ఆలోచన లొకదా న్నొకటి తరుముకుంటూ వస్తున్నై, ఒక దాని సరస నొకటి పడుగెత్తుతున్నై, కన్పించినట్లే కన్పించి అంత ర్థానమైపోతున్నై. ఒలోడ్యా చెప్పిందాన్ని గురించి ఆలోచించాలనుకున్నాడు సొకొలొవస్త్రీ. అదీ కథ, మళ్ళీ గత చరిత్రనంతా తవ్వాలనుకుంటున్నా రన్నమాట! ఆ విషయం ఎన్నిసార్లు సమాధానం చెప్పాడో లెక్కలేదు! చివరికి అందరూ అర్థంచేసుకున్నా మన్న వాళ్ళే; “ఓ, అదా సంగతి,” అన్న వాళ్ళే. ఉన్నట్లుండి మళ్ళీ యే సప్రనోవో, పోలిష్చుకోక్, ఇవానో బయర్డేరాకు, మళ్ళీ మొదలు - ‘ఎలా, ఏవిటి, ఎందుకు ;’ అంటూ.

‘ఇంకో రెండు నెల్లు గడిచేప్పటికి, యింకెన్ని నిద్రమాత్రలు వేసుకున్నా లాభంలేని పరిస్థితుస్తుంది నాకు, అప్పుడికి యీ ఇవాన్ గూడా, ఆ జారే దవడతాడించుకుంటూ వచ్చి, యెంతో గొప్పగా, “ఓ, అదా సంగతి! అర్థమైందిలే” అంటాడు. అసలు గమ్మత్తేమిటంటే, వాళ్ళందరికీ అర్థమయ్యే దేవిటో నాకర్థం కావడంలేదు. నాకూతురు, తెల్లసముద్రం జాలరి మనచురాలు, పేరు ‘మేరీ’ యెలా విందో తెల పగలగొట్టుకున్నా అర్థం కావడంలేదు నాకింత వరకూ. ‘మేరీకి నా ఆశీస్సులు.’ పుష్కిన్ సందర్భించేడు. ఇది వ్రాసింది మాయా బాలబనోవా; టెన్నిస్ పార్టీల్ని గురించి, కాలి ఫౌన్నీయా ఆకాశాన్ని గురించి కలలు గని, నామ రూపాల్లేవి బారివాజ్ సివాకుల్లో, నాజ్ సైసికుల బూట్ల చప్పుళ్ళమధ్య ప్రాణాలు విడిచిన డౌర్భాగ్యురాలు బాలబనోవా... యీ పడుచువాళ్ళేం దుకూ మరీ యిత బుర్రలేకుండా ప్రవర్తిస్తారు! - పడుచువాళ్లు మాత్రవే, కాదేవో, అలా ప్రవర్తించేది - మాషా అలాంటి అర్థం లేని ట్యూక్ యెలాతోడుకోగలిగిందో అర్థం కావడంలేదునాకు. “సానుభూతి వరురాల్ని” అని వ్రాసింది. కాని ఒక దేశప్రజల కార్య కలాపాలంటేనూ, త్యాగాలంటేనూ, బాధలంటేనూ సానుభూతి పడడం సాధ్యమా? ఆ ప్రజల్లో ఒకళ్లమై వాళ్లతో పాటు మంచిచెడ్డా అన్నీ — అనుభవించనై నా అనుభవించాలి, లేకుంటే నోరు మూసుకు కూర్చోనై నా కూర్చోవాలి... ఐతే నన్నెళ్ళగొట్టాలనే ఇవాన్ ప్రయత్నిస్తున్నాడనేది స్పష్టం. న్యూసెన్స్, ఆ కొత్త మోడల్ పూర్తి చేసెయ్యాలి. సిగ్నలింగ్ పర్వాలేదు, దానిని తగిన కట్టుదిట్టం చేసేందుకు నేనున్నాగా... బహుశా రేపాక ప్రముఖవ్యాసం పడుతుంది ప్రజికలో, యిదివరకు యూరల్ ప్రాంతంలో జరిగినట్టుగానే. ఆ వ్యాసానికి రచయిత యేం శీర్షిక పెడతాడో? “అవిడేగ కాదు; బెబ్బియన్ పిచ్చుక!” అంటాడేవో, కాదు కాదు, యిప్పుడు కాదు; యీసారి యిదివరకటిలా తప్పించుకోలేరు వాళ్ళు. ఇవాన్ గ్రహించని విషయాలింకా చాలా వున్నై... అస

లతనీ సచారం యెందుకు ప్రారంభించాడో? పార్టీ మీటింగ్ లో
 అతనికి వ్యతిరేకంగా మాట్లాడానని కోపం వచ్చిందేమో బహుశ.
 ఏనా, నేనెలా వూసుకోగలను? బ్రహ్మాండమైన యంత్రాలమీద
 పనిచేసే కార్మికులు పాడుపడిన గుడిసెల్లో, చిల్లులు పడిపోయిన
 కప్పులకింద నివసిస్తుంటే చూస్తూ వూసుకునేదెలా? యీవిషయం
 పార్టీ మీటింగులో తప్పితే యింకెక్కడ మాట్లాడాలి? ఆ రోజు
 జెల్ స్కోల్ నికితాచెర్నీ—విప్లవం నాటి బోల్షెవిక్, లెనిన్ గూడా
 యెరుగునతను - అంటూండేవాడు: “మన అంతరాత్మ పార్టీయే”
 నని. “నేనూ పార్టీ సభ్యుణ్ణిగా” అంటాడు ఇవాన్. ఎప్పుడూ
 ఇవాన్ ని గురించే ఆలోచిస్తానెందుకు? అతనందు కష్టపడుగాడు.
 సభ్యత్వం దరఖాస్తులు నింపడమే గాదుగా జీవితంలో కష్టా
 గొప్పవిషయం! అదంతా మళ్ళీ తిరిగి వ్రాయాలి నేను. అంకెకు
 ముందే చచ్చిపోతే చిక్కేలేదు, వ్రాయాల్సిన అవసరమే వుండదు.
 ఇదివరకు వ్రాసిందే సరిపోతుంది. యేనిటే నాగుర్ర తా యిలా
 విపోయింది? ఇదివరకెప్పుడూ లేదేయిలా... ఇవ్వాలి ఇరవయ్యేకటో
 తారీఖేనని అనుకున్నాను; సంధామ్మిదేనని తేలింది. వీరాదగ్గరికి ఇరవై
 ఏదులలోపల వెళ్ళగూడదు. ఆరునోజులన్నమాట. ఫర్వాలేదు, ఏమంత
 దూరంగాదు... ఒకేళ యీకబ్బు బాగా తీవ్రమైందే నేమో?
 యెంతకాలం వుంటుందో ఇలా? క్రిందకిసారి నామీద కోపం
 వచ్చింది వీరాకి; ఆయెడారి మొక్కని గురించి మాట్లాడుకుండా
 వుండాల్సింది నేను... మేం యిద్దరం యెప్పుడు కలుసుకున్నా,
 మాట్లాడుకోడానికి ఏమీ వున్నట్టే కనిపించ దెందుకని; మాయద్దరి
 హృదయాలూ గడ్డకట్టుకు పోయాయా అనిపిస్తుంది... ఇవ్వాలి బాగా
 చలిగావుంది, అందుకనే జలుబుచేసింది నాకు... మిరియాల బ్రాండ్
 తాగితే సరి, చెమటపడుతుంది, జలుబంతా వదిలిపోతుంది. ఈ
 డాక్టర్లింతే, గోరంతని కొండంతలు చేస్తాను. వీరాగూడా అంతే...
 “అంటువ్యాధి” అన్నాడు యిందాకొచ్చిన గొర్రాబోవ్. ప్రేమనలా
 అంటించడం సాధ్యంకాదే. ఆపని లియూనావ్కోవ్ లా కా లేదు,

పుష్కీనూ చెయ్యలేక పోయాడు. కాజాన్ స్టేషన్ ప్లాట్ ఫారమ్ మీద
సైనికుడన్న మాట లేనిటి? అతను వెళ్ళిపోబోతున్నాడు రైలక్కీ;
అతన్ని ప్రేమించినమ్మాయిగూడా వచ్చింది స్టేషన్ కి. “మయకొ
వస్కీ రివాల్యూతో ఆత్మహత్య చేసుకున్నాడంటున్నారు” అన్నా
డతనా ఆ అమ్మాయితో. మయకొవస్కీ యెవరో ఆ యమ్మాయికి
తెలియదు. సైనికుడి చెయ్యపట్టుకుని, “వాన్యా! నువ్వెళ్ళిపోవడం
యెందుకూ?” అనడిగిందా అమ్మాయి. నాతల బ్రద్దలై పోతోంది.
ఇంటికి నిప్పంటించాడనుకుంటూ ఒలోడ్యా, అతనలాంటి వాడే;
కాల్చేసిన సిగరెట్లెక్కడ బడితే అక్కడ పా రేస్తాడు. చాలా పెద్ద
మంట! ఒలోడ్యాగూడా అందులోపడి కాలిపోతే? తానే చిత్రమూ
గీయలేదంటూ డతను. డ్రాయింగులన్నీ జాగ్రత్తగా దాయాలి...
లియొనార్డో పుషయోగించిన మట్టిరంగులేవిటో ఒలోడ్యాకి తెలియ
దెందుకని? పెద్దగడ్డో పూడేని లియొనార్డోకి; లీజాని ప్రేమించా
డతను. సెమియోవ్ మరం దగ్గిరొక సరస్సుంది, అందులోదూకి చని
పోయింది లీజా. ఆ లీజా, యీ లీజాకాదు, ఇంకొకరై. ఇప్పు
డక్కడ ఆ సరస్సులేదు—అక్కడొక సంస్కృతీభవనం వుందిప్పుడు.
ఘాత్వరీ మంచిదేగాని, ఆ పాత ఫర్నేసులు పెట్టారెందుకూ అక్కడ?
అనవసరంగా, బోలెడు బొగ్గుతినేస్తూ యీఫర్నేసులు. నిప్పంటు
కుంది, అంతా వ్యాపించి పోతూంది. క్రింద మెట్లదగ్గరొక నీళ్ళ
పంపుంది....”

ఆ రేప్యండి, లేకపోతే...అని అరిచాడు సొకొలొవస్కీ
బిగ్గరగా.

ప్రక్కనున్న దీపానికున్న ‘షేడ్’ క్రిందికి దించాడు ఒలోడ్యా.
కాస్సేపూరికినే, నిశ్శబ్దంగా వున్నాడు సొకొలొవస్కీ; తర్వాత
మళ్ళీ యేదో గొణుక్కోవడం ప్రారంభించాడు: ‘మేరీ’, ‘ఎడారి
మొక్క’, ‘రసాలు’ అనే మాటలు వినిపించాయి ఒలోడ్యాకి,
మధ్యమధ్య.

‘వృక్షశాస్త్రమంటే బాగా యిష్టవేమో’ అనుకున్నాడు ఒలోడ్యా : ‘బంతిమొక్కల్ని గురించి మాట్లాడాడు. అన్నీ తెలుసుకోవాలనే ! లియొనార్తో యేరంగు లుపయోగిస్తే మాత్రం యీయనకెందుకు ? సబురోవ్ పుపయోగించే రంగులూ నే నుపయోగించే రంగులూ వొకటే; ఫలితంలో కావలసినంత తేడా... మేరీ యెవరో. పూర్వాశ్రమంలో ప్రేమించినావిడేమో. విడేశాల్లోనే వుంటా యలాంటి పేర్లు. సొకొలావస్కీ గూడా ప్రేమించాడన్నమాట, విచిత్రమే మరి. నిజంగానే యెప్పుడైనా బెజ్జియం వెళ్ళాడేమో. ఈయనో చెప్పకుండా వుండాల్సింది. నే నామాటలు చెప్పింతర్వాతే యిలా పడిపోయి, సంధి పుట్టినట్లు మాట్లాడున్నాడు. ఇదంతా నాతప్పే...’

మనసు వికలమైనంత మాత్రాన న్యూమోనియా రాదని ఒలోడ్యాకీ తెలుసు. ఐనా, సొకొలావస్కీ యిలా వుండడాని క్కారణం వాళ్ళూ వీళ్ళూ వేసే నెధవ పుకార్లన్నీ తానిక్కడ చెప్పడం వల్లే నని అనుకున్నాడు ఒలోడ్యా.

మర్నాడుదయం గొరొఖోవ్ వచ్చాడు. చూచి, దిగులు పడ్డాడు.

“యింకో డాక్టర్ తోగూడా ఆలోచించి చూస్తాను; ప్రొఫెసర్ బైకోవ్ ని పిలుస్తాను” అన్నాడు.

పట్టణంనుంచి ప్రొఫెసర్ వచ్చాడు. గొరొఖోవ్ తో చాలా సేపు మాట్లాడాడు ఆ ప్రొఫెసర్. వాళ్ళు మాట్లాడుకునే సాంకేతిక భాషలో పదాలు ఒలోడ్యాకి అర్థంకాలేదు కాని, వొకటి మాత్రం పసిగట్టాడు వాల్లిద్దరూగూడా కాస్తగాభరాయే పడుతున్నారని. హాస్పిటల్ కి తీసికెళ్ళడం మంచిదేమోనని సూచించాడు గొరొఖోవ్. బైకోవ్ తల అడ్డంగా వూపాడు:

“ఆయన్ని కదల్చడం మంచిదికాదు; నర్సుని సంపాదించలేకూ ?”

సాకొలొవస్కీవద్ద బారిఖీనా వుండిపోయింది. సాయంత్రం అవుతూండగా యింటికెళ్లిపోయాడు ఒలోడ్యా. అన్నయ్య అలసి పోయిరావడం గమనించింది సోన్యా:

“యేమిటీ కథ?”

జవాబు చెప్పకుండా, తనగదిలోకెళ్లి పోయాడు.

రెండురోజులవరకూ స్పృహరాలేదు సాకొలొవస్కీకి. మూడోనాడుదయం కళ్లు తెరిచాడు. చాలా ప్రొద్దొక్కేవరకూ నిద్రపోయాననీ, ఫాక్టరీకెళ్ళేప్పటికి ఆలస్యమాత్రుందేమోననీ అనుకున్నాడు; మంచంపక్కనేవున్న టేబుల్మీదికి చెయ్యిచాచాడు, (యిదివరకెప్పుడూ గడియారం పెట్టేవాడాబల్లమీద,) దాని మీదున్న మందుసీసా కిందపడి పగిలిపోయింది. అప్పుడు గుర్తుకొచ్చిందతనికి: ‘నేను జబ్బుపడ్డాను, గొరొఖోవ్ వచ్చాడు...’ కళ్లుమూసుకుని మిగతాసంగతులు గూడా గుర్తుకు తెచ్చుకోవాలని చూచాడు. ‘ఒలోడ్యా వచ్చాడు, నాకుజ్వరమొచ్చింది, పెద్దమంట గూడా పుట్టింది...కాదు, కాదు అది కల ఐవుంటుంది...’ తలంతా యేమిటో కలగాపులగంగా వున్నట్లుంది. ఒక్కటిమాత్రం, యెందుకనోగాని, చాలా స్పష్టంగా గుర్తుంది; లియొనార్డ్లో వుపయోగించిన రంగు లేమిటని అడిగాడు ఒలోడ్యాని, ఒలోడ్యా చెప్పలేక పోయాడు.

క్రమ క్రమంగా అన్నీ గుర్తుకురావడం ప్రారంభించినై, ఇవాన్నిగురించి చెప్పాడు ఒలోడ్యా...ముఖం అంతా కుంచించుకున్నాడు సాకొలొవస్కీ. గొం తెండిపోయినట్లుంది, తుప్పతిన్నట్లుగావుంది నోరంతా...‘ఆ బెల్జియం వ్యవహారం వింటేనే తల నొప్పొస్తోంది...మెంటే లేచెళ్ళి, వీరాని చూడాలి. ఒక్కోసారి మనల్ని మనం మరిచిపోతాం...పైమెంతయ్యిందో యిప్పుడు. బాగా వెలుగ్గావుంది. అంటే ఆవిడ యింటిదగ్గర వుండదన్నమాట, జబ్బింకా

పోలేదనుకుంటూ నాకు, కళ్ళు పీకుతున్నాయి, యీతల నాతల కానట్టుంది, తలని లేపాలన్నా లేపలేకపోతుంటే...

బిగ్గరగా మూలిగాడు. బారిఫీనా వచ్చింది కాని అత నావిణ్ణి గమనించలేదు; మళ్ళీ స్పృహతప్పి పడిపోయాడు.

మళ్ళీ అతను కళ్ళు షేరచేప్పూకి సాయాత్రమైంది, వీరా అతనిమీదికి వంగి యేదో చేస్తోంది. సాకొలొవస్కీ వంక చూస్తోంది వీరా; అప్పుడావిడ కళ్ళలో కనిపించిన భావాల్ని అత సంతవర కెప్పుడూ చూడలేదు. ఏదో మాట్లాడాలని నోరు తెరిచాడు, ఏమీమాట్లాడలేక పోయాడు, 'వీరా!' అని మాత్రం అన గలిగాడు.

"మిరిప్పుడు మాట్లాడగూడదు" అని ఆజ్ఞాపించింది వీరా.

అక్కడి నుంచవతలికి వెళ్ళి "ఆ యన సన్ను గుర్తించారు" అని చెప్పింది బారిఫీనాతో, వీరా.

అలాగే కళ్ళుమూసుకుని పండుకున్నాడు సాకొలొవస్కీ: 'నేను వీరాని చూచినమాట నిజవేనా? కలా? తెలుసుకోవాలి, చాలా అవసరం... ఆవిడ డాక్టరు, ఆ సంగతే మరచిపోయాన్నేను. జబ్బు పడ్డాననుకుంటా... యేవీ అర్థం కావడంలేదే... యేవిటి నా బుర్రెలా తగలడుతోంది? అంతా అయోమయంగావుంది...'

సాకొలొవస్కీ దగ్గరకొచ్చింది బారి ఫీనా :

"మళ్ళీ స్పృహ తప్పినట్టుందమ్మా... డాక్టర్ ! డాక్టర్ వీరా ! యేవిటి మీరలా వున్నారేవిటి?"

ఒకగ్లాసుడు మంచినీళ్ళు తెచ్చిచ్చింది డాక్టర్ వీరాకి, బారి ఫీనా? కాని త్వరగానే సంభాళించుకుంది వీరా? తమాయింనుకుని,

"నేను ప్రొఫెసర్ బైకోవ్ కి ఫోన్ చేస్తాగాని, కేంఫర్ ఇంజక్షన్ నివ్వగలనూ నువ్వు?" అనడిగింది బారిఫీనాని.

వ్యవసాయ డ్రైత్రాల్లో పనిజేసే వాళ్ళింకా చాలామంది కావాలని, యెప్పుడో నవంబరులోనే చెప్పాడు సిబిర్ డ్రైవ్. అనే టప్పుడతను కాస్త నెనకాముందూ ఆడాడు గూడాను : అందుకు తగినవాళ్ళని నెంటనే పంపాలని వ్యవసాయ డ్రైత్రాలు కబురుమీద కబురు పంపుతున్నాయి. వాళ్ళకి కావలసింది సడుంవంచి పనిజేసే వాళ్ళు; గాలిరకంకాదు; కష్టపడిపనిచేసే వాళ్ళని పంపేందు కేమో ఇవాన్ అంగీకరించడు. ఎలా పంపుతాడు మరి? రెండు ట్రాక్టర్ ఫాక్టరీలకి కావలసిన కన్వేయర్ బెల్టులూ, వ్యవసాయ డ్రైత్ర యంత్రాల కేంద్రానికి కావలసిన పనిముట్లూ తయారుచేస్తున్నాడు తన ఫాక్టరీలో, యిదీ వ్యవసాయ డ్రైత్ర కోసం చేసేపనేగా. 'ఎవరినీ బలవంతపెట్టగూడ దనలు, అందుకేనో' యీ ఇవాన్ వొప్పుకోడాయే' అనుకున్నాడు సిబిర్ డ్రైవ్.

మెషీన్ ట్రాక్టర్ డ్రైవర్ కెళ్ళేందుకు, లామోకోవ్ వొప్పు కున్నాడు. "యేమైనాసరే, అతనెళ్ళడానికి వీల్లేదు" అన్నాడు ఇవాన్. "ఐతే, యేంజెయ్యమంటావయ్యా బాబూ!" అని విసు కున్నాడు సిబిర్ డ్రైవ్. కావాలంటే, ఫాక్టరీలోకి కొత్తగా వచ్చిన వాళ్ళని వ్యవసాయ డ్రైత్రాలకి పంపించమన్నాడు ఇవాన్. ('ఇంకా పూర్తిగా ఉత్పత్తి కార్యక్రమంలోకి దిగనివాళ్ళూ, పనిచెయ్య బోతుంటే కాళ్ళకీ చేతులకీ అడ్డంవచ్చేవాళ్ళూ' వాళ్ళు ఇవాన్ దృష్టిలో) కాస్త ఆలోచించి, "ఐనా, చీజోవ్ తో మాట్లాడి చూడండి, అతనిదివరకు ట్రాక్టర్ డ్రైవర్ గా పనిజేశాడు" అని చెప్పాడు ఇవాన్. ఒక సంవత్సరక్రితం చీజోవ్ గూడా స్టైఖోననైటే (యెక్కువ నైపుణ్యంకో, కోటాకంటే యెక్కువపని పూర్తిచేసిన మనిషి). కాని తర్వాత తాగుడికలవాలుపడ్డాడు (అతనితండ్రిగూడా

తాగుబోతే). అతన్ని వుద్యోగంలోనుంచి తీసేద్దామనే అనుకున్నాడు ఇవాన్, “ఇంకో ఛాన్సిచ్చాను, యికెప్పుడూ మోక్కబొట్టుకూడా ముట్టనని ఒట్టుపెట్టుకున్నాడు” అంటూ వాయిదావేస్తూ పచ్చాడు.

జనవరి నెలాఖరున, స్థానికపత్రిక ఒక ఫోటో ప్రచురించింది; వ్యవసాయ డ్రైత్రాగ్లో పనిజేసేందుకిష్టపడి, అవసరమైన కాగితాల మీద సంతకాలు పెడుతూన్నవారు నలుగురున్నారా ఫోటోలో: చీజోవ్, మరిముగ్గురు యువకులూ.

చీజోవ్ తో కుండపగల గొట్టినట్టు మాట్లాడాడు సివిల్ జేమ్స్: ‘యిదిగో, చీజోవ్, వెళ్లాలనే నీకు నాసలహా, మరీ తాగుడు లోబడి కిందామీదా తెలియకుండా కొట్టుకుపో తున్నావ్ నువ్వు. ఎప్పట్నుంచో చెప్తున్నాడు ఇవాన్ నిన్ను డిస్మిస్ చేస్తానంటూ అతనలా అనడం కరెక్టుగూడాను.’ చీజోవ్ కాసేపు గొణిగాడు, కాసేపాలోచించుకున్నాడు, మళ్ళీ కాసేపు గొణుక్కుని, “యేఁ ఐతే మళ్ళీ మావాళ్ళ దగ్గరికేవెళ్తా. వాళ్ళందరూ చాలా మంచివాళ్లు” అన్నాడు.

బెల్గ్రిన్ గూడా, అప్పుడే, ‘రెడ్ వే’ సమిష్టి డ్రైత్రాని కెళ్లాడు. యుద్ధమైతర్యాత; లిథూనియాలో ఒక అడితీ పని అప్పగించారతనికి. బాగా నమ్మకస్థుడు, బాగా బలంవున్నవాడు, యెవళ్లేనా చెప్పినా, “తర్వాతేం జెబుతారా అని ఆశ్చర్యపోతున్నా” అనేవాడు; అని, చెప్పిన పనికాస్తా తు.చ.లు తప్పకుండా, చక్కగా చేసేసేవాడు. అతను మళ్ళీ సమిష్టి డ్రైత్రానికి వస్తున్నాడనివిని, ఏంటోనీనా పావ్ లోన్నా చాలా సంతోషించింది. పని జేసేందుకు కావలసినన్ని చేతుల్లేవే అని విచారిస్తుండే దానిడ. ఆ సమిష్టి డ్రైత్రమంటే మాటలా-మరి; తొమ్మిదివేల హెక్టార్లభూమి (హెక్టార్ అంటే షుమారు రెండున్నర యెకరాలన్నమాట), దగ్గర దగ్గర మూడువేలు పశువులు, ఒక పెద్ద కోళ్లదొడ్డి, పళ్లెతోటలు, యింకొక పెద్ద తేనెటీగల పెంపకం - అందర్నీ కలిపితే నూట అరవైముగ్గురు గూడా లేరు పనిచేసేందుకు. బెల్గ్రిన్ వచ్చేప్పటికి ఆవిడ ఆశలు

మరింత యెక్కువయ్యాయి: ఇంకా కొంతమంది వచ్చే అవకాశం గూడా వుందన్న మాట.

తర్వాత నాలుగైదురోజులికి, “మా మేనల్లుడు శాషా మాస్కోనించి వుత్తరం రాశాడు, తనగూడా యిక్కడికే రావాల నుందని. మరి...” అన్నాడు రేడియోనోవ్ పచ్చి, “రమ్మను” అంది పావ్లోవ్నా, “యిక్కడసలు మనుషులేరీ, అదే అసలు చిక్కు మనకి.”

శాషా వచ్చాడు. ఒక చిన్న సహకారసంస్థలో గుమాస్తా గిరీ చేస్తూండే వాణ్ణి, ఆరోగ్యం చెడిపోయి డాక్టర్ దగ్గరకెళ్తే మంచి గాలి పీలవాలని చెప్పాడనీ అన్నాడు. అక్కడ అతనికి స్వంత గది అంటూ లేదట. పరిసరాలన్నీ తోలుకంపు కొడుతూండేవట. చివరికొక చాస్టిక్ (రష్యాలో వ్యక్తిగత వ్యావారం చేసుకునే వాళ్లు; వీరిసంఖ్య చాలస్వల్పం) గదిలో ఒకమూల అద్దెకి తీసుకోక తప్పలేదట. ఇంతెందుకు, ఒక్క మాటలో చెప్పాలంటే, ట్రాన్స్ ఫర్ కావాలని కోరుకున్నాడు; వచ్చాడు.

లేత సొరకాయలు కొయ్యడమంటే మహాసరదా శాషాకి. అతనొచ్చింతర్వాత, మూడురోజులకల్లా, అందరికీ తెలిసిపోయింది: డ్రెస్టెన్లో అతని యుద్ధదశం వున్నచోట వొకమేక ఆరు పిల్లల్ని కన్నది అనిస్తే, యెప్పుడూ తల్లివెంట పడి తిరిగేవి, కోడిపెట్టవెంట కోడిపిల్లలు తిరిగేట్టు, మాస్కోలో ఒక ఫోర్మన్ శాషాకొక బాతు గుడ్డిచ్చాడు, ఆగుడ్డు వందేళ్ళక్రింత నాటిది, మొట్టమొదట కాస్సేపు సందేహించాడుగాని, తర్వాత తినేశాడు; పుష్కిన్ సమాధిమీద శాషాపూలు పెడుతూండగా సినీమా తీశారు—మొదటిసారి బాగా లేదని మళ్ళీ రెండోసారిగూడా తీశారు, తెరమీద చాలాబాగా కన్పించింది; ఒకసారి బస్సులో వెళ్తూంటే శాషాకి లైసెంకో (ప్రఖ్యాత సోవియట్ వ్యక్తి. శాస్త్రజ్ఞుడు) కన్పించాడు, కన్పించి యీయేడు శీతాకాలం యేమంత పెద్దచలిగా లేదని అన్నాడు: యీయేడు పంటలెలా వుంటాయని అడిగాడు శాషా ఆయన్ని,

సరిగ్గా చెప్పలేనుగాని మొత్తంమీద యిదివరకటిలా వుండదనిమాత్రం చెప్పాడు లైసెంకో, శామాకి.

“ఆరోగ్యమేదో బాగాలేదంటాడు, వూరికే వససిట్టలా వాగుతుంటాడు, యెలా యితగాడితో చచ్చేది?” అనుకున్నది, మొట్టమొదట్లో, పావ్లోవ్నా. కాని, చెప్పేకథలన్నీ పూర్వైపోయే పుటికి, చక్కగా పనిజెయ్యడం ప్రారంభించాడు శామా. సమిష్టి క్షేత్రంలో ఒక బల్లబాగుచేశాడు, ఆవులదొడ్డి అంతా శుభ్రం చేశాడు; ఇదివరకు సైన్యంలో కాంపౌండర్ గా పనిచేశాడనీ, వడంగంగూడా బాగా తెలుసుననీ లారీ నడపడంగూడా చేత నొననీ తెలిసింది తర్వాతర్వాత. “శామా రావడం మంచిదేమింది” అన్నది పావ్లోవ్నా, రేడియోనోవ్తో.

కాని, చీజోవ్ గూడా వస్తున్నాడని తెలిసేప్పటికి అగ్గిమీద గుడ్డిలమైపోయింది పావ్లోవ్నా; “ఈ వ్యవసాయ క్షేత్రాలకి, వున్నవాళ్ళలోకల్ల మెరికెల్లాంటి వాళ్ళని పువుతున్నావనేమో పత్రికలు రాస్తాయి; వీళ్ళేవో, చీజోవ్ లాంటి వాళ్ళని సంపుతా రిక్కడికి. అట్లాంటి తాగుబోతుని నాజన్మో చూళ్ళేదు. కిందటేడు వేసంకాలంలో క్లబ్బుకి నిప్పెట్టినంతపని చేశాడు. అట్లాటాళ్ళొద్దు బాబూ మనకి” అన్నది.

చీజోవ్ వచ్చాడు; మనిషి చాలా విచారంగా వున్నాడు. కొడుకు వచ్చాడని సంతోషించాడు తండ్రి; రెండు బుగ్గ బయటికి తీశాడు; యిద్దరూ నోటి కప్పగించారు. ద్రవం పడేప్పటికి, చీజోవ్ కి మాంచి హుమారోచ్చేసింది; ఇవాన్ ని తిట్టడం ప్రారంభించాడు; “వాడిమూలానే ననుకుంటా నాకీ తాగుడలవాటైంది, అబ్బ, యెంత వేధించుకుంటాడని, వాడు డై రెక్టరూగాడు, యేవీగాడు, వొట్టి పప్పుదడ్డమ్మ. వాణ్ణి కట్టుకున్న పెళ్ళావే పూసింది వాడిమొఖం మీద.” “అయ్యో నాయనా, ఆయనపెళ్లాం మన ఎవీనా యేరా బాబూ!” అన్నది పక్కన కూర్చున్న తల్లి. “ఆ, ఆ, అదే” అంటూ హుమారుగా తలూపాడు చీజోవ్ : “చిన్నప్పుడు మేనిద్ద

రవూఁ కలిసాడుకునేవాళ్ళం. యూపిల్ పళ్లు దొంగతనం జేశామని
 వొకసారి మానుద్దర్మి పట్టుకుని చితకదన్నాడు మావయ్య, వొక
 సారాళ్ళ నాన్న నాకొక చిన్న బొమ్మగూడా చేపెట్టాడు - పంది
 బొమ్మ, చిన్నతోకా అదీనీ! అచ్చంగా ఇవాన్ కి మల్లేనే వుందది.
 సుఖంగా వుంటందిగదాఅని, డైరెక్టరు పెళ్లాం అనిపించుకోవొచ్చు
 గదా అని గబగబా పెళ్ళిచేసుకుంది ఎలీనా, అడిగిందే చాలని.
 చివరికి వాడితో కాపరంజెయ్యడంగూడా కష్టమైపోయి, యింటో
 నించి బైటికొచ్చేసింది. నిజంగానే, నేచూచింది చెబుతున్నానంటే.”

(‘అమ్మకి వుత్తరం వ్రాయాలి’ అని చాలాసార్లనుకుంది
 ఎలీనా; మళ్ళీ వ్రాస్తే గాభరాపడి పోతుందేమోనని భయం; రేపు
 వ్రాద్దాం, యెల్లుండి వ్రాద్దాం అనుకుంటూ - చివరికి వ్రాయనే
 లేదు. ఈ మధ్యనే వొక వుత్తరం వ్రాసింది అంతా బాగానే
 వున్నారనీ, తనకెక్కడా తీరిక దొరకడంలేదనీ, షూరా డ్రాయిం
 గులు బాగా వేస్తోందనీ, త్వరలోనే మళ్ళీ వుత్తరం వ్రాస్తానని
 చెప్పింది కాని, తన జీవితంలో నచ్చిన పెద్ద పెద్ద మార్పుల్ని గురించి
 చెప్పనేలేదు ఆ వుత్తరంలో).

మర్నాడు ప్రొద్దున్నే లేచి పావ్ లోన్నా దగ్గరకెళ్ళింది చీజోవ్
 తల్లి. వెళ్ళి, “మాఅబ్బాయొచ్చాడమ్మో”అని చెప్పింది నవ్వుతూ.

పావ్ లోన్నా అంటే చీజోవ్ తల్లికెప్పుడూ యిష్టమే లేదు:
 ‘అందరిమీద అవ్వలు చేస్తుంది. జెనరల్ కిమల్లే ఆర్డర్లు తిరుగు
 తుంది. ఆ పాటి నాకు తెలవదా యేంటి? పోనీ, యిక్కడావిడ
 అధ్యక్షురాలే అనుకుందా, ఏతేమాత్రం మా ఆయన తాగి తందనా
 లాడుతున్నాడని అడగడానికి పావ్ లోన్నా అడుగుతుందే; ఆ అధి
 కారం యెవరిచ్చారీవిడకి? అదంతా నాకర్మ, యీవిడకెందుకూ
 అంట. అక్కడి కాండ మొగుడు పెద్ద ఆరిందా యేనిటి, వెన-
 నాకస్తే నాకలేడా మ’షి! ఆవున్నీంకి మల్లెయ్యడం చాతగాద్దు
 ఐనా నోరు మూసుకూర్చోచ్చే.’

అలాగే నవ్వుతూ, ఎలీనా సంగతులేమైనా తెలిశాయా అని గూడా అడిగింది చీజోవ్ తల్లి పావ్ లోన్నాని. ఈమధ్యే వొక చిన్న వుత్తరం వచ్చిందని చెప్పింది పావ్ లోన్నా.

“ఐనా ఎలీనాకి తీరికన్నమాట లేదు, రెండు పిష్టలు పని చేస్తోంది, యెన్నికల వ్యవహారం గూడా అప్పగించారట”.

“ఎలీనా విడాకులు తీసుకుంటోందని చెప్పాడు మా అబ్బాయి- మొగుడ్డాదిలి పెట్టేసిందంట, పాపం యెట్టావుందో అడుగుదావ నొచ్చా. వంటరిదా, దానికితోడు చిన్న పిల్ల గూడా నాయె.”

పావ్ లోన్నా మనసు నదుపులో పెట్టుకుంది: ఎలీనాని గురించి యేమీ మాట్లాడలేదు, చీజోవ్ యేం జెయ్యదలచుకున్నాడని మాత్రం అడిగింది; “పూరికే చూచిపోదామని వచ్చాడా, యిక్కడే వుండి పనిజేస్తాడా?”

భర్తతో గూడా యీ విషయమేమీ చెప్పలేదు పావ్ లోన్నా. ఆవాళ రాత్రుల్లా నిద్రపోలేదు, ఎలీనాని గురించే ఆలోచన. చీజోవ్ యెందుకూ పనికిరాని తాగుబోతే ఐనా, మరీ యింత అబద్ధం పుట్టించడు—భర్తంటే తనకి మొదటున్న సంతృప్తిలేదని చెప్పిన ఎలీనా మాటలు గుర్తుకొచ్చాయి పావ్ లోన్నాకి. ‘నిజవేఁ అయ్యుండాలి, భర్తని వదిలేసింది, ఐనా తల్లినిగదా, నాకొక వుత్తరం వ్రాసి పడెయ్యగూడదూ’. కాస్తేపు కన్నీరు కార్చింది, వెళ్ళి కూతున్ని చూడవలసిందేనని నిర్ణయించుకుంది. ‘వెళ్ళి షూరానె వెంటబెట్టుకొస్తా. లేకుంటే ఎలీనాకి గడవడంకష్టం.’

పావ్ లోన్నా డాక్టర్ వీరా యింటికి వెళ్ళేప్పటికి, ఎలీనా త్రెబ్రీకెళ్ళి పోయింది, వీరా యెవరో రోగిని చూచే దుకు వెళ్ళింది గొరొఖోవ్ దగ్గర పని చేసే నాస్త్యా తొరచింది తలుపు “ఎలీనా వుండే దిక్కడేనా?” అనడిగింది పావ్ లోన్నా బిగబట్టుకుని.

షూరా, అమ్మమ్మని గుర్తించలేకపోయింది. పావ్ లోవా పిలిస్తే, వెళ్ళి నాస్త్యాచెనక దాక్కుంది షూరా. కాస్సేపటికి యింటి కొచ్చింది ఎలీనా.

“నీ తల్లిగదా, నాకు ఒక్క ముక్కంటే ఒక్కముక్క వ్రాసిపడెయ్యగూడదూ” అంది పావ్ లోవా, యెడ్చి పదేపదే.

తర్వాత, స్థిమితంగా, “షూరాని నాతోపాటు తీసుకెళ్తాను, కనీసం, నువ్వు నిలదొక్కుకునేదాకా నైనా వుండనీ దాన్ని నా దగ్గర, మీ నాన్నగూడా సంకోషిస్తారు. ఇంకా అలాగే వున్నారనుకో చిన్నపిల్లల్తోనే ఆడుతూ, బొమ్మలు చేసిపెడుతుంటారు వూళ్ళో పిల్లలకందరికీ... సెలవుల్లో మనూనురా నువ్వుగూడా... అదికాదమ్మా, యెంతకాదన్నా నీ అమ్మనిగదా, వొక్క వుత్తరం రాయగూడదమ్మా నాకు ! చీజోవ్ తల్లొచ్చి, యేదో మాట వరసలో, చెప్పేదాకా తెలియనే తెలియదాయె నాకు, వాళ్ళబబ్బాయిగూడా వచ్చాడు, యికక్కడే వుంటాడు, వాళ్ళ నాన్న పెట్టేపాట్లు చాలవన్నట్లు — యెరుగుదున్ గా నువ్వు, నిన్నేప్పుడూ భయపెడుతూండేవాడు, పొట్టిదానివొతావంటూ యేడిపించేవాడు. ఇప్పటికీ అదేవరస. వొకరోజు పసిజేస్తే, నెలరోజులు తాగుతూ కూర్చుంటాడు — ఇప్పుడిక కొడుకుగూడా వచ్చాడు. ఆఁ అదే, ఆయన భార్యవచ్చి “మీ ఎలీనా విడాకులు తీసుకుంటాందంట” అని చెప్పింది. గుడ్లనీరు గుడ్లలో కుక్కుకుని వూరుకున్నా ఆవిడ ముందు.” అన్నది,

“నేం జేసింది తప్పంటావా?” అనడిగింది ఎలీనా.

“అవేం మాటలమ్మా. మీ అమ్మని గదా నాక్కూడా చెప్పలేదే అనే బాధేకాని... నువ్వు చేసింది తప్పు వొప్పు చెప్పడానికి నేనెవర్ని?... యెవళ్ళ కాళ్ళమీద వాళ్లు, అందులోనూ ఇంకో చిన్నపిల్లుంటే, నిలబట్టం కష్టమమ్మా... యెప్పుడన్నా వచ్చి, చూసెళ్తుంటాడా వాళ్ళ నాన్న ?”

“ప్రతి ఆదివారమూ, షూరానితీసికెళ్ళి తనకి చూపించుతూ వుండాలని పరతు పెట్టారాయన. మొదటి ఆదివారంనాడు నేనే తీసుకెళ్ళాను. రెండో ఆదివారంనాడు తన తీరిక లేదని ఆయనే కబురం పాడు. మొన్న మళ్ళీ మళ్ళీ నేను ఫోన్ చేశాను యెప్పుడు తీసుకు రమ్మంటారో అడుగుదావని, ఇప్పుడు పనిబాగా వొచ్చిడిగా వుందనీ చాకొల్లెట్లు పంపుతాననీ చెప్పారు - ఫ్లైట్లో కలిసి చేపలు పట్టడాని కెళ్ళేంటారు బహుశ. షూరా అంటే ఆయనకి పంచ ప్రాణాలూ ననుకున్నా నేను, అలా అనుకునే మొట్టమొదట ఒక నిర్ణయానికి వచ్చేందుకు గూడా చాలా రోజులు తటపటాయిం చాను”.

“నువ్వనుకున్నావా!” అన్నది అయిష్టంగా పావ్ లోవ్నా, “లక్ష సంగతులనుకున్నావు నువ్వు. చాలా గొప్ప పనివాడని మాత్రం అనుకోలా? ఇతరుల్ని బాగా అర్థంచేసుకుంటాడనీ, అతని కొక గొప్ప ఆత్మ వుందనీ గూడా అనుకున్నావుగా? అబ్బబ్బ ఎంత చెప్పేదానివి అతన్ని గురించి : ఇప్పటికీ జ్ఞాపకం వుంది నాకు.”

ఎలీనా కళ్ళలో నీళ్ళు తిరిగాయి గిరున; పావ్ లోవ్నా బాధ పడింది కూతుర్ని చూచి:

“అదేనీ మనసులో పెట్టుకోవద్దమ్మా... మర్చిపో, దేవీ! లేదు, అతన్ని అర్థంచేసుకోవడంలో పొరపాటు పడ్డావు; అంతే. నువ్వే నన్ను మాటేవిటి బాగా యెరిగిన పెద్దవాణ్ణి పొరపాటు పడుతూంటారు అట్లాంటి విషయాల్లో; నేను నిన్ను మందలించాలని గాదు ఆమాటలంది. ఒక్కటిమట్టుకు నిజం : అతను మంచివాడు కాదు; మొదట్నుంచీ అనుకుంటూనేవున్నా నేను. మీ రహస్యాలు నాకు తెలియవనుకో, —వాటి సంగతికాదు నేనిప్పుడు మాట్లాడేది... పెళ్లైతర్వాత మీ యింటికొచ్చినప్పుడే చూశానతన్ని జాగ్రత్తగా... తోటిమనుషులంటే దయాదాక్షిణ్యాలు బొత్తిగా లేవు వాళ్ళసంగతి అర్థంచేసుకోవాలని ప్రయత్నంగూడా చేశ్యడు. నాకింకా బాగా జ్ఞాపకం : ఫాక్టరీ ఫ్లోర్స్ లో వస్తువు లేవీ లేవేమని

అడిగాను అప్పుడతన్ని. పైనైనాకావాలంటే ఫాక్టరీవాళ్ళంతా పట్టణాని కెళ్ళాలిసి వచ్చేది. రానూపోనూ మూడుగంటలు. కావాలంటే యెవరో కొంత తను చెయ్యగలడని అందరికీ తెలుసు, ఫాక్టరీ నడకడవే సరిపోతాం దిరనైనాల్గుంటలూ అన్నాడతను. ఇంకే జెస్తా! తర్వాత మెషీన్లగురించి గొప్పలు చెప్పడం మొదలుపెట్టాడు. ప్లోర్స్ గురించి అబద్ధాలుగూడా ఆడాడు; కానలసినవన్నీ సరిపడా వున్నాయన్నాడు, పంచదారగూడా వుందని బొంకాడు. ఇంకొకసారి, నే నక్కడుండగానే ఫాక్టరీ ముఝాకత నొచ్చాడు, తన భార్య గర్భిణీ మనిషి, ఆస్పత్రి కళ్ళే లారీమీద ఆవిణ్ణి పంపడానికి వీలొతుందేమో తెలుసుకొడాని కొచ్చాననీచెప్పాడా మనిషి; “ఇక్కడ లారీలున్నదందుకే ననుకున్నావా?” అన్నాడు మీ ‘ఆయన?’ “ఆ గర్భిణీ స్త్రీ అంటే జాలన్నా కలగలేదా మీకు?” అనడిగాను తర్వాత—ఆయన నవాడమ్మా, నవ్వి, ‘యే ఫర్వాలేదు. యే ఐదురూబుల్స్ డ్రైనర్ చేతిలోపెట్టి, వాళ్ళపని వాళ్ళేగానూ పూర్తి చేసుకుంటారు, మధ్య నేనెందుకూ విచారించడం!” అన్నాడు. ఇలాంటివాళ్ళేనమ్మా మనుషుని వేషించుకునినేది— నున్నెన్నైనాచెప్ప, వాళ్ళకేవీ లక్ష్యంవుండదు... చీజోవ్ తల్లి చెప్పినప్పుడు, ఆ రాత్రల్లా కంటిమీద కునుగ్గాడాలేదు నాకు - యేవీ సంబంధంలేని యింకోమనిషిద్వారా వినాల్సొచ్చిందిగదా యీ వార్త అని బాధపడ్డాన్నేను - ఐనా సంకోషించాను నువ్వుచేసిన పనికి - అలాంటి కొయ్యబొమ్మతో కాపురం యెవరు చేస్తారు.”

“ఐతే, అతనంటే యిదివరకటంత యిష్టంలేదని నేనంటే కోప్పడ్డానెందుకు?”

‘నున్నెందుకన్నావో తెలియలే దప్పుడు. ఒక కూతురు పుట్టింది - ఫర్వాలేదింక కలిసిపోతారే అనుకున్నాను. తల్లి కెంతో బాధ్యతలుంటాయో తెలియదమ్మా నీకు, ఊరా పెద్దదైతర్వాత నీకే తెలిసొస్తుంది; ఒక్కొక్కసారి సలహాలుగూడా యివ్వడానికి

సాహసించలేవు...అదంతా పోనివ్వమ్మా - అట్లాంటి సలహావేవీ లేకుండానే పెరిగి పెద్దదానవయ్యావు నువ్వు...యింతకీ అసలు నువ్వు నీ కన్న తల్లిగూడా చెప్పకుండా యెందుకుదాచావో యిప్పు టికీ అర్థంకావడంలేదు నాకు."

'హేయ్' నాటకం దగ్గర డిమిట్రీని కలుసుకుని పదిహేను రోజులై పోయింది; ఐనా యింకా అతనితో 'జరిగిన సంభాషణని గురించే ఆలోచిస్తూంది ఎలీనా. 'ఎందుకూ నేనంటే అతనికంత జాలి? అతని హృదయం చాలా మంచిది. కాబట్టే మరీ కష్టంగా వుంది నాకు. షూరాయే లేకపోతే, నేనిలా వూకుకో గలిగేదాన్ని కాదు. ఇలా అయ్యేందుకు వీలుందని కలలోగూడా అచకోలేదు నేను. కా లేజ్ లో చదువుకునేప్పుడు, అక్కడున్న ఆడపిల్లలు 'ప్రేమించాం' అంటూండే వాళ్ళు; ఆ ప్రేమించిన వాళ్ళతో కలిసి సినీమాల కెళ్లేవాడు, ఆ మాటలు చెప్పకుంటూ పొట్టలు చెక్కలయ్యేట్టు నవ్వుకునేవాడు అందరూ కలిసి. నేనూ, అలాగే, ఇవాన్ ని ప్రేమించా ననుకున్నా. మరీ కుర్రతనం...యిదొక గాయంలా వుంది, యిరవై నాలుగ్గంటలూ అదక్కడ వున్నట్టుగానే వుంటుంది నాకు, మానదు, యిప్పుడు మరీ బాధగావుంది ... డాక్టర్ వీరా చాలా గొప్పమనిషి, చాలా సాయంజేసింది నాకు నిజంగానే. నా జబ్బు పోగొట్టకపోయినా, ఐనా యీ జబ్బుకి మందే వుంటుంది గనక, నన్ను చూచుకుని నేనే సిగ్గుపడడం మానేశాను కనీసం; అందులో సిగ్గుపడవలసిం దేవీలేదని చూచేట్టు చేసింది నన్ను, సిగ్గుపడడం నెందుకు? యేవీలేదు ... ?'

తన ఆలోచనలన్నీ తల్లికి తెలిసిపోతాయేమోనని భయ పడింది ఎలీనా. 'ఎలా తెలుస్తాయి? అతను లేనిదే బ్రదక లేనని నా ముఖమీద యేనన్నా వ్రాసుంటుందా చదువుకోడానికి?...' అని ధైర్యం చెప్పకుంది తనకు తానే, 'నేను చెప్తే తెలుస్తుంది అమ్మకి; ఐనా అలాంటివి తెలుసుకోవలసిన అవసరం అమ్మకి లేనే లేదు ... ఐనా యిప్పుడు షూరాగూడా లేకుండా బ్రదకడం కష్టవే.

నిద్ర లేచేప్పటికి ఆ పెద్ద పుయ్యాలమంచంలో, గుప్పెట్లు బిగించుతూ, దొంగనవ్వు నవ్వుతూ, “చూశాలే అమ్మా నువ్వు నిద్ర పోవడంలేదులే” అంటుంది ప్రతిరోజూ. నిద్ర లేచేప్పటికి షూరా కన్నించకపోతే, యింకేమైనా వుందా?

కూతురుతో చాలాసేపు మాట్లాడింది పావ్ లోవ్నా; ఇద్దరూ కలిసి ఎలీనా బాల్యాన్ని గురించి మాట్లాడుకున్నారు. తర్వాత, “యిక రేపు యింటికెళ్ళిపోతానమ్మా” అన్నది తల్లి కూతురితో :

“షూరానిగూడా తీసుకెళ్తాను.”

“యేవోనమ్మా, అది లేకపోతే వుండలే ననుకుంటానమ్మా” అంది ఎలీనా.

తల్లి కూతురువంక చూచి, వూరుకుంది యింకేమీ మాట్లాడకుండా.

ఇద్దరూ కలిసి, ఎలీనా తండ్రిని గురించి మాట్లాడుకున్నారు. పావ్ లోవ్నా చిరునవ్వు నవ్వింది :

“మొన్నీ మధ్యే ఖిష్టమృగం బొమ్మ వేశారు మీ నాన్న, పోలికలన్నీ చక్కగా కుదిరినై, అచ్చంగా పుస్తకంలో బొమ్మ! మల్లే... ఎలీనా! మమ్మగదూ, షూరాని సంపించమ్మా, మళ్ళీ నీకు సెలవులు రాగానే పంపిస్తాగా. మీ నాన్న గూడా సంతోషిస్తాడు, యీ మధ్య ఆయన కన లేవీ తోచడంలేదుగూడాను. “షూరా గూడా లేదాయె” అంటున్నా రీ మధ్య మరీ అదేపనిగా.”

“సరేలేమ్మా, తీసుకెళ్లు” అని అంగీకరించింది ఎలీనా విచారం గానే, “యింకో నెల్లో వచ్చేస్తాను షూరాకోసం. ఐనా అంత తొందరేవిటమ్మా వెళ్లడానికి? ఇంకొక రోజుండి వెళ్లగూడదూ?”

“వీలుండదమ్మా, రుతువుగూడా వచ్చేస్తాందా, బోలెడంత పనుంటుంది. నాళ్లేస్తాననుకో, అంతవర కేవీ భయంలేదు నాకు; కూరగాయలగొడవే మరీ యిదిగా వుంది - సరిపడ్డంతమంది మనుషులా లేరు, అదృష్టవంతులం, బెల్మిన్ వచ్చాడు, సగం భారం

తగ్గినట్టుంది; రేడియోనోవ్ మేనల్లుడుగూడా వస్తానని చెప్పివచ్చాడు, మహాచెడ్డ వాగుడుపిట్ట ఐనా పర్వాలేదులే పని బాగానే చేస్తాడు. యెందుకూ పనికిరాని నాసిరకం ఆ చీజోవ్ వొక్కడే. ఇవాన్ మాకు పంపిన బహుమతే ఆ చీజోవ్. ఇవానాటే మరీ నాకంప్రెగటెందుకో చెప్పనా? నే నిప్పు డతనిదగ్గిరి కెళ్లి, 'యెందుకయ్యాత ఆ చీజోవ్ ని మాకు పంపావ్?' అనడుగు తాననుకో; యెందు కడిగారో అనిగూడా ఆలోచించకుండా, 'చీజోవ్ చాలా గొప్పపని వాడు' అని చెప్పేస్తాడు. కోళ్ల గుడిసెని చూపించినా సరే; పర్వాలేద దియిస్తే, అందులోనూ మనుషులు కాషరం చెయ్యుచ్చునంటాడు. ఏదైనా వొక కోళ్లు చూపించి, 'బాగా లేదు అంతా గుంటలు గుంటలు పడింది' అంటే; 'అదేగా మెయ్ కోళ్లూ' అంటాడు. అతనంటే విసుగెత్తిపోయిందనుకో అందరికీనీ! దామాకాడ్గి న్నెరుగుకువ్గా నువ్వు? రేగిప స్టేరిపెట్టేవాడు వాళ్ల మీషా నీకు - గుర్తుందా? యుద్ధంలో చనిపోయా డతను. దామా వుండే, మంచి జెలివి తేటలున్న మనిషి, తరచు ఆవిడ సలహాలు తీసుకుంటూవుంటా న్నేను. సరేనా, స్లీసరీ సెషన్ రిపోర్టు (1953 సెప్టెంబరు 26 న సోవియట్ కమ్యూనిస్టు పార్టీ కేంద్ర కమిటీ చేసిన తీర్మానం) ప్రచురణలో పడగానే, నాదగ్గరి కొచ్చిందావిడ; వచ్చి, 'దేశంలో షశుశంషద తగినంత లేదనివ్రం దీ రిపోర్టులో. అంటే, తొందరలోనే కావలసినన్ని షశువు లొచ్చిపడతాయి; చూస్తూండు. ప్రజల్ని నమ్ముతున్నారమ్మా వాళ్లు - అదీ అసలు సంగతి' అన్నది. మన వూరొస్తే, నువ్వే కళ్లారా చూద్దాగానమ్మా, ప్రతి మనిషీ యిదివరకటికంటే చాలా మెరుగు..."

మర్నా డుదయమే, తల్లినీ, షూరానీ వెంటబట్టుకుని స్టేషన్ కెళ్లింది ఎలీనా. టాక్సీ యెక్కగానే కేంద్రపోయింది షూరా. ఎలీనా ఆలోచిస్తూ కూర్చుంది. "యేవిటమ్మా, యింకా యేదో దాస్తూనే వున్నట్టేన్నావ్" అనడిగింది పావ్లోన్నా అగన్నాత్తూ.

ఎలీనా బిత్తరపోయింది. నిజంగానే, అంతా తన ముఖంమీద వ్రాసుందా? 'చెప్పే సెయ్యనా అమ్మకి? - వొద్దొద్దు, చెప్పగూడదు, ఆవిడ అర్థంచేసుకోలేదు. ఆవిడ తరహా వేరు. ఐనా, అసలు నే చెప్పగలిగితే, సిగ్గుతో చచ్చిపోనూ.'

"నే నేవీ దాయడంలేదమ్మా. నువ్వెళ్ళిపోతున్నావే అని విచారంగావుంది; అంతే."

అంతటితో వదిలిపెట్టింది వాళ్ళమ్మ; అమ్మ సందేహం తీరే వుంటుందని ఆశించింది ఎలీనా. కాని, చివరికి, వెళ్ళిపోయేప్పుడు, "యీసారిగూడా అందరికీ తెలిసినంతర్వాతేగాని తెలియదన్నమాట మీ అమ్మకి. ఐనా ఫర్వాలేదమ్మా, నువ్వు సుఖంగావుంటే అంతే చాలు నాకు; నువ్వు చిన్నదానివీ, చితకదానివీ కాదు, నీ విషయాలు ఆలోచించుకోగల స్తోమతుంది నీకు, యింకా వాళ్ళ సలహాలూ, వీళ్ళ సలహాలూ అవసరంలేదు నీకు" అని అన్నది కూతురి చెవిలో పావ్ లోవ్నా.

అవేళ సాయంత్రం, ఇవాన్ చాలా హుషారుగా వున్నాడు; అతనంటే అతనికే అమిత విశ్వాసంగూడా కుదిరింది. జీవితాంతం వరకూ వరచిపోగూడని సాయంత్ర మది. సాకొలొవస్కీ వొంట్లో బాగుండలేదు కాబట్టి అనుకున్న సమయానికి జరగ దేమోనని భయ పడ్డాడు ఎగొరోవ్; యిబ్బాదుల్ని గుంచే యెప్పుడూ ఆహోచించే డిమిట్రీగూడా, మే మొదటి తేదీనాటికి కొత్తమోడెల్ రెడీ బౌతుందని అంగీకరించాడు. ఆ వాళే దాన్ని నలుగురి ముందు పెట్టారు. దేశం మొత్తంమీదే ప్రముఖమైన విషయ మది; ప్రతికర్త అచ్చువేస్తారు, బహుశా రేడియోలోగూడా చెబితే చెప్పొచ్చు.

ఇంటిదగ్గరే భోంచేశాడు ఇవానా వేళ మనస్ఫూర్తిగా. కడుపునిండా, తిన్నాడు రొట్టెముక్కలమీద వెన్న బాగా మందంగా పూసి, మళ్ళీ వాటిమీద కోడిగుడ్డలు పెట్టుకుమరీ. గ్రూపా చాలా బాగా చేస్తుంది వంట ... సంతృప్తిగా నవ్వుకున్నాడు ఇవాన్. ఫాక్టరీ వుద్యోగంలో తాను ప్రవేశించిన సంవత్సరం గుర్తుకు తెచ్చుకున్నాడు. ఆ నాడు పనిచేసే మెషీన్లకీ, యీనాడు తయారయ్యే కచ్చేయర్ బెల్టులకీ — హస్తామళకాంతరం! ప్రతి కొత్తమోడెలూ, తన జీవితంలోనే ఒక నూతనాధ్యాయమని అనిపించిందతనికి; 'రోజు రోజుకీ వృద్ధిపొందుతున్నాం, అందులో సందేహ మేవీలేదు, చూస్తే చాలు కడుపు నిండిపోతుంది. ఈ సాయంత్రం సెలవుతీసుకుంటే బాగుంటుందనిపించిందతనికి. టేబుల్ మీదున్న 'ఒకానియోక్' (కథల పత్రం) తీసుకుని ఒక చిన్న కథ చదువుకున్నాడు. ఆ కథలో వొక స్టోర్ మూనేనవుంటాడు, కాలేజీలో చదువుకునే వొకమ్మాయిని పెళ్ళిచేసుకోవా లనుకుంటాడతను, కాని చివరికా వినాహం జరగదు; తర్వాతిదగ్గరి

మనసులూ మారిపోవడంవల్ల, వీళ్ళిలాంటి విషయాలు వ్రాస్తూ రెండుకూ? అనుకున్నాడు ఇవాన్, 'ఛ, కథేవీ, బాగాలేదు. ఆ మానేజ రెలా పనిచేసేవాడో చెబితే బాగుండేది; బహుశా వొట్టి పనికిమాలినవాడయ్యుంటాడు - యెప్పుడూ మొక్క వస్తు వన్న మాటగూడా స్టోర్ లో లేకుండా.....ఆ కథప్రకారమైతే మా స్టోర్ మానేజర్, బోరిస్సెకోగూడా యెవళ్ళనో వాళ్ళని ప్రేమిస్తూడి వుండాలి; పట్టణంలో అప్పుడే మంచిమంచి చేప లమ్ముతున్నారని చెప్పాడు ఫ్రటోవ్, యిక్కడ పీకలుతప్పితే యింకేవీ దొరకవాయె...నేను మళ్ళీ పెళ్ళిజేసుకోవడవే మంచి దనుకుంటా - ఫాక్టరీ డైరెక్టర్ కీ, ప్రేమ వ్యవహారాలకీ లంకె జిందదు.' ఆ చిత్రకారుడు, ఒలోడ్యాలాగా పూలగుత్తులివ్వడం, హుషారుచెయ్యడం గుర్తుకొచ్చి, నవ్వుకున్నాడు. 'వ్యవహారం అంతా తాపీగా చూసుకుందాం' అనుకున్నాడు చిరునవ్వుతో, 'గుణంగలఆడది కావాలంటే, కురూపిని నెదకమంటారు, కాని అదంతా వొట్టి నాన్సెన్స్. ఫ్రటోవ్ భార్యగూడా చాలా గొప్పగా వుండుంటుంది పడుచుదనంలో, ఎలీనాఅంటే మరీ బాధ్యత తెల్లని మనిషి, పిల్లలకేం పాఠాలుచెబుతుందో, యెలా చెప్తుందో అర్థం కాదు. కొంతకాలం నన్నే తికమకలుపెట్టింది. సరుకులేనివాణ్ణి కాదు కాబట్టి తమాయింతుకున్నాను సమయం వచ్చేప్పటికి."

పదీ యాభై ఐంది. రేడియో తిప్పాడు ఇవాన్. ఒక చెవటు అప్పించి విన్నాడు. జెకోస్ల వేకియాలో కార్మికులు, కొత్త సోషలిస్టు పథకాన్ని పూర్తిచేసేందుకు నడుంగట్టారు, బోలీవియాలో విలునై న ఖనిజాల వుత్పత్తి పడిపోయింది, విదేశాలన్నిటితోనూ వర్తక వ్యాపారాలు జరుపుకోడానికి ఈజిప్ట్ ప్రతికలన్నీ సుముఖంగా వున్నాయి. తర్వాత వాతావరణాన్ని గురించి చెప్పింది రేడియో. సాధారణంగా శనివారంనాడు వినేవాడు ఇవాన్ వాతావరణం రిపోర్ట్. అతని కారితోర్నంటే నమ్మకం వుండిగాదు ఆ వినడం, వినగానే, "చూశావా! వాతావరణం చాలా బాగా వుంటుందట,

వాళ్లు చెప్పేదవీ; అంటే మనం తడిసి పండుం బౌతావన్నమాట ! అనేవాడు ఖట్రోవ్‌నో. ఇవ్వాళ సోమవారం. ఆ చేత వాతావరణాన్ని గురించి అంతపెద్దగా పట్టించుకోలేదు ఇవాన్. 'ఇంకో యిరవై నాలుగంటలవరకూ వాతావరణం చాలా ప్రశాంతంగా వుంటుంది, మంచు సాధారణంగా పడుతుంది, గాలి తుఫాను వస్తుంది; ఓల్గా జిల్లాల్లో మధ్యలోలకీ, క్రిందిప్రాంతాకీ యీవాతావరణం వర్తిస్తుంది.' - 'మళ్ళీ అబద్ధాలు మొదలు. చలిగానే వుంది, అందులో సందేహమేవీలేదు, ఏనా ఘాక్టర్‌నీంచి వచ్చేప్పుడు చూశాగా, పెద్దగా లేనీలేం.' తర్వాత కొన్ని సోవియట్ పాట లొచ్చాయి రేడియోలో, విన్నాడు; అందులోనూ—

పిరికండ, బెదురుగుండె పేరెరుగం మేం

నిర్భయముగ సీన్‌బిగ ముందడు గేస్తాం *

అన్న పాట బాగా సచ్చింది, రేడియోలో పాటు కూనిరాగం గూడా తీశాడు ఇవాన్. తర్వాత, బిగ్గరగా ఆపులించాడు, కొటు తిసి కుర్చీమీద వేశాడు, నెమ్మదిగా బూట్లు విప్పకోవడం ప్రారంభించాడు.

ఇంకో గంటకి తెల్ల వారుతుందనగా, గాలి బాగా నెయ్యడం మొదలెట్టింది, మామూలు గాలికంటే బాగా తీవ్రంగా వుంది. ఇవాన్ యింటినుండున్న భూష్ట వృక్షం ఆ గాలి నిసుగుకు తట్టుకోలేక, విరిగి పడింది కాపలామనిషి యింటిమీద. వులిక్కిపడి లేచాడు ఇవాన్ మంచంమీదినుంచి; నిద్రమత్తులో వున్నాడేమో ఆ 'ఫెళ ఫెళ' శబ్దం యేమిటో తెలియలే దతనికి; యెవరో తన యింటి తలుపు పగులగొట్టన్నా రనిపించింది. గబ గబా డ్రెస్ చేసుకుని బజారులోకి పరుగెత్తాడు. అంతా చల్లగా యుగంలావుంది. ఘాక్టర్ కెల్లామని బయట్రోరాడు, యెదుగుగాలి నడవనీలేదు, వెనక్కి తోసేసింది. హాస్పిటల్ దగ్గర ఎగొరోవ్ కన్పించాడు, నెత్తిమీద టోపీ

* రాంభట్ల కృష్ణమూర్తిగారికి కృతజ్ఞతతో — అనువాదమడు,

లేను, మ'షి గాభరా గాభరాగా వున్నాడు, యేదో కేక లేస్తున్నాడుగా! ఇవాన్ కి వినిపించలేదు. ఎట్లావతేనే, ఇవాన్ చెప్తో గూడ పడ్డాయా కేకలు; కార్మికుల గృహాల్లో కొన్ని కూలి పోయాయి. ఉన్నకొద్దీ గాలివిసు రెక్కునైంది; తుఫానులా విచ్చుభించింది. గుడ్డిగా, కోపంగా, యెమమలేసి వున్నంతలో విచ్చుభి చింది; చెబుచిరిగి పడిపోయినై, దీపస్తంభాలకి స్తంభాలువూడి అవతల పడినై, కప్పులకి కప్పులే యేరిపోయినై - మనుషులకి మనుషుల్నే తిప్పితిప్పి గిరిగిరాల్ కొట్టించిందా తుఫాను, వాళ్ళంతా మనుషులే కాదన్నట్టు, యేదో చిన్న చిన్న కొయ్యముక్కలే నన్నట్టు, యెండి గడ్డకట్టుకుని వాడెక్కిన మంచుగడ్డల్ని చేత్తోతీసి విసిరినట్టు విసిరింది ముఖాల మీదికీ, కళ్ళమీదికీ, హెకిలిచేస్తూ వేసే యీ లల్లా ధ్వని చేసు కుంటూనూ, బుయ్, మంటూనూ.

“చాలా పెద్ద తుఫాను...అలాంటి తుఫాను చూచేయెరగం” అన్నారు జనం, తర్వాత. ఎర్నోవ్ తాతమాత్రం అందు కంగీకరించలేదు; యింతకంటే ఛండాలపు తుఫాన్ని 1908 - తన పెళ్లి జరిగిన యేట - చూశానని చెప్పాడు. తుఫాను వీచిన ఆ భయంకరమైన రాత్రిని తలచుకుని, మూఢంగా తనలోకి తానే ముడుచుకుపోయాడు. ఆ తుఫాను, నిష్పక్షపాతంగా, చాలా జిల్లాల్లో వీచిందనీ, ప్రతి జిల్లాలోనూ యెంకో కొంత నష్టం జరిగిందనీ, అందులో దైవాంశ యేమీలేదనీ నమ్మడమే కష్టమైపోయింది ఇవాన్ కి - అదీ గాక అంతకుపూర్వం రేడియో ప్రసారం చేసిన 'వాతావరణ వార్తల్లో గూడా వుంది తుఫాను వచ్చే సూచన. నీచుల్తోనూ, అసూయాపరుల్తోనూ కలిసి జట్టుగట్టి తనమీదికి దాడిచేసిందీ తుఫాను; యెలాగై నాసరే తన గూడా ఆ యింటిముందున్న భూర్జ వృక్షాన్ని పడగొట్టినట్లుగానే పడదొయ్యాలనీ, కూకటివేళ్లతో పెల్లగించి వెయ్యాలనీ - అనిపించింది ఇవాన్ కి.

ఇంట్లోంచి బయటికి రాగానే అనుకున్నాడతను - ఇదేదో కొంపముంచేందుకే వచ్చిందని. యంత్రాలన్నీ కూర్చేందుకని వేసే

సెక్స్ ఫ్రేమ్ని, శలుచుకొని గడగడ వణిపోయాడు. ఎగోరోవ్ని చూడగానే అనుకున్నాడు : 'యికీ నేరమంతా నామీదికే పోస్తారు. "మూడు కొత్తబ్లాకులూ యేనీ" అనీ, "యింతవరకూ కట్టలేదెందుకనీ?" అనీ సన్నే అడుగుతారు. ఇక ఇవానే అన్నీ భరించాలి.'

ఆవాళ్ళూ యెముకలు విరిగేట్టు పని జేశాడు. 'బి' ప్రాంతం గుడిసొట్లో వ్రండే తొమ్మిదికుటుంబాలకీ, వొంట రొంటరిగావుండే యిద్దరు బ్రహ్మచారులకీ కొత్తయిళ్లు చూపించాలి వ్రండేందుకు. పట్టణకమిటీ కార్యదర్శి, ఉషాకోవ్ నెళ్ళి కలుసుకున్నాడు ఇవాన్; భాళీవ్రన్న యిళ్ళు ప్రవేశించేందుకు 'చీటీసుక్కలు' యిమ్మని అడిగాడు.

"అవిషయం యింతవరకూ యెందుకని ఆలోచించలేదు" అంటూ కేకలేశాడు ఉషాకోవ్. తనని తాను సమర్థిచుకోవాలనే ప్రయత్నమేవీ చెయ్యలేదు ఇవాన్ : "కొంతమందిని తీసుకెళ్ళి, యంత్రాలు కూర్చేందుకని వేసిన షెడ్లోపెట్టాం; యిప్పుడు మీరామకొకపోతే చాలాకష్టం" అని చెప్పాడు. ఆరు చిన్నచిన్న యిళ్ళమీద కప్పు లోరిపోయాయి తుఫానుమూలాన. ఫర్నిచరూ, ట్రంకులూ, మూటలూ లారీలనిండా యెక్కించారు. ఒకావిడ బిగ్గరగా వెళ్ళెక్కి యేడుస్తోంది. "నీ గుండె చల్లబడిందా?" అన్నాడు సెమియోనోవ్ అనే మెషీన్ బిల్డర్, ఇవాన్ వంకచూచి; వికసన ట్లూరు కున్నాడు ఇవాన్. వినోగ్రడోవ్ ఫోర్మన్ కుటుంబాన్నంతా - అతని భార్య, పిల్లలూ, అత్తా - తనంతకీ తీసుకెళ్లాడు ఇవాన్. పట్టణ ఎడ్జ్ క్యూటీవ్ అధ్యక్షుడిదగ్గర కెళ్ళి "మూడుటన్నలు యినప చువ్వలు పంపండి, యిళ్ళకప్పులు బాగుజేస్తాం" అని చెప్పినచ్చాడు. అక్కడకీ, అక్కడకీ పెటిఫోన్ చేసి, యిళ్ళకప్పులి కావలసిన రాతి పలకలు సరఫరాయించాడు, ఆడవాళ్ళ నోదార్చాడు. చెయ్యగలిగిందంతా చేశాడు.

కాని. అధ్యక్షుడితో మాట్లాడుతున్నా. వినోగ్రడోవ్ అత్తకు డైర్యం చెబుతున్నా, హాస్టల్ కి కొన్ని కార్మిక కుటుంబాల్ని పంపితే

యెలావుంటుందని సిబిక్ జేవ్ తో మాట్లాడుతున్నా గూడా, ఒక్క సంగతిమాత్రం యెప్పుడూ ఇవాన్ బుర్రలో సుత్తిదెబ్బలు కొడుతూనేవుంది : 'యిక నా పనై పోయినట్టే; యికెందుకూ కొరగాను. యెంతమందియిళ్ళు కూలిపోయినయ్యనీ, యెంతమంది కెంత నష్టంకలిగిందనీ, యెంత కొయ్యసామానూ యినుపసామానూ కావాలనీ లెక్కలేస్తున్నారు అదరూ; అంతేగాని నా గొడవ పట్టించునే వాళ్లెవళ్లా కన్పించడంలేదు. నేను ఇవాన్ జురాన్లి యోనాని, నేనూ యిందులో భాగాన్నే. నేనూ నికార్సైన పోలియట్ పొరుస్తే, నా జీవితం అంతా ప్రభుత్వసేవ కే వినియోగించాను, అర్పణచేసాను, నే నివ్యాళ ముక్కచెక్కలై పోయాను, యీ తుఫానొచ్చి ముక్కచెక్కలు చేసేసింది నన్ను, ఐనా ఒక్కట్లా నా గొడవ పట్టించుకోవడంలేదు.

యేం జరుగుతుందో ననే బాధతో ఆరురోజులు వేచి చూచాడు ఏడోనాడు పట్టణ కమిటీ కార్యదర్శి ఆఫీసుకుంచి ఫోన్ వచ్చింది : కేంద్రకమిటీ మీకు కబురుపంపింది; మీరే వ్యక్తిగతంగా వచ్చి రిపోర్ట్ వ్వాలి. యేడో పెద్ద ప్రమాదం జరుగుతుందని అనుకుంటూనే వున్నాడు ఇవాన్, ఐనా యీ వార్త వినేప్పటికి, కంగారుపడిపోయాడు, చేతిలో వున్న ఫోన్ రిసీవర్ వదిలిపెట్టిశాడు; గుయ్మంటూ కిందపడిపోయింది రిసీవర్, అతన దేని విసలేదు. 'ఉషాకోవ్ ఫోన్ చెయ్యలేదెందుకని? నాతో మాట్లాడదలచుకోలేదన్నమాట అతను. యెంత దారుణమైన విపత్తుస్తుందని అనుకోలేదు, యేడో, మంత్రవర్గం నాలుగైదు ప్రశ్నలు పంపుతుండేవో, సమాధానం వ్రాయమని అనుకున్నా. కాని 'కేంద్రకమిటీకి రిపోర్ట్!' "రిపోర్ట్". యిందులో రిపోర్టు చెయ్యడానికేవుంది? తుఫానొచ్చింది, ఆమాత్రం తెలియందెవరికి? నా చావుకొచ్చిందిదంతా, అదీ అసలు సంగతి. ఇందులో యేయైనా న్యాయం వుందా? వాతావరణాన్ని నేనేమైనా కంట్రోలు చెయ్యగలనా, చావగలనా? ఆ ఫౌన్క్రికట్టకపోతే, మేం మాకోటా చచ్చినా పూర్తిచెయ్యగలిగే వాళ్లం

కాదు. ప్రభుత్వాని కింత లాభం చేశావే... మొదటనో, గృహ నిర్మాణ పథకం పాస్ చేశారు, తర్వాతకోటాకంట్ యెక్కువ పని చేసినందుకు రెండుసార్లు నన్ను ప్రశంసించారు, యిప్పుడేనో, నా పట్టి ముందుతున్నాను. ఎందుకు? తుపానొచ్చింది కాబట్టి. ఈ తుపానే గనక రాకనోతే, ఆ కొత్తమోడల్ తెచ్చినందుకు, మే మొదటి తేదీన నన్ను పిలిచి, మళ్ళీ ప్రశంసించేవాళ్ళే. ఛ, యిందులో న్యాయ మేనీలేదు. అంతా అన్యాయం. పసిపిల్ల వాణ్ణిగూడా కాదు నేను, ముస్లిమ్మనిమిదేల్చిస్తున్నా యి నెత్తిమీదికి, నేను సర్వనాశనమై పోతున్నా; కారణమేమిటో తెలుసా, వాతావరణం!'

గృహనిర్మాణంలో జరిగిన ఆలశ్యాన్ని గురించి. మాస్కో కెవరు రిపోర్ట్ పంపిస్తుంటారా అని చాలాసేపాలోచించాడు ఇవాన్. 'ఒహూశా సొకొలోపస్కీయే పంపిస్తుంటాడు. ఇంకే, అత్ని నొక్కకుండా వూరుకున్నాను. బెజ్జియంలో అతని కుటుంబం వున్న దనేది చక్కని ట్రంప్ కాడ్; అమెరికాలోగింది, అమెరికాలో అడుగేస్తే యీపాటికి తుడిచిపెట్టేసేవా ణ్ణతన్ని నామరూపాలు లేకుండా, యేం లాభం. మరీ అంతజాలి వుండగూడదు, యింకా యిప్పుడత న్నేం బెయ్యగలను? ఇంకే అతను కానేకాడేనో-యింకా సొకొలో పస్కీకి జబ్బుగానేవుందనీ, యింకా మంచంమీదనుంచి లేవనేలేదనీ చెబుతున్నాడు ఎగొరోవ్. ఐతే యింకెవరు పంపుంటా రగ్బా? సివిల్ జేవ్ కాదు, అంతర్ధర్మం లేదనికీ. ఉషాకోవ్ అయ్యిందాలి, మరీ యీమధ్య ఆ యిశ్చరిగురించి మహా పీక్కుతింటున్నాడు నన్ను, ఐనా అసలతని కెందుకిదంతా? ఫాక్టరీకి బాధ్యత వహించవలసినవాణ్ణి నేను. అలా వదిలిపెట్టే యింకే, అతని గొప్ప తెలియొద్దూ, అందు లోనూ ప్రమోషన్ కోసం చూస్తున్నాడీమధ్య మనీ...యింకా మంత్రవగ్ధంనుంచి వార్తలేవీ రాలేదు. (*ఉషాకోవ్ పాస్టి బాన్సుడు, అదీగక ఇవాన్ కింతవరకూ మంత్రవగ్ధంనుంచి యెలాంటివార్తా రాలేదు, అంచేత గృహనిర్మాణంలో జరిగిన ఆలశ్యాన్ని గురించిన రిపోర్ట్ ప్రభుత్వశాఖలద్వారా వెల్లెవుండనీ, పట్టి శాఖల

ద్వారానే వెళ్లిపూడాలనీ ఇవాన్ ఊహ.) . తప్పకుండా ఉమాకోవే
వి వుంటాడు; సాకొలొవస్కీ అతన్ని యెక్కేసుంటాడు. మంచం
మీదినుంచి లేవకుండానే, యేదోవొక అపవాదు సృష్టించి, పట్టణ
కమిటీకి ఫోన్ చెయ్యొచ్చును, అందులో యేమివుంది; సాధ్యమే...
యెవరైతే తేమాత్రం వేంటే, యింతకీ సర్వనాశనం జౌతూందిమట్టుకు
నేనే నని తేలిపోయిందగదా !'

మాస్కో-కెన్ట్రా, రైల్వే కంపార్ట్ మెంట్ లోగూడా అలాగే
దీర్ఘంగా ఆలోచిస్తూ కూర్చున్నాడు, కిటికీ బయట కనిపించే ప్రకృతి
దృశ్యాల్ని గూడా చూడకుండా; కండక్టర్ రాచ్చి 'టీ కావాలా'
అనడిగినా సమాధానం చెప్పలేదు. రైల్వే ప్రయాణం అంటే బాగా
యిష్టమే అతనికి — కంపార్ట్ మెంట్ లోకి వెళ్ళగానే చారల
పై జమాలు తీసివేసుకునేవాడు, మిగతావాళ్ళతో కలిసి పేకాటో,
చదరంగమో ఆడేవాడు. కోడిమాంసం లొట్టలేసుకుంటూ తినే
వాడు, మెదిల్తే కదిల్తే టీ తెప్పించుకు తాగేవాడు, రేడియో
పెట్టుకునేవాడు, తన ఫాష్టర్ వున్నది గురించి అందరికీ వినపడ్డట్లు
బిగ్గరగా చెప్పేవాడు, క్రొకొడైల్ (సోవియట్ హాస్యప్రతిక)
చదువుతూ పగలబడి నవ్వేవాడు ('అతన్ని బలేగా విమర్శించారులే,
రోగం కుదిర్చారు'); మొత్తంమీద బాగా హుసారుగా గడిపేవాడు
ప్రయాణం అంతా. ఇప్పుడలా కాదు, ఏదిచూచినా వెగ లేస్తోంది,
వాంతొచ్చినట్లుంటోంది. తనతోపాటు ప్రయాణంచేస్తూన్న రైల్వే
ఎంజనీకు బుద్ధిలేని వదరబోతు; ఆ రేడియోలో నచ్చే పాటలన్నీ
వెధవపాటలే, తలనొప్పి వస్తోంది; ఆ స్టేషన్లని చూసినా, మంచులో
నుంచి తొంగిచూచే యిళ్ళని చూచినా వికారం పుట్టుకొస్తోంది —
అంతా అలాగేవుంది ఛండాలుంగా. చివరికి మంచుగూడా పడవలసి
నంత పడడంలేదు, పంటలుగూడా అలాగే యెచ్చేల్లున్నై; రెస్టా
రెంట్లో కల్లెట్లు సరిగ్గా వుడక లేదు; టీ యేమో చేపలకంపు కొను
తోంది; కంపార్ట్ మెంటంతా వేడిగా వుంది వుక్కబోస్తూను, కిటికీలో
నుంచేమో నొట్టి యీదుగుగాలి కొడుకోంది.

చీకటిపడింది; రైల్వే ఎంజిన్ పండుకుని గురకలు కొడుతున్నాడు; పైనున్న బెర్త్ మీదకెక్కి పండుకుని అదేపనిగా ఆలోచించడం ప్రారంభించాడు ఇవాన్. అసలేందు కిలా జరిగిందీ, యేం జరిగిందనలు అనుకుంటూ ఆలోచించాడు, ఆలోచించాడు. కిటికీ బేరగుండా నన్నని నీలి వెయితురు వచ్చిపడుతోంది, ఎంజిన్ పడుగి, ఒక్క-కొత్తిగిలి, సిగరెట్టుంటిండా - ఐనా ఇవాన్ ఆలోచిస్తూనే వున్నాడు; వున్నట్లుండి అతనికంతా అర్థమైపోయింది : 'అసలు దీని కంతకీ మూలకారణం ఎలీనా. వెధవ నవల్లన్నీ చదివి, ఒక చక్కని, నికార్సైన సోవియట్ పౌరుడి జీవితాన్ని పునాదులకంటా కదలించి పారేసింది ఆ నిర్భాగ్యురాలు. ఫాక్టరీ గతేంకాను ! మే మొదటి తేదీనాటికి, కొత్తమోడల్ తీసుకొస్తావని చెప్పాం - యికిప్పుడేమూతుంది! సాకొలొవస్కీ యేమంత చెడ్డ డిజైనర్ కాదన్నమాట నిజవే, సాకొలొవస్కీ సిగ్నలింగ్ పథకం అంతా మార్చేశాడు కాబట్టి డిమిట్రీగూడా సంతృప్తిగానే వున్నాడు - విమర్శనేని అల్లాటవచ్చి వ్యవహారంగాదు, చాలా గొప్పవిషయం ! - అంతా బాగానే వుంది కాని ఫాక్టరీని ఐక్యపరచే సూత్రమంటూ యేమీ పూడదిక. ఎగోరోవ్ బాగా అనుభవంవున్న ఎంజినేరే, చాలా ప్రాప్టీస్ కూడా వుంది కాని మనషిలో పలుకులేదు, మరీ ఆ భార్య చనిపోయిందగ్గర్నుంచీ జారిపోతున్నాడు. ఇంతవరకూ వున్న సోమరిపోతులు యిష్టంవచ్చినట్టు చేస్తారీక. డిమిట్రీకి మంచి భవిష్యత్తుంది, అందులో సందేహమేనీలేదు, కాని అతనింకా చాలా చిన్నవాడు. నేను లేకుండా ఆ ఫాక్టరీ యెలా నడుస్తుందో వ్రాహిందుకోవడమే కష్టంగా వుంది నాకు ! - ఆ ఒక్క ఆడది అంతా యింత అస్తవ్యస్తం చేసి పోయిందంటే యింకేవనుకోవాలి-యిలాంటి దింతవరకూ యెప్పుడూ జరిగుండదు. డిమిట్రీ ఆ క్లబ్బులో చెప్పాడే, అదంతా నూటికి మున్నూ పాళ్లూ నిజవే - ఒక్కరాయంటే వొక్కరాయి తీయడం ప్రారంభిస్తే చాలు యిల్లుకిస్తే పడిపోతుంది. అంతకంటే యింకా ఎక్కిగేదిమాత్రం యేవైందిలే ? - వెధవ పుస్తకాలన్నీ అచ్చువేస్తు

న్నాడు - యెందుకో యెవళ్లకీ తెలియదు - యికిప్పుడు భావాల్ని గురించిగూడా మాట్లాడడం ప్రారంభించారు, భావాలట; భావాలు! - యిదీ ఫలితం చూస్తునే వున్నాంగా, కనబడుతూనేవుందిగా... అసలొక గట్టిసూత్రమంటూ వుంటే... అదీ అసలు కావాల్సింది. నేను నాకోసమే బ్రదికానని యెవళ్లూ అనలేరు; నేను బ్రదికింది ఘోషం కోసం. ఇప్పుడి కేసీలేదు, అంతా పోయింది, తుడిచిపెట్టుకు పోయింది, తునాతునకలై పోయినదూలాటూ, పగిలిపోయిన అన్యం ముక్కలూ, చెత్తాచెదారమూ - యిదీ ఇవాన్ బ్రతుకు.'

ఎంనీక్ లేచి, వొక పార్సెల్ విప్పి రొట్టెలు బైటికితీసి, "తీసుకోండి, యింట్లో తయారుచేసినవే, మా ఆవిడ చేసింది, తీసుకోండి" అన్నాడు ఇవాన్ కో.

వద్దన్నాడు ఇవాన్, యేమీ తినబుద్ధికావడంలేదు, దేని మీదికీ మనసుపోవడంలేదు. అతని ఆలోచనలే అలా వున్నై. 'యెందుకయ్యా నీ కంత పొంగు? యేం చూసుకునయ్యా అంత మురిసిపోతున్నావ్, కాస్త చెబుదూ! ఇవ్వా ఖిల్లాగే రొట్టెలుచేసి పెడుతుంది, రే పెవరో నృక్షశాస్త్రజ్ఞుడు కనబడతాడు, బస్, నువ్విక ఆ యింట్లో వుండేందుకే వీల్లేదు. చూడు, దొంగనవ్వు నవ్వుతూ యెట్లా కూర్చున్నాడో, మంత్రివర్గం పిలిచిందని చెబుతున్నాడు, బహుశా ప్రమోషన్ నొస్తుందనేమో ఆశ. ఇప్పుడే రైలు పట్టాలుదప్పి పడిపోతుందనుకో - ఒకటి - రెండు - మూడు వెళ్ళనతల పడడవే, యీ నా న్సేన్సేవే పనికిరాదు. యెవ్వర్నీ నమ్మడానికి వీల్లేదు.'

మాస్కోకి బయల్దేరేముందు, రెండు మూడురోజుల్లో తిరిగొచ్చేస్తానని చెప్పాడు ఇవాన్, ఎగోరోవ్ కో - యిలాంటిప్పుడు మాస్కోలో యెక్కువరోజులుండగూడదు, వెంటనే వచ్చేయ్యాలి, మే మొదటితేదీకి కొత్త మోడల్ వచ్చేయ్యాలిమరి. కాని, వారం

గడిచింది, ఐనా ఇవాన్ యింకా తిరిగి రాలేదు. ఇంతలో హెడాఫీనునుంచి ఫో నొచ్చింది; ఒక కొత్త డైరెక్టర్, గొలొవ నోవ్, వస్తున్నట్ట; స్క్రీల్ రెండో వారానికల్లా వచ్చి ప్రవేశిస్తాట్ట వద్యోగంలో.

ఎగొరోవ్ కెల్లి, బ్రెయిన్ కి చెప్పాడు; బ్రెయిన్ సంగో పించాడు :

“గొలొవనోవ్ నెరుగును నేను, అతన్నో కలేసి స్వెర్డ్లో వన్కలో పో జేశాను. మంచి చెడ్డా తెలిసినవాడు, సమర్థుడు.

“సరే బాగానేవుంది ... ఐతే కొత్తమోడల్ ని మే మొదటి తేదీనాటికి పూర్తి చేసేయ్యొచ్చును గదా.”

“ఓ, తప్పకుండా.”

ఇంతలో బ్రెయిన్ కి ఇవాన్ సంగతి గుర్తుకొచ్చింది :

“ఇవా నేమైనట్టు?”

“ఇంకేవు ది, కస్పిస్తూనే వుందిగా, ఊడబెరి కుంటారు. అత న్నూడబెరికాని చాలాకాలంంచి అనుకుంటున్నారని విన్నా, ఐతే యింకోమగ్నోషికోసం చూడొద్దూ మరి, అందుకని ... గమ్మత్తే మరి—సాకొలొవస్కీ చెప్పాడు నాకు కిందటేడు, ఇవాన్ వద్యోగం వూడుతుందని. వూరికే హాస్యవాడుతున్నాడేవో అనుకున్నా అప్పుడు — సాకొలొవస్కీ నెరుగుదవుగా, యెప్పుడూ యెగతాళి చేస్తు టాడు ... ”

నవ్వి, ప్రాన్ గా ప్రతిక తేరచాడు బ్రెయిన్.

ఇంకా, ఫ్రాన్స్ లో ప్రభుత్వానికి మెజారిటీ వచ్చేట్టులేదు; ఐతే మొత్తమీద యేదో వుందన్నమాట.

ఇవాన్ వద్యోగం పోతుందని చాలాకాలంక్రితమే సాకొలొ వస్కీ చెప్పాడన్న సంగతి గుర్తుకొచ్చింది ఎగొరోవ్ కి. యెంతో కొంత తెలిసే వుంటుంది, లేకపోతే యెందుకు చెబుతాడు అంతే, తర్వాత ఇవాన్ సంగతే మరచిపోయాడు ఎగొరోవ్.

“నువ్వు, ఇవాన్ చాలా దగ్గరిన్నే హితులని అందరికీ తెలుసు; నీగ్నూడా యేవీ యుబ్బునిరాదుగదా” అనడిగింది భర్తని ఫ్లటోవ్ భార్య.

ఫ్లటోవ్ ఆలోచించాడు.

“సింగినాదంగాదూ, ఇవా నొట్టి నాసిసరుకు, తాను వలచినదే రంభ; తాను మునిందే గంగ. నాగ్నూడా విసుగెత్తిపోతే. అతను పోవడం మంచిదేగాని, యీ కొత్త పక్షి - గొలొవనోవ్ - యెలాంటినాడోగూడా చూడాలి. ఏనా, ఇవాన్ కంటే చెడ్డవాడు మట్టుకు కాబోడులే.”

ఎవరు మాట్లాడినా గొలొవనోవ్ ని గురించే, ఇవాన్ పేరెత్తిన వాళ్లే లేరు. ఇవాన్ యింట్లో పనిజేసే గ్రూసామాత్రం పదేపదే అనుకునేది ఇవాన్ వచ్చి, సామానంతా యెప్పుడు సర్దీసు కుంటాడాలని. యిల్లంతా చిందరవందరగా వుండి. కొత్త వుద్యోగి గూడా వచ్చేరోజులు దగ్గరకొచ్చినై. పనేదో తొందరగా కాక పోతే, తర్వాత మళ్ళీ యిల్లంతా బాగుచేసేందు కాలస్యమౌతుంది.

ఎప్పటిలాగానే, ఫాక్టరీ సైరన్ కూస్తూనేవుంది. సమయం ప్రకారం, మెషీన్లన్నీ యథాప్రకారం పనిజేస్తూనేవున్నై. కార్మికులందరూ నవ్వుకుంటూనూ, హాస్యాలాడుకుంటూనూ, తమ తమ పనులు చేసుకుంటూనే వున్నారు. ఇవాన్ లేని వెలితి యెవరికీ కనబడ్డట్లేలేదు. తుపానుమూలాన యిల్లుపడిపోయిన వాళ్లుమాత్రం, కాస్తేపతిన్ని తిట్టుకున్నారు; తర్వాత తాసంగతే మరచిపోయారు.

ప్రూంజ్ వీధిలో, కార్మికుల కోసమనికట్టి గృహాల కనివేసిన పునాదులుచూచి చ.కలగరేశారు కార్మికులు.

“రెండు గదులూ, స్నానాలకొక గది, వంటకొకగది - మన జీవితవే మారిపోతాంది. సాగాల్సిందే యీ పని” అన్నది వినోగడోవ్ భార్య.

“ఇవాన్ యే మయ్యాడు? ఎక్కడున్నాడు? ఒక్కరికీ గుర్తులేదు. తుపా నొస్తుంది, అందనీ కష్టపెడుతుంది, నష్టపెడు

తుంది, వెళ్ళిపోతుంది; ఆ గర్జన లాగిపోయింతర్వాత అ విషయం యెత్తేవాళ్ళెవళ్ళుంటారు.

శీతాకాలం చివరిరోజులు. వీధి కొకనైపున మంచుగడ్డక లింకా గట్టిగానే వున్నాయి కాని, రెండోనైపున, అప్పుడే, మంచు గడ్డల్నుంచి పెద్ద పెద్ద చినుకులు కారడం ప్రారంభమైంది.

జబ్బుపెట్టే సొకొలొవస్కీ, మంచంపగడాని కదే మొదలు, దిగి, కిక్కిరిస్తూ కెళ్ళి, బయటికి చూచాడు; కిక్కిరిస్తూ మకిలి మకిలిగా వుంది; బయట మంచు బూడిదరంగు పులుము కున్నట్లుం దతి మృదువు మృదువుగా. “రేపో మాపో వసంతకాలం వచ్చే స్తుంది” అనుకున్నాడు సొకొలొవస్కీ.

15

తన భవిష్య జ్ఞేవిత్వాన్ని గురించి చాలాసార్లు ఆలోచించు కుంది సోన్యా, భవిష్యత్తులో తాను పనిజేయబోయే ఘాట్టరీని గురించి వ్రాసానుకుంది. తానా పని బాగా చెయ్యగలుగుతుందో, లేదోనని విస్తుపోయింది. కాని, ఆ వ్రాహలన్నీ ఆధార రహితాలు; మనక మనగ్గా వుండేవి, పట్టపగలే కళ్ళుమూసుకుని కన్న కలలు. ఇప్పుడు, తనని పేంజా పట్టణం పంపబోతున్నారని తెలిసేప్పటికి, యిక తన పడుచుతనం గడచిపోయిందన్నమాట తలవని తలంపుగా గుర్తుకొచ్చింది. విద్యార్థుల్లో స్నేహాలూ, పరీక్షలూ, లెక్కలూ, సావ్ చెంకోకో కలహాలు — అవన్నీ పాతసంగతులు. ఇక తన ముందుండేవి — ఆ ముక్కు మొఖమూ యెరగని పట్టణమూ, కొత్తఘాట్టరీ. నూతన బాధ్యతలూ. నిజవే, స్కూల్లో తాను చేసిన పనిని అందరూ ప్రశంసించారు, స్కూల్లో యిచ్చిన ఎక్స్ సైజులు తప్పితే యింకేవే తెలియవే తనకి? ఆచరణలో కొచ్చేప్పటికీ తా నేమాత్రం పనికొస్తుంది? మన సూరికే మరిచిపోతాం, తప్పులు తండోపతండాలుగా దొడ్లుకుంటూ వస్తే. క్రిందటి సంవత్సరం ప్రాక్టికల్ లో వచ్చిన అనుభవమే చాలు, ఆచరణలో యెన్ని కష్టం లెదుర్కోవలసి వస్తుందో తెలుసుకునేదాడు.

“ఈ కొత్త పరిస్థితులికి అలవాటు పడడం నాకు తెలియ దనుకుంటా” అన్నది సోన్యా, తండ్రి, పురోవో. కూతురికి ధైర్యం చెప్పేందుకు ప్రయత్నించాడు పురోవో, యిస్సూమా అలాగే అనిపిస్తుంది, చచ్చినా చెయ్యలేవనుకుంటాం; చివరికి అలా అను కున్న మనవే అన్నీ చక్కగా నిభాయించుకొచ్చేస్తా, పాతికేళ్ల క్రితం తా నా పట్టణం వెళ్లిన సంగతి చెప్పాడు పురోవో — చాలా చక్కగావుంటుం దా పట్టణం, యెక్కడచూచినా పోటలు, గొప్ప

సాంప్రదాయాలున్న పట్టణం అది; రిప్పన్ రచయిత సాట్టికోవ్
 'షెడ్డిన్' పేరిజా పట్టణంలోనే పెరిగి పెన్నా డయ్యాడు, ఆ పట్టణానికి
 దగ్గర్లోనే తార్ఫానీ గూడా ఉంది, తార్ఫానీ అంటే 'లెమ్మోటోవ్' కవి
 దేశం. సోన్యా నవ్వుకుంది; మరింత భయమేసింది అవిడకి. 'లెమ్మోం
 టోవ్' యిక్కడుంటే నాకెందుకు? నిజవే, ఆయన కవిత్వం చదివితే
 మన హృదయాలు స్పందిస్తాయి, యీ రోజుల్లో మన అనుభవాలు
 ఆనాటిలాంటివే కాకపోయినాగూడా. ఇంతకీ నేనా పట్టణం
 పాక్కులో పగటికలలు కంటూ కూర్చుంటాననా నాన్న వద్దేశం?
 నా క్కావలించి ఫాక్టరీ, ఫాక్టరీలో పని, అపని నేనెంతవరకు బాగా
 చెయ్యగలనూ అని.'

ఇప్పుడీకీ, తల్లిదండ్రుల్లోనే వుంటోంది సోన్యా, సావ్ చెంకో
 వచ్చి తనని చూస్తూడా లేదాఅని యింకా ఆశ్చర్యపోతూ నేవుంది.
 (సోన్యా యెక్కడి కెల్లాందో సావ్ చెంకోక తెలియనుగూడా తెలి
 యదు); అవిడదుట్టనూ, యిప్పుడీకీ వున్న ప్రపంచంఅంతా పుట్టినప్ప
 ట్నుంచీ యెరిగిన ప్రపంచమే; ఐనా అవిడ వూహలన్నీ, ఆ ప్రపం
 చాన్ని దాని, యెక్కడో దూరంగావున్న, యెప్పుడూ చూచేకుగని
 పేరిజా పట్టణం వైపుకే పరుగువేస్తూన్నా.

క్రిందచివరి చివరివారంలో వెళ్లిపోవలసింది, ఆ ప్రయాణం
 ఆ'పోయింది, అవిడబదులు బోగ్రోసోన వెళ్తాడనీ, అవిడకి న్యన
 సామం యంత్రాలకేంద్ర లో పనిస్తారనీ అనుకున్నారు. చివరికి,
 సోన్యాయే పేరిజా పట్టణం వెళ్లాలని నిర్ణయించారు మళ్ళీ. "వెళ్లే
 ముందు టీఫార్టీ చేసుకుందాం" అన్నాడు తండ్రి ఫుఫోవ్.

సోన్యా అంగీకరించలేదు : "యిప్పుడుకాదు. అక్కడెంతో
 కొంత పనిజేసి సొలవ్రమీ దొచ్చినప్పు డివ్వొచ్చు యిచ్చే పార్టీ
 లన్నీ. అంతేకాని యిప్పుడెందుకూ?" అన్నది.

సోన్యా వెళ్లిపోతుందని విని, తల్లి నిట్టూర్చింది : 'అక్కడి
 కెళ్ళిమాత్రం యెలా వుండగలుగుతుంది? అసలు దాని కెళ్లాలని
 లేదు. సావ్ చెంకో అంటే అమ్మాయి కష్టంలేదంటే నమ్మి న్నేను,

పైకి కనబడనివ్వకుండా దాస్తోంది, అంతే తప్పితే... సావ్ చెంకో గూడా చాలా మంచబ్బాయి; వాళ్ళిద్దరికీ పెళ్లిపోతే బాగుండును; పెళ్లి చేసుకోకుండానే వెళ్లిపోతూంది - వయసులోగూడా వుంది; అతనూ? అతనిక్కడే వుండిపోతాడు - అతనూ బాగా పడుచు వాడే, తలెప్పుడు తిరిగిపోతుందో, యేవో, యెవళ్ళు చెప్పగలరు. వాళ్ళిద్దరూకలిసి యేదో వొకటచుకుని దగ్గరకొస్తే బావుండును. అప్పుడు నా కీ ఆరాటం లేకుండా పోతుంది.'

ఇంకొద్దిరోజుల్లో సోన్యా వెళ్లిపోతుందనగా, పుండబట్టలేక పోయింది తల్లి :

“సావ్ చెంకో యెప్పుడూ రానేరాడేమన్నా నిన్ను చూడ్డానికి ? యీమధ్యేప్పుడూ పోట్లాడుకోలేదుగదా మీరిద్దరూ కొంప దీసి ?”

“అతనితో పోట్లాడ్డేమందుకూ ? తీరికుండడంలా అతని ?”

“నువ్వెళ్లిపోతున్నానని తెలుసా ఆ యబ్బాయికి ?”

“తెలుసు, యెందుకు తెలియదూ ? బజార్లో కలుసుకున్నానతన్ని. నాన్నని చూడ్డానికి రావాలనుకున్నాననీ, తీరిక లేకపోవడం మూలాన పడ్డంలేదనీ చెప్పాడు.”

సోన్యా సిగ్గుపడింది ! అబద్ధాలాడడంలో ఆరితేరిపోయింది తను ! ‘ఆవాళ రాత్రినుంచీ అతన్ని చూడనుగూడా లేదు నేను... యెక్కడికెళ్తున్నానో తెలుసుకోవడానికి ప్రయత్నించనుగూడా లేదతను. నేనంటే లక్ష్యమే లేదతనికసలు. అలాగే అనిపిస్తోంది నాకు మరి... యివేవీ చచ్చినా చెప్పను అమ్మకి... ఏనా యీ గొడవంతా అమ్మకెందుకు’ అనుకుంది సోన్యా. అనుకుని, వాళ్ళమ్మతో, బిగ్గరగా “యెందుకూ అదేపనిగా అతన్ని గురించడుగుతావ్ ? సిజవే, అతను మంచివాడే, నేనూ వొప్పుకుంటాను, కాని నేననుకునే ఆదర్శ వ్యక్తతనుగాదు. ఆకర్షణలేందే, మనషుల్ని పూరికే చుట్టూ తిప్పుకోవడంవంటే తలనొప్పి నాకు” అంది.

ఆవేశ రాత్రులా పుఖోవ్ కు గడ్డుగావుంది, యింతకుముందే
దెప్పుడూ అతనంతబాధ పడలేదు. యిక బ్రతకను, చనిపోతానను
కున్నాడు; అందరిదగ్గరా సెలవు తీవుకున్నాడు మానసికంగా; లేచి
మంచంమీద కూర్చుని, మరకలు పట్టిన కిటికీవంక చూస్తూ, చాలా
జాలిపడ్డాడు; 'పాపం, నాదెజా! యిప్పుడిక సోన్యాగూడా వెళ్ళి
పోతూందా, యిక్కంటరిగా యెలా బ్రదుకుతుందో?' అనుకుని
వుసూరుమన్నాడు.

ఆవిణ్ణి లెగ్గొట్టకుండా అలాగే పడుకున్నాడు, మర్నా
డుదయంగూడా యేమీ చెప్పలేదు భార్యకి, ఎథ్యాహ్నందాకా
అలాగే, మంచంమీదనే, పడుకున్నాడు; తర్వాత లేద్దామని
యాతనపడ్డాడు గాని వీలుకుదరలేదు; పండుకోవడంతప్పితే గత్యం
తరం లేకపోయింది; అంచేత సెరియోజాని చూచేదుక్కుడా
వెళ్ళలేదు. వస్తానని వాగ్దానంచేశాననే సంగతి గుర్తుకొచ్చిగూడ.

తనని తాను, బయట నిలబడి చూచుకోవడం ప్రారంభించాడు పుఖోవ్ : 'సోన్యా నన్నుచూచి నవ్వుతుందంటే తప్పకుండా
కారణం వుండేవుంటుంది ; నిజవేలె మరి - సెరియోజాని చూడాలని
నేలలా బాధపడడం చూస్తే నవ్వుపుట్టదూ మరి. యేమిటో. యీ
ప్రపంచం నిజంగానే చిన్నదేవో ననిపిస్తుంది; జానెడు బెత్తెడు...
కాని చెయ్యగలిగిందిమాత్రవేముంది? పోరాటం సాగిస్తూనే
వుండాలి, లేకపోతే బ్రదకడవే కష్టం. పడుచువాణ్ణిగా వున్నప్పుడు,
అందరితోనూ భుజంకలిపి పోట్లాడాను. అదొక్క విస్లవంరోజుల్లోనే
గాదు-అంతకు చాల ముందుగూడానూ, తర్వాతానూ - నా పనితో
పోట్లాడాను. నాతో నేనే, నాలో నేనే పోట్లాడుకున్నాను - అదెవ
రికీ తెలియదు. యెదురుదెబ్బలూ, వైఫల్యాలూ, వివారాలూ,
సందేహాలూ - అనేకం తగిలాయి, వచ్చాయి, కలిశాయి; మన
షుల్లో నాకున్న విశ్వాసం సడలిపోకుండా వుండేందుకు పోట్లాడాను,
ఇప్పటికీ, నేనింకా పోట్లాడుతూనే వున్నాను, సెరియోజాతో
మాట్లాడేప్పుడూ; అతనికి నా అనుభూతాలూ, నా భావాలూ,

నా ఆలోచనలూ యెంతో కొంత అందజేయ్యాలని ప్రయత్నించి నప్పుడూ. మృత్యువుతోనూ పోట్లాడుతున్నాను నేను. చుట్టూ చక్రబంధం పన్నుతోంది మృత్యువు, నాకోసం పొంచిచూస్తోంది. రాత్రిపూట, అంతా చీకటిగానూ శబ్దబిగ్గలగానూ వున్నప్పుడు, నాతో కలియబడి నన్నోడించాలని చూస్తుంది, ఏనా నా చేతనై నంతవరకు పోట్లాడుతూనే వున్నాను. వృద్ధాప్యంలో మనిషి యెండి పోతాడు, ముడుచుకుపోతాడు యెండిపోయిన పండులూ, దూర దృష్టికు వౌతుందన్నమాట నిజవే! కాని, చూపు కానేమేర నన్న మైపోతుంది, బిగదీసుకుపోతుంది. యితరుల జీవితాల్ని గురించి ఆలోచించేందుకు ప్రయత్నిస్తాను నేను; ప్రతి రాత్రీ మృత్యువుతో యీగదిలోవుండి పోట్లాడవలసాస్తోంది, యీ గదిగోడలు పడగొట్టి బయటి ప్రపంచంలోకి వెళ్లాలని ప్రయత్నిస్తాను. అక్కడి కెళ్లినా, నే చేసే పనదే, యింతకాలంనుంచీ, నా జీవితమంతా చేస్తూ వచ్చిన పనే. సోన్యా కిప్పుడప్పుడే యిదంతా అర్థంకాదు, చెప్పినా ప్రయోజనం వుండదు.'

గత కొన్ని వారాలుగా, ఒలోడ్యా అంటే పుఖోవ్ భావం గూడా మారిపోయింది. ఇదివరకు ఒలోడ్యాని చూస్తే అసహ్యం పుఖోవ్ కి; కాని యిప్పుడు ఒలోడ్యా చిలిపికళ్లు చూసినప్పుడల్లా "పాపం, ఒలోడ్యాకి తెలివితేటలున్నాయి, ప్రతిభవుంది, చెడ్డవాడేవీ కాదు, ఏనా ఏదో లోపంవుంది యితన్నో, బాగా ముసలివాడై పోయిన బైరాగిలాగా, విదూషకుడిలా జీవితం గడపాలని చూస్తాడు" ఒలోడ్యా భావాల్ని తానేమీ మార్చలేనని తెలుసు పుఖోవ్ కి, అతనితో వాదించడం మానవేశాడు, అతను చేసే గేలి వినీవిననట్లు నటించాడు. అప్పుడప్పుడూ మాటలద్వారానో, చేష్టలద్వారానో అతనంటే తనకున్న ప్రేమని మాత్రం వ్యక్తం చేసేవాడు. ఈ సంగతి ఒలోడ్యాకూడా కనిపెట్టాడు, కాని అందువల్ల తనలో వచ్చిన మార్పు మాత్రం తండ్రికి తెలియనీయగూడ దనుకున్నాడు.

తన ప్రద్యోగాన్ని గురించిన సందేహాన్ని గురించి, భయాన్ని గురించి తండ్రికి చెప్పింది సోన్యా. ఇద్దరూ చాలాసేపు మాట్లాడుకున్నారు. ఈ సంభాషణ జరిగేప్పుడుగూడా చాలాసార్లు తండ్రి, కూతుళ్ళొకరినొకరు అర్థంచేసుకోవడం కష్టమే అయింది.

“యెప్పుడూ ప్రజలు ప్రజలంటారేమిటి నాన్నా మీరు? ప్రజలంటే నాకేమీ భయంలేదు. మాపై మేనేజర్ చివరికి ఇవాన్ లాంటివాడుగా తయారై నా నేనేమీ జడవను... పుస్తకాల ప్రపంచంలోనుంచీ, మెషీన్ల ప్రపంచంలోకి వెళ్తున్నాను గదా, నిభాయించుకోగలనా అనే నే నడుగుతూంది—అదీ నాకు పట్టుకున్న భయం” అని విదలించింది సోన్యా, మాట్లాడుతున్నది మాట్లాడుతున్నట్లే వూడి. పుఖోవ్ కేమీ తోచలేదు. కాని, అంతలోనే, వారిద్దరిమధ్యావున్న ఆంతరంగిక సంబంధం మేల్కొన్నది, అందుకు యిద్దరూ సంకోషించారు. ఇంకొద్దిరోజుల్లో యిద్దరం విడిపోతామే అన్న భావంకూడా చాలవరకు సహాయ పడు టుంది బహుశా (మళ్ళీ కలుసుకు టావా? అని యిద్దరూ ప్రశ్నించుకున్నారు. తమలో తామే, విచారపడుతూ).

అన్నిటినీ సిద్ధాక్షిణ్యంగానూ, ముక్తసరిగానూ చూస్తున్నట్లు కనిపించే సోన్యా ప్రవర్తన అంతా నటకీయమని, గర్వంతోనూ, ప్రదేకంతోనూ సమ్మిళితమైపోయిన పిరికిపడుచు హృదయాన్నా ప్రవర్తన దాచిపెడుతోందనీ, ఆ సంభాషణ జరిగింతర్వాత, పుఖోవ్ కి దృఢపడిపోయింది.

వెళ్ళిపోయేముందొకనాడు తన గదిలో కూర్చునుంది సోన్యా; గడంతా శుభ్రంగావుంది, వెలితివెలితిగా; విద్యార్థినిగా వున్నప్పటి డైరీలూ, కాటేజ్ స్నేహితుల్నుంచీ, సావ్ చెకొనుంచీ వచ్చిన పుస్తకాలూ అన్నీ చింపి, కాల్చేసింది, నిన్న మొన్నటి వరకూ తన జీవితంలోని అనేక ఘటాన్ని గుర్తుచేసే చిన్న చిన్న వస్తువులన్నిటినీ యేరిపారేసింది. ఇల్లంతా నిశ్శబ్దంగా వుంది—తల్లి, నాదెజా, బజారు కెల్లింది. ఒలోడ్యా యిప్పుడింటి దగ్గరే వుండడం

లేదు—యీ మధ్య ఒక క్లబ్బు హాలులో బొమ్మలు వేసేందుకతన్ని నియమించారు. చెవులు నిక్కబొడుచుకుని విన్నది సోన్యా; నాన్నతో మాట్లాడుతూండెవ్వరు? గొర్రోళ్ళోవా? కాదే, కంఠం ఆయింది గాదు...

“మీరిది చెప్పగలరూ?” అంటున్న దా అపరిచిత కంఠం, “ఆవి డామాటన్నప్పుడు, నాకు చాలా భయంవేసింది, యిక బ్రదర్ లేనేవో, ననుకున్నా. తర్వాత నవ్వుకున్నా ననుకోండి, యింకా అనేక కర్తవ్యాలున్నా నాకు, ప్రోవీడీ యథాప్రకారమైపోయింది - యేదో మాయలోపడ్డాననీ, ఆ మాయ కాస్తా యిప్పు డంతర్ధానమై పోయిందనీ అనుకున్నా, మళ్ళీ యిప్పుడు, వున్నట్టుండి, గుర్తు కొస్తోంది ఆ వుదంతమంతా, కారణమేమిటో అర్థం కావడంలేదు నాకు...మీరు చెప్పగలరూ?”

“నాకూ అలాంటి అనుభవం జరిగింది; అదిగూడా ఒక్కసారే నేవో ననుకునేవ్ ! కాదు. (ఇది ఆనిడ తండ్రికంఠం.) మనిషి వూరికే మరిచిపోతాడంటారు కాని అది నిజంకాదు. మరిచిపోవా లని అనుకున్నప్పుడు మరిచిపోతాడు, కాని నిజమైందేదో యెప్పుడూ అతల్లో వుంటుంది చిట్టచివరదాకా - చచ్చిపోయేదాకా అని గూడా చెప్పగలనిప్పుడు...”

కుతూహలాన్ని చంపుకోలేక, వోరగా వేసేవున్న తలుపు దగ్గరకెళ్ళి చూచి ది సోన్యా. ఆ మాట్లాడేదెవరో చూద్దామని: మొఖమంతా మొటిమలూ, యెర్రటి జుట్టూ, మండపాటి కళ్ళ దాటూ, - యెవరో కుగ్రాడు. పుఖోవ్ చూచాడు సోన్యాని.

“యెవరూ అ, సోన్యా! నువ్వేనా? రామ్మా లోపలికి పరిచయంచేస్తాను. మా స్నేహితుడు సెరియోజా యితను; మా అమ్మాయి సోన్యా, మెకానికల్ ఎ జనీర్.”

తన గదిలోకి వెళ్ళిపోయింది సోన్యా. ‘నాన్నొక వింతమనిషి. ఇంకా యెవరితోనో పెద్దవాడితో మాట్లాడుతున్నాడనుకున్నా. ఆ కుగ్రాణ్ణి పట్టుకుని యేదో పెద్ద మనిషితో మాట్లాడున్నట్టు...

అర్థంలేదు...నాకో యెప్పుడూ మాట్లాడలేదట్లా. ఇంకా యెవరో నాన్న పాత స్నేహితుడేవో ననుకున్నా' కాని సోన్యా అంతటితో సంతృప్తిపడలేదు, మళ్ళీ దీర్ఘంగా ఆలోచించింది. 'నాన్న చేసేది రైతునేవో. నాన్నవంక ఆ కుర్రాడు యెంతో భక్తివిశ్వాసాల్తో చూస్తున్నాడు. ఆవేళ, మేం యిద్దరం వాదించుకున్నప్పుడు నాన్న అన్నాడు తనలో కొంతభాగాన్ని తమలికి అందజేయ్యడవే తనుద్దేశం వని. ఒలోడ్యోకోనా—నాన్నలా చెయ్యలేడు; ఇక నేనున్నానంటే ఆయన సహాయం అనవసరం లేదన్నట్టు నటిస్తాను, యేదో నా దృక్పథం నాదన్నట్టుంటాను. అందుకని యీ కుర్రాళ్లందరికీ శిక్షణ యిచ్చాడన్నమాట...ఐనా, సావ్ చెంకోని గురించి ఆయనతో యెలా మాట్లాడగలను! సగం చావాలి అడగడానికిముందు. అదీగాక అలాంటి విషయాల్ని గురించి యెవళ్లుమాత్రం యేం సలహా యివ్వ గలరు గనక. ఐనా యిప్పుడదంతా అనవసరం. నేనెలాగూ వెళ్ళి సోతున్నాను, సావ్ చెంకోయేమో నన్ను ప్రేమించడంలేదు. అంచేత ఆ సమస్యలేదు. మేం యిద్దరవూ కలిసి తీయించుకున్న ఫోటోగూడా చింపిపారేశాను. ఇక నేను కొత్త జీవితాన్ని ప్రారంభించాలి—యీ పాత బెడదన్నీ వదలుకునీ, వదలించుకునీనీ.

సోన్యా వెళ్ళిపోయ్యేనాడు, ఆవిడతోపాటు నాదెజా, ఒలోడ్యోలు గూడా వెళ్ళారు స్టేషన్ కి. సోన్యాతోండి యింటిదగ్గరే వూడి పోయాడు—స్టేషన్ చాలా దూరమనీ యీ చలిలో బయల్దేరి వస్తే మళ్ళీ లేపోని బాధని కొనితెచ్చుకోవడమే బొతుందనీ, గట్టిగా చెప్పి, రాకుండా చేసింది సోన్యా. ఆలస్య మాత్రం దేమోనని సోన్యా గాభరా పడడంవల్ల, ఒక గంట ముందుగానే వచ్చేశారు స్టేషన్ కి.

సోన్యా కిప్పుడు బాగా హుషారుగానే వూడి. - ఆ, వూరికే లేపోని కష్టాల్ని వూహించుకుందిగాని అసలా యిబ్బందులేవీ వూడకపోవచ్చు; ట్రెయినింగ్ పొందాను, తన క్రమశిక్షణేదో తన కుంది. ఏం ఫర్వాలేదు నెగ్గగలదు.

వెయిటింగ్ రూమంతా వొత్తిడిగావుంది, యెవరో చిన్నపిల్ల
కప్పిరిపోయ్యే స్టేడుస్తోంది. జీవంలేని యెకసక్కలాడాడు ఒలోడ్యా.
తల్లి, నాదెజా, ఇట్లోచేసే రొట్టెల్నిగురించి దేపనిగా మాట్లాడింది
లోపలున్న విచారాన్ని యింకా వెనక్కి నెట్టేందుకు. సోన్యా
ప్రయాణంకోసం కొన్ని కాకపోతే కొన్నైనా తయారు చేద్దామను
కుంది గాని, దురదృష్టవశాత్తూ, రొట్టెలుచేసే యంత్రం చెడి
పోయింది.

“నూట డెబ్బయ్యూకో నంబు రైలు రిత్ షేప్, కిస్కోవ్, తాంబోవ్
ప్రాంతాలగుండా వెర్తుం; త్వలోనే బయటేరబోతుంది. ప్రయాణీకు లందరూ
తమ తమ స్థానాల్లో కూర్చోవాలి.”

“రిత్ షేప్—అదినాది”

ప్లాట్ ఫామ్మీద సగందూరం వెళ్ళిదోలేదో సోన్యా ఆగి
పోయింది; ముఖమీదేదో భయం ఆవరించింది.

“వెళ్ళిపోతున్నదని చూడ్డాకొచ్చావా నాయనా! మంచి
పని చేశావ్!” అని సోన్యాతల్లి.

సావ్ చెంకో వచ్చాడు.

సోన్యా యేమీ మాట్లాడలేదు. తల్లిచేయి పట్టుకున్నాడు:
ఒలోడ్యా “రామ్మా, వెళ్ళి ట్రెయిన్ను చూద్దాం” అన్నాడు.

ఇద్దరూ వెళ్ళిపోయారు.

“యెప్పుడెత్తున్నానో యెలా తెలిసింది నీకు!”

“మీ అన్నయ్య చెప్పాడు.”

“అలాగా. మరి నన్ను చూచేందుకీ మధ్యప్పుడూ రాలేదే?”

“నేను రావడం నీ కిష్టంలేదేవో, ననుకున్నా. ఇష్టవేనా
నీకు?”

“నేనందదిగాదు; రాకుండావుండడం యేవీ మంచిదికాదు.”

“ఆవాళ్లట్లా మాట్లాడావే మరి... ఆ మాటల్నిబట్టి నీ కిష్టం
లేదేవో, ననుకున్నా.”

“నీకిష్టవేనా రావడం?”

“యెందుకూ అలా అడుగుతావ్ ? మనం గేట్ దగ్గర నించున్నప్పుడు...”

“వెళ్లిపోయేప్పుడుగూడా పోట్లాడుకోవడం యెందుకులాభ్యూ. అప్పుడు నిన్ను లోపలికి రమ్మన్నాగా, రావేడే?”

“అందరితోనూ కలిసి టీ తాగుదాం, రమ్మన్నావ్; అంతేగా”

“నేను పైకిచెప్పేదీ, నా లోపలిపుద్గేశమూ ఒకటే ననుకుంటున్నావన్నమాట ?”

“సెలవుమీ దెప్పుడొస్తావ్ సోన్యా?”

“నీ కేవలనా పిచ్చెత్తిందా ? యిప్పుడప్పుడే సెలవెట్లా యిస్తారు ? యింకా పనన్నా ప్రారంభించలేదుగదా.”

“క్రిందటేడు సెలవు తీసుకోలేదు నేను, నీకు తెలుసుగా ? నేనే వస్తా పేంజా.”

“వొడ్డొద్దు... సెలవెప్పుడు తీసుకుందావని ?”

“వెంటనే. ఐతే రావొడ్డన్నమాటా ?”

“ఎచ్చి, అక్కడ ప్రొద్దుగూకులూ యేంజేస్తా ? అక్కడ నీ కేవలం చదు. పేంజా అంటే క కేషన్ అనుకుంటున్నావేమిటి ?”

“నేనక్కడకొచ్చేది పట్టణం చూచేందుకుగాదుగా, నిన్ను చూచేందుకొస్తాను.”

ట్రెయ్ను చూచి, ఒహోడ్యో అశనితల్లి వచ్చేశాను. రైలు చాలా బాగుగా వుందని చెప్పింది నాదెజా; సోన్యావంకచూచి, బాగా చలిగా వుందనీ, నింకోవడం మంచిదికాదనీ, యింకాస్నేపు నడిచొస్తే మంచిదనీ సూచించింది.

“సోన్యా, నన్ను మరచిపోవుగదూ ?” అనడిగాడు సావ్ చెంకో, అపసమ్మకంగా అడిగినట్లు.

“అసవసరమైన విషయాలైతే మరచిపోతాం. అవసరమైన వాటిని మరచిపోం.”

“మరిగి అవసరమనే అనుకుంటున్నావే గా.”

“ఇప్పుడెట్లా తెలుస్తుంది? యింకా నేను పరీక్షించనే లేదాయే, మర్చిపోతానేవో!”

“ఇప్పుడేవనుకుంటున్నావో చెప్పవూ?”

అతనివంక చూచింది సోన్యా; ఆవిడకళ్ళు నల్లబడ్డాయి. చుట్టూ జనం నిలబడివున్నందుకు ధన్యవాదా లర్పించుకుంది, లేక పోతే అత న్నక్కడ ముద్దుపెట్టుకునేదే.

“వినపడిడంలేదూ? రైల్వోకెక్కాలంటున్నాడు కండక్టర్” అన్నాడు ఒలోవ్వా.

తల్లిని ముద్దుపెట్టుకుంది సోన్యా, తర్వాత ఒలోవ్వానిగూడా ముద్దెత్తింది. ఏమైనా చెప్పందేమో తనకని చూచాడు సావ్ చెంకో. చేయించాచింది సోన్యా, ఆవిడకళ్ళు మెరసిపోతున్నై :

“వెళ్ళి తర్వాత వుత్తరం వ్రాస్తాను... వింటున్నావా, అమ్మా? వెళ్ళగానే వ్రాస్తా... నాన్న నడిగానని చెప్పా.”

సావ్ చెంకో ఫాక్టరీ కెళ్తున్నాడు బస్మీద. భీతి కుడిచి నట్లున్నాడు. తనతో యేవీ అసనేలేదు సోన్యా. చివరికి యిద్దరూ పోట్లాడుకున్నట్లో, రాజీపడ్డట్లోగూడా తెలియలే దతనికి. ఆ వుత్తరం వ్రాస్తానని చెప్పింది తనతో నేమో ననిపించింది కాసేపు, కాని చూస్తే వాళ్ళమ్మతో చెప్పినట్లుంది. “నేనంటే యిష్టంలేదు సోన్యాకి. అది స్పష్టంగానే కనిపిస్తోంది. పేంజా వస్తానని నే నన్నప్పుడు “వొడ్డొద్దు” అంది ఐనా, మరి నావంక అట్లాచూచిందే, అలా చూస్తూంటే ముద్దుపెట్టుకో బుద్ధేసింది నాకు. యేవీటో సోన్యాని గురించి ఆలోచించకుండా పుండలేకపోతున్నాను మరి యూమధ్య. డిమిట్రీ అన్నట్లు యిదంతా పూహగానమే ననుకుంటా. ఐనా, డిమిట్రీ అలాగే అంటాడు, ముసలివాడై పోయాడుగదూ - ముసలాడు కాదనుకో, ఐనా బాగా పెద్దవాడే, దగ్గర దగ్గర నలభై పూడవూ? వుంటే - ఆ వయసులో యిలాంటి ఆలోచనలు రావు. సోన్యానిగురించి ఆలోచించకుండా పుండలేను. ఇంకో గమ్మత్తుంది:

మేం యిద్దరం కలవడం యెలాగూ కష్టమని తెలుసుకొబట్టి, నేను
 విచారించాలి న్యాయంగా ఐతే, మరి నేనింత సుఖంగా వున్నా
 నేవిటి? సామాన్య స్నేహితుల్ని పంపించడాని కెళ్తేనే దుఃఖం
 వస్తుందే - యివ్వడింత హుషారుగా వున్నా నేవిటి నేను? సోన్యా
 అంటే నాకు చాలా ప్రేమ వుంది. అందులో అనుమాన మేవీలేదు.
 ఐతే, మరి నేనింత హుషారుగా యెందుకున్నట్టు? చాలా కారణా
 లున్నాయనుకుంటా. నా భవిష్యత్తు చాలా బావు టుందని చెప్పాను
 డిమిట్రీ. అస లవసరమైన విషయం అదీ. మా ఫ్యాక్టరీగూడా దివ్య
 మైన ఫ్యాక్టరీ, బొమ్మల పుస్తకంలో చూచినట్టు చూడాలనిపిస్తుంది
 ఫ్యాక్టరీని. 'మొట్టమొదట ఆ కన్స్ట్రక్షన్ బెల్ట్ - అదేవుందిలే, తేలికే,
 రోజూ చూడొచ్చు! మా మెషీన్లు ట్రాక్టర్లని తయారుజేసే ఫ్యాక్టరీ
 చూడాలి తర్వాత, తర్వాత పెద్దపెద్ద ట్రాక్టర్లు టైప్రీలలోకి వెళ్ళడం,
 తర్వాత పైరు, కనుచూపుమేరవరకు పరచుకున్నపైరు, తర్వాత
 రోజురోజుకూ వృద్ధిపొందే దేశం, రోజురోజుకూ బలవత్తరమయ్యే
 దేశం, రోజురోజుకూ సాభాగ్యవంతమయ్యేదేశం, సిరిసంపదలతో
 తులతూగేదేశం, తర్వాత కమ్యూనిజం...అలాంటి ఫ్యాక్టరీలో
 వుంటే అందరూ సుఖంగానే వుంటారు, అందరూ హాయిగానే
 వుంటారు. దీనికితోడు యితర విషయాలు గూడా వున్నాయి: హేమెట్
 నాటకం. శీతకాలం ఐపోవొచ్చింది, రేపోమాపో వసంతం వొచ్చే
 స్తుంది. - వసంతకాలంలో అందరూ హుషారుగానే వుంటారు. దీనికి
 తోడు సోన్యా గూడావుంది. సోన్యాకి నేనంటే ప్రేమేనా? యేనో,
 నాకు తెలీదు. కాని సోన్యావుంది, యింతక్రితవేగా నేనావిడతో
 మాట్లాడాను, అదే పదివేలు...ఉత్తరం వ్రాస్తుందా నాకు? వ్రాస్తే
 పేంజావెల్తును; వ్రాయకపోతే వెళ్ళను-యేనాసరే వెళ్ళను; సెలవే
 తీసుకోను అసలు... వెళ్ళి, వెట్టింగ్ పద్ధతి బాగానే వుందనిచెప్పాలి
 డిమిట్రీకి - అంతా అనుకున్నట్టే వుంది - నన్నట్లా దాన్ని చెప్
 చేస్తూనేవున్నాం. వెళ్ళి, అంతా శుభ్రం చెయ్యాలి, లేకపోతే
 నూరుకోడు.'

డిమిట్రీ యింట్లోకి వెళ్ళేముందు, దువ్వెన బయటికితీసి, అద్దంలో చూచుకుంటూ దువ్వుకున్నాడు సావ్ చెంకో. తన కనులు తనకే విచిత్రంగా కన్పించాయి. 'దీనిక్కారణం సోన్యాని గురించి ఆలోచించడవే. ఇకిప్పుడు వెల్లింగ్ ని గురించి ఆలోచిస్తాను; మళ్ళీ నాకళ్ళు యధాస్థానంలోకి వెళ్లిపోతాయి.'

రైలుపెట్టె గుమ్మంలోనే నిలబడుంది సోన్యా. ఇంతకు పూర్వం ప్లాట్ ఫామ్ మీద వదలివేసివచ్చిన ప్రపంచంలోనే వూది సోన్యా యిప్పుడికీనీ. 'వస్తానని చెప్పాడు...తప్పకుండా రావా లనుంటే, సరే, రానీ...నాన్న చెప్పింది అక్షరాలా నిజవే— మరచిపోదగినదే మరచిపోతాం, యి కోన్స్ ల్లో మరిచిపోతాడేవో నన్ను. నిజంగా రావాలనుకుంటే, వేసవిదాకా రావొద్దని వొక పుత్రరం వ్రాయాలి. కాని, నేను త్రరం వ్రాస్తే చాలు, వచ్చేస్తాడు. ఇప్పుడేవో నిర్ధారణ చేసుకోకుండా వుండడవే మంచిది—దేనికదే నిర్ధారితం జౌతుంది...మంచుఅంతా బూడిదవన్నెగా వుంది— అలాగేవుండాలి, త్వరలోనే ఏప్రిల్ వచ్చేస్తుంది...పేంజాలో అంతా సన్యంగానే వుంటుం దనుకుంటా.'

కంపార్ట్ మెంట్ లోపలికి వెళ్ళింది సోన్యా. తుప్పరంగు స్వెటర్ వేసుకున్న లావాటిమని పొకతను "మన వర్క్ షాపుల్లో వెంటిలేషన్ పద్ధతి చాలా మంచిది" అంటున్నాడు సైన్యంలో పని చేసే డాక్టర్ తో.

సోన్యా ఆలోచించింది : నే నెళ్ళే ఫాక్టరీలో పనిజేసే మనిషే నేవో యాయన బహుశా. అదీమంచిదే, యాయన్నడిగి తెలుసు కోవొచ్చు. ఆ ఫాక్టరీలో మెషీన్లలాంటివో...కాదు, అది గడియారాల ఫాక్టరీ, నాది కాదు...అబ్బ, యేవిటే, మరీ అలాంటి సిగరెట్లు కాలుస్తాడు...మొత్తంమీద సావ్ చెంకో రావడం మంచిదే ఐంది — ఇదేవిటే యింకా మూడుగంటలన్నా కాలేదు, అప్పుడే

నిద్రొస్తోంది, రాత్రి నిద్రపోలేదుగదూ.. రిత్ షెచ్ఛో దగ్గర రైలు మారాలి, యింకా స్నేహితికిగాని రాదు ఆ బంక్షన్....'

నిద్రపోయింది సోన్యా, తల కొద్దిగా వొక్కవైపుకు వంచి; సంకోషంగా, ప్రశాంతంగానూ దావిడ ముఖం. స్నానాల గదుల్లో షవర్లు (నీళ్ళు పైచించి వర్ష పుట్టుకలా పడేట్టుచేసే నాథనం) పెట్టి చాలని చూశాంగాని, బజ్జెట్ ని కోసెయ్యడంవల్ల నాథ్యం కాక పోయిందని చెబుతున్నాడు తుస్పరంగు స్వెటర్ వేసుకున్నలానూ పాటిమనసి. చెబుతూ, చెబుతూ అగన్నాక్షుగా ఆసోయి, సోన్యా వంక చూడడం ప్రారంభించాడు అంతే; తల్లీనం విశోయాడు.

వసంతికాలం ముందుండే మెత్తని బూడిదరంగు మంచు దుప్పట్లు కప్పుకున్న పొలాల్లోబడి, నెమ్మదిగా, గుప్పుగుప్పు మంటూ ముందుకు సాగిపోతూంది రైలు.

గడియారం చూశాడు సొకొలొవస్కీ. నాలుగు గంట
తైంది... యింకాస్సేపు పండుకోవచ్చు.

పఃలో ప్రవేశించి వారంరోజు తాతుంది. కాని, ఆ జబ్బు
పడినదగ్గర్నుంచీ, నరాల నిస్సత్తువ యెక్కువైపోయింది, నిద్ర సరిగ్గా
పట్టడమేలేదు య్నొమందులు మింగినా.

ఇవాన్ ని గురించి ఒలోడ్వా చెప్పిన సంగతులన్నీ. జ్వరంగా
వున్నప్పుడే, గుర్తుొచ్చాయి సొకొలొవస్కీకి. అతనికి ఆశ్చర్యమూ
కలగలేదు, కోపమూ రాలేదు; “నల్లీ మొదలు” అయ్యి, ఆవు
లింపాడు ఆదుర్దాగా. ఈ విషయాన్ని గురించంత ప్రశాంతంగా
ఆలోచించుకోవడం చూస్తే అతనికే ఆశ్చర్యంవేసింది - న్యాయానికి
ఇవాన్ చాలా దారుణంగానే ప్రవర్తించాడు మరి. ఆ కేళ్లు కలసి
మొలసి ప్రవర్తించింతర్వాత... “ఐనా దీనివల్ల పెద్ద మునిగిపోయే
దేవుందిలే? యేనిచూచినా ఆశ్చర్యం వెయ్యడంలేదు నాకిప్పుడు;
వీరా అన్నట్లు దేన్నీ పట్టించుకోకపోవడం అలవాటు చేసుకున్నా
నేను.”

ఒలోడ్వాచచ్చి, ఇవాన్ ని వుద్యోగంనించి తీసివేశారని చెప్పి
నప్పుడు, “అలాగా... అంతేమరి, జరుగుతుందనుకు దే జరిగింది”
అన్నాడు. అలా యె దుకనుకున్నారని ఒలోడ్వా ఒడగలేదు, పైకెలా
వున్నా సొకొలొవస్కీగూడా తన తండ్రిలాంటి వాడేనని ఒలోడ్వా
విశ్వాసం; వాళ్ళిద్దరూ వొకటే: అంతిమ విజయం న్యాయానిదేనని
నమ్ముతారు వాళ్ళు.

జబ్బుకో, పదిహేనురోజులు పండుకున్నాడు మంచంమీద
సొకొలొవస్కీ, అప్పుడు ప్రతిరోజూ వుదయంవచ్చి పోతుండేది
డాక్టర్ వీరా. సాయంత్రంవన దగ్గర్నుంచీ వొకటే నిరీక్షణచేస్తుండే

వాడు సొకొలొవస్కీ ఆవిడ మళ్ళీ యెప్పుడొస్తుందా అని; కాని వీరా మొట్టమొదట చెప్పింది “మీ రెక్కుచగా మాట్లాడగూడదు” అని అంచేత తన హృదయంలోవున్న విషయాలు చెప్పేందు కతను సాహసించ లేక పోయాడు. అప్పుడప్పుడూ హాసానివ్వడానికి ఒలోడ్వా వచ్చి పోతుండేవాడు, వచ్చినప్పుడల్లా యేదో సిచ్చాపాటీ మాట్లాడి వెళ్తాండేవాడు. ఒకనాడు స్పానిష్ చిత్రరచనని గురించి ప్రసక్తించాడు సొకొలొవస్కీ. ఒలోడ్వా నవ్వాడు: “క్రిందటి నారేవో కొడిపెట్టల్ని వెయ్యమన్నా. ఇప్పుడేమో జీవితంలో ఆనందాన్ని సంపూర్ణంగా అనుభవించే యువతి చిత్రం గీయమన్నారు ఆ యువతి చేతుల్లో చాకొలొల్లు టాయి, సరే, యికా చాకొలెల్లు చాలా శ్రేష్టమైన వయ్యండాలనీ, మంచి ఖరీదైన వయ్యండాలనీ వేరే చెప్పాల్సిన అవసరంలేదు, అందుకూనూ ఆ చాకొలెల్లు అచ్చంగా మనకునొరికే వాటిలాగనే వుండాలట. మీరేవో గోయా (స్పానిష్ చిత్రకారుడు)ని గురించి మాట్లాడమంటారు నన్ను!”

ప్రొద్దు గోచేసికాదు—చెయ్యడానికేమీ పలేదు, నిద్ర పోదామంటే నిద్రరాదు, పోనీ యెవరికోనైనా మాట్లాడుతూ కూర్చుందామంటే మనుషుల్లేరు—కూర్చుని ఓ ఆలోచించేవాడు సొకొలొవస్కీ; తన పడుచుదనాన్ని గురించి, సిగ్నలింగ్ విధానాన్ని గురించి, యుద్ధంలో చనిపోయిన తన స్నేహితుల్ని గురించి, మేరీని గురించి, కొత్త కొత్త వెల్డింగ్ పద్ధతుల్ని గురించి, ఇవాన్స్ గురించి, యితర గ్రహాలమీది జీవకోటుల్ని గురించి, సిలాటోవ్ ఆపరేషన్లని గురించి, జాగృత ఆసియాని గురించి, శాంతి పోరాటాన్ని గురించి. కాని, దేన్నిగురించి ఆలోచించు తున్నప్పటికీ, మనసు మళ్ళీ మళ్ళీ వీరా నైపుకే పరుగెత్తేది. జ్వరంతో వాళ్ళు తెలియకుండా పడుకున్నప్పుడొక సారి, స్వప్నహవచ్చి కళ్ళు తెరిచిచూస్తే కనిపించిన వీరాకళ్ళని గుర్తుకు తెచ్చుకునేవాడు. ఆ చూపులో యేదో అసాధారణ

విశేషంవుంది. ఇప్పుడు వీరా యేమని అనినా, ఆ విశేషాన్ని మాత్రం మరచిపో లేకపోయాడతను. ఒక్కోసారి, 'అదంతా నేను వూహించు కున్నదేనా?—యేవో జ్వరం మరీ యెక్కువగా వుందప్పుడు— నిజంగా నేనాణ్ణి చూపిందప్పుడేనా, లేకుంటే బాగా స్పృహవచ్చి ఆవిడ మాటలూ, చేష్టలూ బాగా చూడగలిగిన స్థితేర్పడిం తర్వాతనా? యేవో నమ్మకం కుదరడంలేదు నేను చూచింది మట్టుకు ఆవిడ కళ్ళకే, ఆ కళ్ళే చూశానని నా నమ్మకం. ఆ చూపుదే ఆ ఆర్ద్రత' అని అనుకునేవాడు తనలో తానే.

నాలుగున్నరైంది. ముళ్ళమీద కూర్చున్నట్లుంది సొకొలొవ స్కీకి. జబ్బు పడింతర్వాత, మొట్టమొదటి సారిగా, యివ్వాల వేళ్ళి వీరాని చూస్తాడు. తానంటే అంత జాగ్రత్తవహించినందుకు ధన్యవాదా లర్పిస్తాడు. ఇప్పుడెలావుందని అడుగుతుంటే దావిడ; యింకా తాను డాక్టర్ చేసిన భావం చూపించేందుకు ప్రయత్ని స్తుంది. తర్వాతిక మూగనోము పడుతుంది, తాను మాట్లాడేందుకు యేమీ వుండదు. "కాదు, కాదు, అలాంటే కుదరదు, మూగి లాగా కూర్చోడమంత చెడింకేమీలేదు, ఆ గడినంతా మాటల్తో నింపివేసెయ్యాలి. ఏదోవొకటి మాట్లాడుతూనే వుండాలి. ఫోమ్మా ఒలోడ్యామీదపడి కరిచిందని చెబుతాను. రకరకాల చాకొలెట్లని ఒలోడ్యా చిత్రకరించబోతున్నాడని గూడా చెబుతాను యిదే సందర్భంలో - యీ సందర్భం కాకపోతే యింకో సంద ర్భంలో నై నాసరే - తాంగ్ కాంటాటి చైనా శిల్పకళ గురించి గూడా ప్రస్తావిస్తాను. బహుశా వీరాగూడా యేదోవొకటి చెబు తుందప్పుడు నాకు... ఇవాన్ భార్య తనకోసే వూటోందని చెప్పింది వీరా యిదివరకు - ఎలీనా ఎగొరోవ్నా అనుకుంటాను, ఎలీనా బోరిసోవ్నా యేవో బహుశా? - యిప్పుడు గూడా అక, డే వుండి వుంటుం దాడ; యింకే, అంతా సవ్యంగానే గడిచిపోతుంది - యేదో మామూలుగా టీ త్రాగుతూ మాట్లాడుకునే మాటలు. ఆమాటలైపోయేప్పటికి యెవరో వొకరొచ్చి వీరాని పిలుచు

కెళ్తాను, డాక్టర్ గదూ; యెన్వరూ వచ్చి సీఎవకపోతే, నేనే లేచి, యింట్లో ఉన్నాను. ఇకప్పుడు లేచి కూర్చుంటే మాత్రం మరగేడే ప్రయత్నం గనుక?... కాని, ఆవిడ నావంకలా చూడడం నాకెందుకు కనిపించిందీ అని? యేది ఒరిగినా, అది మాత్రం మరచిపోలేన్నేను. ఐనా, మాటలూ, వ్యాఖ్యానాలూ, చిన్న చిన్న దృశ్యాలు అవసరమా నిజంగానే? సాయంత్రం అయ్యేప్పుడుకి మంచి మంచి రంగులన్నీ మాయమైపోతాయి, అంతా మూగవోయి న్నట్లుంటుంది, అంతా నిరుత్సాహంగా ఉందా అనిపిస్తుంది. కాని, ఆ లోతు - ఆ నిశ్శబ్దత - తల తిరిగిపోతుంది దాంట్లో...”

ఐదింటికల్లా లేచాడు. కళ్లు విరిచుకుని, పొట్టమీద దే తూ ముందుకొచ్చింది ఫోమ్మా, వుదయాహ్వాన మిచ్చా. ఫోమ్మా అదోవింతరికమైన కక్క. మామూలు మంచికుక్కల్లా, యిచ్చకంగా దయకొనం దేవుల్లాడు తున్నట్లు, గెంతనూ గెంతదు, హుషారుగా అగుస్తూ తోకాడించుకుంటూనూ రాదు, వచ్చి, సొకొలొవన్నీ కాళ్ళ కొట్టేసుని పండుకుంటుంది, తర్వాత తల పైకిలేసి, సొకొలొ వన్నీకళ్ళలోకి చూచి ది ప్రేమనీ, బాధనీ, భయాన్నీ, కళ్ళలో పొదువుకుని.

“యేమిటే పిచ్చీ! అలావున్నావ్!” అనడిగాడు సొకొలొ వన్నీ, “యేమైనా వీడకలొచ్చిందా నీకు? నీ కలలో నిన్నెవరైనా కొట్టారా?”

కళ్లు రెప్పవెయ్యకుండా చూచింది ఫోమ్మా, సొకొలొ వన్నీవంక. అచ్చంగా ముషికళ్ళలాగానే వున్నాయి ఫోమ్మా కళ్లు విచారంగా. ‘పాపం, యేదో చెప్పా లనుకుంటుంది, మాటలురావు. ఎంత సిగ్గుచేటు. పాపం బాగా కొట్టారేమో పట్టుకుని. ఇక్కడి కొచ్చింతర్వాత గూడా యిదివరకటిలాగానే వుంది—పిచ్చెల్లినట్లు కాపలాకాస్తూ; బాచిభీనాలో నామీదికి తూగ్గానే పట్టుకోవడం మంచిదే ఐంది. దీని పీడించాలింనుకో. లేకుంటే యిప్పుడేడతా వంటాడు బోలెడవ్వా. నేనే వొదిలిపెట్టే దీనింకా దగ్గరేలేనేవాళ్ళెవ

స్లంట్లారు ? నించున్నదాన్ని నించున్నట్టు కాల్చిపారేస్తారు. అది నావంక చూచే చూపే చాలు. నేనంటే దానికి బాగా విశ్వాసం వుందని చెప్పేందుకు; యిదీ మరీయింత పిచ్చిగావుండడాని కారణం దీని జీవితవేదమే...

ఆరయ్యేప్పటికి గడ్డమదీ చేసుకుని, ఫోమ్కూలి వెంటబెట్టు కెళ్లాడు గదిబయటికి. ఆవాట్టి పత్రికొచ్చిందేమోనని చూచాడు, పత్రిక్కి, బదులు సన్నగా, పొడుగ్గావున్న కవరొకటి కిందపడింది పెట్టెలోనుంచి—మేరీ వ్రాసిన వుత్తరం.

నాన్న గారూ,

ఈ మధ్య నా జీవితంలో పెద్దపెద్ద మార్పులనేకం జరిగాయి. పాస్ లో అంతా యెరుకే తిరిగిందిగాకు, కొత్త కొత్తవి బోలెడున్నై, ప్రేక్షకుల్ని లాగడమంటే మాటలు కాదు; ఒక ప్రదర్శనం యిద్దామని చూశాను, అప్పుల్లో పడ్డాను, చివరికి బ్రెస్సెల్స్ వెళ్ళిపోయాను. నాకోసమని ఒక ప్రదర్శనం యేర్పాటుచేశా రిక్కడ. సాయంకాలం పత్రిక వొకదాంట్లో, నా నృత్యాన్ని గురించొక వ్యాసం వ్రాశాడు నాభర్త, ఫోక్స్ వాండర్ వెల్డ్; నా భర్త కళావిమర్శకుడు. మేం నొకళ్ళ నొకళ్ళం కలుసుకునేందు కదీ కారణం; పెళ్ళి చేసుకుందాం అన్నాడు; సరేననన్నాను. పత్రికల్లో వ్యాసాలు మాత్రమే వ్రాసి, బ్రదకడం దుర్లభమేగా సహజంగా, అంచేత పగలల్లా బాంక్ లో పనిజేస్తాడు. చాలా సున్నితమైన హృదయం అతనిది, ఒకళ్ళ నొకళ్ళం చాలా బాగా అర్థం చేసుకుంటున్నాం మేం. మాస్కో విలేఖరిగా, ఒక ప్రముఖ పత్రిక తనని మాస్కో పంపబోతూందని ఈ మధ్యనే చెప్పాడొకసారి; మాస్కో వెళ్ళి అక్కడి నాటకరంగాన్ని గురించి, ప్రాకృత్తీయ వ్యాపారానికున్న అవకాశాన్ని గురించి వ్రాయాలని చెప్పారట ఆ పత్రికాధికారులు. ఇదింకా

ఖాయం కాలేదనుకొండి, ఐనా ఆయనవెంట నేనుగూడా .
 మాస్కో రావాలని కలలుగంటూ ఉవ్విళ్ళూరు తున్నాను.
 అక్కడికొస్తే మిమ్మల్ని చూడగలుగుతాను, మాస్కోలో నా
 సృత్యాన్ని ప్రదర్శించగలుగుతాను. కమ్యూనిస్టుకాకపోయినా
 చాలా మంచివాడు ఫెలిక్స్, నే చెప్పేదంతా చెవులు
 కోసుకుని మరీ వింటాడు; నేను పుట్టింది రష్యాలోనే ననే
 విషయం చచ్చినా మరచిపోను నేను. నా అభిప్రాయాలూ,
 మీ అభిప్రాయాలూ ఒకటి కాదనుకుంటా; ఐనా మొత్తం
 మీద నన్ను సానుభూతిపరురాలుగా జమకట్టుకోనన్ను.
 అక్కడ మీ జీవితవిధానం యెలా వుంటుందో నాకేమంత
 బాగా తెలియదనుకొండి, ఐనా అందులో యేముంది,
 ఫెలిక్స్‌తో కలిసి నే నక్కడికొస్తే అంతా యిట్టే అర్థమై
 పోతుంది; నాకు ఆ భాషగూడా బాగా తెలుసు, అదేగా
 అసలు కావలసింది గూడా. అంచేత, యీలోపుగా రెండు
 ప్రభుత్వాలమధ్యా పేచీలేమీ రాకుండావుంటే, ఆ ఒక్కొక్క
 పక్షం మనసీలోపుగా మారిపోకుండా వుంటే, మనం
 యిద్దరం త్వరలోనే కలుసుకోవచ్చు నన్నమాట.

మీ కూతురు,

మేరీ వాండర్ వెల్డ్ ,

అదీ పనిగా అటూ యటూ తిప్పిచూశాడా పూలకాగి
 తాన్ని సొకొలానీస్తే. మేరీ ఫోటోగ్రాఫ్‌ని తదేకదీక్షతో పరిశీలిం
 చాడు. తల్లి పోలికలు కొన్నివున్నై మేరీకి...

ఆరున్నర. పదికెళ్ళేందుకు కింకా టైముంది. ఏదోఒక
 పుస్తకం తీశాడు చదువుదామని బెన్వెనూటో సెల్లీనీ జీవితకథ.
 మళ్లీ మూసేశాడు పుస్తకం. అనుకోకుండానే కూర్చుని వ్రాయడం
 ప్రారంభించాడు :

నా మేరీ,

ధన్యవాదాలు, నువ్వు మాస్కో-వచ్చినప్పుడు, నిన్ను చూచేందుకు ప్రయత్నంచేస్తాను. నువ్విప్పుడెలా వుంటావో వూహించుకోలేకుండా వున్నాను. నువ్వు విద్యార్థినిగా వున్నప్పుడు తీయించుకున్న ఫోటోలో కొంతగాకపోతే కొంతైనా గుర్తించగలిగాను కాని, మరీ ఆ గ్రీక్ ట్యూనిక్ లోవున్న ఫోటో అసలర్థమే కాలేదు నాకు. నీ వుత్తరమూ అర్థంచేసుకోలేకపోయాను నేను. పెద్ద పెద్ద విషయాల్ని గురించి గూడా చాలా తేలిగ్గా మాట్లాడుతున్నావ్ నువ్వు. మాస్కో చూడాలను కుంటున్నావని తెలిసింది నీ వుత్తరం చూస్తే; యిక్కడ నృత్యం చెయ్యాలనుకునే నీ ప్లానెంత వరకు నెరవేరుతుందో చెప్పడం కష్టం; మాకు చాలా మంచి నృత్యసభా వుంది; నృత్య నిపుణులూ వున్నారు. బహుశా నువ్వు వినేవుంటావ్. నువ్వు, నీ భర్తా, అతను నిజంగానే మంచివాడైతే, తప్పకుండా యీ నూతన ప్రపంచాన్ని చూచి ఆనందించ గలుగుతాడు. కాని, మాస్కోలో పుట్టావు కాబట్టి, యిక్కడివారి నర్థంచేసుకోవడం తేలికని మట్టుకు అనుకోకు. గొగోల్ కూడలిదగ్గర యిసుక దిబ్బల దగ్గర ఆడుకునేదానివి నువ్వు చిన్నప్పుడు; నాకు బాగా జ్ఞాపకం; నీశోపాటింకా అనేకమంది పిల్లలుగూడా ఆడుకునే వారక్కడ. మేం యెలా యెందుకు జీవిస్తున్నామో ఆ పిల్లలికి తెలుసు: వాళ్లు పెరిగి పెద్దయ్యిందిక్కడ, యిక్కడే పని జేశారు, యెన్నో కష్టాలూ, సుఖాలూ అనుభవించారు, కలలు గన్నారు, మీ అమ్మ నిన్ను బెల్జియం తీసికెళ్లడం, నీ పొరపాటేమికాదు; నిజమే కాని, నువ్వీ విషయాలన్నీ యింకా సహేతుకంగా పరిశీలిచాలి, యీ దేశం వచ్చేప్పుడు నువ్వొక విదేశస్థురాలినిగా, ప్రయాణికురాలిలా వస్తున్నావనే విషయాన్ని గుర్తించగలగాలి నువ్వు. మా జీవితవిధా

నందే మిటో తెలియదని నువ్వేలుంగీకరిస్తున్నావు. నువ్విక్కడ కొచ్చి, కొన్నిరోజులుండి, నేనూ, నా సహచరులూ యెలా పనిచేస్తున్నామో, మాకెందుకు సంకోషం కలుగుతుందో, కోపంయెందుకు వస్తుందో చూచినప్పటికీగూడ—నువ్వేమీ అర్థంచేసుకోలేవు. ఇదో విభిన్నప్రపంచం, చాలా తేడావుంది మీ ప్రపంచానికీ యీ ప్రపంచానికీ! యదంతా యిక్కడే యెందుకు జరిగింది? ఇంకెక్కడా, సుదాహరణకి బ్రెస్సి ల్స్లో, యెందుకు ఒరగలేదు? మాకు రొట్టె తక్కువా, హృదయం యెక్కువా కావడంవల్ల నే కావచ్చును బహుశా. ఇదంతా సామాన్యమైన విషయంకాదు, అదంతా కష్టాలు పరిచిన చాలా పెద్దబాట. ఎప్పుడైనా అవకాశముంటే ఆలోచించు. ఒక్కోసారి నేను ట్యూబిక్కునీ, వుత్తరానీ మరిచి పోతాను; మరిచిపోయి 'నాకూతురు' అని మాత్రమే అనుకుంటాను. నా చిన్నారి మాషాఅని పిలుస్తాను. వీరితెస్సామా జరుగుతూనే వుంటాయి, కాని ఆ పెంకు నెనుక దాక్కున్న... వ్రాస్తూ వ్రాస్తూన్న పెన్ కిందపెట్టి ఆశ్చర్యంగా చూశాడు సొకొలొవస్కీ వ్రాస్తూన్న వుత్తరానికేసి. 'నాకు మరీ బుద్ధిలేకుండా పోయిందనుకుంటా... యెవరికీ నేనీ వుత్తరం వ్రాస్తున్నది. యెందుకు?... యేవిషయాన్ని గురించైనా మేరీకి తెలిసేట్లెలా వ్రాయగలను? అక్కడి, నేను చెప్పే బోధనాన్నీ మేరీకి కావలిసొచ్చినట్టు ఫెలిక్స్ మంచి వాడైతే, అతను బాంకులోకూర్చునేది మార్కెట్ కోసంకాక పోతే, గత్యంతరం లేకనే అతనట్లా కూర్చోవలసివస్తే, ఆ మంచి ఫెలిక్స్ నే ప్రశాంతంగా బ్రదకనీ మేరీని... పైరిస్తాను మేరీకి-వూరికే ధన్యవాదా లందజేస్తాను, చాలు.'

వూర్తికాని వుత్తరం తీసుకుని, చింపి, చిన్నచిన్న ముక్కలు చేసి అవతల పోరేశాడు.

ఇంకో గంట తర్వాత, బ్రెయిన్ కో బ్రెయిన్ పథకాన్ని చర్చించడం ప్రారంభించాడు. మేరీనిగురించి, వాళ్ళిద్దరి ప్రపంచాల్ని వేరు చేసే అగాధాన్ని గురించి ఆలోచించడం మానివేశాడు. బ్రెయిన్ పథకం ప్రకారం తయారైన మోడల్ 'లేడ్' వున్న దతని ముందు. చాలావరకు బాగా నేవుంది కాని యింకా కొన్ని లోపాలు గూడా వున్నాయి. బ్రెయిన్ కి సొంత ఆలోచనలు తక్కువ; అక్కడున్న ఆ వాల్వ్ అనవసరం; పాత లేడ్ లోగూడా వుంది కాబట్టి దీనికూడా అలాగే వుంచేశాడు బ్రెయిన్... ఆ ఆలోచనలో నిమగ్నుడైపోయి బహిర్వ్రాసించాన్నే పూర్తిగా మరచిపోయాడు సాకొలొవస్కీ.

ఆవేళ సాయంత్రం యెనిమిదింటికి, వీరా యింకికెళ్ళాడు. ఎలీనా బోంబోస్నోవా (ఎలీనా ఎగోరోవా కాదుగదా!) వుంటుందేమోనని భయపడ్డాడుగాని, ఆవిడక్కడ లేదు, బయటికెక్కడికో వెళ్ళింది. తను వెళ్ళడంమూలాన వీరాకి కోపంవచ్చిందనీ, చేసిన మర్యాదచూస్తే, యిష్టంలేకుండా చేసినట్లుందనీ అనుకున్నాడు.

“ఎని బాగా వొత్తిడిగావుందా?”

“లేదు.”

తనింకేం మాట్లాడాడు? మాట్లాడేందుకు విషయమేమీ కన్పించడంలేదు. దేన్నిగురించి మాట్లాడదామా అని ఆలోచించేందుగూడా సమయంలేదు. ఎలీనా అక్కడుంటేనే బాగుండేదేమో. ‘ఇదివరకటి రోజుల్లో యేదో వొకటి మాట్లాడుతూనే వుండేవాళ్ళం. అప్పుడప్పుడూ మానంగా కూర్చున్నా, మొత్తం మీద యేదో వొకటి మాట్లాడుతూనే వుండేవాళ్ళం. మరిప్పుడో-యేవీలేదు. ఏదోగాని మారింది. మారిందనే సంగతి వీరా కూడా తెలుసు. ఇలా యేవీ మాట్లాడకుండా యెంతసేపని కూర్చోగలం?’

సంభాషణ ప్రారంభిస్తామని ప్రయత్నించాడు :

నాకు జబ్బుగా వున్నప్పుడు; చూచేందుకని వస్తుండేవాడు ఒలోడ్యా. మొన్నొకసా కొచ్చినప్పుడు, గోయిని గురించి మాట్లాడాం. గోయి వేసిన చిత్రాలు రెండున్నై, “పడుచుదనం”, “వృద్ధాప్యం” అని; చీపుకుట్టుకుని యిట్లాడ్చినట్టు, యెక్కవ కాలం వున్నవాళ్ళని వూడ్చిపారేస్తుంది మృత్యువు... సరే, చాలా రకాల చాకొలేట్లవేరొ చ్చితింతున్నానని చెప్పాడు తర్వాత ఒలోడ్యా. మరీ గందరగోళంగా వూదతని పరిస్థితి, ఒలోడ్యా పరిస్థితే. ఇంకా పెద్దవాడు కాలేదతను. ఛ ఛ, నేనసలు చెప్పదలచు కొందదికాదు... లియొనాడ్తో గురించి అతన్నడిగానని చెబుదా మనుకున్నాను...

వాక్యం మధ్యలోనే ఆగిపోయాడు సొకొలొవస్కీ, ఐనా, లియొనాడ్తో యేం మట్టిరంగు లుపయోగించాడో యిప్పుడెందుకు వీరాకి చిరాకేస్తుంది. అలిసిపోయా సంటుంది. ఏమీ మాట్లాడ కుండా కూర్చుంటేనే మంచిది.

టేబుల్ మీద పరచినగుడ్డని అటూ యిటూ సర్దింది వీరా, యిక్కడున్న లాంటర్నీతీసి అక్కడ పెట్టింది, వెళ్ళి కిటికీ తెర వేసింది, మళ్ళీ వెళ్ళి తెరతీసింది. ఏదో మరి అతిథిని మర్యాద చేయాలిగాదా.

“ఇవ్వాళెళ్ళి పుఖోవ్ ని చూచొచ్చాను. ఆయన శిష్యుడు గూడా వొకతనున్నాడు అక్కడ, ముడికుర్రాడు, శరీరశాస్త్ర మంటే బాగా యిష్టపడటం అతనికి, డాక్టరీ చదవాలనుకుంటు న్నాడు... మీ రలసిపోలేదుగదా, సొకొలొవస్కీ? మొన్న మరీ జబ్బు వేసిందా, యిప్పు డెక్కవగా పనిచెయ్యగూడదు మీరు...”

సొకొలొవస్కీ యేమీ మాట్లాడలేదు. అవతలి గదిలో గడియారం తొమ్మిది కొట్టింది. గబగబా లేచి, వినపడి వినపడ కుండా, గొంతే పెగలనట్లు, “వీరా గ్రిగోరీవ్నా, క్రిందకిసారొచ్చి నప్పుడు చెప్పనే వొక మొక్కని గురించి...” అంటూ మాట్లాడ్డం ప్రారంభించాడు సొకొలొవస్కీ, “నేను జబ్బుపడ్డప్పుడూ...”

నెంటనే, అతని మాటల కడ్డొచ్చింది వీరా గాభరా పడుతూ :

“వద్దొద్దు ! మీరలా అనగూడదు !”

మళ్ళీ నిశ్శబ్దం. వీరా అటుతిరిగింది, సొకొలొవస్కీ కావిడ ముఖం కన్పించ లేదు. తను జబ్బుపడ్డప్పుడు వీరా యెలా చూచి దో గుర్తుకు తెచ్చుకుంటున్నా డతను.

“యూజనీ వ్లాడిమిరోవిచ్, మనం చిన్నపిల్లలం గాదు. అదంతా మాట్లాడుకోవడం యెందుకు చెప్పండి ?” - అన్నది వీరా గొంతులోమాట గొంతులోనే మాయమైపోతూన్నట్లు.

గంట మోగింది : కుద్రియావ్ తెట్టెల యింటికెళ్ళాలి వీరా.

గబగబా కోటు తొడుక్కూంది వీరా, తలకు రుమాలు కట్టుకుంది. ఇక చాలారోజులపరకూ కలుసుకునేందుకు వీలుండదని అతనికి తెలుసు. “ఇకుంటాను, వీరా గ్రిగోరీవ్నా” అన్నాడు బాధగా.

ఏమీ తోచలేదు వీరాకి, కలవరపడి, “వద్దు వ్లాడిమిరో విచ్, నేనొచ్చేదాకా వుండండి, యిప్పుడే వచ్చేస్తా” అంది.

చిరునవ్వు నవ్వింది వీరా. ఆవిడ ముఖంలోకి యౌవ్వనం తొంగి చూచినట్టైంది, యేవో మధురస్మృతుల్లో లీనమైపోయి నట్లుంది. అప్పుడే గనక ఎలీనా వీరానిచూస్తే, “నాకంటే వీరా యే చిన్నది” అననుకునేది తప్పకుండా. కాని ఎలీనా అక్కడ లేదు. హాలులో దారి చీకటిగా వుండడంమూలాన సొకొలొవస్కీ ఆవిడ చిరునవ్వునీ చూడలేకపోయాడు, ఆ కళ్ళల్లో తొణికిసలాడే భావాల్నీ కనిపెట్టలేక పోయాడు. తాను జబ్బుపడ్డప్పుడు చూచిందే తననైపు, యిప్పుడూ అచ్చంగా అలాగే చూస్తో దని పించింది సొకొలొవస్కీకి.

కిటికీ దగ్గర నిలబడి, ఆవిడకోసం నిరీక్షిస్తూ వుండేవాడూ యెంతో ఓపిగ్గా.

కిక్కి బయటంతా యేదో కలవరం కలవరంగావుంది. హమ్మయ్య, శీతకాలం పారిపోతుంది.

వీధిలోకాలిదారంటవున్న మంచంతా కరిగింది, ప్రవాహమై ప్రవహిస్తోంది: కాస్త అక్కడే ఆ తోటముందు మాత్రం యింకా స్తుంది. కిక్కిలింకా అలాగే బాధించునై తెరచేందుకు వీల్లేకుండా. బయటెవరో మాట్లాడు కుటున్నట్లు మాత్రం వినిపిస్తోంది.

ఉన్నట్టుండి, ఒక్కసారిగా జగత్తంతా యెంకో సజీవం గానూ, ప్రళయగానూ కేరింతలు కొడుతూం దనిపించింది.

‘అంతా గమ్మత్తుగావుందే, యింకాస్వేపుంటే వీరా వచ్చే స్తుంది, ఆవిడొచ్చిం తర్వాత యేం మాట్లాడాలో యితవరకూ ఆలోచించుకోనేలేదు నేను. నేనేవీ అసను. అంటే, “వీరా, చూశావా! వసంతం వచ్చింది” అంటాను; అంతే.’

ఒలోడ్యా మళ్ళీ వస్తాడని కలలోగూడా అనుకోలేదు. తా నెచ్చా. జనవరితర్వాత యింతవరకత నావిడదగ్గరకు రానేలేదు. బజారులో రెండుసార్లు కన్పించాడు : లాభంలేదు, నే నెందుకూ పనికిరాకుండా పోతున్నాను అని అన్నాడు. ఎప్పుడైనా వచ్చినా రావొచ్చుగాని, అందువల్ల లాభమేమీ వుండదు, వొకళ్ళ నొకళ్ళు బాధపెట్టుకోవడం తప్పితే, తనతో వున్న సంబంధంకాస్తా తెగ తెంపులుచేసుకోవా అనుకుంటున్నాడని అర్థంచేసుకుంది తా నెచ్చా. అర్థం చేసుకుని కొద్దిగా యేడ్చిందిగూడాను, యేడ్చింతర్వాత అతనే కరెక్టునుకుంది—వూరికే తాత్సారం చేసేకంటే, విడివడాలను కోగానే విడివడిపోవడమే మంచిది.

మళ్ళీయిప్పుడు కొండమీదినుంచి వూరిపడ్డ గ్లోచ్చిపడ్డాడు. కోపంవచ్చి దావిడికి.

“మళ్ళీ నేను కన్నీరు కారుస్తానని నువ్వేవీ అనుకోవాల్సిన పనిలేదు. విడిపోదానన్నావ్ నువ్వు. నే నొప్పుకున్నాను. మళ్ళీ వెనక్కెళ్ళా అనుకోవడంలో అర్థంలేదు.”

ఒలోడ్యా నవ్వాడు :

“నీ కిష్టంలేందేదో నీ కో వొప్పించాలనేవీ రాలేదు నేను. నా మనసేవీ బాగాలేదు, బయటేవో వసంతం. అలా వెళ్తుంటే మీయిల్లు కన్పించింది. నాలాగేనే నువ్వు బాధపడుతున్నావేమో ననుకున్నాను, నాతోపాటు, కాస్సేపలా షికారుకొస్తావేమో ననుకున్నాను; అలా పార్కుకెళ్ళొచ్చును.”

ఒలోడ్యా అనుకున్నది నిజమే; యీమధ్య తా నెచ్చా మనసుగూడా యేమీ బావుండలేదు; సంకోషించదగిం దేమీ కన్పించలే దాడకి తన జీవితంలో. ఒలోడ్యాకి దూరమైన తర్వాత,

గ్రీఫ్ జోన్ నటుడు ఆవిడంటే శ్రద్ధచూపించడం మొదలెట్టాడు, అతనంటే ఆవిడ కేమీ యిష్టం కలుగలేదు. తెలివితేట స్నేహ, నిలువంతా అసూయే అతనికి, చెమట కేతులు; యెందుకు గాధ-డాప్, యిక్కడేమీ లాభంలేదని చెప్పేసిందని ముఖంమీదనే. సాయంత్రం పూట ప నేమీ లేనప్పుడు, హంటరిగా యింట్లోనే పూడిపోయేది, లేకుంట్లోనేది, డికెన్స్ పుస్తకాలు తీసి చదువుకునేది. లేకుంటే నూరికే మంచంమీద పడుకుని కాలంగడిపేసేది, అప్పుడప్పుడూ తలగడలో తలదూర్చి కన్నీరు కార్చేది. నాటకరంగంమీదగూడా యేమీ రాణించలేదు, యీమధ్య ఆవిడ వేసిన పాత్రన్నీ అపజయమైనట్లే తెక్క. హాస్లాట్ నాటకంలో ఒఫీలియాపాత్ర వేసింది, అదీ దుంపనాశన మైపోయింది; ప్రేక్షకులు కరతాళధ్వనులు చేశారు. ఐనా యింతకంటే ఛండాలంగా యిదివరకెప్పుడూ నటిచలేదనే ఆవిడ అభిప్రాయం. తర్వాతొక సోవియట్ నాటకంలో వేషం వేసింది; విదేశాల యేజెంటుగా పనిచేసే వొక ప్రొఫెసర్ గుట్టు బయటికి లాగే పాత్ర అది; లెబాకేటర్ ఎస్పిస్సైట్. అది మరీ దారుణం. సజీవమైన మాటాక్కటి లేదందులో; ప్రొఫెసర్ని నిండ్లా ఆవిడ వ్రపన్యాస ధోరణిలో ప్రసంగిస్తూంటే, ప్రేక్షకులు విరగబడి నవ్వారు; అపొణ్ణి యేడుద్దామనిపించింది తా నెచ్చాకి : అర్థంలేని యీ నట నేవీటి? పలుకులేని ఈ మాటలు అనడ వేవీటి? తన కీ ఖర్చెందుకూ అని. వేసవికాలం వచ్చేస్తోంది. కాపిన్ జ్జేనా గ్రామసీమకి పోయి, తన తల్లితోవుండి కాలం వెళ్ళబుచ్చుతుంది హాయిగా. దానిలో వాయూల్టా నెల్తుంది - ఎవరో భూగర్భశాస్త్రజ్ఞుడితో న్యవహారం నడుపుతోంది. తా నెలా గడుపుతుందీ వేసవంతా - జూలై అంతా పర్యటన, ఆగస్టులో సెలవు - డెసెంబర్ నెళ్ళేందు కనుమతి కావాలని కోరుకోవాలి, అక్కడి కెళ్ళే పర్వాలేదు, వున్న డబ్బు సరిపోతుంది, కాని అక్కడేం ఒరుగుతుందో యిక్కడ ఉండే సూహించుకోవచ్చును : భోజనాల సమయంలో, ఆవిరిమీద చేసిన వంటలవల్ల కలిగేలాభా లేమిటో, సవిస్తరంగా, చిత్తకోసమని

అక్కడి కొచ్చే వాళ్ళందరికీ చెప్పడం; పురుగులు పట్టిన పుట్టగొడుగుల్ని మధ్యాన్నంపూట సేకరించడం; భోజనం చేసేప్పుడు యెవరో వొకరు చెడత్రాగి గల్లతుచేస్తారు; యిక దాన్ని గురించి ఆ వాళ్ళల్లా అందరూ విమర్శలూ, వ్యాఖ్యానాలూ చేస్తారు; తర్వాత 'ఒగొని యాక్' పత్రికలో వచ్చే క్రాస్వర్క్ పజిల్! 'బి' అక్షరంతో ప్రారంభమయ్యే. 'గక్ష' రాలున్న ఒకానొక ఖనిజ పదార్థాన్ని గురించి, యిరవైమంది తలలు పగలగొట్టుకుంటూ కూర్చుంటారు.

“సరే, వెళ్దాంపద...కోటు వేసుకోనా, కేప్ (ఈడ్రెస్సుకు చేతులుండవు, భుజాల్ని మట్టుకు కప్పతుంది) వేసుకోనా, చెప్పు నీ కేసి బావుంటుందో?”

“కేప్ వేసుకో. నీ కదే బావుంటుంది, వాతావరణంగూడా బాగా నేవు ది, యివ్వా శరలు బయటికి వెళ్ళనేలేదా నువ్వు?”

“వెళ్ళాను, కాని గుర్తులేదు, అంత పరిశీలించలా.”

బజారంతా హుషారుగా వుంది, కాలిదారి తడితడిగా మెరసి పోతూంది. కాని తా నెమ్మకాయ దేమీ చూడడంలేదు, నిరుత్సాహంగా నడుస్తోంది. తన నవమానించేందుకే, ఒలోడ్వా యిలా షికారుకు రమ్మని ఆహ్వానం చాడనిపించింది. ‘తను సైగ చేస్తే చాలు గతమంతా మరచిపోయి కక్కలా వెంటబడి వస్తానని అతని వృద్ధేశం అదేమీ కాదు. ఇదివరకెప్పుడో అతనంటే యిష్టపడుండొచ్చును, యిప్పుడా రోజులు పోయాయ్.’

ఒలోడ్వాకి గుచ్చుకునేట్లు మాట్లాడా లనిపించింది.

“ఈమధ్య మ నిద్దరికీ అసలు పరిచయమే లేదు. బాగున్నావా? పోనీ, నీ భాషలోనే అడుగుతాను, బాగా సంపాదిస్తున్నావా?”

“ఏం సంపాదనలే. నా అదృష్ట మేవీ బాగుండలా. ఇవాన్ బొమ్మవేశాను. బొమ్మ ప్రారంభించినప్పుడు తను మన పరిశ్రమలకి నాయకుడు, యిప్పుడేనో, అతని వుద్యోగం వూడగొట్టారు. ఇప్పుడు

డెక్కడో ఆఫీసుముద్రలు చేసే కార్యాలయంలో మానేజర్ గా వున్నాడట. ఆ బొమ్మకి పనిరూబుళ్ళుగూడా రా విప్పడు.”

“విచారంగావుందా, బాగా?”

“మొత్తంమీద చూస్తే లేదనే చెప్పాలి. అత నా వ్యవస్థ గంలోనుంచి తొలగించడం మంచిదే.”

“ఇంతకీ, ను వీళ్ళు డేం జేస్తున్నట్టు?”

“క్లబ్బులోవా లేవో బొమ్మలేసిపెట్టమంటే వేసిచ్చాను. అలాంటిదే యిం కేదో పని దొరుకుతు దనుకు టున్నా.”

“అంటే పర్వాలేదన్నమాట, మొత్తం మీద నీపని బాగానే వుండన్నమాట... సరేగాని, సబురో వేం జేస్తున్నా డిస్పడు?”

“చిత్రలేఖనం. మొన్న రాత్రి వా ల్పింటిదగ్గరే వున్నా నేను. ప్రదర్శనకోసమని రెండు చిత్ర లు పట్టుకెళ్ళారట యూనియన్ వా ల్పొచ్చి. వున్నవాటిల్లో చెడ్డవే యేరికెళ్ళారంటా డతను, యే దేవైనా, పట్టుకెళ్ళాను, అంతేచాలు.”

“ఒలే గమ్మత్తుగా వుందే, ఇదివర కతన్నిగురించేగా తల తిక్కమని పుట్టాండేవాడివి నువ్వు, తలతిక్కమ పని యెందు కంటున్నావో నిరూపించాలనిగూడా చూచేవాడివి.”

ఒలోడ్యా యేమీ మాట్లాడలేదు. వాళ్ళ ముం దొక జ. ట నడుస్తున్నాడు, వెనకనుంచీ చూచినా తెలుస్తూనేవుంది వా ల్పిద్దరూ ప్రేమికులనీ, యేదో విషయం చాలా తీవ్రంగా మాట్లాడుకొంటు న్నారనీ ఒలోడ్యాకి నవ్వాల్సింది.

“ఎనలేనా చూస్తే మ నిద్దరం యాభైవేళ్ళక్రితం పెళ్ళి చేసుకున్న చ ల్లం అనుకుంటాను.”

“ఎందుకని, అంత పెద్ద జాగ్రత్తగా గుర్తుంచుకోవాల్సిం దేవీ! కనబడ్డంతేదే నాకు.”

“నాకుంది... ఏనా పర్వాలేదు. ఆ కంటిభార్య బొమ్మిం కొకటి వేశాడు సబురోవ్, ఈసారి లేత యెరుపు బ్లౌజ్ వేసుకుం దావిడ.”

“బాగు-డలేదా నీకు ?”

“బాగా లేకపోవడం మేనిటి? నిజంగానే చాలా బాగానచ్చింది. అలాంటివి ప్రదర్శనలకోసం తీసుకొరు వాళ్ళు.”

“ఇంకే నీ అభిప్రాయం మేనిటి?”

“ఆ, యేవీ లేదు. నేను మరీ పొట్టకక్కురితిమనిషిని అని-సంతోషంగా వుందా నీకు? - ఐనా అందులో కొత్తేవుం.”

అండరూ అలా టివాల్లేననేవాడివిగా యిదివరకు. ఇప్పుడిదేమిటి యిలా అంటున్నావ్?”

“ఏవో.”

“ఇవ్వా ఇంతవరకూ నవ్వాచ్చేమాటగాని, జీవితవంతా కాచి వడసినట్టు వొక్క గొప్పమాటగాని అనలేదే నువ్వు, నువ్వు పాత ఒలోడ్యోవేనా అనిపిస్తుంటే!”

“నాసంగతి నాకు తెలిసిచచ్చిందీ. తప్పుడుదారిని పడి పోతున్నావనేవారు మా నాన్న. నేనూ అలాగే అనుకున్నా. ఇప్పుడేవో నే ననలేదానీ నడవడంలేదని బైటబడింది. ఐనా అందులో చర్చిచాల్సిందేవుందిలే, అందులోనూ యింతచక్కని రోజున ఆ చర్చలన్నీ యెందుగ్గనక...ఒఫీలియా వేషం వేశావటగా నువ్వు?”

“ఆ, వేశాను, ఛండాలంగా.”

“సాక్షిచెంకో చాలా గొప్పగా చెప్పాడే నువ్వు చాలా బాగా నటించావని; నిన్ను చూస్తే నే హృదయం స్పందించిందనీ, అచ్చంగా నువ్వు నటించి:ట్లుగానే ఒఫీలియా వుంటుందని తా నెప్పుడూ వూహించుకు టూండేవాణ్ణి అన్నా డతను.”

“అత నూరికే సంతృప్తిపడిపోతాడేవో, వొకటిమట్టుకు భాయం, నే నంత అసహ్యంగా యిదివర కెప్పుడూ యేప్పాతా నటించలేదు; ఒక్కొక్కసా రస లా పాత్రలోకి ప్రవేశించనేలేకపోయ్యేదాన్ని... యిదివరకు నువ్వు అలాంటి దేమీ అవసరంలేదని నవ్వేసే

వాణివిగా. ఆ విషయంలోగూడా నీ వుద్దేశాలు మాక్కుకున్నావా? ఇంతకీ కళంటూ వొకటున్నదని అంగీరిస్తావా?”

“ఆ ప్రశ్ననిగురించి యెప్పుడూ ఆలోచించలేదు నేను. ప్రధానంగా ఆలోచించింది, కళలో నా కేమీ స్థానం లేదూ అని; నిచారించవలసిన విషయమేమిటా అసలు సంగతి. నా కొక్క దమ్ముకీయెత్తు తెలివితేటలుగూడా లేకనైనా లేకపోవాలి. వొకేళంత కంటే యింకొక అణాకానీ తెలివితేటలొక్కవే వున్నా, వాటి నన్నిటినీ మొట్టమొదట కనిపించిన బొప్పాయిగుండులో పెట్టి పోగొట్టుకునైనా పోగొట్టుకునుండాలి. ఏనా ఆ గొడవంతా యిప్పుడెందుగ్గాని... మన ప్రేమికుల్ని చూశావా. ఇద్దరూ పోట్లాడుకున్నట్టన్నారూ, ఆ యమ్మాయి వీధి కష్టంపడి అవతలి వేపు కల్లింది ఆ యబ్బాయిగూడా పరుగెత్తు కెళ్ళాడు అమ్మాయి నెంటే. ఇప్పు డిద్దరూ కలిసి మళ్ళీ యిందాకటిలాగానే, మనం నడిచేస్తే వునే నడుస్తున్నాను.”

“అతనే గెలచాడనా నీ వుద్దేశం?”

“అది కాదు, యివతలివైపున యెండగా వుంది సావ్ చెంకో, సోన్యాలుగూడా యెప్పుడూ యిలాగే పోట్లాడుకొంటూనూ వుండే వారు, మళ్ళీ కలుస్తానూ వుండేవారు.”

“వాళ్ళిద్దరూ వివాహం చేసుకుంటారా?”

“లేదు, సోన్యా పేంజా వెళ్ళిపోయింది. ఇక వాళ్ళిప్పుడు వుత్తిరాలలోనే పోట్లాడుకుంటారు, వుత్తిరాలలోనే కలుస్తారు గూడానూ. సోన్యా లేని వెలితి నాన్నగారికి బాగా కన్పిస్తోంది.”

“అన్నట్టు, యెలావున్నారాయన?”

“రెండురోజుల్నుంచీ కాస్తమెరుగేగాని, డాక్టర్ల కేవీ ఆశు న్నట్టు కన్పించదు. ఆ మనోదార్థాన్నిబట్టి, రొమ్ముబలంతో కొట్టు కొస్తున్నా డాయన, అంతే.”

“మీ నాన్న చాలా అసాధారణమైన మనిషి. నీ కది తెలుసా?”

“నా కంతా తెలుసు, తా నెచ్చా. చాలా విషయాలు బయటి కనను నేను.”

అత నెంతో బాధపడుతూ అన్నా డా మాటలు, తా నెచ్చా విచారించింది యీదు కడిగానా జలా అని. ‘ఎప్పుడూ అదేపనిగా హేళనచెయ్యగూడదు మనిషే మారిపోయాడు — పోజు ప్లేవు, సూత్రాలు వల్లించడంలేదు. చాలా బాధ పడుతుండటాడు తనలాగానే...’

“దిగాలుపడకు, ఒలోడ్యా. తరచు నేనూ అంతేననుకో. ఐనా, ప్రతీదీ మారిపోవచ్చునుగదా అనుకు టాను వొక్కొసారి వుండుండి, నవ్వబాకు, మారేందు కవకాశంవుందనే నా దృఢాభి ప్రాయం. అద్భుతాల్లో నమ్మకం వూదా నీకు?”

“అద్భుతం వంటే?”

“అద్భుతంవంటే...నువ్వే వున్నా వనుకో, మనసంతా యేవీ బాగుండదు, అంతా చికాకుచికాకుగా వుంటుంది, పున్నట్టుండొక్క సారి అంతా సరైపోతుంది, ప్రతీదీ మారిపోతుంది; అంటే అంతా యీ పట్టణమూ, ప్రజలూ యిలాగే వుంటారు — ఐనా ప్రతీదీ విభిన్నంగా వుంటుంది, అర్థం కాలా?”

“మనసు మారడాని కేవుంది? ఏ వెధవ సంగతివల్లనేనా మారొచ్చు. సొకొలావస్థీని చూశా న్నిన్న. ఇదివరకు చెప్పే వా ణ్ణతన్నగురించి గుర్తుందా. అలాంటి మూతిముడుపు శంభయ్య నిం కెవ్వరినీ చూడలా నా జన్మలో. నన్న నే నెళ్ళానా, వెళ్లేప్పటిక నవ్వుతూ, పేలుతూ వున్నాడు. ఏవీటీ విశేషం అనిగూడా అడి గాను. ‘ఏవీఁ లేదు, వసంతం వచ్చింది’ అన్నాడు. అరనై యే శృయినా వూటా యతనికి. వసంతం యిదివర కెన్నోసార్లు చూశాడో జన్మలో! అద్భుతంవంటే అదేనా గనక నువ్వంటే, వొప్పుకుంటా నేను.

“అది కాదు, నేను వాతావరణాన్ని గురించీ. రుతువున్న గురించీ కాదు మాట్లాడుతున్నది, అంతకంటే లోతులు తరచి

చూడొచ్చును. ఎవరినో కలుసుకుంటావు, మనో వాక్కాయ కర్మ లతో ప్రేమిస్తావు. లేకుంటే యేదో పని ప్రారంభిస్తావు. తర్వాత ఆ పనే నీ పంచప్రాణాలూ ననుకుంటావ్ సబురోవ్ లాగా. నువ్వే చెప్పావుగా అతను చాలా హాయిగా వున్నాడని? అలాగే, సాకొలొ వస్కిగూడా యేమైనా చేశాడేమో తన పనిలో, అంత సంతృప్తి దొరికేది; పనంటే చాలు, నల్లు మరచిపోతాడని నువ్వేగా చెప్పింది”.

“శుక్రగ్రహంలోగూడా జీవులున్నాయని యే ఖగోళ శాస్త్రజ్ఞుడైనా అన్నా, తనువే మరచి, వినేరకం సాకొలొవస్కి, జీవితంలో అతని క్కావలసిందే. తానెచ్చా, అటు చూడు, మన ప్రేమికులుగూడా పాక్కుకే వెళ్తున్నారు.”

“సహజవేగా, ఆ పాక్కునిండా పూడేదే ప్రేమికులు. ముద్దులు పెట్టుకుంటూ కూర్చుంటారు. అక్కడి కెళ్ళి మనం చేసే దేవీటి? పొట్లాటలూ, కాట్లాటలూనూ, చిన్నపిల్లల్లాగా.”

“ఏమీ చెయ్యం. వా ళ్ళిద్దరూ సుఖంగావుండాలని కోరు కుందాం. వాళ్ళ ముఖాలుగూడా మన క్కనిపిస్తే బాగుండేవి. కని పించకపోతే కనిపించకపోయిందే, వా ళ్ళిద్దరూ బాగా మంచి అంద మైనవాళ్లే ననుకుందాం.

వేసవికాలంలో, ఆ పాక్కులో కెళ్లి తే బాగావేడిగా వుంటుంది. సంగీతం వినిపిస్తుంది, చెట్లనిండా దుమ్ము దుమారమూ, పా ర్కంతటా జెంచీలమీద కూర్చుని, పత్రికలు చదువుకుంటూనో, పిచ్చా పాటీ మాటాడుకుంటూనో వుంటారు జనమంతా. కాని యిప్పుడు పా ర్కంతా ఖాళీఖాళీగా వుంది. ప్రేమికులూ, నెర్రవాళ్ళూమాత్రమే వున్నారు—అంతా బురదబురదగావుంది, యిం కెవ్వ రొస్తారుమరి. అక్కడక్కడా యింకా మంచుమాసిక లున్నై, నీడల్లో, గుంటల్లో మంచు మెరుస్తోంది. ఎండపోడలు పడేచోట్లమాత్రం అప్పుడే పచ్చగడ్డి మొలకతెత్తుతోంది, దూరంగావున్న బయలంతా చాలా మట్టుకు నల్లగానే వున్నది కాని, ఒక మూలమాత్రం కొద్దికొద్దిగా

పచ్చబడుతోంది, అక్కడక్కడా, వొకటిరెండు చెట్లమీద తెల్లటి మొగ్గలు వెండిలా మెరసిపోతున్నాయి. పక్షులన్నీ యెగురుతూ కూస్తున్నాయి; అరుస్తున్నాయి; ఆహారంకోసమో, నివాసంకోసమో వెదుక్కుంటున్నాయి యేమో బహుశా. కాని, వాటి కలకలం చూస్తే మట్టుకు, యేదో హుషారుగా వింతవింత మాటలు చెప్పకుంటున్నాయి నిశ్చయం.

“చూశావా తా నెచ్చా ను వ్విందాకన్న అద్భుతవంతా కళ్ళముందే బరుగుతోంది.”

“నువ్వనే దేవితీ, నా కేవే అర్థంకావడంలా.”

“శీతాకాలమైపోయింది — అదొక అద్భుతం. నే నన్నది కాదనకు మరి, ఆ కేప్ వేసుకొచ్చేప్పటికి అసలే వేడెక్కినట్లుంది, కోటు వేసుకొస్తేనే బావుంటుందని అనుకున్నట్లున్నావ్ నువ్వు. ఆ చెట్లప్పుడే మొగ్గలు తొడిగాయి—అది రెండో అద్భుతం. పచ్చగడ్డి—అది మూడోది. అన్నిటికంటే మించిన అద్భుతం యింకొకటుంది, అదుగో అటు చూడు! ఆ చిన్న బిందువు... తెలుపంత తెల్లగా... అక్షరాలా మంచుగడ్డలోనుంచి పుట్టుకొస్తోంది...”

మంచు బిందువుని అరచేతిలోకి తీసుకున్నాడు ఒలోడ్యా. అతని చేతిలోనుంచి, తన అరచేతిలోకి వంచుకుంది తా నెచ్చా అతి జాగ్రత్తగా “నిజంగానే, చక్కని మంచుబిందువు” అంది నవ్వుతూ.

ఇంతవరకూ వాళ్ళ ముందు ముందు నడుస్తూన్న ప్రేమికులు కూర్చున్నారు. ఒలోడ్యా మందహాసం చేశాడు: “మంచి పని చేశాడు, రెయ్నోకోట్ (వాన తొడుగు) తీసి బెంచీమీద పరిచాడు, బల్లంతా తడితడిగా వుండిగాదా అందుకని. చూశావా, నే నన్న మాట నిజవే—యెంతందంగా వున్నారో చూడు వాల్లిద్దరూ. అతను బహుశా ఫస్టియర్ చదువుతూండుంటాడు. ఆ యమ్మాయి గూడా యే హైస్కూల్లోనో చదువుతూనేవుంటుంది బహుశా. స్కూలు పరీక్షలు దగ్గర కొచ్చాయ్. ఏనా యిప్పుడూ అమ్మాయి

ఆ పరీక్షల్ని గురించి కాదు ఆలోచించుతూంది. ఇప్పుడా అమ్మాయి కూర్చుంటూన్న దింకొక పరీక్షకి, యింతకంటే కష్టమైన పరీక్ష గూడా యింకొక టుండదేవో...వాళ్ళ సంతోషం చూస్తూంటే ముచ్చటేస్తోంది నాకు.”

“ఎట్లా ఐతేనే, బయటికి లాక్కొచ్చావు నన్ను, మంచి పని చేశావ్, ఒబోడ్వా. అదేవిటో విచారంవిచారంగానూ, చీకటిచీకటిగానూ వుంది నా గదంతా, నాలోకి నేను ముడుచుకు పోయి కూర్చున్నా ఆ గదిలో...యిక్కడ చాలా బాగుంది, అంతా గొప్పగా, మనోహరంగా, దివ్యంగా వుంది.”

“నిజంగానే దివ్యంగా వుంది ! యిదివర కనేక వసంతాలు చూశానుగాని, యింత హాయి యెప్పుడూ అనుభవించలేదు. గుంటల్లో గడ్డకట్టుకున్న మంచుని పగలగొట్టడమంటే మహా సరదాగావుండేది చిన్నప్పుడు నాకు తెలుసా? ఒకసారి అట్లా పగల గొడుతూ, పగలగొడుతూ, మోకాళ్ళదాకా కూర్చుకు పోయాను, యింటి కెళ్ళి తన్నులు తిన్నాను. బలే హుషారుగా వుంటుందిలే. మళ్ళీ అలాగే చెయ్యాలనిపిస్తోంది యిప్పుడు: స్లాజిమిర్ పుగోన్, నయసు 34, ఆర్టిస్టు యూనియన్ మొబకు, యిప్పుడాగి పోయిన ‘సోవియట్ ఆర్ట్’ పత్రిక ప్రశంసావర్షానికి పాత్రుడయిన చిత్రకారుడు, యిప్పుడు యిక్కడ బహిరంగంగా, పదహారేళ్ళి స్కూలుసిల్లివాడిలా ప్రవర్తించబోతున్నాడు; కాచుకొనుడు!”

దూరంగా వున్న పెద్ద గోపిదగ్గరికి పరుగెత్తాడు ఒబోడ్వా. గొయ్యంతా మంచు గడ్డకట్టింది, మెరిసిపోతోంది. వెళ్ళి మంచుగడ్డక తలదన్నాడు విసురుకుగా. తన్ని నకొద్దీ ప్రతాపం యెక్క నయింది. ఉత్సాహం యెక్కువయినకొద్దీ యిచ్చిచ్చి తన్ను తున్నాడు ఒబోడ్వా. అత నలా యిచ్చిచ్చి తన్నుతూంటే కడుపు చెక్కలయ్యేట్టు పకపకా నవ్వుతూ చూస్తూ కూర్చుంటే తానెచ్చా. పైన నవంతాకాశంలోంచి, ముసుగు తొలగించి కళకళలాడుతూ

ప్రకాశించాడు సూర్యుడు, తానెచ్చానీ, ఒలోడ్యానీ, తడితడి
 పాడు బెంచీమీద కూర్చున్న ప్రేమికుల్నీ, నల్లటి బయలునీ,
 శీతాకాలం చలిలో ముడుచుకూర్చున్న ప్రపంచాన్నీ—అంత
 టినీ — తన వేడివేడి వెలుగుతో ముంచెత్తుతూ.

బిజాను నేపడి నడుస్తానని ఎలీనా. ప్రక్కనే కరిగిన మంచు గుంటల్లో స్నానమాడుతున్న పిచ్చుకల్ని చూడడంలేదు, ఆ కాశం మీదున్న నీలీనీలి మారికల్ని చూడడంలేదు. వచ్చేసోయేవాళ్ళ ముఖాలమీద సృత్యంచేసే నవనవాడుణకాతుల్ని చూడడం లేదు. తనని చూచి తానే ఆశ్చర్యపోతూ ది. 'వీరా మట్టుకి వీరా! యెంతమారిం దెంతమారిపోయింది. మరీ పుట్టుమచ్చలాంటి మని పిని నేను, యెదుగూ బొదుగూలేని పుట్టుమచ్చలాంటిదాన్ని. శిలా ప్రసాదమైపోలేదుగదా నేను.'

ఇదివర కొచ్చిన సందేహాలకీ, కలిగిన ఆవేదనకీ, పొడసూపిన గర్వాకీ, అర్థంలేదనిపించిం దిస్పాడు. పుస్తకాల్లో చనినిందంతా తనకు వర్తించుతూ దనుకొంది. మనసారా ప్రేమి చి చి డిమిట్రీని, ఆ ప్రేమకు యెల్లూంటూ లేవు, జీవితానికి నిలువునా అడ్డంపడి మరీ దారిచేసుకుంది ఆ ప్రేమ. ఏమిలాభం? డిమిట్రీకి తానంటే ప్రేమే లేదు. అలాంటప్పుడు యెంజేరిమట్టు కేంలాభం? లాభం లేదు.

పైన ప్రకాశించే సూర్యుణ్ణి, చుట్టూ కప్పుకున్న శీతకాలపు నిశ్శబ్దాన్ని బద్దలుజేస్తూ కిలకిలలాడే నవ్వు చూస్తే భయమేసింది ఎలీనాకి. తన ఆవేదనలో తాను మునిగితేలుతూ ముందుకు నడిచింది ఎలీనా.

"ఇంతకీ తర్వా తేవీ జరిగినట్టు?" అని ప్రశ్నించుకుంది తనని తాను. జవాబు దొరకలేదు. ప్రతీదాన్నీ స్థిరీకరించి, నిర్ణయించే మాట ఒక్కటే వూది, పుట్టినప్పటినుంచీ వింటూనేవు ది ఆ మాట.

సోవియట్ స్ట్రీట్ లో, బస్ స్టాప్ దగ్గర చూశాడు డిమిట్రీ ఆవిణ్ణి. గొంతు చించుకుంటూ కేకేశాడు :

"ఎలీనా!"

ఇంతవర కెప్పుడూ, అత నలా పిలవలే దావిట్టి, పేరుపెట్టి. చాలు. అదే పరిష్కరించేసింది అన్ని సమస్యలూనూ.

ఎవరి దాకానో యెందుకు. అంత కొక్క నిమిషంక్రింద ఇవాన్ దగ్గరకే వెళ్ళి, యింకో నిమిషంలో నువ్వు వీధికడ్డాంబడి, పేరుపెట్టి కేకలేసుకు టూ అలా పరుగెత్తుతావని చెబితే, అతని మట్టు కతనే వొప్పుకునేవాడు కాదు. తనని తాను నిగ్రహించుకోగల శక్తి వుంద తనికి, కావాలంటే అతని జీవితమే సాక్ష్యమిస్తుందందుకు నిలబడి. ఎలీనాని కలుసుకు టానని అనుకోలే దతను; యేవీ, తోచక అటూయిటూ చూస్తూ, నడుస్తూ, నాకూ ఆవిడకీ పరిచయం యేర్పడింది క్రిందటి వసంతంలో, అంటే సంవత్సర మైదన్నమాట. నెలలుగాని, సంవత్సరాలుగాని లెక్కబెడుతూ కూర్చోవడంవల్ల లాభంలేదని తెలిసిపోయింది నా కిప్పుడు. ఏ దేవైనాసరే. యిక నే నావిట్టి మరిచిపోలేను. జీవితమంతా యేదో వెలితివెలితిగా, బరువుబరువుగా వూటోంది. ఆవిడ బ్రదికున్నది అని అనుకుంటే చాలు, యెంకో హాయిగా వుంటుంది! నన్ను ముప్పినిచేసిందావిడ న న్నావిడ పూర్తిగా మార్చేసింది. క్రిందటి శీతకాలంలో, పాఠకుల క్లబ్బులో, ఆ అర్థంతేని అభిప్రాయా యెందుకు వుపన్యాసవిచ్చానో అర్థంకావడంలేదు! జీవితం అనుకున్నంత రాచబాట కాదు, చిక్కుల మయం. ఎలీనా నిక నేను చూడచు...”

ఇద్దరూ ప్రక్కప్రక్కనే నడుస్తున్నా రిప్పుడు, గండర గోళంగా వున్నాయి వాళ్ళ మనసులు, గబగబా నడుస్తున్నాను, ఆలోచించకుండానే మాట్లాడేసుకుంటూ.

“నే నటు వెళ్తున్నా, బస్ స్టాప్ దగ్గర చూశా నిన్ను.”

“వెంటగానే వుంది, కేక వినగానే అనుకున్నా ఆ గొంతు నీదేనని... బయటి కెందుకొచ్చానో తెలియదు... సామాన్యంగా ప్రొద్దుగూకులూ యింటిదగ్గరే కూర్చుంటా...”

“తొందర పనేమీ లేదుగా?”

“లేదు, లేదు, మీకూ?”

“నాకా?”

కనుబామలు లేపి, ఆశ్చర్యంగా, పరీక్షగా చూశాడు డిమిట్రీ: నిజమే, ముందున్నది నిజంగా ఎలీనామే.

కిటికీ ప్రక్కనే నిలబడి, కిటికీ అద్దాలు కడుగుతున్నా రెవరో వాకాడవి, అద్దం తళతళా మెరుస్తూంది నీలివెలుగుని ప్రతిబింబిస్తూ. ఎవరో ఒక చిన్నబిల్లి ఐస్క్రీమ్ తింటున్నాడు. ఒక చిన్నపిల్ల పూలగుత్తి పట్టుకెళ్తుంది. వాళ్ళిద్దరూ దాటిన ఆచెట్టు—ఎలీనా కింకా గుర్తుంది, ఆకురాలుకాలంలో ఒకానాటి సాయంత్రం పాతా రాచెట్టు నక్కడ, చుట్టూ జనం గుంపులుగుంపులుగా నిలబడి చూశారుగూడాను అప్పుడు. ఇంకా మోడుమోడుగానే వుం దాచెట్టు; ఐనాకళ్లు కుంచించుకుని పరీక్షగా చూస్తే, మోడు మొదట్లో సన్నగా పచ్చగా మెత్తినట్లుంది. ‘తేదీ యెంత? యేవీఁ గుర్తుకు రావడంలేదు. ఏవీఁ అర్థంకావడంలేదు, అసలేం జరిగిందీ యింతకీ? యెక్కడి కెళ్తున్నాం యిప్పుడు మేం?’

“ఎక్కడి కెళ్తున్నాం విప్పుడు?” అని తానే ప్రశ్నించుకుంది బిగ్గరగా.

ఇద్దరూ కలిసి నాలుగంతస్తుల భవనందగ్గర కొచ్చారు; డిమిట్రీ వుండే దా యింట్లోనే. గబగబా లోపలి కెళ్ళిపోయారు. హాల్లో యింకా చలిగానే వుంది. శీతకాలం యింకా ఆ గదిని వదలి పెట్టి పోలేదు. చీకటి! మెట్లుగూడా సరిగ్గా కన్పించడంలేదు. డిమిట్రీకిగాని, ఎలీనాకిగాని చలివేస్తూందనిపించలేదు. తల లేపి చూచింది ఎలీనా; ఎలీనా కళ్ళామసక వెలుతురులో మెరసి పోయాయి. ఎలీనాని డిమిట్రీ ముద్దుపెట్టుకున్నాడు. చిన్నపిల్లల కేకలూ, వీధిలో నడిచే కారుల రణగొణధ్వనీ, - వసంతకాలంలో ప్రతిరోజూ వినిపించే చప్పుళ్ళన్నీ వినిపిస్తున్నాయి బజారునుంచి.

శ్రీ వేమన గ్రంథాలయం
 ★
 తేలపోలం. (కృష్ణా జిల్లా)

మనసు ఫౌండేషన్ పుస్తకాల పరిశీలనాపట్టిక

పుస్తకం పంఖ్య	TPLA123B182
పుస్తకం పేరు	బాగోగులు
తారీఖు	29/10/24
ముందు అట్ట	NO
వెనుక అట్ట	NO
ముక్తం పేజీలు	257 NO
పెద్ద సైజు పేజీలు	NO
భాగ పేజీలు	NO
లేని పేజీలు	NO
తయారు చేసినది	Naunig
పేజీలు విడదీసినది	Haseema
స్కాన్ చేసినది	haseema
పరిశ్ల చేసినది	daveed
పేజీలు/పరిచూసినది	
టైటింగు చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	
పరిస్థితి	NO